

కేదారబాబుకు ఇంకా సంపూర్ణ స్వాస్థ్యం చిక్కలేదు. భోజనం చేసి వసారాలో పడక మర్నీలో పడుకున్నాడు. వార్తాపత్రిక చదువుతూ చప్పుడే కాస్త కన్నుమూశాడు. ఇంతలో గుమ్మంముందు బండిఆగిన చప్పుడు వినిపించి కళ్లుతెరిచాడు. సురేశ్ బాబు, కూతురు, ఆమె బాంబుల పాత్రులు వాళ్లు చూడగానే ఆయనకు పూర్తిగా నిద్రచుక్కు వదిలిపోయింది. వాళ్లు మారాత్తు గారవటానికి కారణం ఏమిటా అని ఆయన గాభరాపడ్డాడు. లేచివూర్చుని “అవలా! సురేశ్!” అంటూ అశ్చర్యకరంగా ఉచ్చరించి — “ఎక్కడినించి ఈరావటం? ఏనాటి సంగతి? నాకేమీ అర్థం కావటంలేదే!” అన్నాడు.

అవల లోపలికి వచ్చి తండ్రి పాదాలు స్పృశించింది. సురేశ్ నమస్కారం చెప్పి — “మహిమ్ ఇచ్చిన టెలిగ్రాం అందలేదా?” అని అడిగాడు, “అందలేదే!” — అన్నాడు కేదారబాబు ఉద్విగ్న చిరు్తుడై.

సురేశ్ ఒక మర్నీలాక్కుని కూచున్నాడు. “బహుశః టెలిగ్రాం వ్యవం అతడు మరచిపోయాడో, లేక టెలిగ్రాం ఇంకా కానేపటికే వస్తందో!” అన్నాడు.

“టెలిగ్రాం మాట సరేగాని అరణ్యనంగలేమిటో చప్పున చెప్పు నువ్వు ను ఎక్కడినించి తీసుకువస్తున్నావు?”

“నిన్న రాత్రి మహిమబాబు గృహం పరశురామప్రీతి అయింది”

“ఇల్లు తగులబడిపోయిందా? సర్వనాశనం అయిందన్న మాట! నీ? ఇల్లుతగులబడిందా? మహిమ్ ఏడిము? వీళ్లు నీకు ఎక్కడారు?” — ఒకగుక్కలో ఇన్ని ప్రశ్నలడిగి కేదారబాబు తిరిగి పడకలో కూలబడ్డాడు.

“అక్కడినించే తీసుకువస్తున్నాను. నేను అక్కడే ఉన్నానుకదూ!”

కేదారబాబు ముఖంలో అచసన్నత కనిపిస్తూనే వున్నది. “నీవు అక్కడ ఉన్నావా? ఎప్పుడు వెళ్లావు? వెడతానని నాతో యెవ్వడూ చెప్పావు కాశీ! సరేగాని అతడేదీ?”

“అతడు రాలేదు. అందుచేతనే—”

కేదారబాబు ముఖం నల్లబడ్డది. తల అడ్డంగా ఊపుతూ అన్నాడు—
“ఇదంతా బాగాలేదు. చాల విచారకరమైన విషయం. వట్టి అవ్యాయం ఇటువంటి వ్యవహారం నేను ఒక్కనాటికీ— అంటూ ఒకసారి తూతురేసి చూచాడు.

ఇంతసేపటినించీ అచల ఒకరున్న ఆసుకుని నిల్చుంది తండ్రిగారి అనుమానం ఆమె గ్రహించుకుని చాల బాధపడ్డది. తాము హఠాత్తుగా రావటంవల్ల ఏమిచెప్పినా ఆసున విశ్వసించలేదు. ఆమె సిగ్గుపడిపోయింది ముఖంలో నెత్తురుచుక్కలేదు.

ఆమె ముఖ లక్షణాలను చూస్తూంటే కేదారబాబుకు అనుమానం మరి క్షుణ్ణమైపోయింది. పడక కుర్చీలో వెల్లకిలా పడుకుని, వార్తా పత్రిక తెరచి చుట్టుకుని ఒక పెద్ద నిట్టూర్పు విడిచాడు, “సరే ఇక మీయివ్వంపచ్చి నట్లు చేసుకోండి. రకే నేనీ యిటువిడిచి వెళ్లిపోతున్నాను”

సురేశ్ ఆశ్చర్యక్రోధాలను ఆపుకోలేక అన్నాడు—“కేదారబాబూ! మీమాటలూ మీరూ ఏమీ అర్థం కావటంలేదు నాకు ఎందుకు ఇటువిడిచి పోతానంటున్నారో, ఎందుకు—ఏమిటీ మీ గొడవ?” అంటూ అటు అచలకేసి, ఇటు ఆమె తండ్రికేసీ చూచాడు. కాని ఎవరిముఖమూ అతనిని పరిగా కనిపించలేదు కేదారబాబు జవాబేమీ చెప్పకపోవటంచేత సురేశ్ రేచి నిల్చుని—“మహిమ్ నన్ను చేయమన్న పనేమో చేశాను. తరువాతి మీయివ్వం. నేనింకా స్నానం చెయ్యలేదు, భోజనం చెయ్యలేదు. ఇంటికి వెళుతున్నాను” - అంటూ గబగబా అడుగులు వేశాడు ముందుకు. కేదార బాబు లేచి కూచుని - “అరెరె, వెళ్లటం ఏందుకు? సంగలేమిటో చెప్పి చింటాను నిద్ర ఎలా అంటుకుంది అసలు?”

“ఎవరికి తెలుసు?” అన్నాడు సురేశ్ కఠినంగా “నువ్వు ఎప్పుడు వెళ్లావు అక్కడికి?”

“అయితారు రోజులక్రింద, ఇంకా నేను భోజనం చెయ్యలేదు, వెళ్ళాలి” — అంటూ వర్ణి చెల్లిపోవటానికి సంసిద్ధుడైనాడు సురేశ్.

“అరే, కాస్త వుండవయ్యా! మీలో ఎవరూకూడా స్నాన భోజనాలు చెయ్యకట్టు కనిపిస్తూనే ఉంది. ఇదికూడా ఇల్లే. ఇక్కడా వాకర్లు ఉన్నారు. అచలా! బేహరాను పిలు. అలా నిల్చున్నావేం? కూచోవోయి సురేశ్! అసలు సంగతి ఏమిటి? విశదంగా చెప్పు, పంటాను.”

సురేశ్ తిరిగివచ్చి కూచున్నాడు. కానేవుండి అన్నాడు — రత్తి నిద్రపోతూంటే మహిమబాబు కేకలు విని లేచాను. గబగబా బైటికివచ్చి చూస్తే ఏమిందీ? కొంచు భగ్గు భగ్గుమని తగులబడుతోంది పూరికొంపా యెను. అచ్చేందుకు ప్రయత్నించి లాభంలేదు. కాబట్టి అందరూ సాయం తీంచునూలేదు. అంతా మండి మండి భస్మమైపోయింది. యింతేమిందీ?”

“కంతా మండిపోయినట్టే? ఏమీ వక్కలేదన్నమాట! అచల సామ్యులు మొదలైనవి —”

“అవన్నీ అతడు జాగ్రత్తగా బైటికి జేర్చాడు”

“చేర్చాడుకదా!” అని కేదారబాబు ఒక దీర్ఘ నిశ్వాసం విడిచాడు. మరికానేవుండి — “అయినా నివ్వు ఎలా అంటుకుంటే ఆరలు?” — అని అడిగాడు

“ఇంతవరకూ ఆరంగతెసరికీ తెలియరాలేదని చెప్పాను కాదు! గ్రామంలోమాత్రం మహిమ్ మేలుకోలేవాడెవడూ మరువ్యమూత్రుడు లేడని మాత్రం గట్టిగా చెప్పగలను”

“ఒక్కడూలేడూ?”

“ఊహు”

కేదారబాబు మరి మాటాడలేదు. చాలనేపటివరకూ మూసలూనే కూచుని బైటికి చూస్తూఉన్నాడు. చివరకు ఒక పెద్ద నిట్టూర్పు తీసి లేచి నిల్చున్నాడు. “పద, సురేశ్! స్నానం చేద్దవుగాని చాల అలస్యమైంది ఇప్పటికే. వంటకూడా ఇవ్వుడే చేయించేస్తాను” అంటూ సురేశ్ను వెంట తీసుకొని లోనికి వెళ్ళాడు.

భోజనానైన తరువాతకూడా అయిన సురేశ్ను వెళ్ళనీయలేదు. అతడొక పడకకుర్చీలో మత్తుగా పడుకున్నాడు. అచల తనగడలోకి వెళ్లి లోపల గడియవేసుకుంది! కేదారబాబుకుమాత్రం విశ్రాంతి చిక్కలేదు. టెల్లిగ్రాం

ఇవ్వుడు వచ్చినా ఒకటే; రాకపోయినా ఒకటే కాని ఆయన దానికోసమే మననపడుతూ వున్నాడు. సాయంత్రం కావస్తున్నది; ఇవ్వుడు నిద్రపోవటం మంచిదికాదు మాతుర్ని పిలిపించుకున్నాడు తనగదికి.

ఆచల దగ్గరకు రావటంతో ఆయన అడిగాడు — “మహిమబాబు టెలిగ్రాం ఇచ్చాడని మీరన్నారు. ఏది ఆ టెలిగ్రాం? మీరేమో రైల్వేకి పోయారు. టెలిగ్రాం ఇంకా రానేలేదు. ఉండు, వస్తాను” అంటూ కూతురు బాబులు అడేక్షించకండానే స్లిపుల్లుతోడుక్కుని, గబగబా బైటికి వెళ్లాడు. మరునిమిషంలో కిందించి ఆయన గారి ఉత్తేజిత కంఠస్వరం వినిపించింది. అచలా దేవి దాసీని ఆయన క్రామపరీక్ష చేస్తున్నాడు ఆయన మాటలకది ఆశ్చర్యపడుతూ ఎదురుచెబుతోంది — “అదేంమాటలు బాబయ్యా! నివ్వంటు వని కొంప బూడిదై పోయింది; నేను కళ్లారా చూచాను. మీరు నివ్వ అంటు కోలేదంటారాయె నేనేం చెప్పరు? నివ్వ అంటుకోకండానే ఇల్లు ఎలా తగలబడి బూడిద అయిపోయిందోమరి మీరే చెప్పండి”

సురేశ్ అమాటలన్నీ విన్నాడు తలయెత్తించాడు అచల గుమ్మం గట్టిగా పట్టుకు నిల్చుంది. చెవులు నిక్కింది వింటోంది. అతడు శుష్కహాసం చేసి అన్నాడు “మీనాన్న గారి వ్యవహారం ఏమిటి. ఆరంభం కాకండా ఉండే!” అచల ఉలిక్కిపడి వెనక్కు తిరిగి చూచింది. “ఏమో మరి!” అని మాత్రం అన్నది.

“ఆయనకింకా మన మాటలమీద నమ్మకం చిక్కలేదని తెలుస్తూనే ఉంది. ఇల్లు తగలబడినపోయిన సంగతి మనం కల్పించి చెప్పిన అబద్ధమని ఆయన భావిస్తున్నాడు అయినా నిజానిజాలు రేపేనా బయటపడకుండా ఉండవుగదా! ఆయన అలా సందేహిస్తూ ఉన్నప్పుడు నేనిక్కడికి రావటం పోవటం అసంభవం”

“అయితే మీరిక ఇక్కడికి రారా-?” అని అడిగింది అచల

సురేశ్ లేచి నిల్చున్నాడు. “బహుశా రావటమనేది సంభవించదు. నాకూ కాస్త ఆశ్రితగౌరవమంటూ ఉన్నది. నా మాటలకేను ఎవరి చేతికైనా ఇచ్చి తరువాత పంపి వుండే”

“సరే” అన్నది అచల. అతడిక అక్కడికి రావటం, రాకపోవటం సరించి ఆమె మరేమీ ప్రస్తావించలేదు.

“రేపు ఉదయమే నూటుకేసు పంపించండి. ఆవసరమైన వస్తువులున్నాయి అందులో” - అని కేదారబాబుకోసం ఉండకండానే వెళ్లిపోయాడు.

కేదారబాబు తిరిగి వచ్చాడు. అకస్మాత్తుగా మరేళ్ వెల్లిపోవటం ఆయనకు ఆశ్చర్యమనిపించింది. కాని అందుకాయన విచారించినట్టు కనపించలేదు.

ఆరాత్రి చాల పొద్దుపోయేవరకూ అచల పక్కమీద ఆటూ ఇటూ పొద్దుతూనేవుంది. చివరకు లేచి కూచుంది. బైటవరండాలో నిల్చుని వీధిలో వచ్చేపొయ్యే వాళ్లను చూస్తూ కాస్త మనస్సును ఇతర విషయాలమీదికి మరలించుకోవాలని తనకు తెలియకుండానే వచ్చినిల్చుంది. కేండ్ గదిలో ఇంకాదీపం వెలుగుతూఉంది. పనివాళ్లు పడుకోబోయేముందు దీపం ఆర్పటం మరచిపోయాడేమోనని ఆమె అనుకుంది కాని రెండడుగులు ముందుకు సాగిరాగానే లోపలనించి తండ్రిగారి కూటలు వినిపించాయి. ఆవృథామే ఆశ్చర్యానికి మేరలేక పోయింది. సాధారణంగా ఆయన రాత్రి పదిగంటలయేసరికి నిద్రపోవటం ఆచారం. కాని ఇప్పుడు పదిన్నర అయింది, మరుక్షణమే ఆమెకు దాసీదాని కంఠస్వరంకూడా వినిపించింది. అది చెబుతోంది — “మృణాలిని ధర్త గారు చనిపోయారంటండి ఇవాళ ఉదయమే, మరీ అవిడ గారు అత్తింట్లో తిన్న గా ఉండేదోలేదో నాకేమీ తెలవదుబాబూ! తమ ఆల్లుడిగారికీ ఆమెకూ ఎలాంటి సంబంధంఉందో వారికే తెలియాలి”

“హు” అనిమాత్రం శబ్దం చేశాడు కేదారబాబు.

ఇంతకుముందు చాల ప్రసంగం జరిగి వుంటుందని అచల ఊహించుకుంది. మృణాలినివిషయంలో, మహిమవిషయంలో తమ్ముగారిచేత అన్ని సంగతులూ ముగిసేవుంటాయి. కాని తన విషయంలో ఏ అప్రియమైన సంగతి తన చెవులారా వినవలసివస్తుందో నన్న భయంతో వెనక్కు తిరిగిపోదామనుకుంది. కాని ఆమె కాళ్లు ఏ యినువగోలుసులతో కట్టివేయబడినవో ఆమెకే తెలియలేదు;

కేదారబాబు కానేపు ఊరుకుని అడుగుతున్నాడు. “అయితే ఇద్దరికీ పొసేగిందికాదు, ఔనా?”

“ఔనండి బాబయ్య! ఏమాత్రమూ కలవలే దిద్దరికీ. ఒక్కరోజు కూడా సంతోషంగా లేరండి” - అన్నది దాసీది.

ఈ దాసీ ఇన్నాళ్లసంచి అమాయకురాలని అనుకుంటుండేది. అచల. ఇప్పుడు తెలుస్తున్నది! అనిపించింది తెలివితేటల్లో ఎవరికీ తీసిపోయేది కాదు.

శేవారకాబు ఒక్క నిమిషం ఊరుకుని మళ్లీ అడుగుతున్నాడు... "అయితే నిన్న రాత్రి యెవరూ భోజనం చేశారు కాదన్నావు ఎందువల్లనో చెప్పు సురేష్ అక్కడికి వచ్చినప్పుడుంచి వీరే ఒకరకమైన పోట్లాట లోలా జరుగుతూ ఉండేదన్నమాట!"

దాసీదాని జవాబు అచలకు సరిగా విసిపించలేదు. కాని తరువాత తండ్రిగారన్నమాటలనుబట్టి అది ఎలా జవాబుచెప్పిందో అచల ఊహించు తుంది అయిన అంటున్నాడు - "ఎప్పుటికైనా ఇలాజరుగుతుందని నేనను కుంటూనే ఉన్నాను. ఈకాలపు పిల్లలు తల్లిదండ్రుల మాటలు విన్నారు. నేనంతా అలాగించి ఒకచక్కని రాస్తా ఏర్పాటు చేశాను నేను చెప్పినట్టే నడచు తున్నట్టులే ఆమెకీనాడు ఎచిలూ ఉండేదేవారు; అని అయిన ఒక పీఠనిర్వాసం విడిచాడు.

దాసీదాని అయిన మాటలనే అనుసరించి ఇలా చెబుతున్నది - "బాగా అన్నారు బాబయ్యా! అలా అయితే చింత ఎముంది? వచ్చి పట్టే బూ రుద: పట్టి పూలు అదికూడా లేదీనాడు. అట్లుగా గారేమో - "అంటూ చాక్యం సమాప్తి చెయ్యకండానే ఒక నిట్టూర్పు విడిచి ఊరుకుంది.

"ఎంత అమర్వాడ! - అంటూ శేవారకాబు లేచి నిల్చుని - "సరే నువు వెళ్లు" అని దాసీదాన్ని పంపించేసి దీనం అర్పి పడుకోమని చెప్పేం దుకు నోరును పిలుద్దామని వెళ్లాడు

కాల్గిడుకుంటూ అచల తన గదిలోకి వెళ్లి పడుకుంది. తండ్రిగారి హేదార్యాన్ని గురించిగాని ఆమెకెప్పుడూ మంచిఅభిప్రాయంలేదు. ఒక దాసీదానితో అలా ఏకాంతంగా ఆలోచన చెయ్యవలసినంత సీచానితీ పొల్చుతాడని మాత్రం ఆమె ఎన్నడూ అనుకోలేదు. ఇవాళ ఆమె మనస్సు ఎంతో చిన్నబోయింది దుమ్ములోపడి పొర్లాడుతున్నట్టుగా ఉందామెకు. కాని తన భర్త, తండ్రి, దాసీ, బంధువర్గమంతా తనలాగే ధూళిధూసుకుంటు ఉన్నారు. ఇక ఎవరిసహాయంతో తానా ధూళికయ్యనించి విముక్తి పొందు తుంది? ఏమో, ఆమెకేమీ పాలుపోవటంలేదు.

22

కేదారబాబు ఒక మామూలు వ్యక్తి. అతనిలో సుగుణాలూ ఉన్నవి. కూతురికి వివాహం చెయ్యాలనుకున్నప్పుడు పడుడు 'డిగ్రీహోల్డరు', సంపద్యంతును విప్రదాలరి ఆయనకోరాదు మహిమ్ యం యే ప్యాసె నాడు. వాళ్ల ఊళ్లో నుంచి అస్తే వుండివుంటుంది. కాబట్టి అతని లాంటి అల్లుడు దొరకిటం తన సాభాగ్యమనే ఆయన ప్రభుత్వంలో భావించాడు. కాని అకస్మాత్తుగా సురేశ్ రంగంబో ప్రవేశించాడు. అతని మూలన మహిమబాబు కేదరికం దైటపడింది కేదారబాబు అల్లుడి పదవికి సురేశ్ కూడా ఒక అభ్యర్థియైతాడు. అతని మూగ అప్లికేషన్ ను ముసలాయన మంజూరుచేశాడు. సురేశ్ ధనాధ్యుడు కదూమరి! అదిగాక కేదారబాబుకు ప్రేమ మహత్వంలో ఏమీ నమ్మకంలేదు. ఎదగిరిగిర దాన దానీజన వస్తువాహాది భోగసామగ్రి ఉంటుందో అతన్నే ప్రేమ ముక్త ధునిగా అంటేపెట్టుకుని ఉంటారని ఆయన సిద్ధాంతం. అలంకరించుకొంటానీ సామ్రాలు, ధరించేందుకు దువ్వలవలు విరివిగా ఇవ్వగల భర్తనే పరిస్థారరి ఆయన ఊహ కూతురు సుఖపడాలనేగా తండ్రికోలేదు! కాగా సురేశ్ లాంటి బంగారుపిచ్చిక దైనాద్యా చేతికి చిక్కినప్పుడు వదలుకోరాదని ఆయన నిశ్చయించుకున్నాడు. మహిమ్ నుతోసి రాజంటానకి సిద్ధపడ్డాడు.

కాబోయే అల్లుడుకదా అని - పెళ్లికాకముందే - సురేశ్ కిగ్గిర అయిదు వేల రూపాయలు పుచ్చుకోవటం తప్పేమోననికూడా ఆయనకు స్ఫురించలేదు. పైగా అప్పులుతీరిపోతే ఇల్లు అతనికే ఉంటుందికదా అనే ఆలోచనలో బదులు తీర్చవలసిన అవసరంకూడా ఉండని సంతృప్తిపడ్డాడు.

కాని అభాగ్యురాలు అచల స్వయంగా అమృతపు గిన్నె ఒలుకబోను మంది. తనహాటవినలేదు. చివరకు ఆమెను మహిమ్ చేతిలోనే పెట్టవలసివచ్చి నందుకు ఆయన మనస్సు త్తోభించింది. పైగా అందువల్ల సురేశ్ బాబు అప్పు తీర్చవలసిన అవసరం ఎన్నద్దది, రాతకోతలేమీ జరుగనందువల్ల, అంత అప్పు తీర్చే దారి తెన్ను కనిపించనందువల్ల, ఆయన చింత నానాటికి అధికమైంది.

అచల అత్తగారింటికి వెళ్లింది. ఆతరువాత సురేశ్ వస్తూపోతూఉండటంకూడా కేదారబాబుకు ఇష్టంలేదు. తానుకూడా తరచు మిత్రులిండ్లకు

పోవటం మానుకున్నాడు. కూతురుచేసిన హతానికి నొచ్చుకుంటూ, విచారంగా నోజులు వెళ్లబుచ్చుకున్నాడు.

అలాగే కొన్ని నోజులు గడిచాయి. ఇంతలో ఆయన జ్వరవడ్డాడు తీవ్రమైన జ్వరమే సురేశ్వర్‌ను చికిత్సచేశాడు; ఎలాగైతే శీత మసలాయన తన్నుగా లేరుకున్నాడు. ఒకసారి ఆయనే అవ్వతీసుకున్న డబ్బును గురించి ప్రస్తావించాడు. “అది మిత్రుడికి వరకట్నంకింద ఇచ్చాను”-అంటూ సురేశ్వర్‌ వ్యవహారాన్ని వినియం చూచేవాడు. నాటినించీ ఆయనకునికిపట్ల శేదారబాబు స్నేహం బలీయము అకృతమము కాజొచ్చినది. దానితోపాటు కూతురిమీద కోపము పెచ్చింది “ఆమె ఈ రత్నంలాటి మనిషిని తీరస్కరించింది. ఎప్పటికైనా అందుకు ప్రతిఫలం అనుభవించి తీరుతుంది.”-అని అనుకుంటూ ఉండేవాడు.

మహిమబాబు పేరెత్తితే ఆయనకు కంటకం గా ఉంటున్నది. అయినా తనకూతురు పాతివ్రత్యధర్మానికి తిలాంజలు లిచ్చి, భర్తను విడిచి, ముఖాన కళంకముద్ర ధరించి, ఇంటికి తిరిగిరావటం ఆయనకు కీట్టరు. ఆమె అలా చేస్తుందని ఆయన కులలోకూడా అనుకోలేదు. అట్టిపాపాచరణకు ఆమెను దింపినవాడు - ఎంత గొప్పవాడైతే మాత్రం మేమి? - ఆకనిపట్ల ఆకండ్రి మనస్సు ఎంత క్రోధపూరితమాకుందో ఊహించుకోవచ్చు.

అదిలో శేదారబాబుపట్ల అచలాదేవికి ఎలాంటి భావం ఉన్నా ఏనాడైతే ఆయన ధనలోభంతో పడిపోయి, మహిమను కాదని తన్ను సురేశ్వర్‌ బాబుకు ఇవ్వాలని చూచాడో - ఉప్పుడు తీర్చే ఉపాయం గాని, ఉద్దేశం గానిలేకపోయినా అతని వద్ద అంత సొమ్మును బహుపుచ్చుకున్నాడో అనాడే ఆయనలో మానవత్వం బహుల్ప మని ఆమె గుర్తించింది పైగా నిన్నటిరాత్రి కన్న కూతురి సంగతి సందర్భాలు తెలుసుకోసేందుకు రహస్యంగా దానీదానితో అలోచన చేయటానికికూడా ఆయన సంకోచించక పోవటంచూస్తే ఆ ఏర్పడిన ఏహ్యభావం శతభా పెరిగిపోయింది.

కాని నేడు అచలాదేవి తన హృదయాన్ని తాను చూచుకోగలిగింది. “మిమ్మల్ని నేను ప్రేమించలేను” - అని తానానాడు భర్తముఖాన్నే అని వేసింది ఆసన్ని వేళం తలపుకువస్తే ఆమెకిప్పుడు నోమాందం కలుగుతున్నది. భర్తతో తనలా అనటంతో స్త్రీపాటించవలసిన సభ్యతను మంట కలిపించన్నమాట! అందువల్లనే భర్తమందు తానొక తుచ్ఛవస్తువై పోయింది. దానీ

దానివృష్టిలోకూడా నీచపడిపోయింది. సురేశ్ దృష్ట్యాకూడా తనకు విలువమీలేదు బహుశః; అతనికి తనమీదఉండే అభిమానం ఒక భోగవస్తువుమీద ఉండే ఆశపంటిదే! కాని వాస్తవికంగా అంతేనా? నిజంగా తానంత తుచ్ఛురాలేనా? ఆనాడు తన ప్రేమలో విశ్వాసం పెట్టుకుని, ప్రలోభాలకు లొంగక, విరోధ పరిస్థితులను గడిచి మహిమ్ను స్వీకరించింది. ఇంతలోనే నేడు మహిమ్ అదంతా మరచిపోయాడా? తన్ను సురేశ్ తో పంపించివేసి మహిమ్ తన కబురే తెలియజేశాడుకాదు. ఈ ఉదాసీనత తనకు ఆపహాసకరంగాలేదా? ఆమె కారాత్రి అంతా నిద్రలేదు.

ఆమె తెల్లవారి చాల అలశ్యంగా లేచింది. ఉదయసూర్యుని కిరణాలు కిటికీనుండా వచ్చి చక్కమీద వ్యాపించాయి. ఆమె చక్కమీదినించి లేచి తలవైపు కిటికీ తెరుచుకుని మానంగా కూచుంది—బైటరోడ్డుమీద వచ్చే పోయేవాళ్లనుచూస్తూ—

కలకత్తా నీధుల్లో జనసమ్మర్దం బాగానే ఉంటుంది. పనిమీద వచ్చే వాళ్లు, ఇంటికి తిరిగి వెళ్లేవాళ్లు, ఉదయం పూట షికార్లు చేసేవాళ్లు—కోలాహలంగానేఉంటుంది; అటుకేసి చూస్తూ చూస్తూ ఉంటే ఆమెకు ఒక ఆలోచన తట్టింది—“నాముఖం ఎవళ్లకూ చూపకండా ఇలా నేనే ఏకాంతవాస శిక్ష విధించుకుంటున్నాను; నేనేమి మహాపరాధం చేశాననీ? ఏమైనా అపరాధం చేసివుంటే ఆయన యెడల చెకానేమా! అందుకు శిక్ష ఆయనే ఇస్తారు. అన్యాయంగా ఇంకోకరు నన్ను శిక్షించవలసిన ఆవశ్యం ఏముంది? నేనెందుకు సహించాలి?”

వెంటనే ఆమెను లేచి నుంచుంది. యుఖం కడుక్కుని, దుస్తులుమార్చి బైటిగదిలో వచ్చి కూర్చుంది.

కేదారబాబు పడకట్టర్చీలో పడుకుని వార్తాపత్రిక చదువుకుంటున్నాడు. ఒకసారిమాత్రం తలతిప్పి ఆమెకేసి చూచాడు. మళ్లీ వార్తాపత్రికా పతనలో ముగ్గుడైనాడు.

మరికానేపటికి చేసారావచ్చి టీపరంజామా అంతా తెచ్చి టేబిలి మీదపెట్టాడు. కేదారబాబు స్వయంగానే ఒకకప్పు టీకలుపుకుని త్రాగుతూ వార్తాపత్రిక చదువుకుంటున్నాడు.

అంత తలవంచుకుని కూచుంది 'శంధ్రీ'గారి ఆచరణ చూస్తూనే ఉంది. తానే వెల్లి ఆయన్ను అడ్డగించి టీ కలిపి ఇవ్వాలనిగాని, ఆయనతో మాటాడాలనిగాని ఆమెకిష్టంలేదు. సాహసించనూ లేకపోయింది.

కాని అదే గదిలో ఆయన చక్కనే మూతిమడుచుకుని గంభీరంగా కూచోలేడోచూయింది. అటువంటి తండ్రితో ఆయింట్లో చాలాకోబాలు ఉండటం ఉచితమా కాదా? కాకపోతే ఏమిచెయ్యాలి? గత్యంతరం ఏమిటి? ఈమొదలైన జటిలసమస్యలనుగూర్చి ఏకాంతంగా కూచుని ఆలోచించు వున్నాడు. తన తల్లిదండ్రుల వాగ్దేయాలను మనుకుంటుంటే సురేశ్ ప్రత్యక్షమైనాడు. ఆమెను ఆశ్చర్యం చేసింది, ఆనందాన్ని మనిపించింది. సురేశ్ లోనికి వచ్చాడు. కేదారబాబుకు నమస్కారం చెప్పాడు. ఆయన చక్కను తిరిగిచూచి, కాస్త తల వ్రేలి, మళ్ళీ వార్తాపత్రిక పకనలో నిమగ్నుడైనాడు.

సురేశ్ కుర్చీ ఒకటి లాక్కుని కూచున్నాడు. టీ సామానాలు ఆమెకు పోయేందుకు బేహరా రాగానే సురేశ్ అతనితో — “నామాటుకేను ఎక్కడుంది? తీసుకువెళ్లి నా బండిలో పెట్టు. ‘షేప్’ చేసుకునే సామానుకూడా అందులోనే ఉంది. ఆలస్యం చెయ్యకు, నేను వెళ్లాల్సి”

‘చిత్తం’ అంటూ బేహరా వెళ్ళిపోయాడు. మళ్ళీ గది అంతా నిశ్శబ్దంగా ఉంది. కానీపుండి సురేశ్ అడిగాడు — “మహిమ్ దగ్గరనించి ఏమైనా కబురువచ్చిందా?”

తల్లిచూడకండానే కేదారబాబుకు జవాబు చెప్పాడు — “ఉహూ” అని.

“ఆశ్చర్యంగా ఉండే!” అన్నాడు సురేశ్.

మళ్ళీ గదిలో నిశ్శబ్దం. బేహరా తిరిగివచ్చి — “నూటుకేను బండిలో పెట్టాను” అనిచెప్పాడు.

“అయితే వెదుకున్నాను. మహిమ్ దగ్గరనించి తెలియగానే కాస్త నాకు కబురుచెయ్యండి” — అని చెప్పి సురేశ్ తన పోవటానికి ఉద్యుక్తుడైనాడు కాని కేదారబాబు వార్తా పత్రికను పేర్చివీక్షించి పెట్టేసి — “కొంచెంనేపు ఉండు సురేశ్! నేనిప్పుడే వస్తాను” — అనిచెప్పి అరివిశిషి చూడకండానే స్లిప్సులు తొడుక్కుని గబగబా బైటికి వెళ్లాడు.

ఇంతనేటినుంచి అచల తలవంచుకునే కూచుంది. సురేశ్ ఆశ్చర్యపడుతూ ఆమెకేసి చూచాడు. ఆమె భయం భయంగా వణుకుతూ కూచుంది. ముఖంలో కాంతిలేదు. కళ్ళు విమోచనావకంగా ఉన్నవి. “ఏమిటి వ్యవహారం?” అని అడిగాడు సురేశ్?

అచల తల యెత్తలేదు. ఊరికే తలదూపి ఉదకుంది.

“మీనాన్న నన్నింత నీచునిగా, పాపినిగా చరిగజ్జిస్తాడని నేను కలలోనూడా అనుకోలేదు.”

ఈసారికూడా అచల యేమీ పలకలేదు. ఇదివరకుమల్లె పూసంగా కూచుంది.

“నాకు తోస్తున్న ఆలోచన ఏమిటంటే — ఇప్పుడే మహిమ్ దగ్గరకు వెళ్లి —”

సురేశ్ వాక్యం పూర్తికాకముందే శేదారబాబు తిగివచ్చాడు. అయినచేతిలో ఒక కాగితంఉంది. దాన్ని సురేశ్ ముందు కేబిల్ మీదపెట్టి అన్నాడు — “ఇంతవరకూ ఏదో ఆశ్రవద్దల అడబ్బును రకీసుకూడా ఇచ్చాను కాదు. ఇదిగో అయిదువేల రూపాయలను ప్రోనోటు రాసి యిస్తున్నాను. వడ్డీ ఇప్పుడు నేనేమీ ఇవ్వలేను కాని యిల్లు ఉన్నదిగదా! వీటిల్ల అసెయి తీరుతుంది”

సురేశ్ కనుబొమలు కుంచిచున్నవి క్షణకాలం అలాగే నిలబడి పోయాడు. “నేను మిమ్మల్ని ప్రోనోటు వ్రాసి ఇవ్వమనలేదు గదా శేదారబాబూ!” అన్నాడు.

“నువ్వు అడగలేదు, జమే. కాని నేను ఈయనదూ మరి! ఇంత వరకూ ఇవ్వకుండా ఊరుకోవటం అన్యాయం. సురేశ్! నోటుతీసుకొని జేబులో పెట్టుకో. ముసిలివాణ్ణి అయ్యాను. ఎవ్వడో గుటుక్కుతున్నానంటే అడబ్బునుగురించి వివాదం రావచ్చు”

సురేశ్ అవేగపూర్ణుడై జవాబు చెప్పాడు — “శేదారబాబూ! సురేశ్ ఎలాంటివాడని మీరనుకున్నా అడబ్బుకోసమని ఎన్నటికీ పేచీ పెట్టేవాడుకాదని మాత్రం మీరు నమ్మండి అసామ్యును నేను తిరిగి అనేక్షించటంలేదని మీరూ బాగా ఎరిగిన విషయమే. అదిగాక నేనా సామ్యును నామిత్రుని పెళ్లివేళ కట్నంగా ఇచ్చాను.”

“అయితే నీమిత్రునికే ఇచ్చుకోవలసింది. నాకెందు కిచ్చావు? సామ్యు పుచ్చుకున్నాను. అది నాక్రింద ఖర్చయింది”

“సరే నామిత్రునికే ఇస్తాను” — అంటూ సురేశ్ కేబిల్ మీదినీంచి ప్రోనోటు తీసుకొని అచల ఉన్నవైపు రెండడుగులు నడిచి అమెముందు నిల్చున్నాడు. శేదారబాబుకు కోపం పెద్దపెట్టున వచ్చింది! కట్లు విసుక్కులిం

గాఢము చిహ్నము. ఛీక్కారం చేశాడు. “జాగ్రత్త! నురేకోబాబూ! నిన్నటినించి ఎంతో అవమానం సహించి ఊరుకున్నాను. నాకళ్లముందే నుపు నాకూతురికి డబ్బు ఇవ్వటానికి ఉద్యమిస్తున్నావు. నేనది సహించను.” — అంటూ శోదంతో వాణికిపోతూ తన వడక కుర్చీలోపోయి వాలాడు.

యెవట నురేకోబాబు. గాఢరావడి ఆయనకేసి అలాగే చూస్తూ నిల్చుండిపోయాడు. ఆయన కుర్చీలో కూలబడిపోయిన తర్వాత వక్కకు తిరిగి అవలకేసి చూచాడు. అమె ఒక్కక్షణంలో రాలిపోవులా అయి పోయింది. ఎంతో ప్రయత్నం చేశాడు ఏదైనా మాటాడదామని కాని ఒక ఆవ్యక్త భ్రమని తప్పు కంఠంలో నించి ఒక్కమాట కూడా పెగలలేదు. మళ్ళీ కేదారబాబుకేసి తిరిగి చూచాడు. రెండు అరచేతుల్లో ముఖం కప్పవని ఆయన అలాగే వదులుకున్నాడు. నురేకో నురేమీ మాటాడాలని ప్రయత్నం చేయలేదు. జడునివలె ఒక నిమిషంసేపు స్తబ్ధుడై నిల్చియుండి చివరకు గది విడిచి వెళ్లిపోయాడు.

తండ్రి కూతుళ్లు అలాగే మానంగా కూచున్నారు. టైట నురేకోబాబు బండి వెళ్లిపోతున్న చప్పుడు తప్పితే గదిలో అంతా నీరవనిశ్శబ్దమే.

నురేకో బాబు బండి చప్పుడు క్రమేణాసన్నగ అయిపోయి అంతా ఆకాశంలో లీనమైపోయింది ఇంతలో జేదారా వచ్చాడు “బాబూ” అంటూ “జేదార బాబు అతనికేసి చూచాడు. అతడి చేతిలో ఒక కాగితం ఉంది” అనిచూచి ఆయన చుండిపోయాడు. ఛీక్కారం చేశాడు. “లీనుకుపో వాకిటముందునించి వెళ్లిపో, శ్రేష్ఠులు లీనుకుపో”

నోకరు. గాఢరావడి పోయాడు. వెనక్కుతిరిగి చూడకండా వరు గెత్తాడు. ఆతరువాత జేదారబాబు కూతురికేసి అగ్నిజ్వాల వంటి చూపు నిగిడ్చి, రంధ్రస్వరం తాగ్ధ్రానికి పెచ్చించి అన్నాడు — “వెధన! బద్మామ్! మళ్ళీ నా యింటికెప్పుడేనా రానీ చెబుతాను; పోలీసులకు ఒప్పు చెబుతాను గాడిదను. నీకు ముందుగా చెబుతున్నాను అవలా!”

తనపేరు విని అవల తలెత్తి చూచింది. వ్యధిత హృదయం అమె మున ముఖంలో ద్యోతకమాటున్నది. కండ్రి ముఖంలోకి అలాగే చూస్తూ ఉండి పోయింది.

“రూపాయలు చూపించి తండ్రి కళ్లలో దుమ్ము కొట్టలేవు. తెలుసునా?” — అన్నాడాయన.

అచల జవాబేమీ చెప్పలేదు. అయిన తర్జనీ ఝులిపిస్తూ అన్నాడు — “ప్రోనోటు చింపిపారేసి నాకు లంచం పారేద్దామనుకున్నాడు కామాలు. ఆ పప్పుబడకవని గట్టిగా చెప్పేస్తాను. ఈ యిల్లు నాచేతులు మీదిగానే అమ్మేసి, అవ్వతీర్చి, నాయిష్టం వచ్చినచోటికి వెళ్లిపోతాను. నన్నెవరూ అవలేరు, చెబుతున్నాను.”

ఈసారి అచల జవాబు చెప్పింది. మొదట ఆమె సంతోషించింది. కాని తర్జనీ తెచ్చుకుని వివలకంఠాన అన్నది. — “అన్నతీర్చకండా, మీరు యిల్లు నాకిచ్చిపోవాలని నేను కోరుతున్నానా నాన్నా! నువ్వు తీర్చకపోతే నేనైనా ఈయిల్లు ఆమ్మి తీర్చవలసినదాన్నే!”

కేదారబాబు మరీ ఉల్లేఖితుడైనాడు. “మీరు చేసిన పనికి నేను నలుగురిలో తలత్తుకు తిరిగేందుకు వీలేకండా వచ్చింది. నీకు తెలుసును?”

“ఊహు నాకు తెలియదు మీకు అంత అవమానకరమైన పని నేను విజంగా ఏమైనాచేసి ఉన్నట్టయితే మళ్ళీ ఇలా నాముఖం చూపించేదాన్నే కాదు మీకెవరికీ. అవుల్లో ఏమున్నా, ఏమిలేకపోయినా ప్రాణం తీసుకోటానికి బావులు లేకపోలేదు” — ఆమెకంఠం దుడ్దమైంది “నువ్వు వరిసి తులను అపార్థం చేసుకున్నావు. అందుచేతనే నిన్నటినించి నువ్వు పెద్ద తూన్న రంపపుకోతను సహించి ఊరుకున్నాను. లేకపోతే..” దుఃఖ సంబుద్ధమై ఇక కంఠం పెగల్లేదు. పెటచెరగు ముఖాన కన్నుకుని ఏడుపు అపుకుంటూ గబగబా గడిచిడిచి వెళ్లిపోయింది.

కేదారబాబు విమూఢచిత్తుడైనాడు. కూతురి ప్రవర్తన నిండవలసిన అయిన నమ్మాడు. ఆమె మూలాన్నే తనకు కోపం వచ్చింది; హృదయం గాయపడ్డది; దుఃఖం కలిగింది. కాని అతని ప్రవర్తననే ఆమె గర్హించి, తిరస్కరించి, తీవ్ర అభిమానంతో ఏడుస్తూ వెళ్లిపోయింది. ఆమె ఇలా చేస్తుందని అయన అనుకోలేదు అలాగే కానేవు నిల్చుని ఉండి, మెల్లిగా కూచుని, గొణుక్కున్నాడు — “భేష్, ఇంకో కాండ ఆరంభమైంది”

అలాగే ఆయింట్లో ఆ తండ్రికూతుళ్లు ఎలా రోజులు వెళ్లుచున్నారో ఆ అంతర్జామికీ తెలియాలి. ఎనిమిది వది రోజులు గడిచాయి, అచల తన

గది విడిచి బైటికి వచ్చేదికాదు. ఇంట్లో నాకర్లకుకూడా తన ముఖం చూపించలేకపోయాడు. ఒకనాడు వరండాలో కూచుని వీధిలో వచ్చేసాయే వాళ్ళను చూస్తూ ఉండి.

అది చలికాలం. మధ్యాహ్న సమయం. ఏదోవిషాదచ్ఛాయలు పూర్తిగా ఆవరించాయి ఆమె నృదయాన్ని. కట్టుతెరచుకునే ఉన్నా ఆమెకు ఏమీకని పిస్తున్నట్లు లేదు. కాని ఆలవాటు చొప్పున చుట్టు ప్రక్కల ఏమీ జరుగు కున్నదీ గాహ్యమాకూనే ఉంది. ఇంతలో సురేశ్ బాబు బండి తమగృహో కరలో ప్రవేశించడం ఆమె గుర్తించింది. వెంటనే ఆమెముఖం కాంతి విహీనమైపోయింది. పోలీసు కనుపించగానే దొంగ అదిరాబాదరా షరు గెర్తుకుపోతాడు. ఆచల కూచున్నచోటనించి లేచి ఉలికిపడుతూ తన గదిలోనికి పోయింది తలుపు వేసుకుంది.

ఒక పదినిమిషాలు తరువాత అడుగులచప్పుడు వినిపించింది. “అమ్మా! ఆచలా! మేలుకునే ఉన్నావా?” అంటూ తండ్రిగారి వాత్సల్యపూర్ణ కలకస్వరం వినిపించింది బైటనించి.

ఆచల ఏమీ జవాబు చెప్పకపోవటంచేత ఆయన ఇంకా ప్రశ్నగా పిల్చాడు. “నయంత్రం కావచ్చింది అమ్మాయి; లే సురేశ్ బాబు బామ్మ నిన్ను తీసుకుపోదామని వచ్చింది. మహిమకు చాల నుస్తీగా ఉండిట”

ఆచల వెంటనే తలుపు తెరచింది. బామ్మ లోనికి వచ్చింది. ఆచల ఆమెకు పాదాభిషేకం చేసింది.

కేదారబాబుకూడా గదిలో ప్రవేశించి, మంచంమీద ఒక ప్రక్కన కూచుని మాకురుతో చెప్పాడు — “మీరంతా బయలుదేరి వచ్చేకాక మహిమకు వెద్దవెట్టున జ్వరంవచ్చిందిట! ఇల్లు తగలబడిపోయిన చింత పల్లనో, ఆరాట అంతా మంచులో బైటఉండటంచేతనో, మితిమించిన వట్టి సమూహాల్లో — ఎన్నో కారణాలపల్ల జ్వరంతగిలి వుంటది.” అంటూ సురేశ్ బాబు బామ్మకేసి తిరిగి అన్నాడు — “వీళ్ళను అనాడు పంపించేసి ఏ బురూ తెలుపకుండా ఇస్కాళ్ళు ఊరుకున్నాడేమో అని గాభరాపడి పోగున్నాను సురేశ్ బాబు వెయ్యేళ్ళు బ్రతకాలి అతడుచెల్లె బాగ్రత్తగా మహిమకు ఇక్కడికి తీసుకురాక పోయినట్టయితే ఏమయ్యేదో ఆభంగవంతు డిక్ తెలియాలి” - స్నేహపూర్ణ - అనుతాపంతో ముసలాయనకంఠం బామ్మ కుల పెంది.

అచల తలవంచుకుని నీరసచిత్తయై నిల్చుంది. అంతా విన్నది. కాని ఆత్మతపకుతూ ఏమీ ప్రశ్నలడగలేదు; చంచలత ప్రకటించలేదు.

సురేశ్ బాబు బామ్మ అచలాదేవి బుజ్జులపై ప్రేమగా తడుపుతూ శాంతంగా, మృశ్మిగా చెప్పింది — “పరవాశమలే ఆమ్మాయి! రెండు రోజుల్లో నయమైపోతుంది”

అచల ఏమీ చలకలేదు. మరొకసారి ఆమెకు సాదాభివందనం చేసింది పక్కపత్తి బయలుదేరి పోటానికి ఉద్యుక్త అయింది.

చలికాలం; సాయంత్రమైంది; చలిగాలి ఒళ్లు కరుస్తున్నది. అందుకు తగిన దుస్తులు వేసుకోకండా, కాలికి జోడుకూడా లేకండా అచల బయలుదేరింది. అది చూచి ఆమె తండ్రి హృదయం ద్రవించింది. “పద ఆమ్మాయి! నేనుకూడా వస్తున్నాను” — అంటూ స్లిప్పర్లు తొడుక్కూరి అందరికీనూ ముందుగా మెట్టు దిగాడాయన.

23

అచలాదేవిని ఇప్పుడు మిక్కుటంగా బాధిస్తూన్న చింత ఏమిటంటే తాను మహిమబాబు అర్థాంగి అయి వ్రుండికూడా ఏనాడూ ఆతని మనః కేశాలను పంచుకోలేదు. ఆతని కెప్పడూ తన సానుభూతి లభించనేలేదు. ఆ బాల్యస్నేహితుడై వ్రుండి సురేశ్ కూడా ఇలాగే బాధనడగాడు. లుబ్ధగ్రేసరుడు. తన ధనాన్నివలె మహిమబాబు తన అంతర్యాన్ని ఆత్మంత గుప్తంగా ఉంచుకుంటాడు. ఆతని కెప్పుడు ఏమీ సహాయము అవసరమో — దేని మీద ఆతనికి అభావమో — ఏది ఆతనికి బాధాకరమో — ఎవరికీ తెలియదు.

తాత ముత్తాల్ కాలం నాటినించీ నివాసయోగ్యమై ఉండిన యిల్లు తగలబడి పోతూంటే మహిమ ఒకమూల భస్మీభూత స్థూమమవలె నిల్చుని చూస్తూ ఉన్నాడు. అప్పుడతని హృదయం ఎంత షోభించిందో ఆమె గ్రహించుకోలేక పోయింది. అంత చిన్న తనంలో మృత్యుని అనాధ అయి పోటా మహిమకు ఎంతదూరకారణమైందో అవలంబించుకోలేక పోయింది అనాడు “నేను మిమ్మల్ని ప్రేమించటంలేదు” — అని తాను విన్నకోకుండా చెప్పేసినప్పుడు ఆతని స్పృహయానికి ఎంత తీగనిగాయం కలిగిందో కూడా

అమె ఊహించుకోలేకనే పోయింది ఎంత ముః కష్టం కలిగినా పైకి గంభీరంగా, నిర్వికారుడుగా కనిపిస్తూంటాడు కాబట్టి అమెకు అతని అంతర్యం అం కాలేదు. నాడు నేషన్ లో అమె మాటిమాటికి మహిమబాబు శాంతి పూర్ణ మభిషిబాన్ని చూస్తూ ఆశ్చర్యపోడే. “ఈయన కింత సహనశక్తి ఎక్కడిది? ఇన్ని కష్టాల్లో కూడా ఈయన గుండె ముక్కలు కాదెందు చేసే?” అని ఇల్లు చేరేసరకూ అమె కదే అలోచన

మనశ్చింతవల్లా, శరీరపరిశ్రమవల్ల, ఎదోహమూలుగా వచ్చిన జ్వరమే బివుంటుందని కేదారబాబు చెప్పినప్పుడు అమెలో రేగిన భావం—అది కేవలం ఉత్సృంశే అనటానికి వీలేదు.

సురేశ్ బాబు రబ్బరు ట్రైర్లుబుడి గబగబా దొడుగిస్తుంది. బామ్మ మానంగానే కూచుంది అమెచక్కన అచల రాతిబొమ్మలా చలనంలేకండా కూచుంది. కేదారబాబు మాత్రం బండి కిటికీ గుండా వీధిలోకి చూస్తూ అనర్గళంగా ఏమేమో వాగేస్తున్నాడు—సురేశ్ వంటి దయాళువు, బుద్ధికాలి, కార్యవాది ఈ ప్రపంచంలో మరెవరూలేరు అనినంచీ మహిమబాబు మాతానికి సురేశ్ నొచ్చుకుంటూనే ఉన్నాడు పాపం! నా అన్న వార్లులేరు, డాక్టరంటూలేరు—కేవలం దొంగలకూ, గండుముక్కలకూ నివాసయోగ్యమైన క్షణానులో వెళ్లి కాపురం పెట్టినందుక—ఎప్పటికైనా మహిమ మంచి కిడే అనుభవిస్తాడు - అంటూ ఇలా ఎదో ప్రలాపిస్తూనే ఉన్నాడు.

అందుకు కారణం కూడా ఉంది. స్వభావతః కేదారబాబు అంత తేలిక ప్రకృతి గల మనిషికాదు. ఇవాళ అతని హృదయంలోని నిగూఢ అనందం అవ్యాహతమే ప్రవహిస్తుంది తన పరమ మిత్రుడైన సురేశ్ తోడి విరోధం - ఏకైక పుత్రికవట్ల కోపం - ఇన్నాళ్లనంచీ గుండెబాద కొండలాగ ఉండిన అసహనం అన్నీ ఈనాటితో, సురేశ్ బాబు బొమ్మ అనుకోకండా తనయిటికి రావటంతో అంతరించి పోయినవి. మహిమబాబు జ్వరాన్ని గురించి ఆయన గాఢరా చదుతున్నదేమిలేదు. బహుశః నాటిరాత్రి బైట మంచులో తిరిగినాడేమో - కాస్తస్వరం తగిలి వుంటుంది, రెండు మూడు రోజుల్లో నయం కావచ్చునని బొమ్మగారు చెబుతూనే ఉండాయేమో. బహుశః తెల్లవారే సరికి జ్వరము తగ్గిపోతుంది. మహిమబాబు జబ్బును గురించి ఆయన ఆలోచించింది. అంతవరకే కాని—సురేశ్ స్వయంగా వెళ్లి మహిమను ఇక్కడికి తీసుకువచ్చాడు, పైగా అవకాశం బొమ్మను కూడా నంబింజూడు, ఈదేవయ్యల కేదారబాబు మనస్సుని ఎప్పుడోగా ఆకర్షించాడు.

కూతురీ అట్లుడికి మధ్య ఏదో మనస్సులు క్లాప్త అవ్వాయి. దానిదిచెప్పిన విషయాలు ఆయన మరచిపోలేదు జరిగినదంతా వారి దాంపత్య కలహం యొక్క ఫలితం అని తెలుస్తూనేవుంది. కాగా ఉరికే వీరో వాసులున్నాడే గాని హృదయంలో సంకోచం గానే ఉంది. తానక్కడికి వెళ్లి నిరపరాధి, జైలుకు అయిన మహిష్మతి తన ముఖం ఎలా చూపించగలడు?

అచల నీరసంగా కూచుని ఉండి! అంతతీవ్రమైన జ్వరమైఉండడని ఆమె ఊహించుకుని ఉంటుంది. కాని సురేశ్ ఆయన్ను ఎలా బట్టించి ఇక్కడికి తీసుకురాగలిగాడో ఆమెకు దురూహ్యంగా ఉంది

చీకటివడింది వీసుల్లో మునిసివల్ దీపాలు వెలిగాయి బండి సురేశ్ బాబు భవనం ముందు ఆగింది. కేదారబాబు ముఖం చైటికి పెట్టి చూచి — “ఇంకా చెండు బండ్లు అగివున్నాయే ఇక్కడ!” అని ఉద్విగ్న చిత్తుడై చలికాడు.

అచలకూడా చూచి చకిత అయింది. అటుపైపు ముంగిలివద్ద సురేశ్ మరొక ఆంగ్లేయ వేషభాషల్లోఉన్న వ్యక్తిరో ముటాడుతూ ఉన్నాడు. ఆయన ఎవరో డాక్టరు అయివుంటాడని తెలుస్తూనేవుంది. చివరకాయన చెల్లిపోయాడు. సురేశ్ అక్కడే నిలబడివున్నాడు కేదారబాబు కేకపెట్టాడు — “మహిష్మతి ఎలావుంది సురేశ్ బాబూ! జ్వరమేమిటి? చచ్చిన చెప్పి”

“వచ్చారూ! రండి” అన్నాడు సురేశ్.

కేదారబాబు మరి ఆశ్చర్యంగా అడిగాడు — “ఏంజ్వరం అదీ?”

“జ్వరంపేరు చెప్పినంతమాత్రాన మీకు అర్థంకాదు. ఉష్ణం బాగా వుంది. క్షేస్త్రం ఎక్కువైంది. బండిదిగిరండి మరి! వాళ్లను దిగనీయండి”

కేదారబాబు బండిదిగితే ప్రయత్న మేమీ చెయ్యకుండానే — క్లాప్త క్షేస్త్రం ఎక్కువైందీ? ఆమాత్రానికి నువ్వే చికిత్స చేయలేకపోయావా? నేను కుర్రవాణ్ణికాదు సురేశ్! ఇద్దరు డాక్టర్లు కావలసినచ్చింది. అందులో పెద్ద అంగవైద్యునికూడా పిలిపించావు. అంత యెక్కువ...” అంటూ ఆయన కంఠస్వరం కంపించింది.

సురేశ్ దగ్గరకువచ్చి చెయిపట్టుకుని అతన్ని బండి దించాడు. “బాహూ! అచలను సువర్ణ లోపలికి తీసుకుపో. నేనూ వస్తున్నాను” అన్నాడు.

అవల ఎక్కువ వయస్సు అడగలేదు. అసీకటిలో ఆమె ముఖం ఎవరికీ కనిపించదు. ఆమె ఎంతో సజీవీకృతమై ఉన్నప్పుడు ఆమె పాదాల తొట్టుపాటు ఎవరికీ కనిపించదు. మా ముగ్ధమై బాప్తు చెనకాల ఇంటోకి వెళ్లింది.

నయనానందమున్న నమిచాలకు ఆమె రోగిని గదిలోనికివచ్చింది. ఒకప్పుడు గుడ్డలు వేసినచోట విషయాలు కామాలు మహిమ. పైలుతున్నాడు, అమాలు చేరిన పతనానందం జ్వర తీవ్రత చేతనైన అరగహిత ప్రలాపమనీ రోగించాలనికను దురించబట్టినదనీ ఆమెకు అర్థమైంది. ఒక నిమిషం నేపు సమృద్ధి కనబడటమని తిన్నగా కైర్వం తెచ్చుకుంది.

ఇంతసేపటినుంచీ రోగికి తలవైపున కూచుని అరని నడటిమీద మృదువుగా మంచుగడ్డల నంటి అద్దుతున్న యువతి అచటను చూడగానే సాంత్వ్యకృత్యంగా లేచివచ్చి ఆమెకు నమస్కరించి నిలుచుంది. ఆమె వైదవ చేయటం ఉన్నది. చింతకువులకు సహజమైన తీవ్రవైరాగ్యం ఆమె ముఖంలో నిలిచిపోగా క్యాపిని పోయింది. మదగా ఉన్న ఆ దీనకాంతిలో మొట్టమొదట ఆమె మృత్యాని యని అచట గుర్తించలేకపోయింది. ఒకరికొకరు ఎదురుగా ఉలకక సలకక స్తంభాలా నిలుచిపోయారు అచలాదేవి అపాదమ సమా ఎందుకో గడగడ వాణికింది. వీరమాటాడ వలెనని ఆమె పెదవులు కంపించాయి. కాని చూటయేమీ పెగలేదు మరుక్షణమే ఆమె మూర్ఛితకరీరం తెగిపోయి అకవలె మృత్యాని పాదాలముందు వాలిపడ్డది.

స్త్రోతి రాగానే అవల కళ్లు విప్పి చూచింది. తండ్రి తొడమీద తల పెట్టుకుని సోఫాలో వదుతుని ఉన్నట్టు తెలుసుకుంది. ఒకదాని ఆమె ముఖాన చున్నీరు చిలుకుతూవుంది చేయవనే సురేక్ నిలుచుని విరవకర్రతో కనుకతూ ఉన్నాడు.

జరిగిన పరిస్థితి ఆమెకు చచ్చిన జ్ఞానకంఠాలేదు జ్ఞానకం రాగానే లజ్జాన్విత అయింది. వెంటనే లేచి కూచుందామని ప్రయత్నిస్తూంటే కేదార బాబు అడ్డగించి — “ఇంకా నేపు విశ్రాంతి తీసుకో. అప్పుడే లేవవలసిన అవసరం ఏమీలేదు” — అన్నాడు.

“నరవాలేదు నాన్నా!” అంటూ మళ్లీ లేవటానికి ప్రయత్నించి చామె. కేదార బాబు బలవంతంగా అపి — “లేవబోకు అచలా! కాస్త నిద్ర పోవటానికి ప్రయత్నం చేయి” — అన్నాడు.

నుల్లేరుడు అస్పృశ్యులైన సేవకబాలురు అనుసరించి అనే మాటలు చెప్పెను. అందుకు జవాబుగా అచల వంద్రునిగారిచేరిని చక్కట నెట్టి, నెమ్మదిగా లేచి నిల్చిని—“నేనిక్కడ నిద్రపోయేందుకు రాలేదు వావా! వారిప్పుడేమైంది? ఏంపరచాడెను. అక్కడికి వెళ్లాలి— అంటూ ఎఱి బ్రతుక్తున్నామూ అశేషించకండాకే వెళ్లిపోయింది.

అయింట్లో గడుల్కూ చిన్నాబాలూ ఆమెకు బాగా గుడ్డ. రోగివున్న గదిని ఆమె తేలిగ్గానే తిరుగుచుంది. అచల గదిలోకిరాగానే—“రావమ్మా అక్కా! పచ్చి కాస్త నువ్విక్కడ కూచో. నేను సంధ్యావందనం చేసుకుంటాను పోయి. మంచుగడ్డనంచీ వాంపోసికండా జాగ్రత్తగా చట్టకోవాల్సి నువ్వి!” అంటూ మృతానిని ఆమెను తనచోటేచ్చి వెళ్లిపోయింది.

24

తీవ్రతన్ని పాతత్వరం అఖిరుకళలోకి వచ్చేసింది. క్రమేణా మహిమ బాబుకు స్వాస్థ్యం చిక్కగలదని ఆడకి నవ్వుకం చిక్కింది గండంగడి చింది వరవాలేదనుకున్నారా మత్తు పడిపోయింది; అర్థహీన ప్రలాపంకూడా సమసిపోయింది.

వదిరోజులు గడిచాయి ఒకనాడు మూడుగంటలవ్వుడు మహిమ కాంతంగా నిద్రపోతున్నాడు అసంవత్సరం అన్నిచోట్లా చలి కాస్త విపరీతంగానే ఉంది. పైగా వర్షాలకూడా వదులున్నాయి రోగి వడకున్న మంచానికి చక్కనే ఒక తివాచీమీద అందరూ ముడుచుకు కూచున్నారు. అందరి ముఖాల్లోనూ ఒక పిన్ మైన తృప్తి ప్రకటనచూకున్నది. సురేశ్ బాబు బామ్మకాత్రం ఏనో వనిపాటల్లో ఉంది కేదారి బాబు యింకా యింటినించి రాలేదు.

మృతానిని సురేశ్ బాబుకు నమస్కారంచేస్తూ అన్నది—“ఇక నాకు సెలవు ఇప్పిస్తే వెళ్లిపోతాను సురేశ్ బాబూ! ఓట్టు చలికాలం; ఇంటిపద్ద మా మనలిఅత్తగారు పాపం ఏమైపోయిందో!”

“ఇంకా అవిడ ప్రపంచంలో బ్రతికివుండాలన్న అవసరం ఉందా యేమిటి? ఉహు. ఆమెకోసమని నువ్వు వెళ్లనక్కరలేదు”

మృణాళిని ఒక దీర్ఘ విశ్వాసాన్ని అనుచుండెడిది. మరికాసేపటికి నవ్వుతూ సురేశ్ కేసి చూచి అన్నది — “కేవలం ఆమాట నువు అనటమే కాదు సురేశ్ బాబూ! నేనూడా అనేకసార్లు ఈపాటి కామె వరలోళ్ల క్రయాణం చేసివుంటే నే బాగుండేదని అనుకుంటూవచ్చాను. కాని పుట్టించే వాడూ, గిట్టించేవాడూ అయిన ఆ ప్రభువుకు బుద్ధి పుట్టదూ! అప్పుడుగాని ఈ క్రవంప ముఖాలనించి అనేకసం 6 విముక్తి చేశారు”

అచల ఇంతసేపటినించీ మానంగానే ఉంది. “అంటే — క్రజలుకోట్ల కొలిది దుఃఖాలనుభవిస్తూకూడా చావుకోరినీ అంతర్యామికి తెలుసునన్న మాట! అదేనా నీభావం?” — అని అడిగింది అచల — మృణాళిని మాటలను బట్టి ఆమె వనిటోయిన భర్తను జ్ఞాపకం తెచ్చుకుని —

“మృణాళిని ముఖంలో ఒక నిగూఢవేదన లీలగా కనిపించింది” అది గాదమ్మ అక్కా! మానవుడు నిజంగా చచ్చిపోవాలని కోరే సమయం ఎప్పుడోవచ్చి తీరుతుంది. ఒకనాడు అగ్రరాత్రివేళ నాకు పెళ్ళువున వచ్చి లేచి చూచాడు. మా అత్త గారు మండు మీదలేదు, దేవతార్చన గది తీసివుంది. నేను మెల్లిగావెళ్లి ద్వారంచెంత నిలువబడ్డాను ఆమె దేవునిముందు నిల్చుని కన్నీళ్లుతుసుంటూ మృశ్యాభిక్ష వేడుకుంటోంది — “దేవా! నా జీవితంలో ఏఒక్కనాడైనా మనోవాక్కర్మలా నిన్ను నేవించి వున్నట్లయితే నన్ను దబ్బున నీచెంతకు తీసుకుపో నాకు ముక్తి అక్కర్లేదు. నా కొడుకు పోయి నేను బ్రతికి వుండలేదు. కోడలి కిక నాముఖం చూపించలేదు...” అని ప్రార్థిస్తున్నది” ఆమాటలు చెబుతూ చెబుతూ కాలువగట్టిన కన్నీళ్లు తుడుచుకుంది మృణాళిని.

మాతృహృదయంలోని అవ్యక్తవేదన ఆమె ప్రార్థనలో ఎంత అతర్హితమై ఉన్నదో అందుకీ సులభగ్రాహ్యమే. సురేశ్ బాబు కన్నులు చెమరించాయి. ఇకర్థ మామూలు దుఃఖాలకీ అతనికి గుండె నీరొతుంది పాపం అయిన లావిడ పుత్రమరణం కోకగాధ అతని గుండెలో చీల్చును వెనవేసింది. కొంత సేపు నిశ్చలమై నేలమాస్తూ ఉండిపోయి చివరకు గిద్ద స్వరాన అన్నాడు — “సరే చెప్తి పాపం! నీ మనలి అత్తగారిని నేవించుకుంటూ నీకర్తవ్యాన్ని పాలించుకో. నేను నిన్ను ఉండమనలేకపోతున్నాను. దేశగౌరవాన్ని కాపాడేవళ్లునీలాంటి స్త్రీలే. ఆట్టివాళ్లు ఇక్కేదేశంలోనూ లేరు.” అంటూ ఒకసారి అచలకేసి చూచాడు. ఆమెమాత్రం నిరుత్సాహంగా కూచుని కిటికీ

లోనించి ఆకాశాన మేఘశలంకేసి చూస్తోంది ఆమె యేమీ నూటాడ లేదు.

కాని మృణాలిని ఆ స్త్రోత్రపాతానికి సిగ్గుపడిపోయింది. విషయం మార్చివేయాలన్న తలంపులో బలవంతాన నవ్వుతెచ్చుకుని అన్నది—“అలాగనా నీకు అన్ని దేశాల సంగతులూ తెలుసునా యేం? మహిమకంటే సుపుపెద్దా? చిన్నా?”

ఈ అచ్చు ప్రశ్నకు సురేశ్ నవ్వాడు—“అలా అడుగుకున్నావేం?”

“మహిమబాబును నేను ‘బావా’ అని పిలుస్తున్నా. మేము ఆన్నా చెల్లెలులా పెరిగాం. నువు నాకు చిన్నన్నయ్యవా? పెద్దన్నయ్యవా? నవ్వున చెప్పు!”

అచలదృష్టి ఇటు ఆకర్షితమైంది. మృణాలిని తన్ను ‘అక్కా’ అని ఆకస్మాత్తుగా పిలువ నారంభించి, తనచేత ‘అక్కా’ అని పిలిపించుకున్న రోజు జ్ఞాపకంవచ్చింది. సురేశ్ కు అసన్నివేశం తెలియదుగా! అందుచేత మృణాలిని ప్రశ్నకు అత్యంతం ఆశ్చర్యపడుతూ, కుతూహల దృష్టిని ఆమెను అవలా కిస్తూ, మందహాసపూర్వకంగా—“చిన్నయ్యనే! మహిమ కన్నా తరు నెలలు చిన్నవాణ్ణి!”—అన్నాడు.

“అయితే చిన్నన్నయ్యా! రేపు ఉదయం బండికి నన్నింటి! తీసుకు పోయి దిగి బెట్టివచ్చే మనిషిని ఎవరినైనా చూడు తప్పకండా, దయవుంచి!”

ఆమె వెళ్లిపోవటానికి అనుమతి సురేశ్ ఇంతకుముందే ఇచ్చాడు. కాని మర్నాడే ప్రయాణం కానున్నదని అతడు ఊహించలేదు. “ఇంకా రెండు మూడురోజులైనా ఉండిపోకూడదూ! మహిమబాబు భారమంతా ఇన్నాళ్లూ నీచేతుల్లో పెట్టి మేము నిశ్చింతగా ఉన్నాం. అస్తమానం ఇరవై నాలుగు గంటలూ కంట్రో వత్తులు పెట్టుకుని రోగిని సాకి ప్రతికించావు. అంతటి శ్రద్ధ, నేపానిరతి ఏ అనునత్రిలోనూ ఏ నర్సులోనూ చూడలేదు నేను, బానా అవలా!”

అచల తలమాత్రం కదిలించి ఊహించి.

“నేను చేసింది ఏమింది గనక? అతడు ఎవరిసొల్లో వారికే ఒప్పు తన్నీ వెళ్లిపోతున్నాను. లేకపోతే నాకుమాత్రం వెళ్లటానికి కాళ్లాడతాయా? అప్పుడు అదరబాదిరా చదుగెక్కుకు రానలగినచ్చింది, మీకు తెలుసుగా! ఇంకొందరలో ఇంటిదిగ్గర పరిస్థితులు ఎలావున్నాయో ముందుగానే తెలుసు.

కాబట్టి వెలివిప్పిస్తే కేసే వెల్లిపోతాను మళ్ళీ చిన్నన్నయ్య ఎప్పుడు కలుగు చేస్తే అప్పుడే వస్తాను" — అన్నది నవ్వుతూ మృతాళిని.

"కాని మృతాళిని! ఆ మృతాళిని ముసలితల్లిగార్ని నేవిస్తూ సంద్యాపూజలు చేసుకుంటూ నువ్వు కాలం ఎలా వెళ్లుచున్నావో నాకేమీ అర్థంకావటంలేదు" అన్నాడు సురేశ్ కానేపు ఊరుకుని.

మృతాళిని ముఖంలో మళ్ళీ అవ్యక్తవేదన తోణికింది ఒకసారి వెంటనే ఆమె మందహాసం తెచ్చుకుని చెప్పింది — "కాలాన్ని గడిపేభారం నాకేమీలేదు చిన్నన్నయ్యా! కాలాన్ని సృష్టించినవాడే దాన్ని నడిపిస్తాడు"

"సురేశాని మరి మీ ముసలితల్లిగారు ఇంకా ఎక్కడో బ్రతుకుంటు మహిమబాబేమా డాక్టర్లు చెప్పినప్రకారం వడమటి పూళ్లలో ఎక్కడికైనా ఆరోగ్యం నిమిత్తం వెళ్లక తప్పదు నువ్వు ఒక్కదానివీ ఆక్కడ ఎలా పుంటావు?"

"అయినకే తెలియాలి" — అన్నది మృతాళిని నవ్వుతూనే పైకి వేరెత్తి చూపుతూ.

సురేశ్ అప్రయత్నంగా ఒకదీర్ఘనిశ్వాసం విడిచాడు. "కాని నీకా విషయాల్లో నమ్మకం లేదుకాబోలు!" అన్నవామె,

"ఏ విషయాల్లో?"

"భగవంతుడే అన్నింటి —"

"ఔను నాకు విశ్వాసం లేదు."

"అయితే మీరిప్పుడు నిట్టూర్పు విడిచింది నూ అనజ్ఞతకు దీచారినూ నన్నయ్యా! అంతేనా?"

సురేశ్ వెంటనే ఏమీ ప్రత్యుత్తరం చెప్పలేదు. చివరకన్నాడు — "నువ్వులు తమ అజ్ఞాత భవిష్యత్తుకు గూర్చిన భారం ఎక్కువైతే అజ్ఞాత భగవంతుని మీన వెయ్యటం, ఆమహాశయం మరీమరీ ఉపేక్ష చూపుతూ ఉండటం, ఈ వ్యవహారమంతా నేను ఎరిగి వున్నదే. కాని అనివార్యాలన్నీ మనం వచ్చిందేమిట అమ్మాయి! అందువల్ల నామీద నీకు కొంత ద్వేషం వుట్టవచ్చు"

అందుకు సమాధానంగా మృతాళిని వంగి "నీపాదాలు స్పృశించి"

"అక్కే ఏమిటానని?" — అన్నాడు అశ్చర్యంగా సురేశ్.

“ఏమిందీ?”

“మంచిలేదు, చెమాలేదు ఆకస్మాత్తుగా నాపాదాలు నువు —”

“చిన్నన్నయ్యకు పాదాభిషేకం చెయ్యటానికి శుభగడియలకోసం ఎదురు చూడాలా?” అని పకపకానవ్వుతూ లేచిందామె

“భలే చెల్లెలివేలే” అంటూ నురేళ్ నే హాపిచ్చిలంగా నవ్వి, అటు కేసి తిరిగి అచల వైపు చూచాడు ఎందు చేసిరో ఆమెముఖం శ్రావణమాన, ఆకాశంవలె మేఘావృతమై ఉంది అతనికి అశ్చర్యమైంది. అశ్చర్యాన్ని అణచుకుని తద్విషయమై అతడేమీ ప్రశ్న వెయ్యకముందే అచల తొందరగా మృణాళిని వెంట ఆగది విడిచి వెళ్లిపోయింది.

నురేళ్ అక్కడే నిల్చుండే కూచుని ఆలోచనా శ్రవణంవలె ఏడ్చాడు మృణాళిని తనకు పాదాభిషేకం ఎందుకు చేసింది? అందులో ఏమైనా గూఢభావం ఉందా? ఏమంటుందీ? అచలాదేవి అతల ఉదాసీనంగా ఉండిపోయిందే? మాన మగయ్యే లేచిపోయిందా? ఎంత ఆలోచించినా నురేళ్ కు ఏ విషయాన్ని గురించి సమాధానం దిక్కలేదు.

మళ్ళీ మృణాళిని కలసుకుని మాటాడేసరకూ నురేళ్ కు అవకాశం దిక్కలేదు. మరునాటి ఉదయం అచల ఒంటరిగా కూచునిఉంది. “ఒక సంగతి అడుగుతాను; నువు సరైన జవాబు చెప్పాలి” — అన్నాడు నురేళ్. ఆమెను సమీపించి.

అచల సిగ్గుభిషించింది. అతడు అడిగే విషయమేమిటో ఆమె ఊహించుకుంది. లోగడదినం మృణాళిని విచిత్రప్రవర్తనకు తానిప్పుడు వ్యాఖ్యానం చెప్పాలి. “ఎమిటా సంగతి?” — అని అడిగింది.

“నన్ను మృణాళిని ఆకస్మాత్తుగా నాపాదాల్ని స్పృశించింది. సువ్యమో చాలకోపం తెచ్చుకుని వెళ్లిపోయావు. ఆమె అత్తగారి చావుకంటే తెచ్చాను; అందుకోసం మనోనా?”

తాను ఆలోచించని జవాబుపాడా అతని ప్రశ్నలోనే ఇమిడి ఉండటం ఆమె గమనించి అన్నది — “బోను మరి! మీరామాట అనటం ఏమంత బాగుందీ? పాపం ఆమెకు భర్తపోయాడుకదా! ఉన్న అత్తగారుకూడా అలాంటి ఆమె నిస్సహాయస్థితిని ఊహించుకోలేదా?”

నురేళ్ చాల నొప్పుకున్నాడు. “నిజమే నేను చాల అవ్యయంగా భావించాను. కాని ఆమె ఇంకా ఏన్నో పరోక్షాలు ప్రకటనకు సంగతి మృణా

శనికీమాదా తెలుసును. అయినా ఆమె సస్యహాయస్థితిలో ఉంటే మనం చూస్తూ “ఉండుమంటూ యేమిటి?”

“మనం ఆలా ఓచార్చుమాట వీమైనా అన్నామామరి! మైగా ‘నావు ఓంటుంది’వైపోతావు ఆమెగ్రామంలో’ అంటూ భయపెట్టారు కూడాను.

నురేశ్ వచ్చాల్తా సమాచారంగా అన్నాడు—“కాబట్టి ఆమె వెళ్లే ముందు కాస్త సాంప్రదన వాక్యాలు చెప్పటం మంచిదికాదు. ‘నీకేం భయం లేదులే ఆమ్మాయి...’ అంటూ ఆలా—”అర్ధోక్తలో అతని కంఠం జాలి కన్నీటితో ఆవరణ మెపోయింది.

ఆచల అతని ముఖంకేసి చూస్తూ వమ్మన నవ్వింది. పరాయివాళ్ల దుఃఖాలకు గుండెటిగిపోయే ఆయువకునికి అనేక సత్కారాలు ఆమెకు జ్ఞానకం వచ్చాయి. “మీరు ఆమెకు ఓచార్చు చెప్పవలసిన అగత్యం ఏమీ లేదు. భయపెట్టకండా ఉండటం మాత్రం ఆవసరం. అంత ఆవసరం వచ్చి నన్ను చూస్తూ ఉండుకోరుగదా!”

ఆమె బాధార్థ్య ఆతన్ని ఆవేశపూరితుని చేసింది ఆవేశంలో తన్ను తాను విమర్శించి అతిదామె చేతని ఆకస్మాత్తుగా పట్టుకుని బోయగా ఉన్నది—“అదా! వేలు విలువ చేసే మాట చెప్పావు ఆచలా!” అంటూ వెంటనే యధాస్థితికి వచ్చి సిగ్గుపడుతూ చేయివిడిచి ఆక్కడినుంచి పారిపోయాడు.

మొంట నురేశ్ లో పాడమాపిసి ఆవేశం పరార్థవంతమనేత కలిగిన అనందవన్యంగా కనుపించింది కాని ఆతడు సిగ్గుపడి ఆలా పారిపోవటంతో అందులో కొంత కాదవ్వం ఉన్నట్టు ఆచలకు లోచింది ఆమె యావత్తు కరీరం పునీలించింది. మదటిమీద చెమట చుక్కలు పొటమరించాయి. గుండెలో రక్తం విమృశ్యగంతో ప్రవహించింది. నిర్బీయై ఆచేరువనే ఒక మర్రిలో వెళ్లిపోయాడు.

కొంత సేపటికి ఆమెకు కాని కొంత చిక్కింది. కాని భర్తరశయ్య మీద జల్లి పోయేటానికి కందువల్లనో ఆమెకు ఉదయంనంచీ భయంభయంగా ఉంటోంది.

మృదాలిని వెదకా అంటూనే మరి రెండు కోజున్నది. మూడవ కాడు ప్రయాణమైవెడుతూ మహిమతో చెప్పిపోదామనివచ్చింది ఆతడు అటువలె అదిగి నిద్రపోతున్నాడు. అది దొంగనిద్రని మృదాలిని అటువలె నిద్రపోతూనే ఉన్నాడు అమె తెలుసుకుంది.

మాబాపను నిద్రలేపవలసిన అవసరం చేపడుకుంటాను" — అన్నది అక్కడే ఉన్న అవలతో.

అందుకు ప్రత్యుత్తరంగా ఆచల శైవపుల చివర ఒక చిరువత్స పెలి గింది తనకేగాక ఆచలకు కూడా అదొంగ నిద్రలోని అంతర్భం తెలుసునని మృణాలిని గ్రహించింది. తనపై ఆచలకు అదినిగి ఉన్న శూన్యమ కూడా ఆచల వినాదో వనివచ్చే ఉంది ఆచల కన్నులు ఆచల మాడ కొడుం వచ్చింది. కాని తన్ను తాను సంబోధించునని చెప్పింది. "నీకంతా తెలిసే ఉంది కదా అక్కా! నేను జన్మిస్తోయానని చెప్పు తిరిగి శరణం స్వప్నభవనాడి వ్యగ్రామం వచ్చినప్పుడు అప్పటికే నేను బ్రతికివుంటే కనిపిస్తానని చెప్పు"

బైట వసారాలో కేదారబాబు కూచు ఉన్నాడు. మృణాలినివచ్చి ఆయనకు నమస్కారం చేసింది. ఆయన కన్నులు చెమరించాయి. ఈకొద్ది రోజుల్లో ఆయనకుకూడా ఈచింతలు బాలికతో బాగా పరిచయం ఏర్పడ్డది ఉత్తరీయంతో కన్నీళ్లు కుడుచుకుంటూ అన్నాడు — "అమ్మాయి! నీ అస రావల్ల మేము మహిమబాబుకు యమదంష్ట్ర కలసింది తిరుగ పొందగలిగాము. నీయిష్టంవచ్చినప్పుడు నీకు కులాసాపుట్టినప్పుడు, యెప్పుడైనానరే. ఈముసలి వాణ్ణి మరిచిపోకుండా - వచ్చిచూచిపోతూవుండు. నన్ను ఏరాయి వాణ్ణిగా భావించకు. అచల అక్కడే మానంగా నిల్చివుంది. మృణాలిని ఆమె కేసి చూపుతూ మందహాసపూర్వకంగా అన్నది. "మా అక్కచేతుల్లోనించి మాబాపను లాక్కుపోవటానికి యముని తలలో జేతెమ్మకుకూడా గుండెలు లేవండి బాబూ! ఏనాడతన్ని నేను మా అక్కచేతుల్లో ఒప్పుచెప్పానో — నాభారం అనాటితోనే తీరిపోయింది."

కేదారబాబు మరేమీ మాటాడలేదు. గంభీరపదనుడై కూచున్నాడు. ఇద్దరు ముసలి నాకర్లు, ఒక దానీ మృణాలినిని వాళ్లడుల్లో దిగబెట్టి రావటానికి నియమితులైనారు. వాళ్లతోకూడా మృణాలిని బండియొక్క స్టేషన్ కు బయలుదేరింది. కేదారబాబు ఒక దీర్ఘ నిశ్వాసం విడిచాడు "విచిత్ర యవతి! అపూర్వ స్త్రీ!!" అనిమాత్రం ఉచ్చరించాడు.

మరెళ్ కూడా బహుశః అలాగే అనుకునిఉంటాడు. కేదారబాబు మృణాలినిని ఆనూదించి అన్నాడు — "అలాంటి స్త్రీని నేనీ జన్మలో ఎక్కడా చూడలేదు కేదారబాబూ! ఎంత తియ్యగా మాటాడుతుంది! ఖనిజాలు ఎంత నేర్పుతోచేస్తుంది! ఏ వస్త్రే నాచెప్పండి, ఎంతో జాగ్ర

తగా... జీవితమంతా ఆనందంతో ఉండిపోయిన వ్యక్తివలె... చేసేస్తుంది. ఏనాడూ ఆ ముగ్ధుడు పొలిమేరలు దాకినట్లు మనస్సు కాదు మళ్ళీను”

కేదారబాబుకూడా ఆ మాటలను తలవ్రాపాడు. “జన్మాంతర సంస్కారం అనేమాట అర్థరహితం కానట్టే తోస్తున్నది”. అంటూనవ్వాడు సురేశ్.

చరలోకసంబంధీచర్య ఆరంభంకావటంతో కేదారబాబు కాస్త చింతాన్వితుడైనాడు కానీ పూరుకుని అన్నాడు. “నవు ఏమైనా చెప్పు సురేశ్ బాబూ! ఈ నాలుగురోజులనుంచి ఆమెను చూస్తున్నానుగదా! ఆమె స్త్రీ లోకంలో ఒక అమూల్యమైన రత్నం; సందేహంలేదు. అట్టి ఆమెను అలా జీవద్భవలా ఉంచటం పాపమేకాదు, మనోపాపంకూడాను. ఆమె నా మాకురే కంటే నేనుచూస్తూ చేతులు ముడిచిపెట్టుకుని కూచోను”

“ఏం చేస్తారుమరి?” అన్నాడు సురేశ్ అశ్చర్యంగా.

“మళ్ళీ పెళ్లి చేస్తాను. ఆమెనొక ముసలివాడికికట్టి ఈ వందొమ్మిది ఇరవై యేళ్ల వయస్సులో సన్యాసాశ్రమం ఇప్పించినవాడు ఆమెకు బంధువు కాదు; కరువు ఏంక అవ్వాయం!” అన్నాడు కేదారబాబు ఉద్వేగ పూర్వకం.

మరి కానీ పూరుకుని ఆయన మళ్ళీ ఇలా అన్నాడు. “అదీ గాక ఆమెను వివాహమాడిన ఆ వృద్ధురెకైనా బుద్ధిఉండనక్కరేమా! ఇద్దరు భార్యలు వచ్చిపోయిన తర్వాత ముసలితనంలో మూడో పెళ్లి కి సిద్ధమైనవాణ్ణి పొందొచ్చు దశవనమా? అతగాడు ఈ వసిపిల్ల భవిష్యత్తునుగురించి ఏమైనా ఆలోచించాడా?”

సురేశ్ మారుమలుకని కారణంచేత ఆయన మరింత ఉత్తేజితుడైనాడు. “సురేశ్ బాబూ! నేను విధవా వివాహాల మంచిచెడ్డలను గురించి చర్చించటంలేదు నవు ఏమైనా చెప్పు మీ హిందూనమాజం నామీద గొంతు చింపుకుని కేకలుపెట్టిన ఆ వసిపిల్ల బ్రతుకు ఇక అంతే అని అంటే నేను మాత్రం ఒక్కకోను. ఆమెగర్భం గురిగింజంత విలువగల వస్తువులేదు. ఆమెకు ఒక్కరోజుగడిచే అస్కారంలేదు. మరంతా అమృతచర్యం, అమృతచర్యం అని అనస్తారు. అంతమాత్రాన ఒక్కనిమీసంలో ప్రపంచమంతా బుద్ధి నిలవనసాగేదామో? ఆ అమృతం కట్టుకున్న వైదురద్దమనే నాగుండ్ల ముక్కలతో తయారుచేస్తారు”

సురేశ్ జవాబు చెప్పలేదు, తలయైత్తి చూడనూలేదు. ద్వారకంపై పుత్రీగంట చూచాడు. అక్కడ ద్వారకబంధం వట్టుకుని విగ్రహంలా నిల్చిఉన్న అచల ఎక్కడు లోపలికి వెళ్లిపోయిందో తెలియదు.

మృణాలిని వెళ్లిపోయిన తర్వాత సురేశ్ బాబు ఎక్కడూ అన్యమన స్కూని వలెనూ, ఏదో ఒక చింతతో కృశిస్తూన్నవాని వలెనూ కనిపిస్తూ వచ్చాడు అచలా జేవికి.

మరి రెండు రోజులు గడిచాయి. ఆనాడు మూడుగంట లక్ష్మకు కింద వరండాలో ఒకమూల ఎడమోడక కుర్చీలో వాలి పుస్తక మేదో చదువుకుంటున్నాడు ఇంతలో అడుగుల చప్పుడు వింటింది తిరిగి చూచాడు తన కోసం టీ పట్టుకు వస్తున్నది స్వయంగా అచల. ఇది వరకెన్నడూ జరుగలేదట్టి సాధుబన. సురేశ్ ఆశ్చర్యాన్నితెలుపలేదే లేచివచ్చి “నా.రు ఏమై నాడు? నువ్వు పట్టుకు వచ్చావే?” అన్నాడు.

అచల జవాబేమీ చెప్పకండా టీ సామాను అక్కడ కే బిల్ మీద దించి తానొక కుర్చీ లాక్కుని కూచుంది

మరొక క్రశ్మివేయటానికి సురేశ్ సామానించ లేకపోయాడు; మాటాడకండా టీ గిన్నె అందుకున్నాడు.

“నిధవా వివాహం మీకు వచ్చదా సురేశ్ బాబూ!” అనిమృదువుగా అడిగింది అచల

టీ గిన్నె పెదవి దగ్గరించి తీయకండానే సురేశ్ అన్నాడు “కు సంస్కారాలు వన్నింకా అంత మారం తీసుకుపోలేదు”

“మృణాలినిలాంటి పిల్లను వెళ్లిచేసుకోటానికి మీ కేమీ అభ్యంతరం ఉండదనుకుండాను”

“అంటే?” అన్నాడు సురేశ్ కఠినంగా

ముఖంలోగాని, కంఠస్వరంలోగాని ఏమాత్రమూ ఆవేశం ప్రకటించకండా సమాజంగాచెప్పింది అచల. “మీకు నేనెంతో ఋణపడిఉన్నాను. అదీగాక మీ శ్రేయస్సు కోరేవారల్లా నేను కూడా ఒకతెను. మీరు ఒక యంటివారైతే చూడాలని నా కోరిక. ఒకప్పుడు మీరు వివాహం అడవలెనని ఆశకున్నవారే. ఆమెను వివాహం చేసుకోవడం నేను మిక్కిలిగా మిమ్మల్ని బ్రతిమాలుతున్నాను.”

ఒక్కగుక్కలో కంఠస్థమైయున్న జానం లూ ఒప్పుకొన్న ఆయాపవడ్ల దామె.

చాల నేపటివరకు నుకేళ్ రాతి విగ్రహంలా ఉండిపోయి చివర కన్నాడు “అందువల్ల నీవు నెఱుకా తప్పి కలుగుతుందా?”

“భక్తుకందా”

“అమె ఒప్పుకుంటుందా?”

“ఒప్పుకుంటుందనే నా నమ్మకం”

నుకేళ్ విషాదనూచకంగా నవ్వాడు. “నేనుమాత్రం ఆమెఒప్పుకుంటుందని అనుకోను. సహగమనం చెయ్యటానికి కొందరు స్త్రీలు నవ్వుతూ చితిలోకి ఉరికినట్లు పుస్తకాల్లో చదవలేదూ! మృణాళిని అజాతికి చెందిన స్త్రీ ఆమె చేతులు, కాళ్లు ముక్కలుగా నరికివేసి నా మరుమనుషుడు ఒప్పుకోదా. అందుకోసం ప్రయత్నించి ఆమె దృష్టిలో నన్ను కించపరచకు అవలా! ఆమె నన్ను ‘ఆన్నయ్యా’ అని సంబోధించింది ఆమె నాకిచ్చిన అనూనవదలిని నేను నిలదొట్టుకోవాలనే కోరుతున్నాను”

చూస్తూచూస్తూండగానే అవలాదేవి ముఖం కోధరంజితమైంది. “ప్రపంచంలో మృణాళిని ఒక్కనే స్త్రీ అనుకుంటున్నార కాదులు. ఒకరిని మనసా భర్తగా వరించినమీదట ఎంత ప్రలోభపెట్టియోనా మీరు వదిలించలేని స్త్రీ మీయెదుటనేఉంది. ఆమెనుగురించి మీరే పుస్తకం లోనూ వదిలియుండకపోవచ్చు. అయినా ఆమెచూడా కాస్త జ్ఞాపకం ఉండుకోండి” అంటూ నుకేళ్ కేసి చూడకుండానే సగర్వంగా లేచి వెళ్లి పోయింది అవల.

25

ఒకరిని గురించిన ప్రశంసావాక్యాల్లో మరొకరికి చెప్పనెట్లు ప్రారంభమైంది. ఆ సంగతి చెప్పేవాడుగాని, వినేవాడుగాని ప్రధమంలో గుర్తేరి. చలోకపోవచ్చును. సురేశుబాబు చేతిలో టీ గిన్నె అలాగేపట్టుకుని జడనిలా తూచున్నాడు. అవల యెకాయెక్కితన గదిలోకివెళ్లి తలుపు కేసుకుని చక్క చూచి నవ్వుకుంది. దిండుమీద ముఖం అణిచిపెట్టి దుర్నిచారమై పొంగిప

స్తున్న ఏమవును బలవంతాన అనుమతించానికి ప్రయత్నించింది. ఎందువల్ల నంటే — చక్కనే మహిమబాటు గదివున్నది ఏమాత్రము శబ్దమూ అతనికి వినిపించకూడదు. నిజానికా అంతర్యామి కేతవు మరెవరికీ ఆమె అప్పటి చరి సితి తెలియదు.

అప్పటి ఆ గంభీరదాఖిలా ఆమెకొక కొత్త అనుభవం సంప్రాప్తమైంది అడదాని జీవితంలో పాతివ్రత్యమనేది ఎంతకమూల్యమైన సంతోషదాని మహిమ యిష్టదామెను సంచూర్ణంగా అవగతమైంది. అనాడు సురేశ్ మెహదవరకు దైతన్ను పెంకొన్న సభున ఆమెకు జ్ఞానం వచ్చింది. అట్టి ప్రేమలడైన సురేశ్ మాదా నేడు పాతివ్రత్యధర్మానికి జోహారులిస్తున్నాడు.

మరొక సంగతి. సుస్పృహమైన మాటలో ఎంత శక్తివున్నదో ఆమెకీ నాడు ప్రప్రథమంగా తెలిసివచ్చింది. తాను విద్యావతి, సాహిత్యకర్తలూ భర్తను నేవించటమే పాతివ్రత్యమని ఆమెకు తెలియక పోలేదు కానిమనస్సు కాస్త విచలితమైనప్పుడు తన కతనిపై ఇచ్చిన దిట్టింది 'నిన్ను నేను ప్రేమించటంలేదు' అని అతని ముఖాన్నే అనటానికి తాను సంకోచించలేదు. అందుకుతోడుగా ఇవాళ సురేశ్ మాటల్లో తనొక 'అసతి' అని ధ్వనిస్తున్నది. కాగా ఆమెమనస్సు మరి ఓర్చింది. వృద్ధయవిదారకమైన తేదనలో ఆమె కుమిలిపోయింది.

అందు మూలాన మృణాలినిపట్ల ఆమెకు గౌరవం హెచ్చిందని చెప్పుటానికి దీర్ఘదు. కాని సురేశ్ తోడి సంభాషణలో ఆమె ప్రసంగంరావటం వల్లనే తనలో ఈ చైతన్యం కలిగింది. అందుచేత ఈజీవితంలో తానామెను మరచి పోరాదని నిశ్చయించుకుంది.

దైట్ల తండ్రిగారి మాటలు వినిపించాయి. ఆయనతో సురేశ్ మాట్లాడేస్తున్నట్లు అడుగులవప్పుడు వినిపిస్తున్నది వాళ్లు మహిమను చూడ్డానికి వెడుతున్నారని ఆమె అనుకుంది. మరి కాసేపటికి తండ్రిగారి పిలుపు విని, దైట్లచెరుగుతో పూర్తిగా కన్నీలు కుడుచుకుని, తలుపు తెరచి దైటికివచ్చి వాళ్లతోసహా మహిమబాటు గదిలోకి వెళ్లింది.

"తెండుగంటలకే బావ ఎ యిబ్బలిగా! ఇప్పుడు సాక్షు గంటలు బాటింది. పిం చెస్తున్నావు? ఏమిటి కథ? కళ్లు అలా ఉబ్బిపోయాయే?" అన్నాడు శేదారబాబు అచలకేసిమాడ్డా వ్యస్తపడుతూ.

అచల జవాబేమీ చెప్పకుండా గబగబా బైటికి వెళ్లింది ఇన్నాల్ల నించీ రోగికి జాన యివ్వవలసిన పని మృతాళిని చేస్తూఉండేది ఆమె ఊరికిపోయింది ఇవాళ అచలకు ఆ మాటే జ్ఞాపకంరాలేదు. ఇన్నాడామె ఆడరా బాడరా వంటగదికి పరుగెత్తిపోయి చూస్తే నివ్వ, నీళ్లు చల్లారి పోయాయి. నాకర్లు పొయ్యిమీద జాన కాచారు గాని అది పొయ్యిమీదనే ఇగిరిపోయింది.

చాలనేపు అక్కడే ఆమె స్తబ్ధి తయై నిల్చుంది ఆ సంగతి చేవార బాబుకు తెలిసింది. అయిన అచలతో ఏమీ అనలేదు సురేశ్ కేసి తిరిగి అన్నాడు — “నేను మొదటే చెప్పావుకదూ సురేశ్ బాబూ! ఒక ‘నర్సు’ను పెట్టుకోకపోతే మహిమను రక్షించుకోవాలనుని, నా కూతురుసంగతి నాకంటే మీకు యెక్కువ తెలియనుగదా!”

సురేశ్ మాటాడలేదు. సిగ్గుపడుతూ చింతావృత్తయై నిల్చుంది అచల. మహిమ ఆమెకేసి మాస్తూ మెల్లిగా ఇలా అన్నాడు — “సురేశ్ బాబూ! ‘నేను ‘నర్సు’ చేతిమీదుగా మందుకూడా త్రాగను. కాస్త అచలకు సహాయం గా ఒక మనిషిని ఉంచండి, చాలు నిన్న, మొన్న-రావం రెండరోజుల నించీ ఆమెకు నిద్రలేదాయెను పగటిపూటైనా కాస్త విశ్రాంతి అంటూ లేక పోతే యంతలా పనిచేసే మనిషికికూడా కష్టమే”

ఆమెకు అక్షరశః నిజం కాకపోయినప్పటికీ అబద్ధాలుమాత్రం - తే. సురేశ్ సంతోషించి తల వూపాడు చేవారబాబు కథనం గా మాటాడి నందుకు మనసా నొచ్చుకున్నాడు. ఇంతలో అచల అక్కడినుంచి వెళ్లి పోయింది.

ఆరాత్రి తన ఆపరాధాలన్నీంటికి వెక్కిరివెక్కి యెడ్చి, భర్త పాదాల మీద పాలి క్షమాపణ కేసుకుందామని ఆమెకు బుద్ధిపుట్టింది. “నేను పాపిష్టి రాలిని. నన్నుకూడా ఇకర్ల వల్ల మాటవడకుండా మీరందుకు అడ్డుపడ్డారా?” అని అడుగుదామనుకుంది. కాని సిగ్గు ముంచుకునచ్చి ఏమీ అడగ లేకనే పోయింది.

పాదారణంగా ప్రతిరోజూ రాత్రి చాలా వాడుపోయిన తరువాత కూడా సురేశ్ ఒకసారి మహిమబాబు గుదిలోకివచ్చి అన్ని విషయాలు తెలుసుకుని పోతూవుండేవాడు. మృతాళిని ఉన్నప్పుడు రాత్రిఅంతా అనేక కష్టాయాలు వచ్చి చూడపోతూ ఉండేవాడు. అందుకు అక్షరగంగా

ఉండేది. కాని కొన్ని రోజులనుంచి నురేళ్ వృద్ధి మార్చాడు. రోగిని చూడ వలసిన వస్తే మామూలుగా గదిలోకి రాడు. ఒక వాసీదాన్ని పంపించి కబురు తెలుసుకుంటున్నాడు. సాయంత్ర మళ్ళాడు మాత్రం ఒక్కసారి స్వయంగా వచ్చి విచారిస్తున్నాడు నురేళ్ బాబులోని ఈ రూపును అచల గమనించింది. కాని ఆమె మనసులో పెట్టుకుని పోయింది. ఒక నాడు మహిమ్ కూడా ఆ విషయమే అచలతో ప్రస్తావించాడు. ఇప్పుడామె నురేళ్ బాబు ఇప్పుడెక్కడ వగా ఇంటివద్ద ఉండటం లేదనీ, అందుకు కారణం కి మిటో తనకు తెలియదనీ, చెప్పింది. మహిమ్ విని పోయిపోయాడు.

మరునాడు అచల మేడమెట్టు దిగుతున్నది ఏరో పనిమీద నురేళ్ మెడెక్కి పైకి వస్తున్నాడు తలెత్తి అచలను చూచాడు. చూచే చూడడంతోనే ఎక్కడివాడక్కడ అగిపోయాడు. కాని తలవంచుకుని, తప్పుకుని వెళ్లి పోయాడు. అతడట్లు ప్రవర్తించవలెననె ఆమె కోరుకుంది. కాని అతడలా ప్రవర్తించేసరికి ఆమె మనస్సు వేదనా పూర్ణమైంది.

26

కూచున్నా, నిలుచున్నా, ఏమి పనిచేస్తున్నా అచలా దేవిహృదయాంత రాళ్లంలో ఒక విషయం రానురాను ఆత్యంత బాధావహమైంది. నురేళ్ బాబులో గోచర మాతున్న ఆతీవ్ర పరివర్తన ఆమెకు దుఃఖంగా ఉంది. అతడామెను ఒక వ్యక్తుడు అనుకుంటున్నా ప్రేమించాడు. ఆ ప్రేమ అంతా ఇప్పుడామెను విడిచి వేరే చూర్గానికి వచ్చింది అది ఆమెకు బాధ అనిపించింది. "నేను కూడా అతనిని నాకు తెలియకండానే ప్రేమిస్తున్నానా?" అని ఒక సందేహం గుండెలో తలకు మన్న పుడల్లా ఒక విధమైన భయంతో ఆమె సర్వాంగ పులకిత బౌతున్నది కాని తనలో తాను వల్ల ఇలా అనుకుంటూండేదీ... ఛీ, ఛీ, అది ఆనంగతం. అట్టి అన్యాయానికి నేను దిగుతానా? అలా జరిగినట్లయితే గొంతు పినుక్కుని చచ్చిపోయి ఉండనా?" అని ఏమనుకున్నా ఆ భావం మాత్రం ఆమెను రాత్రీం బడల్లు వెన్నాడుతూనే ఉంది. కళ్లు మూసినా, తెరచినా అవే ఆలోచనలు! అందుకొసమని ఆమెన్నాన పానాదలనయ్యల్లా తప్పు మిగిలిన కాలములకూ మహిమబాబు సన్నిధిలోనే ఉంటూ వచ్చింది. తన

కోపము ప్రకటించుచు నదితో నల్లనిదిని రాదామెను. ఇలా కొన్నాళ్లు నడుచినది.

మహాదానము ఆలోచనం చిక్కించి నీళ్లు నీటిస్తే ఇంకా బాగా పూర్వం చిక్కుకుండునే ఉత్తరంతో జమలపూరు శ్రయాణాన్ని గూర్చిన ఆలోచనలు నడుచుచున్నది ఆరాటి ఉదయం అచలాదేవి స్వామిని భర్త కోసం పాలు ఇచ్చుచున్నానని మాటిమాటికి పాలుపొంగుతున్న కారణం ఏదో అమె అదే చూస్తున్నామని. ఇంత సేపటినించీ మహిమ్ ఆమెపై పే మాట్లాడుచున్నాడు ఆమెగతి అమెకు తెలియదు ఇతలో ఆరిదు పట్టుని త్యాగం విడిచాను అని ఆమె విన్నది. ఇక సారితలైత్తి ఆయనకేసి చూచింది మళ్ళీ తన పురిలో నినున్న అయింది.

మహిమ్ ఎన్నడూ ఎక్కువమాటలు మాటాడేవాడు కాదు. కాని ఆమెను పెట్టెట్టి నీట్లున్న కేరిచి అతిడన్నాడు... "నిజానికి అచలా! ఎన్నడూ కూడా ఎంతో అర్థ అనుభవిస్తేనే తప్ప ఒక అమూల్యవస్తువును పొందలేదు. తనలబడిన యెల్లు నీటి కట్టుకోవచ్చు. ఈవ్యాధి ఎన్నడైతే నా నయమామంది కాని ఆరెండు అవధిల ననుభవించి నేను పొందగలిగిన అమూల్య వస్తువు నీవు. నీవు లేక నాకీక ఒక్క గడియకూడా గవవదని తోస్తున్నాను"

అదే స్వామినినింది పాలుదించి శల్లారస్తున్నది. ఏమి జవాబు చెప్పలేక పోయింది మహిమ్ కొంచెం అగి ఇలా అన్నాడు - "వృణాలిని నురేకోకూడా చాల శ్రమ పడ్డాను అకోసం పాపం నేను వాళ్లను ఎంతో శ్రమపెట్టానన్న భావం నచ్చు విడనడంలేదు ఈజన్మలో వాళ్ల ఋణం నేను నీగ్యుకోగలనా? అని అనకుంటూ ఉంటాను కాని నీ విషయంలో మాత్రం నాకట్టి ఆలోచనలు రావు. నీవు వడ్డశ్రమకు నేను ఋణుణుడి ఉన్నానన్న భావమే నాకు కలగటంలేదు. నన్ను బ్రతికించుకోవటా నీ బాధ్యత అని తాబోలు!" అంటూ మహిమ్ ముందహాసం చేశాడు

పాలు శల్లారబోస్తూ ఆచల యేమీ మాటాడలేదు

"మరి శల్లారకు, ఇలాకే అన్నాడు మహిమ్"

ఆచల యేమీ పలకలేదు పూర్వంలాగే తలవంచుకుని కూచుంది. మొదట మహిమ్ ఆశ్చర్య పోయాడు. ఆమె స్నేహం అతడు గమనించకండా ఉండడం దుకే ఆమె తలవంచుకున్నదని మహిమ్ అర్థమైంది.

కొన్నాళ్లుండి సురేశ్ తన గదిలోకి పూర్వంలాగా మహిమటికి రావటం లేదు అందుకు నిజమైన కారణం మేముటో మహిమకు తెలియదు. అయినా తనకి అది కొంత అనుమానానికి కారణం కాకపోలేదు అతని హృదయంలో ఒకవిధ మైన ఖోభ ఒక రకమైన ఆనందం మిలితమై పోయాయి! తనకు ఉపచారాలు విషయంలో ఇప్పుడు అల్ప కృత్యానికంటే ఉంటున్నది ఎక్కడ ఏకాంతంగా సురేశ్ లో కలయింది సంభవిస్తుందో నన్న భయంతో ఆమె మహిమబాబు గదివీడచి ఏక్కడకి వెళ్లమే లేదాయో, ఆరోజంతా ఆమె హృదయం నవనవత చవన తులగాల్లో విహరించింది. మహిమబాబు మంచానికి చేరువనే ఒక చుక్కపప్పు ఉంది అందులో నడుమని చాలప్రాద్దు పోయేవరకూ ఆరాత్రి అచల యేదో పుస్తకం చదువుకుంటూ ఉండి చివరకు అలసిపోయి అందులోనే చదువని నిద్రిపోయింది. మర్నాటి ఉదయం మహిమ పిల్చి లేపాడు. ఆమె తొందర తొందరగా లేచి కిటికీ తెరచి చూచింది. అప్పటికి సూర్యోదయమై చాలసేపయింది.

మహిమ ఏదో చెప్పబోతూ అగిపోయాడు. ఆమెకేసి ఆపాడుమన కనూ అట్టే పడికించి ఆచ్చర్యానివుడుడై — “సీకాలవ ఏమయింది?” అని అడిగాడు.

అచల అతనికన్నా ఎక్కువ ఆచ్చర్య పడ్డది. తానప్పుడు కష్టమని ఉన్నది సురేశ్ బాబు కాదు ఆమె సిగ్గు పడ్డది, వ్యభిచారిత్వ అయింది; ముఖం పాలిపోయింది. తన కాలవ ఏమయింది; ఆమె కేవల ఆర్థికకాశీదు. రాత్రి తన కాలవ మట్టు చుట్టి కాళ్ల కిక్కిరింపులు మ్రోచేందుకు నూత్రం కష్టమని పడుతుంది. ఆనందం ఇప్పుడామెకు జ్ఞానకం వచ్చింది. రాత్రి ఎక్కువగా చలివేసిన సంగతికూడా ఆమెను గుర్తువచ్చింది. తెల్లవారిన తరువాత లేచి చూచుకుంటే ఇదీ కథ!

లజ్జాకుష్మితమైన ఆమెముఖాన్ని చూచి మహిమ స్వేదా పూర్వకంగా సుందహాసం చేశాడు. “ఇందులో నువ్వు విచారించవలసిన అవసరం లేదు అచలా! ఎవరైనా నెక్కట్ల పొరిపాటున కాలవలు మార్చి తెచ్చి వుంటారు. లేకపోతే సురేశ్ తన కాలవను ఇప్పుడే మరచి వెళ్లాడేమో! నువ్వు తెలియక కష్టమని ఉంటావు కాకర్లను వీలించి సీకాలవ తెప్పించుకో!”

అచల ఆకాలవను వేతలా పట్టుకుని తన గదిలోకి వెళ్లి కూచుంది. రాత్రి చాల ప్రాద్దుపోయిన తర్వాత సురేశ్ బాబు గదిలోకి వచ్చి ఉంటాడు.

కాలువ కవ్వకోకండా, ఆచరిలో వొణుకుతూ పడక కుర్చీలో వడుకుని ఉన్న తన్ను చూచి, తన కాలువ నెక్కుదిగా కప్పి వెళ్లాడేమో! పొను నిస్సంకోయంగా ఆలాగే జరిగి వుంటుందని ఆచల భావించింది ఆభావంతో ఆమె రోహించి ఆయింది తన్ను మాడ్చానికే-రాత్రివేళ తనివి దీర తన్ను చూచి పోదామనే - సురేష్ వచ్చి వుంటాడు. ఆలా ఎప్పుడెప్పుడూ వచ్చి చూచి పోతూ ఉన్నాడో ఎవరికే తెలుసును?

ఆమె హృదయం లజ్జాపంకుచితమై పోయింది సురేష్ కుత్సితం, నిర్భయత తెలిసిని ముప్పి, తనకు ఆశిధులై ఉన్నవారివల్ల ఈ చార్యవృత్తి యేమిటి? ఎంత గర్వమైన పని!

జబల్పూరులో కేదారబాబుకు ఒక బాల్య స్నేహితుడున్నాడు. అతని దగ్గరనింది ఉత్తరం ఒకటి వచ్చింది. జబల్పూరు వాతావరణం చాలా ఆరోగ్య ప్రదమైనదని, అక్కడ చూడదగిన రమణీయ ప్రకృతి దృశ్యాలు చాలా ఉన్నాయని ఆయన తెలిపాడు. అక్కడ తన యిల్లై ఒకటి ఖాళీగా ఉందట కూడాను మహిమబాబు వచ్చి కొద్ది కాలంపాటు అక్కడ వాయిగా వుండ వచ్చును.

ఒక నాటి ఉదయం కేదారబాబు వచ్చి ఆశూచార మంతా వినిపించాడు. మామమానం కూడా వెళ్లిపోయింది. ఇంకా ఆలస్యం చేయడం తగదు. చిన్నతనంలో ఒకసారి కేదారబాబు కూడా జబల్పూరు వెళ్లిఉన్నాడు. అప్పటి విషయాలన్నీ జ్ఞాపకం వచ్చి కేదారబాబు మళ్లీ ఒకసారి పికరువు వెళ్తాడు "జగదీశబాబు భాగ్య కూడా బ్రతికేవుంది, ఆమె మహిమబాబును తల్లిలా ఆదరిస్తుంది" అన్నాడు.

మహిమ ఆ గా వంటూ కూచున్నాడు, అతనిలో ఉత్సాహపేమికనిపించలేదు కేదారబాబు వెళ్లిపోయిన తర్వాత అనల భర్తను అడిగింది - "జబల్పూరు మంచి చోటేక్కడా! అక్కడి పెళ్లటం మీకు యిష్టంలేదా?"

"నిజానికి మీరంతా అనుమతంతగా నాకింకా స్వాస్థ్యం ఉన్నా లేదు ఇక మంచి నా చిత్తుకుంది" లోకూడా నాకు లేదు."

"అందుకోసమనే డాక్టర్ సీట్లూర్చును చెబుకున్నారు. ఒకసారి జబల్పూరు వెళ్లివస్తే బాగానే ఆరోగ్యం చిత్తుకుంది"

మహిమ తల ఊపుతూ కానేపు ఊపుకుని అన్నాడు - "విమానం వెళ్తున్నాను" - "నిజంగా? ఇక్కడ మీకు భరోసా" వెళ్లుకుంది

స్వర్గానికి వెళ్లాలన్నా నాకు ధైర్యం చాలటంలేదు అచల! అంతర్యంలో నేను పట్టి పిరికివాణ్ణినుమీ! పట్టి అర్పణమిచ్చి, నువ్వు వాదగ్గరగనక లేకపోతే నేను ఒక్క రోజైనా బ్రతుకలేను.” అతనికంతం దుష్టమైపోయింది

మహిమబాబు ఎవ్వడూ ఎవరిని ఏమీ చెయ్యించి అడిగినవాడు కాదు తన దుఃఖార్ని గాని దారిద్ర్యాన్ని గాని నోరు తెరిచి ఎవరికీ ఎన్నడూ చెప్ప రోలేదు. అట్టివాడు ఇప్పుడు ఇలా వ్యాకుల చిత్తుడై అచలాజీవిని యాచించినభిక్ష ఒక శూన్యమై ఆమె హృదయాన్ని భేదించింది. దానిలో ఆమెహృదయాన్ని స్నేహం, కరుణ, మృగవం గట్టు తెంచుకుని ప్రవహించాయి. ఆమె తన్ను తాను సంబాళించుకో లేకపోయింది. కన్నీళ్లను అప్రకుంటూ ఇక అక్కడ ఉండ లేక బైటికి లేచిపోయింది. మహిమ హతబుద్ధుడై, వేదనా దోదాయమాన చిత్తుడై, ద్వారంకేసి తిడకంగా చూస్తూ పడుకున్నాడు. మరకానేడటికి నిద్రపోయాడు.

మళ్ళీ తరువాత భార్య భర్తలు సమావేశమైనప్పటికీ ఆవిషయమైన ప్రస్తావన రానేలేదు. మరునటి రోజునఆమె ఒక టెలిగ్రాం చేతపట్టుకుని నవ్వుతూ వచ్చింది “జగదీశబాబు టెలిగ్రాం ఇచ్చారు వారింటికి పక్కగానే నునకోసం ఒకయిల్లు శుభ్రం చేయించి ఉంచారుట” “అంటే? —” అన్నాడు మహిమ విషయం సరిగా అర్థం గాక

జగదీశబాబు నాన్నగారికి ముఖ్యస్నేహితులు. ఆయన యిల్లోనే మనం వెళ్లి ఉంటే ఆయనకేమీ అభ్యంతరం ఉండదు అయినా ఇద్దరం వెళ్లి వాళ్లకు భారంగా వాళ్లి ట్లోనే కూచోటం మనకే కాగుండదు. కాబట్టి పరే ఒక ఇల్లు మాటాడి శుభ్రంచేయించండని నాన్నగారాయనకు టెలిగ్రాం యిచ్చారు. అందులకు ఆయన అంగీకరించి, టెలిగ్రాం గురించి అంటూ ఆమె దాన్ని అరని పక్కమీద ఉంచింది.

మహిమ దాన్ని అందామని వెంగుచేసింది - వరదాకా చదువుకున్నాడు. అచల తన యిష్టానుసారా తోమాడా రావాలని కోరుతున్నది కాని, కన్నటి ఆమె ప్రవర్తన అంతకీ ఉప్పుబీజే దుర్మార్గావ్యంగానే ఉంది. కాని గతాన్ని తడిచి మళ్ళీ వ్యాకులపడటం నుంచి కాదని ఉహించుకున్నాడు.

అచలాజీవి ప్రయాణానికి అన్నీ సిద్ధం చేస్తున్నది. అనాడేరెండు రూపాయలప్పుడు తండ్రిగారి యింటికిపోయా తన వస్తువులన్నీ సద్దుమిది. శేవారబాబు సమీపిందగ్గర నిలుపుని అంతా చూస్తున్నాడు.

“నువు కూడా వెళ్లకపోతే యేం అయ్యింది!” అని అడిగాడు.

“అలా అడుగుతావేం చాన్నా!”

శిశుుంగా అతడు స్వాస్థ్యం పొందాలన్న భార్యదగ్గర ఉండటం మంచిదికాదు. కాని అటువంటివాడు చచ్చిపోయే అవకాశం ఉన్నది. అందుచేత మహిమబాబు ప్రస్తుత అర్థిక పరిస్థితుల్ని పురస్కరించి మళ్ళీ ఇలా అన్నాడు — “మహిమ బబ్బాయిలా ఎక్కువరోజులేమీ ఉండకపోయిన పనిలేదు. అడిగాక జగదీశ్ గారింట్లో ఆతని కేవిధంగానూ చాటుకలగనీయదు. ఈ కొద్ది రోజుల భాగ్యానికి ఎక్కువడబ్బు ఖర్చు చెయ్యటం —”

అసలు విషయం అతడు ఆధం కాలేను, రుండికేసి అట్టే చూస్తూ అడిగింది — “బబ్బాయి ఆయన మీకలా చెప్పారు కాబోలు!”

“ఎవ్వరి మహిమ ఏమీ చెప్పలేదు. నేనే అలాచిస్తున్నాను; ఏమనంటే —”

“నువు ఏమీ అలాచించ నక్కర్లేదులే చాన్నా! అంతా నేనే నరికేస్తాను” — అంటూ అతని తన పనిలో తాను నిమగ్న అయింది మర్నాడే తన రెండు సామ్రాజ్యాల అమ్మనీ పైకం సంతన చేసుకుంది.

ఫాల్గుణ మాసం మధ్యలో ఎప్పుడో వెర్రిలారి అనుకున్నారు. కాని మరేక బామ్మ దైవజ్ఞుని పిలిపించి ఫాల్గుణ మాసం జారబడిన వారం రోజులలోగానే ప్రయాణ ముహూర్త ఏర్పరచింది. అందుకే అందుకు సమ్మతించక తప్పలేదు.

ఇంకా రెండు రోజుల్లో వెర్రి పోనున్నారు. అలాగే విషయం గాల్గిలో తేలిపోతున్నట్టుంది.

కలకత్తా పట్నం విడిచి అతని ఎవ్వరూ మరే చోటికి వెళ్లి ఉండలేదు. ఈ మధ్య కొన్నాళ్లు మహిమబాబు గ్రామంలో మాత్రం వెర్రి ఉన్నది; అంతే, అమెకు పదమూడు ఊళ్లు గురించి ఏమీ తెలియదు అనేక పరిశ్రాంత ప్రయత్నాలు, పనాలు, అడవులు, పర్వతాలు, నదులు, సెలయేళ్లు — ఇంకా చూడ దగిన ఏదో ఏదోమీ ఉంటాయని ఇతరులు చెబితే వింటుంటే గాని అమె ఎవ్వరూ, వెర్రి లేదు చూడలేదు. నేటికి అవన్నీ వెర్రియ్యే అవకాశం ఉంది. అంతేగాక — అక్కడ తన భర్త ఆరోగ్యం బాగుపడుతుంది. అతని తాతగారి వద్ద ఉన్నారానిచేస్తూ గృహీణీత్వం సాధిస్తుంది. అక్కడి గా

నీళ్లు అకోగ్యమిస్తాయి, తను జీవనయాత్ర మగమంగా సాగిపోతుంది భర్తకు బాగా స్వాస్థ్యంచిక్కిన రెరువాల ఆయన అక్కడే తీసుకోవాల్సి కల్పించుకో గల్గుతాడు తనూ, అలాగే అక్కడే వాయిగా ఉండిపోవచ్చు. ఇలాగ అనేక సుఖస్వస్థాలతో ఆయన మనస్సు నిండిపోయింది 'నిన్ను విడిచి పెట్టి స్వరాని! వెళ్లాలనుకున్నా నీకు మనస్కరించను' అని మహిమ్ పలికిన వాళ్ళాల్లా అమృతక్షయాలై నిత్యమూ ఆమె చెవిలో ప్రతిధ్వనిస్తున్నవి. ఆమె కివ్వడే. దీనివల్ల ద్వేషములేదు వ్యాధియాంతరాళంలోని గ్లాని పంచ బంగాళ మైపోయింది. గంగాజలమువలె ఆమె వ్యాధియం నిర్మలము పవిత్రము విపోయింది. ప్రయాణమై వెళ్లేమందు ఒకసారి నృకాళినిని కలుసుకుని, మనస్సురిగా ఆమెకు కాగలించుకుని, తనూభిక్ష యాచించవలె ననుకుంది. సురేశ్ యెడలకూడా ఈనాడు ఆమె వ్యాధియం మెల్లకడిచింది. అదిదు నిజంగా పరమమిత్రుడు. ఆయన కూడా తన్ను మాటిమాటికి పని కలుసు కోనటానికి సంకోచిస్తున్నాడు. అది ఆమె మనస్సుకు కష్టం కలిగించింది. అకస్మికంగా తాను తనూభిక్ష యాచించవలసిందే. కాని అతనెక్కడున్నాడో విచారించగా నిన్నటినించీ యింటికే రాలేదని కలుగు తెలిసింది.

వాళ్లు ప్రయాణమై వెళ్లిపోయేసోజున ఉదయించిచీ ముసురుగానే ఉంది పెట్టి, లేడ సర్దుకున్నది కొంత సామాను అప్పుడే స్టేషన్ కు వెళ్లింది. టిక్కెట్లుకూడా ముందగానే కొనేకారు అవలకొనం పెకండు క్లాసు టిక్కెట్లు కొందామని అనుకున్నారు కాని అందు కామె ఒప్పుకో లేదు మహిమ్తో చెప్పింది— "సృధాగా డబ్బు ఖర్చుచేయాలనుకుంటే కొనండి నేనేమీ జబ్బు ముగిశాడు గొప్పయింటిపిల్లలే ఇంటర్ క్లాసు దర్జాగా ప్రయాణం చేస్తున్నాను నేను పెకండు క్లాసులో ఒక్కనాటికీ ప్రయాణం చేయను" అని—

రెండురోజులనించీ సురేశ్ బాబు కలుగలే తెలియండాఉంది. కాని అనాడు ముసురుగా ఉన్నందుచేతనో, మరింత కాగణంవల్లనో అతడు తన పతనమందిరంలోనే కూచుని ఉన్నాడు అనందవిహీనమై యున్న ఆ గది లోనికి అవల పన తనాయు ధోరణిలా ప్రవేశించింది అనందాధిక్యత పైలి విరువూన్న కంఠాన ఆమె అంది— "సురేశ్ బాబూ! ఈజన్మలో ఇంక మీరు మాకు మీముఖం మాపి కడలమకోలేదా యేమిటి? మేము ఏమింత పెద్ద అపరాధం చేశామా చెబుదురు కాస్త"

సురేశ్ ఉత్తరమేనో రాసుకుంటున్నాడు. తలెత్తి అచలశేసి చూచాడు. తన యిట్లు కాలిపోయిననాడు చేపవనే చెట్టుకింద నిల్చున్న సురేశ్ బాబు ముఖవైపు అచలకు జ్ఞానకంచచ్చింది, నాటి అతని ముఖుడు చాలే ఇస్కూమా ఆకలితో గోచరిస్తూన్నది. అచల విచలించింది. ఉద్విగ్నచిత్తమై నిర్భయపడి అడిగింది — “మిత్ర ఒంటలో బాగులేదా సురేశ్ బాబూ! నాకు చెప్పకూడదా?”

ఒక ఊరికి మూత్రమే సురేశ్ తలెత్తి చూచాడు మళ్ళీ తలవంచుకుని — “ఎచ్చే ఏమీలేదు నాకు ఒంటలో బాగానే ఉంది. కులాసాగానే ఉన్నాను” — అని మాత్రం పలికి, చేరువున ఉన్న ఒక పుస్తకంలా పేజీలు తిరుగవేస్తూ మళ్ళీ ఇలా అన్నాడు — “మిత్ర ఇంకా శ్రేయోతున్నారా? అంతా సర్దుకున్నారా? మళ్ళీ కలుసుకోవటం ఎప్పుడో!”

అందుకు అచల యేమీ జవాబు చెప్పలేదు సురేశ్ ఆశ్చర్యపడుతూ తలెత్తి చూచాడు. అచలదేవి కన్నులు చెమరించాయి కన్నీటి బిందువులు టపటప స్కెల్లాలాయి.

సురేశ్ బాబు ధనుసులలోని వేడి రక్తం ఉన్న తలెత్తింది సర్వకత్తిని ఉపయోగించి తన్నుతాను సంబాళించుకున్నాడు. శేలశేసి మామూలు మామన్నాడు.

అచల కన్నీళ్లు తుడుచుని గడ్డద స్వరాన అన్నది. “మిత్ర ఒంటలో ఏమీ బాగున్నట్టు లేదు సురేశ్ బాబూ! మిత్రకూడా మిత్ర వచ్చేయ్యండి”

“ఊహ” అన్నాడు సురేశ్ తల అడ్డంగా ఊపి.

“ఎందుకురాయ? మీకోసం —” వాక్యం పూర్తికాలేదు ఇంతలో బైటినించి నాకరు — “బాబు గారూ! టీ తాగండి” — అంటూ పరదా తొలగించి లోనికి వచ్చాడు. మరుక్షణమే అచల ముఖం తిప్పుకుని బైటికి వచ్చేసింది.

ఒక గంట తరువాత ఆమె భర్త గదిలోకి వెళ్లింది “ఇన్నాళ్లనించి సురేశ్ ఎక్కడికి వెళ్లాడో నీకేమైనా తెలుసా? బామ్మతో కూడా చెప్పి వస్తే తయిబ్ర పయ్యామై వెళ్లే ముందే నా నాకు లభించు కాబోలు!” అన్నాడు మహిమ.

“ఇవాళ ఇంట్లో ఉన్నాడేమో”

“లేదుట! ఇవాళ ఉదయమే ఎక్కడికో వెళ్లిపోయాడని ఇప్పుడే నాకరు చెప్పాడు”

అచల మాటాడలేదు. పదినిమిషాలక్రితమే తానతన్ని చూచివచ్చినట్టు గాని, అతడేదో చాలనుస్తీగా ఉన్నాడనిగాని ఏమీ చెప్పలేదు. బాల్య దశలోవలెనే ఇప్పుడుకూడా మిమ్ముల్ని అతడు రక్షించాడు. ఒకసారి అతనితో కలిసి మాటాడండి—అని చెబుదామనుకున్నా ఆమెకు మాటపెగలనే లేదు.

రైలుపైను కావచ్చింది. కిందినించి శేదారబాబు చప్పున బయలు దేరండని కేకలు పెడుతున్నాడు. నురేశ్ బాబు బామ్మ కుభళకునాలకోసం చూస్తోంది. ఒక్కనురేశ్ మాత్రం ఎక్కడా పత్రాలేదు అతని ప్రవర్తన అందరికీ కష్టం కలిగించింది.

శేదారబాబు కూతుర్ని సమీపించి, ఆమె తల నిమిరుతూ—“లక్ష్మీ దేవివలె సతీత్వం పాటించు తల్లీ! నీతల్లివలె ఉత్తమరాలననిపించుకో. ఈ మునిలితనంలో తెలిసి తెలియక నేనేమైనా అన్నా మనసులో పెట్టుకోకు” —అనిమాత్రం సాహర్ద్యం చిలుకుతూ పలికాడు.

బండి ఎక్కుతూ మహిమ్ అచలతో అన్నాడు—“అతడు మనల్ని కలవనేలేదు చూచావా! అతనితో రెండు మాటలు చెబుదామని నిన్నటి నించీ ఎదురు చూస్తూ ఉన్నాను”

తండ్రిగారి మాటలవల్ల ఆమెలో కరుణ పొంగి కన్నీళ్లు వచ్చాయి అందుచేత భర్తమాటకు ఏమీ మారుచెప్పలేక తల ఊపుతూ “బోను, ముఖా తప్పించాడు” అనిమాత్రం అన్నది.

అచల నురేశ్ బాబు బామ్మకు పాదాభివందనం చేసింది. నీకు వన్నె మంకుమలు అక్షయనూ గాక! మీ ఆయనకు కిక్కురిగా ఆరోగ్యం చేతులు తిరిగి వచ్చువు గాని” అన్నది బామ్మ.

“నా కంఠంకంటే మరేంకావాలి బామ్మా!” అంటూ అచల కన్నీళ్లు ఒత్తుకుని బండి యెక్కింది.

రైలు రావటానికి యింకా పదిమిగిలిన ఆలస్యం ఉంది. ఇంకా మునుగుగా ఉండి సన్నసన్నగా చినకొక పడుతున్నాయి ప్లాటు ఫార మంతా జనం క్రీక్కిసి ఉన్నారు అంతా తొక్కిడిగా ఉంది ఇంతలో ఒక పెద్ద నూలు కేసు పుచ్చుకుని సురేశ్ బాబు రావటం చూచింది ఆచల.

అశ్చర్యపడుతూ, ఏనో కీడు శంకిస్తూ చూచాడు శేవారబాబు. ఆయన ముఖం నల్లగా మారింది.

“ఏమిటి కథ సురేశ్ బాబూ! ఎక్కడికీ ప్రయాణం?” అని అడిగాడు ఆతడు దగ్గరకు రాగానే.

సురేశ్ ఆచల కేసి చూస్తూ, నీరసంగా నవ్వుతూ అన్నాడు—“నీలవో నీ నిమంత్రణ ఉపేక్ష చేయటం మంచిది కాదని తోచింది. ఇవాళ ఉదయం నువ్వు వచ్చి చెప్పకపోయినట్లయితే నా యీ ఆరోగ్యం నేను తెలుసుకోలేక పోయేవాణ్ణి పడండి, కొన్నాళ్లక్కడ మీ ఆతిథి నై కాలం వెళ్లుతున్నా తాను. ఆరోగ్యం బాగుపడుతుందేమో! నిజానికి నేను —”

అట్లోకిలో మహిమ్ అడ్డువచ్చి “మంచివని చెబావు సురేశ్! కొత్త చోట నువ్వు నీ సాహచర్యం కూడా ఉత్సాహకరంగా ఉంటుంది” అని ఆచల కేసి కిరిగి చూశాడు. అతని నీరవవ్యధిశక్తి క్లుప్తాలు — “ఈ సందర్భంగా నాలో ఎందుకు చెప్పలేను ఆచలా! అతన్ని గురించి మనం ప్రసంగించు కున్నప్పుడు నువ్వు అలా తోచి నీ మాటాడనట్లు నాలో చెప్పావు కాదే! ఈ పట నాటకం ఆడవలసిన అవకాశం ఏమి వచ్చింది?” అని అడుగుతున్నట్లుగా ఉన్నది.

ఆచల అటు ప్రక్కకు తిరిగి చూస్తూ నిల్చింది. తనకాలం సురేశ్ బాబు మూడువలె ఉండిపోయి చివర కిలా అన్నాడు—“రైలు కదిలే వేళ బోతున్నది. మొట్టమొదటి ఎక్కండి, రైలువారి మాటలు ముందం రండి శేవారబాబూ!”— అంటూ ముందు సాగాడు.

శేవారబాబు చాల నేపథ్యం మీదికి మాటాడలేదు. మహిమ్ ను కలిగించి, ఆచలను అడవాల్సి పడితే కూడా తట్టుకొని ఉన్నాడు. అది కదలజోతోంది సురేశ్ శేవారబాబును నవ్వుకొరం చేస్తాడు.

అప్పుడామని ఇలా అన్నాడు—“నువు కూడా ఉన్నావు ఇక మనవాళ్ల
లేకా కష్టం ఉండదు అదవాళ్ల వద్దా కొంచెం దూరంగా ఉంది. అప్పు
డు మన కష్ట కలుగు తెలుసుకుంటూ ఉండండి” తరువాత మహిమ్ కేసి
తిరిగి “మీ రక్కడికి చేరగానే ఉత్తరం రాయండి. మరచిపోవద్దు. నేను
అత్యుక్తగా ఉంటాను” అంటూ కన్నీళ్లు కుడుచుకుని వారిని పోయాడు.
చివ్వుడేయన్న ఆమన కాహార్ద్రకంఠ్యం చాలనేపటివరకు అమిత్రులిద్దరి
హృదయాల్లోనూ ప్రతిస్పందించింది.

బండి కదిలింది. చలి సోపకుంజేమోనని మహిమ్ బాబు కంబలి కష్ట
కురి పడుకున్నాడు వెంటనే నిద్రవట్టింది కాని మరేకోమాత్రం అలాగే
కూచున్నాడు. అతని చూపులు ఎంతో విషమంగా ఉన్నవి. హృదయంలో
ఎరో భీషణమైన అగ్నికాండ చెలరేగుతూంటేనేగాని కన్నుల్లో అట్టి విష
మిత ప్రకాశం ఉండదు

స్టో-ప్యాసింజరు కావటం చేత రైలు అగ్ని స్టేషనుల్లోనూ ఆగుతూ
పోతూవుంది. ఒకానొక పెద్దస్టేషన్ లో రైలు ఆగింది మహిమ్ నిద్రలేచాడు
కంబలితీసి ముఖమెత్తి చూచాడు. పెట్టిగా జనసమృద్ధి వేమీరలేదాయెను.
“కాస్త వాళ్లువచ్చకపోయావా సురేశ్ ! ముందుముందు పెట్టె ఇ త ఖాళీగా
ఉండకపోవచ్చు” అన్నాడు

సురేశ్ ఉలికిపడ్డాడు. “బాను, బాను, వదుకుంటాను” అన్నాడు

సురేశ్ ఉలికిపాటుకు కారణంలేదు. అందుచేత మహిమ్ అశ్రువో
యాడు. సురేశ్ ఏమైనా మహాపరాధం తలపెట్టాడా? నిట్టుపడతా నేమో
నన్న భయంతో అలా విచలించి డొంతున్నాడా? మహిమ్ బాబు ఆలోచనలు
అలా సాగిపోయినవి.

బండి స్టేషనులో ఆగివుంది సురేశ్ లేని చిరునవ్వు తెచ్చుకున్నాడు.
“నువు నిద్రపోతున్నావనుకున్నాను చాతాత్తుగా నీమాట వినిపించేసరికి ఉలికి
పడ్డాను” అన్నాడు సురేశ్.

“అలాగా !” అనిమాత్రం అన్నాడు మహిమ్, సురేశ్ బాబు చెప్పిన
అనవసరపు సమాధానం అతనికి వచ్చలేదు.

“అచలాదేవికి ఏమన్నా కావాలేమో ! ఒకసారి చెల్లి” అన్నాడు
సురేశ్.

“నురి వర్షం వురుస్తోందిగా!”

“ఫరవాలేదు. తొందరగా చూచివస్తాను” అంటూ సురేశ్ తలుపు తెరుచుకొని బైటికి వచ్చాడు. అడవాళ్ల డబ్బెదగ్గరకు వెళ్లి చూచాడు. అచలకు ఒక యువతి యెవరో పావాసం దొరికింది ఇద్దరూ బాతాఖానీ వేసుకున్నామన్నారు. ఆ యువతి బాబును చూచింది. అచలాదేవి చెయి గిలి ప్రక్కకు తిరిగి కూచుంది. అచల సురేశ్ కేసి చూచింది. “ఏమైనా కావాలా?” అని అడిగాడు సురేశ్.

“ఏమీ అక్కర్లేదు మీరు వర్షంలో ఆలా తడుస్తూ రావలసిన అవసరమేమిలేదు వెళ్లండి అంటూ అచల కిటికీ దగ్గరకు వచ్చింది. “నా డ్రేమం.” మాటిమాటికీ మీరేమీ విచారిస్తూ నుండనక్కర్లేదు ఎవరి డ్రేమాన్ని గురించి జాగ్రత్త పహించాలో వారిని మాత్రం కనిపెట్టి వుండండి” అని కూడా అన్నది స్మృతువుగా.

“ఏమీ అక్కర్లేదు. ఇలా మీరు వర్షంలో తడిసి జ్వరం వచ్చాలని కోరిగ్గా ఉందా?” అన్నది. అచల నవ్వుతూ.

సురేశ్ ఆమెకేసి క్షణమాత్రం చూచి, చూపులు నేలకు దించుకుని అన్నాడు—“బోసు చాల రోజులనిరచీ కోరిగ్గా నీ ఉంది. కాని ఆభాగ్యుణ్ణి జ్వరం కూడా నన్ను వరించటంలేదు”

అమాటకు అచల చిన్నబుచ్చుకుంది. కాని అనీరసభావం పైకి కనబడనీయకండా నవ్వుతూ సంభాషణ మార్చింది.

రైలు కదలటానికి గంట కొట్టారు సురేశ్ ఏదో చెబుదామని తలెత్తాడు కాని ఏమీ చెప్పకండానే తిరిగిపోబోకున్నాడు. కాని అతను కళ్ళు కున్న కాలువ కొంగు అచల చేతిలో ఉంది ఆమె అడిగింది—“నేనుమిమ్మల్ని చూచుతో కూడా రమ్మన్నా నన్ను సంగతి అంత మందిలో ఎందుకైతే? అంత మందిలో ఎందుకలా కించ పరచారు?”

అవిషయమే చాలానేపడినంచీ సురేశ్ వ్యూహంలో అగ్ని జ్వాలగా రగులుతూ ఉంది. “నాకు తెలియక పొరపాటు చేశాను అచలా!” అంటూ నీరసంగా జవాబు చెప్పాడు.

అచలకు కాంతి లభించలేదు “తెలియక చేశారా? ఉహం అంత మందిలో నన్ను కించ పరచాలన్న ఉద్దేశంతోనే మీరలా ప్రవర్తించారు

బండి కదిలింది సురేశ్ జవాబు చెప్పటానికి వీలేక పోయింది. గబ గబా వరుగై త్తి వెళ్లిపోయాడు ఆచల కిటికీ వద్దనే నిల్చుని చూస్తూవుంది. దూరాన ఒక పెట్టెలో కిటికీలోనించి ముఖం బైటికి పెట్టి మహిమ్ ఇటుకేసి చూస్తూఉన్నాడు. ఆచల తిగివచ్చి తన స్థానంలో కూచుంది “వారేనా మీరయ్య?” అని అడిగింది ఆ మువతి

“ఔను”-అన్నది ఆచల అన్యమనస్కుయై కిటికీనుండా బైట కూన్యంలోకి చూస్తూ కూచుంది.

వల్లెబాళ్లు, పట్నాలు గడచి పడిగిడుతోంది రైలు క్రమేణా అదలాదేవి వృద్ధయానికి కాంతి చేకూడతూవచ్చింది. మళ్ళీ కులాసాగా ఆ యువతితో సంభాషిస్తూ కూచుంది.

ఒక పెద్ద స్త్రీవనులో రైలు ఆగింది. కొన్ని తినుబండారాలూ, తేనీరు పట్టుకొచ్చాడు సురేశ్. ఆచల వాటిని అందుకుని నవ్వుతూ మృదువుగా అన్నది—“ఎందుకీ కష్టమంతా మీరు? లయన తీసుకువెళ్లమని చెప్పారా యేమిటి?”

తిను బండారాలు తెచ్చి ఆమె కిచ్చటానికి మహిమ్ ఆజ్ఞ విందుకూ? అటువంటి మిత్రచృత్వం సాధాణంగా సురేశ్ స్వయంగానే చిస్తూ ఉంటాడు. ఆసంగతి ఆచలకు తెలుసు అయినా మర్యాద కోసమని ఆలా అడిగింది.

సురేశ్ చిరునవ్వు నవ్వుకుంటూ తిరిగి చెడుతున్నాడు. ఆచల ఆకన్నీ పిలిచింది. సురేశ్ పెదవుల మీద ఇంకా ఆచిరునవ్వువెలుగుతూనేఉంది అది చూచి ఆచల కూడా మందహాసంచేసింది. వెంటనే ఆమె ముఖం లజ్జారాగరం జితమైంది అప్పటి ఆమె ఆరక్త ముఖకాంతిని చూపులతో అతడు గొంతుక వంకూ తాగేశాడు.

“వారికి కులాసాగా నిద్రపట్టిందా? అక్కడ పెట్టెలో చిరాకుగా లేదుకదా? ఇక్కడ కొకసారి రాగలరా?” —అని భర్తను గూర్చి ఏమేమో అనేక ప్రశ్నలడిగి తెలుసుకోవాలని ఆమె అభిలాష కానిఒక్కప్రశ్నయైన అడగలేక పోయింది. “మనం అలకాబాదురైలు మారాలి కామూలు ఎక్కడ ఎప్పుడు మారాలో కాస్త కనుక్కుని వచ్చి చెబుతారా?” —అని మాత్రం అడిగింది.

“అయ్యో!” అంటూ సులేష్ అక్కర్లుచేతుడై వెళ్లిపోయాడు. ఇంతలో ఆయువతి పూర్వస్థానం విడిచి, కాస్తమారంగా వెళ్లి కూచుంది. అచలను కోపం వచ్చింది. ఆపుకోలేక — “మీరు బహుశా రొట్టె పే ముట్టుకోను కాదుట!” — అని అడిగింది.

“ఈ కాలంలో ముడిబట్టలు కూచున్న వారెవరమ్మా! ఇప్పుడందరూ తింటూనే ఉన్నారు” — అన్నవాడు వినయపూర్వకంగా.

“మరి ఆచూకడకు కూచుంటున్నావా జరిగావెందుకూ?”

“అచూకడకు కూచున్నా! మగవాళ్లంతా తింటారు కాని మాత్రం గారికి మాత్రం ఇలాంటి చిరుతెండ్లు కిట్టవు మన ఆడవాళ్లు...”

ఇలాగే ఆనాడు భోజన వ్యవహారాలవర్గీర అచలకూ, మృణాలినికి విరోధం ఏర్పడింది. ఆనాడూ అచలాదేవి తన్నుతాను సంబాలించుకోలేక పోయింది. ఆయువతి వాక్యం పూర్తిచేయకముందే అచల కోపంగా అంది. “నీకు వివిధమైన యిబ్బంది కలుగజేయడమూ నా వుద్దేశం కాదు వచ్చి నీయధాస్థానంలో కూచో!” — అంటూ ఆమె చేతిలోని రొట్టెను బయటకు విసిరి పారేసింది, తేనీసు పోగొట్టేసింది. ఆయువతి గాభరాపడిపోయి అచలకేసి కొంచెంసేపు తడోకదృష్టిని చూస్తూ, చివకు యిటు అటు తిప్పి కూచుని, కన్నీళ్లు తుడుచుకుంటోంది.

బైట వర్షం ఆగింది. కాని ఆకాకావ పేఘాలు క్రమ్ముకు వస్తూన్నవి. మరి కొంతసేపటికి మళ్ళి వర్షం జోరైంది.

అచల ఇక ఉండబట్టలేక ఆయువతికి దగ్గరగా జరిగి ఆమె చెయి వట్టుకుని మృదువుగా అంది — “నేను చేసిన ఏని వాకే సిగ్గుగా ఉంది. నన్ను త్తమించాలి.”

ఆయువతి నవ్వింది. కాని జబాబేమీ చెప్పలేదు. “నా మనస్సు సరిగాలేక నీవుగా ప్రవర్తించాను. మా ఆయువకు సుస్తీగావుంది చాకట్ల నీళ్లు కూర్చాలని చెబితే శిశువుప్రాంతాలకు తీసుకుపోతున్నాను రోజులు సక్రమంగా సాగిపోతే మంచిదే. విధి విరుద్ధంగా జరిగితే పరాయి ప్రదేశంలో నా గతి యేంకాను?” అన్నది అచల ఆమె కంఠం ఆశ్రుబద్ధమైంది.

మీ ఆయన్ను చూస్తేజబ్బుగా ఉన్నట్టేమీ కనిపించటంలేదే!” — అని అడిగింది ప్రాథమిక ఆకర్షణగా.

“అయ్యో ఆ పై పెట్టెలో ఉన్నాను. నువ్వు ఆనున్న ఎప్పుడు
చూచావు? ఇంకాకవచ్చింది వారి స్నేహితుడు”

యువతి మరి ఆశ్చర్యపోయి మానంగా కూచుంది. “వాడు మీరయినా
నేనా?” — అని యువతి అడిగినప్పుడు “దొంగల బతుకు ప్రభుత్వత్తరం చెప్పింది.
అసంగతి ఇప్పుడా మేకు స్వయంపరాధేయ. ప్రాథమిక ఆశ్చర్యపోవలం
అచలకు ఇంకో విధంగా అర్థమైంది. ఇరవయ్యవో తో కానంత స్వేచ్ఛగా
మాటాడడం సాధారణ హిందూ స్త్రీ దృష్టిగా అసంభవమైనదనిగా గోచరి
స్తుంది అందుకే ఆమె అంతగా ఆశ్చర్యపడ్డదేమో! ఆమె అచలాదేవికి తోచి
నప్పుడామె చాల లజ్జాన్విత అయింది “మేము సొంపవులం కాదు; బ్రహ్మ
సమాజ మతస్థులం” అంటూ ఆనందంగా, నిరర్థకవాక్యం ఒకటి పలికింది.

ఆయువతి విని మాటాడలేదు. అచల సంతోషిస్తూ ఆమె చెయి విడిచి
పెట్టింది. “నా ఆచార వ్యవహారాలు మీకు తెలియవు అందుచేత నా క్రవ
ర్తన మీకు కొంత విలక్షణంగా కనిపిస్తుంది” — అంది

యువతి మందహాసం చేసింది. “మేము అలా అనుకోము మీరే...
విదో కారణం పురస్కరించుకుని మాకు దూరింగా ఉండాలని కోరితూ
ఉంటారు నాకు మీ సమాజంలో ఇద్దరు ముగ్గురు బంధువులున్నారు. వారి
కోటి నాకు గల అనుభవంవల్ల ఇలా చెప్పగలుగుతున్నాను”

“కారణం ఏమిటంటావు?”

“నీకు తెలుసును. తెలియకపోలే మీ సమాజం వారిని అడిగి తెలు
సుకో” — అంటూ సవ్యసాచి ప్రసంగం చూర్చి మళ్లీ యింకా అడిగింది —
“అందుకే నువ్వు, మీ వానూ నాతోవచ్చి కొన్నాళ్లు మా పూర్ణి ఎందుకు
ఉండకూడదా?”

“ఆరా నగరానికా?”

“అవును అలాగే మరొకటి ఉన్నాను. ఇది బహుశా బహుశా
దీ వచ్చి ఉంటూవుంటాను. మా ఆశలు కారం దేవారీపన్నంలో, సోన్
వది ఒడ్డునే నాకొక ఇల్లు వుంది. ఇక్కడవుంటే నాల్గవ రోజుల్లోనే
మీ వారికి నా స్నేహం చిక్కుకొంది” — అంటూ యువతి ఆమె రెండు
చేతులనూ ఒక చేతిలో తీసుకుని జబ్బాగాగాని ప్రదర్శించింది.

ఆమె ప్రేమ, వాత్సల్యం ఆచలను ముగ్ధపరచినది. “కాని మరి మీ-వారేమంటారో ! వారికి తెలియకండా నువ్వు మమ్మల్ని తీసుకు వెళ్లటం మంచిదికాదు” అన్నది ఆచల.

“అరె అదేమిమాట ! ఆడవాళ్లు భర్తలకు దాసీలే అనుకో. అయినా ఆజ్ఞాపించగల రాణులు కూడాను. నేను వా యింటికి యజమానురాలిని కాదా ! ఏమీ ఘరవాలేదు. అయినా ఆ సంగతి అంతా నీకెందుకో? మిమ్మల్ని తీసుకువెళ్లేదాన్ని నేను”-అని ఆసౌభాగ్యవతి ఆనందాతిశయాలు ప్రకటించింది.

ఆవచ్చేది ఆరా స్టేషన్. యవతి ఆచలాదేవి రెండుచేతులనూ బట్టుకుని ఆప్యాయంగా, ఆవేగపూరితయై-“మా స్టేషన్ వచ్చేసింది. ఇక దిగి పోతాను. ఊరికే ఏమేమో ఆలోచించి మనస్సును ఖరాబుచేసుకోవద్దు. నీకేం భయంలేదు. మీవారికి లొందర గానే ఆలోగ్యం చేశారుతుంది. కాని మీరు తిరిగి వెళ్లేటప్పుడొకసారి ఇక్కడ దిగి మాయింట్లో కొన్నాళ్లు ఉండి పోవాలి. తప్పదు. ఏమంటావు” అని అడిగింది.

అట్టి శుభదినం సంఘటిస్తే తప్పక వస్తాం”-అన్నది ఆచల కన్నీళ్లా పుకుంటూ.

“ఎదురుకు సంఘటించు? నీ భర్త, ప్రేమ నాకు అర్థమైనవి. నీవంటి పుణ్యవతిని భగవంతుడు ఉపేక్షించలేడు.”

ఆచల జవాబు చెప్పలేదు ముఖంతిప్పకుని ఒక దీర్ఘనిశ్వాసం విడిచింది.

ఆరా స్టేషన్లో రైలు ఆగింది. వర్షం పడుతూనేవుంది. ఆ యవతి భర్త చక్కపెట్టెలోనించి దిగి వచ్చాడు. ఆచల ఆమె చెవిదగ్గర రహస్యంగా ఇలా చెప్పింది-“మీవారి పేరు నీ నోటిమీదగా చెప్పవు. పోనీ సీపేరై నా చెప్పు లేకపోతే తిరిగి వచ్చేటప్పుడు మీ యింటికెలా రాగలం?”

యవతి మంజహాసం చేసింది “నా పేరు రాక్షసి. దేహారో నగరంలో ప్రవేశించి చిన్నపిల్లను అడిగినా మాయింటికి తెచ్చి దిగబెడుతుంది. ఒక్కసారి మీ ఇద్దరూ తప్పక రావాలి నమీ ! రాకపోతే నామీద ఒట్టు. మీకోసం ఎదురుచూస్తూవుంటాను” అని పలికి చేతులు జోడించి నమస్కారం చేసి రైలు దిగి వెళ్లిపోయింది.

రైలు కదిలింది. వర్షం పడుతూనేవుంది. గాలి జోరుగా వీస్తోందో భయంకరంగాఉంది రేయి. పెట్టిలో తనతో కులాసాగా కబుర్లు చెప్పే వాళ్లవరూలేరు. ఒక నూలపపొయి ఆచల దున్నటి కనకుని పడుకుంది.

కన్నీర్లు జలజల రాలుతున్నవి. తన విచారానికి, ఆకన్నీళ్లకూ కారణం ఏమిటో ఆలోచించుకోగల స్థితిలో లేవామె. వృద్ధుడు ఆకాశానిగా వెక్కిరిచెక్కిరియేడుస్తున్నది. గుండె ముక్కలైపోతున్నట్టునిస్తోంది. ఆమె కళ్ళుడు వాళ్లనాన్న జ్ఞాపకం వచ్చాడు. చిన్నవాటి నేపాతరాల్లా తలపుకు వచ్చారు, బామ్మ గుర్తుకు వచ్చింది, వృద్ధాని మనోవిధిలో కనిపించింది, ఇంత సమయం బండి దిగి వెళ్లిపోయిన 'రాక్షసి' అన్న ఆమెకూడా ఆమె స్మృతివధులూ మెరిసింది. ఆఖరుకు నాకరు యను కూడా మాటిమాటికీ కళ్లముందు మెదులుతూ ఉన్నాడు. వీళ్లందరినీ విడిచి రాను ఎక్కడికో, నిరుద్దేశంగా వెళ్లి పోతున్నది. మళ్లీ ఎప్పుటికైనా తాను వాళ్లను కలుసుకోగలవా? అలాంటి వేదన ఏదో ఆమె మనస్సును బాధిస్తున్నది.

రైలు తరువాతి స్టేషన్ లో అగింది. అవలాదేవి వృద్ధునికీ రవంత కాంతి చేకూరింది. లేచి కూచుని కిటికీలోనించి అటూ ఇటూ చూచింది. ఎవరైనా ఒక స్త్రీ తన పెట్టెలో ఎక్కుతుందేమోనని ఆమె ఆశ, కాని ఎవరూ ఆమె పెట్టెలో ఎక్కలేదు.

ఆమె ఒక నిట్టూర్పు విడిచి, దుప్పటి కళ్ళకురి మళ్లీ యధాప్రకారంగా వదులుంది. క్రమేణా దుఃఖవ్యాకులమైయున్న ఆమె వృద్ధునిలో సుఖకల్పనలు పొడచూపినవి మహిమబాబు ఆరోగ్యం నిమిత్తం ఐరదేశానికి వెళ్లాలని మొదట నిశ్చయించుకున్నప్పుడుకూడా ఆమె వృద్ధునిలో ఇట్టి సుఖకల్పనలే తాండవించాయి. యిప్పుడుకూడా అలాగే వ్యాధిగ్రస్తుడైన భర్తను జ్ఞాపకంచేసుకుని, ఆయనకు త్వరలో ఆరోగ్యం చేకూరాలని ఆశిస్తూ, ఆయన దీర్ఘాయుష్షుంతుడు కావాలని దైవాన్ని ప్రార్థిస్తూ, ఆ కొత్తడ్డో కోర్తకాపురంలో సుఖకాంక్షలను కల్పించుకుంటూ తస్మయూరాలై వదులుంది.

తరువాత ఆమెకు నిద్రవట్టింది. ఎంతసేపు ఆలా నిద్రపోయిందో ఆమెకు తెలియదు; చివర కెవరో తన పేరుపెట్టి పిలుస్తోంటే ఉలికిపడి లేచింది. సురేశ్ వచ్చి ప్లంట్టుఫాంమీద నిల్చున్నాడు. తెరచివున్న ద్వారం గుండా చల్లగాలి లోనికి ప్రవేశించి పెట్టినంతా తీయ వరచింది.

"వచ్చిన దిగి రా! రైలు వచ్చిందేదీ నీ నూటుకేను?" అన్నాడు సురేశ్.

అచలకు ఇంకా నిద్రవట్టు స్థూర్తిగా వదలలేదు జబల్పూర్ చెల్లెం దుకు అల్లాడుతూ రైలు మారవలసివున్నది. సంగతి ఆమె కిట్లా

భూవకం వచ్చింది నూటుకేసు తీసుకుని రైలు దిగింది “కాని యీ చీటిలో, వర్షంలా వారిని ఎలా రైలుదింపి తీసుకుపోగలం? ఇక్కడ పాలకీ ఏమీ దొరికేట్టులేదే! వర్షంలా తడిస్తే ఆయనకు మళ్ళీ నెమ్మ చేసి జ్వరం వస్తుందో ఏమో! అన్నది.

సురేశ్ ఆంధ్రుడు ఏమి జవాబుచెప్పాడో ఆ వర్షపు తోటలో ఆమెకు వినిపించలేదు అలాడొక చేతితో ఆమె నూటుకేసు అందుకుని, రెండవ చేత్తో అచలాదేవి హస్తాన్ని గట్టిగా పట్టుకుని నడిపించుకు పోతున్నాడు. బండి కదలటానికి సిద్ధంగావుంది. ఆమెకు ఒక ఘమ్యకామడబ్బాలో ఎక్కింది సురేశ్ చెప్పాడు-“నువు యిక్కడ కూచో, నేను వెళ్లి మహిమను తీసుకు వస్తాను”

“అయితే నావున్నదొక్కటి మందంగా, వెచ్చగా ఉంటుంది; తీసుకుపోయి బాగా కప్పి చలి సోకనీకండా తీసుకురండి” -అంటూ అచల తన దుప్పటి తీసి యిచ్చింది. సురేశ్ దాన్ని బుజాన వేసుకుని గబగబా వెళ్ళాడు.

అచల సురేశ్ కేసి కిటికీలోనించి కనుచూపుమేరవరకూ చూస్తూనే వుంది. నూచిభేద్యంగా ఆలుముకున్న ఆ చీకటిలో స్టేషన్ లోని దీపాలు ఉన్నా లేనట్టేవున్నవి. యాత్రికులు వర్షంలో అటుఇటు పరుగులు పెడుతున్నారు. రైల్వేపోలీసులుకూడా తిరుగుతూనే ఉన్నారు ప్లాటుఫారం అంతా గడబిడగా ఉంది ఇంకలో గంట మోగింది. అచల దిగివచ్చిన రైలు ఒక పెద్ద కొండచిలువ లాగా సాగిపోయింది.

వళ్ళి గంటమోగింది. అచలాదేవి యెక్కిన బండికే ప్రస్తాననూదనం సురేశ్ -మహిమ బాబులు ఒక యెక్కారో లేదో! సామానంతా చేరలే కారో లేదో! ఏ సమాచారమూ తెలియక అచలకు విచారంగా ఉంది. ఇంకలో అది ‘మృగరసురాయి’ స్టేషన్ అని కూలివాని కేకలవల్ల ఆమెకు తెలిసింది.

గాడ్డు గాలివేళాడు ఆ సమయాన సురేశ్ పరుగులుపెట్టాడు. “ఏమీ భయంలేదు నేను నీ పక్కబండిలోనే ఎక్కకున్నాను” -అంటూ గబగబా వెళ్ళిపోయాడు.

సురేశ్ వక్కడబ్బాలోనే ఎక్కాడు; బాగానేవుంది. మరి ఆయనో? ఊరికే కట్టబిప్పి బైటికి చూస్తూవుందామే, ఆయన్ను చూచి ఎన్నాలో ఆయన ట్టనిపించిందామెను. వైగా ఇంకో అనుమానం? అలహాబాదులోకదా రైలు మారాల్సి? ఈ కొత్తప్లేవన్ లో రైలుమారటం జరిగిందే? కిటికీలోనించి ముందుకూ వెనుకకూ అడేమైనా బేగోసం చూస్తూవున్నవో ఆమెకే తెలియాలి. ఈ రైల్లో మహిమబాబు లేడేమోననిగానీ, సురేశ్ బాబు తన్ను ఎక్కడికో ఒక్కతెనే తీసుకుపోతున్నాడేమో ననిగాని ఆమె అనుమానించ లేకపోయింది ఎవ్వే! ఆయనకూడా ఏడబ్బాలోనో ఎక్కివుంటాడు.

సురేశ్ ఎలాటివాడైనా ఒక ఆడదాన్ని, సమాజంనించి స్వధర్మం నించి రైప్తనుడేసి మృత్యుముఖంలోనికి లాక్కుపోలేడు ఆతడంత ఉన్నాది మాత్రంకాదు ఆయినా అతని కందువల్ల ఏం లాభం? ఆచలాడేవి వేళ్ళాస్త్రీ కాదన్న సంగతి తెలుసుకో లేనంత మూఢుడా ఆతడు? ఎవ్వే ఆలా ఎన్నటికీ చెయ్యడు. ఆయన్నుకూడా ఏపెట్టెలోనో ఎక్కించే ఉంటాడు.

ఇంతలో ఒకవర్షపు జల్లు వచ్చి ఆమెముఖం అంతా తడిసిపోయింది తిన్నగా ఆమె ఒక మూలకు ఒదిగింది అప్పుడు చూచుకుంటే ఆమె బట్టలన్నీ తడినే ఉన్నాయి. దున్నులుమార్చుకుందామని మాటుకేసు తెరిచింది ఇంతలో రైలు స్టేషన్ లో ఆగింది. అది ఏ స్టేషన్ ఆమెకు తెలియలేదు తెరచిన మాటుకేసు అలాగే పదలివేసి ఆచలాడేవి రైలుదిగి సురేశ్ బాబు ఉన్న పెట్టె వద్దకు వచ్చింది అసర్ నంలో తడుస్తూ.

“సురేశుబాబూ!”

ఆడబ్బాలో ఇద్దరుభారతీయులూ ఒక ఆంగ్లేయుడూ ఉన్నారు. ఒకమూల ఎక్కడో సురేశుబాబు ఒంటరిగా ఆలోచనా నిమిత్తమై కూచుని ఉన్నాడు. తనకంతస్వరం అనూజంగా ధ్వనిస్తుండేమోనని ఆచలకు అనుమానంగానే ఉంది. ఆమె అనుమానించినట్లుగానే అపిలుపు చెబుతన్న లేడి అరుపునలే కల్పించింది. సురేశ్ బాబే కాదు, ఆపెట్టెలోని వారంతా అపిలుపుకు ఉలికిపడి చూచారు. అచ్చర్యపోయారు. గభగభా సురేశ్ తలుపు దగ్గరకు వచ్చాడు.

“అయిన మీ? ఎక్కడున్నారు? ఏపెట్టెలో?” — అంటూ క్రశ్మించింది, అచల.

“నద, చూపిస్తాను” — అంటూ సురేశ్ రైలు దిగాడు. వర్షం నడుతూనే ఉంది సురేశ్ ఆమె చెయి పట్టుకుని ఆమెవచ్చిన వైపుకే తీసుకుపోయాడు.

పెట్టెలోని భారతీయులదరూ ఒకరి ముఖం ఒకరు చూచుకుని నవ్వుకున్నారు. అంగ్లేయులకేమాత్రం ఏమీ అర్థంకాలేదు. కాని అచలాదేవి క్యాబుల కంకడస్ని ఆయన హృదయాన్ని కదిలించింది దుప్పటి కాల్రపై కప్పుకుంటూ ఒక దీర్ఘ నిశ్వాసం విడిచి స్తబ్ధుడై కిటికీలోనించి బైటికి చూస్తూ కూచుండిపోయాడు.

ఆ భవ్యకానుపెట్టె దగ్గరకువచ్చి సురేశ్ ఆగాడు. లోపలికి చూచాడు. “అదేమిటి? నీ నూటుకేసు తెరిచివుండే?” అని అడిగి ఆమె ప్రత్యుత్తరం ఆశించకండానే బలవంతాన ఆమెను పెట్టెలోకి ఎక్కించాడు. తాను ఎక్కి తలుపువేశాడు.

“నూటుకేసు ఎవరు తెరిచారు?” అని అడిగాడు సురేశ్.

“నేనే దాని సంగతికేంగాని అయినెక్కడున్నారో నాకు చూపించండి తీసుకుపోయి. లేదా ఏ పెట్టెలో ఎక్కారో చెప్పండి; నేనే వెతుక్కుంటూపోతాను” — అంటూ అచల తలుపుకేసి నడిచింది. సురేశు ఆమె చెయి పట్టుకుని నిలిపి — “యిప్పుడేమంత తొందరవచ్చిందీ? రైలు కదలగోతున్నది. తెలుసునా?” — అన్నాడు.

నిజమే. రైలు కదిలింది. అచల కన్నుల్లో నిరాశ తాండవించింది. నీరసచిత్తయే నిల్చి సురేశుకేసి చూచింది. కాంతిహీనమై, పాలిపోయింది ఆతని ముఖం. మరుక్షణమే ఆమె వ్రేళ్లు సరికిన వృక్షంవలె ఆతని పాదాలపై వ్రాలి-వారే? నిద్రపోతూంటే రైల్లోనించి బైటికి నెట్టివేశావా? పాదం వ్యాధిగ్రస్తమై ఉన్న ఆయన్ను హత్య చేసి నువు —” అంటూ వెక్కిరించిపోయింది.

ఆ భీషణనేరాలోపణవాక్యం ఆమె ముగించలేకపోయింది. ఆమె హృదయం రోదనతో సహస్రభా భిన్నమైపోయింది. ఆమె హృదయంలోని అంధకారిం బైట వ్యాపించిన ఆ కడికిచీకటిలో విలీనమైపోయింది. సురేశు

నిశ్చేష్టుడై చూస్తూ కూచున్నాడు. కానేపటివరకూ అతడు ఉన్నట్టేలేదు. చివరకన్నాడు — “నేనలాంటి వని చేయగలనని నీకు మూత కండుండా?”

“నువు ఏమైనా చేయగలవు. ఆ రాత్రి యింటికి నిద్రపెట్టి ఆయన్ను చంపివెయ్యాలని చూచావు. నీ పాపాలుపట్టుకుని ప్రార్థిస్తున్నాను. ఆయన్ను ఎక్కడ దిగబడిచావో చెప్పు” — అంటూ ఆమె ఎదుర్కొనే అతని పాదాలు గట్టిగా పట్టుకుని తన నెత్తిపై పెట్టుకుంది. ఆమె చూడటమే, చేయటమే అచేతనునివలె అయిపోయి గుడ్లు ఒప్పుచేప్పి చూస్తూ కూచున్నాడు.

రేయి ఉగ్ర శ్రభాశయవలె అనేకరీతుల విజృంభిస్తూనే ఉంది. మెరుపులు చీకటిలో తళతళ కన్పించాలనం చేస్తున్నాయి. ఆకాశాన మేఘపటలం బ్రతుకొత్తకంతకూ వికృతకూటం ఇచ్చినవి కాని రైలుపెట్టి ఉన్న ఆ ఇద్దరి హృదయాల్లోని గందరగోళం ముందు బాహ్య ప్రకృతిలోని కోలాహలం అంత భయంకరమైనది కానేకాదు.

ఆకస్మాత్తుగా అచల బాణంలా తేచి నిలుస్తుంది. మరేసూ దిగ్రాబ్బంతుడైనాడు. ముందు స్టేషన్ సమీపమన్నది కాబోలు రైలు వేగం తగ్గుతోంది. అచల ఎందుకలా తేచినిలుస్తుందో మరేసూ అర్థంకాకపోలేదు చెయి చాచి ఆమెను “అనుమతి మాదు పెట్టి చెప్పాడు — “కాలం గా కూచో; మహిమ ఈ రైల్వేలోనే”

“లేయా? మరేమేరయి?” — అంటూ ఆగల నీటుమీద కూలబడింది.

అచలాదేవి ముఖంలో నెత్తురు చుక్కలేదు. ఇంత నేపటినించీ ఎంతో ఏడుస్తున్నా, ఎంతఅనుమానం బాధిస్తున్నా హృదయంలో ఒక అవ్యక్త ఆకాశరణం తళుపమంటూ ఉంది. ఇవ్వుడా ఆకాశ పూర్తిగా నశించింది. క్షణ కాలంలో తన జీవితం ఒక అగాధ అంధకార కూడంబడినది బాధిపోయిందా?

బండి స్టేషన్లో ఆగింది; మల్లీ సాగిపోయింది. మరేకో ఎవో చెయి దామసుకుంటూ ఆగిఆగి చివర కిలా చెప్పాడు — “మహిమ క్షేమంగా నే ఉన్నాడు ఈపాటికి అలవాదాదు చేరిఉంటాడు, అక్కడినించి జబబ్బారు వస్తాడు; మల్లీ కలకత్తా కూడా చేరుకుంటాడు”

“మరి మనం ఎక్కడికి వెళుతున్నాం?”

అతృతశంకితమైన ఆమె ముఖంలో దుఃఖం, నిరాశ మరేకోత కనిపించాయి. నిజానికి తాను పొరపాటుగానే ప్రవర్తించినట్లు భావించుకుని ఎం

అన్నాడు. ఆత్మహత్య చేసుకుందామనిపించింది కాని ఆచల చింత ఎన్నివేలసార్లు మోసగించింది? ఆమె మోసపు ప్రవర్తనే తన సత్య దృష్టిని మాటుపడచేసింది తత్ఫలితంగా తానూ ప్రవర్తించాడు. ఆ తరువాత ఆచల హృదయం ఆమెపట్ల విద్వేషపూరితమైపోయింది “మనం బహుశా సకరియలమై నరకానికి వెళుతున్నాం. నువ్వు నన్నీ ఆధి పతన మార్గాన్న లాగికోని పోతున్నావు మధ్యలో ఆగట మేమిది? చివర దాకా పోవలసిందే” అన్నాడు తీవ్రంగా.

ఆమాటలకు ఆచల ఆపాదమర్తకం వొడిగి పోయింది. తల వాల్చుకుని నిరుత్తరయై కూచుంది జరస్త్రిని మోసంచేసి చెడుమార్గానికి లాక్కుపోతూ పైగా ఆమెపై నిస్సంకోశంగా, సిగ్గువిడిచి నిందారోపం చేసే కాపురుషుని తో మాటుపడటం కూడా సబబుకాదని ఆమె అనుకుంది.

సురేశు కామె పామణ ప్రతిమగా కనిపిస్తున్నది. ఇంకా ఇలా అన్నాడు — “సర్వవిధాలా నీకే వివాహనం దాపురించినట్టు భావిస్తున్నావు. నా సర్వవాహనం ఎంతవరకు పూర్తి అయిందో తెలుసుకోగలవా? మీకుమల్లే నేను బ్రహ్మజ్ఞానిని కాదు; నేను వాస్తవికవానిని పాపమునీ పుణ్యమునీ చచ్చు మాటలు పలికే వాణ్ని కాదు సర్వవాహన హేతువైన పంథాయే నాకు కనిపిస్తూన్నది. నీలో సౌందర్యం ఉంది కన్నులో అశ్రువులున్నాయి — స్త్రీల వద్ద సాధారణంగా ఉండే ఆస్త్రశస్త్రాలన్నీ నీతూణీరంజా ద్విగుణంగా ఉన్నాయే వాటి సహాయన నీజీవ మార్గంలో అడ్డంకులేమీరావు మరి నా భవిష్యత్తు ఏమిటో ఊహించుకోగలరా? నేను పురుషుణ్ని. నేను జైలుకుపోకం దాఉండాలంటే నన్ను నేనే తుపాకితో పేల్చుకోవాలి” — అంటూ సురేశు ఆవేశచిత్తుడై నిల్చున్నాడు.

ఆచల ఏమో చెప్పాలనుకుంటూ తలెత్తింది. కాని మాట రాలేదు. ఆమె కన్నుల్లో సురేశుపట్ల విద్వేషం ప్రజ్వలిస్తూ ఉన్నది. సురేశు ఆచి చూచి క్రోధావేశం పట్టలేక ఇలా అన్నాడు — “నేనులి పింఛం ధరించి కాకే చక్కని దినిపించుకో గలదా ఆచలా? ఆ సిద్వేష పూరితమైన చూపు నీముఖాని కేమీ శోభస్కరంగా లేదు మృణాలిని ఆలా చూచిందంటే అర్థంఉంది. అట్టిచూపు ఆమెకైతే శోభస్కరిమే నీకు ముత్రంకాదు. నువ్వు అనూర్యంపశ్యవైన హిందూకుల స్త్రీ వేమికాదు. ఇంత ముత్రాన నీ జాతి పోయేవేమిలేదు. వెళ్లాలనుకుంటే నీయిష్టంపచ్చినచోట దిగిపో. నేను వ్రుత్తరం వ్రానియిస్తాను మహిమబాబుకు చూపించు. అల్లడు

నిన్ను స్వీకరిస్తాడు ధనం యిస్తాను, మీ నాన్నకివ్వ. ఆయన నోరు మూత పడుతుంది ఇంకా నీకు చింత యెందుకు? ఇదేమంత పెద్ద అవరాధమనీ?"

మంటలు గ్రమ్మతూన్న కూలాలవలె వున్నవి మరేమీ మాటలు వేట గాడు దీముపెట్టిన ఖాద్యపద్యపుచూచి అడవివృగం ప్రబోధపడి పలలో చిమ్మకుంటుంది అప్పుడు దాని కెక్కడోని క్రోధంవచ్చి ఆపలను అబూ ఇబూ కుమ్మతూ ముక్కలుముక్కలు చెయ్యాలని ప్రయత్నిస్తుంది. అలాగే నురేకుకూడా ఆపలను చింజరపందరగా చీల్చిచేండాడాలని చూశాడు. మళ్ళీ ఇలా అన్నాడు- "ఇదేమంత పెద్ద భయంకరమైన అవరాధమనీ? భర్తపోయా" అంటూ ఆతని యింట్లో ఆతని ముఖాన్నే "నిన్ను నేను ప్రేమించటంలేదు" అని ఖచ్చితంగా చెప్పినదానివికమా నువు? జ్ఞాపకం వుందా? యింటికి నివ్వపెట్టి నీ భర్తను చంపటానికి ప్రయత్నించాడని నువు ఇవ్వడు నిందిస్తూన్న ఆ పురుషునితోటే కలకత్తాకు ప్రయాణమై రావాలని పట్టుపట్టావు ఆతనితో నే బయలుదేరి వచ్చేకావుకూడాను. అప్పుడే మరచిపోయావా? ఆతనియింట్లో, ఆతని ఆశ్రయంలోనే ఇన్నాళ్లు ఉండి జబల్పూరుకు ఆతన్నికూడా రక్తమృనికన్నీళ్లు పెట్టుకు బ్రతికూలావు. గుర్తు ఉన్నదా? వాటన్నిటిని మించిన పెద్ద తప్పుయేమిటి ఇది? వాటిని బోలినవే ఇంకా ఎన్నో వగలు క్రమ్యురించావు. అందుచేతనే నేను ఈనాడు ఇలా సాహసించటం జరిగింది. నిజానికి నువు ఒక వేళ్ళవు కాబట్టే ఇలా నిన్ను మోసగించి తీసుకుపోతున్నాను. ఇందుకు నువు మొట్టమొదట కాస్త ఆశ్చర్యం ప్రకటిస్తావు అంతకంటే నువు ఎక్కువగా బాధపడేదేమీ ఉండదు. నువు సతీ సావిత్రిలాటి దానివే- కాదు. అట్టి భారత యువకుల తేజస్సు, ఆత్మగౌరవం నీలో నున్నా."

అని వదిలి మరేమీ ఒకదీర నిత్యం విడిచి ఉంటున్నాడు ఆచల తలయొత్తి ఫీత్కాగం చేసింది "ఫోజీ ఆపివేశారేం మరేమీబాబూ! కానీ యిండి భావలో ఎంత కుత్సితమైన వ్యంగ్యంఉందో, ఎంత కటువైన అవమాన రాక్యాలు ఉన్నాయో--అన్నీ నాపై విశ్రంభిలుంగా కురిపించండి" ఇలా అన్నది--"అబ్బ నాకు కావలసింది; ప్రజలవల్ల, భగవంతునివల్ల, మీ వల్ల నేను పొందగల సకల ఒక బహుమానం ఆశా"

నురేకు రాయిలా నిలబడిపోయి చూస్తున్నాడు. ఆమె నుదీర్ణ శీతాను చూచి క్రింద వేరొడుతున్నది. నిర్ధానికీ తడిసి యున్న ఆమె

చీర మట్టిపోకి మలినమైపోయింది. తన ఉండేలుదెబ్బకు నేలబడి నిలవల
కొట్టుకుంటూఉండే పట్టానికి తడకదృష్టిని అవలోకిస్తూవుండే కొత్తవేట
గానివలె సురేసుబాబు ... విరణవేదనతోవలె చోదూయమానమాతున్న
ఆ నారిమూర్తిపేసి నిర్విమేషదృష్టిని చూస్తూ నిల్చున్నాడు.

ఇంతలో రైలు స్టేషన్ లోవచ్చి ఆగింది. “నిన్ను ఈ సీతిలో ఎవ
రై నా చూచారంటే గతించేస్తారు లేచి సరిగా కూచో. నేను నా పెట్టె
లోకి వెళ్లిపోతున్నాను. తెల్లవారిన తరువాత నువు ఎక్కడే ధిగదలచు
కుంటే అక్కడే దింపుతాను. ఎక్కడికి వెళ్లదలచకుంటే అక్కడికే పంపి
స్తాను” అంటూ సురేసు తలుపు తెరుచుకుని రైలుదిగి, మళ్ళీ ఏమనుకు
న్నాడో, అక్కడే కానేవు మానంగా నిల్చుండే, చివరకు ముందుకువంగి
“నీకు నా మాటలు సరిగా అర్థమైవుండవు. కాని ఈ సమస్య పరిష్కార
భారం నా నెత్తిమీదే వేసుకుంటున్నానని నువు నమ్ము. నీకేమీ ఆమంగ
ళంజరుగదు. ఋణమంతా నేనే దమ్మిడీ అసలుఫాయిదాలతో తీరుస్తాను”
అంటూ తన దబ్బాలోకి వెళ్లిపోయాడు.

రైలు మళ్ళీ కదిలింది; రాత్రి ఎంతో గడిచింది సురేసు ఏలోకంలో
ఉన్నాడో అతనికే తెలియటంలేదు. జ్వరం తగులుతుండేమోనని అనుమాన
పడ్డాడు. ఇంతలో అతనికేదో పరిచిత కంఠం వినిపించింది. సురేసు తెలిచి
వచ్చి చూచాడు. రైలు ఏదో స్టేషన్ లో ఆగివుంది. వరం తగ్గిపోయింది.
తెల్లవారుతున్నట్టుంది. ప్లాటుఫారంమీద ప్రయాణీకులు గుమిగూడి
ఉన్నారు అదల ఒక కూలీవాణ్ణి పిల్చి తన నూటుకేసు వాడికిచ్చి రైలు
దిగి గేటువైపు నడిచి వెళుతోంది. సురేకు నిశ్చేష్టుడై చూస్తూ వున్నాడు.

ఇంతలో బండి కదిలేందుకు గంట మోగింది ఆ మోత ప్లాటుఫారం
ఈ మూలనించి ఆ మూలవరకు బంధుమని ప్రతిధ్వనించింది. దానితో సురేకు
ప్రపంచంలోకి వచ్చాడు. ఇంక ఆశ్రయించివున్న జడత్వం విచ్చిపో
యింది. వెంటనే నూటుకను తీసుకుని రైలు దిగాడు.

... బండి తర్వాతను చూచేంతవరకూ తనవద్ద టికెట్ లేదన్న
తంగతే స్ఫురణకు వచ్చేదు, గేటుదగ్గర ఆలాగే నిల్చుండిపోయింది.

“నిల్చున్నావేం, పద. నేను టికెట్టు యిస్తున్నా లే” అంటూ
సురేకు బస్ లోని రానే వచ్చాడు.

నురేశ్ కూడా రైలు దిగి వచ్చేస్తున్నాడని అమెకేంతెలునూ? ఉలికి పడింది. సంకోచించింది అమెను చూడలేదు. కాని చురులెవరూ తన పరిస్థితిని గమనించకండా తన్నుతాను నిగ్రహించుకొని ముందుకు సాగిపోయింది.

“నువ్వు తిరిగి కలకత్తా వెళ్లిపోతావేమో ననుకున్నాను. ఇక్కడ డేవారీలో దిగావే? యిక్కడ నీ కెవరన్నా చూచివున్నారా?”

“కలకత్తాలో ఎవరింటికీవెళ్లనూ?” అన్నది అచల అటువ్రక్కట చూస్తూ.

“మరి యిక్కడ?”

అచల చూటాడలేదు కానేవుడును నురేశ్ అన్నాడు—“ఇప్పుడు నువ్వు నామాట విశ్వసించే స్థితిలోవు. అందువల్లను నేనేమీ తప్పుపట్టేది లేదు కాని నా కడసారి ప్రార్థన ఒకటి నువ్వు మర్చించాలి”.

అచల పూర్వంలాగే మానంగా నిల్చుంది.

“నా మాటలెవరికీ అర్థంకావు అర్థమయేలాగు విశదీకరించే ఉద్దేశం నాకు లేదు మళ్ళీ ఇలాంటి అగ్ని నానాదయంలో ప్రవేశించకండా ఉండే ఏ పరాయిదేశానికో ప్రయాణమై వెళ్లిపోతాను నా చిరవాంఛితాన్ని మాత్రం నువ్వు ప్రసాదించాలి చెతులు జోడించి ప్రార్థిస్తున్నాను” — అన్నాడు నురేశ్.

ఈసారికూడా అచల పెదవులు విప్పలేదు. నురేశ్ ఇంకా ఇలా అన్నాడు—“నేను నిన్ను దూషించాను నీమనస్సుకు చాల కష్టం కలిగించాను. కాని లోకం నిన్ను కులట అని నిందించేట్టుయితే అది నేను సహించలేను. నామూలంగా నువ్వు అంత దుఃఖభాజనపుకావటం నాకిష్టంలేదు.”

అతని కంఠస్వరంలో ఏమి ఉందో భగవంతునికే తెలియాలి. వేడి అశ్రువులతో అచల నేత్రాలు నిండిపోయాయి, “నన్ను ఏం చెయ్యమంటారు? చెప్పండి—” అని వ్యూహపుగా అడిగిందామె.

నురేశ్ జెబులోనించి రైల్వే ట్రైంపైచిల్. తీసి ఒండితళ్ల గుర్తించి అన్నాడు—“నువ్వు చెయ్యవలసింది ఏమీలేదు మళ్ళీ సాయంత్రం వరకూ రైలు లేదు. ఈలోగా మాత్రం నువ్వు నన్నుగురించి అన్యధా భావించకు. నావల్ల నీకేమీ అర్థం జరగదు. ఏమీద ఒట్టువేసుకు చెబుతున్నాను నన్ను విశ్వసించు”

అచల జవాబేమీ చెప్పలేదు, కాని అందుకు సమ్మతించినట్టే కనపడింది.

తిరిగి స్టేషన్ లోకివచ్చి 'వెయిటింగ్ రూమ్'లో కూచుండామన్న ఉద్దేశం ఇద్దరికీలేదు. అసతిదూరంలోనే బాదుషాహ్ ధర్మస్వతం ఒకటి వున్నట్టు తెలిసింది. ఇద్దరూ తాత్కాలికంగా హృదయవేదనను మరచిపోయి బండి యెక్కి అక్కడికి వెళ్లారు.

దారిలో ఒకరితో ఒకరు ఏమీ మాట్లాడలేదు ఒకరిముఖం ఒకరు చూడమలేదు. బండి సత్రంముందు ఆగింది; బండి దిగుతూన్న సురేశ్ ముఖం చూచింది అచల అమె ఎందుకో ఆశ్చర్యపడ్డది. ఉద్విగ్నచిత్త అయింది. అతని కళ్లు ఎర్రబడినవి. ముఖమంతా నల్లబారింది ప్రపంచంలో అనేక రకాల ఆవదలను అనుభవించినాన్నవాళ్లు అమె చూచింది. కాని ఆ సమయంలో సురేశ్ బాబును చోలిన దయనీయమూర్తిని అమె యెన్నడూ చూడలేదు.

సంగతేమిటో అడుగుదామనుకుంది అమె; కాని అడగలేకపోయింది. "నువ్వు ఆ గదిలోకివెళ్లి విశ్రాంతి తీసుకో. నేను ఆ పక్కగదిలోకి వెళ్లిదుస్తులు కూర్చుంటాను"-అంటూ సురేశ్ తన నూటుకేసు వుచ్చుకురి సురాపాన మత్తుమలా తూలుతూ పక్కగదిలోకి వెళ్లిపోయాడు.

తన గదిలో నూటుకేసుమీద కూచుని అచల వీధిలో వచ్చేపోయే వాళ్లను చూస్తూవుంది.

29

ఆలలు, ఆశ్వాసనలు సృష్టించుకుంటూ అలా పెట్టెమీద ఎంతసేపు కూచుంటో అమె ఎరగదు. మోక్కోదయమైంది. దికలు తెలివి నొందుతున్నవి రాజనూర్ణావ ప్రపులచిత్తులై ప్రజలు వస్తూపోతూ ఉన్నారు. జట్కాలు కూడా చప్పుడు చేసుకుంటూ పరుగిడుతున్నవి. గొల్లకాపరులు చతుశ్రుతి నుండలను తీచుకుని పాటలు పాడుకుంటూ పొలాలకేసి వెడుతున్నారు. ఆ ప్రక్కనే ఒక పూరింట్లోనింది తిరుగలి విసురుతున్న చచ్చుడు వినిపి

స్తోంది. దానితోపాటు ఆయింటి కోడలు కాబోలు వీదో పాటపాడుతోంది. అవలాదేవి హృదయవేదన తాత్కాలికంగా ఏమాలనో అనిపిస్తోంది.

ఇంతలో ఇద్దరు పిల్లలెవరో అక్కడికి వచ్చారు ఆ ప్రక్కన నిల్చుని ఆమెకేసి విచిత్రంగా చూస్తున్నారు. అవల వాళ్లను చూచింది. ఇదివరకే వృద్ధురాలి తనలాంటి విశిష్ట అంధులెవరూ ఆ పాంధకాలకు వచ్చియుండలేదేమో. అందుకే ఆపిల్లలు తనకేసి అలా తేరిపారచూస్తున్నారని ఆమె అనుకుంది. నిద్రలేచి అడుగువేయకు వచ్చారుకాబోలు వాళ్లు.

వాళ్లను పలకరించి చూడమనిపించిందామెకు. కాని ఆమె తమకేసి చూడగానే ఆపిల్లలు గబగబా ఎక్కడికో పరుగెత్తుకుపోయారు. వెంటనే ఆమెకు సురేశ్ జ్ఞాపకం వచ్చాడు బట్టలు మార్చుకువస్తానని వెళ్లివవాడు రెండుగంటలయింది గదిలో నుంచి బైటికిరాలేదు ఇంతవేళటినించీ ఏం చేస్తున్నాడో తెలుసుకుందామని ఆమె లేచి గదిముందుకువచ్చి కానీవుఅలాగే నిల్చుంది. తరువాత తిన్నగా తలుపు తెరచి లోపల ప్రవేశించింది. ఆమె శరీరమూ, మనస్సు రాయిలా అయిపోయినవి. అది ఒక చీకటిగది. ఒక్కటే కిటికీవుంది అందులోనిందిమాత్రం ఒక వెలుగుకరణం వస్తోంది. ఊపవలేదు. పెట్టలేదు. ఆ మట్టికేమిదో వడివున్నాడు సురేశ్. దుస్తులు మార్చుకున్నట్టులేదు. మాటుకేసు తెచ్చివుంది. రెండుమాడు గుడ్డలేవో నేల మీద వడివున్నవి అతడు నిద్రపోతున్నట్టున్నాడు.

స్టేషన్ దాటివచ్చాక అతడన్న చివరిమాట లామెకప్పుడు జ్ఞాపకం వచ్చాయి. అతడు దాక్టరు. ఇతర ప్రాజాల్ని కాపాడటం ఎరిగినవాడు. ప్రాణంతోనే విధానాలుకూడా ఎరిగేవుంటాడు నేలపై వడివున్న అతని శరీరంకేసి చూస్తూంటే ఆమెలో ఏదో భయంకర భావాలు ఉత్పన్నమైనవి. తలుపు గట్టిగాపట్టుకుని ద్వారంచెంత నే నిల్చుంది. లోనికిపోయేదైర్యం ఆమెకు లేకపోయింది.

ఆమె కన్నుల్లోనుంచి ఆశ్రువులు ప్రవాహం కడుతున్నవి. పాపంఅతడు తనమూలాన ఎంతో అవకీర్తి పెత్తినవేమనని అలా ప్రపంచంనించి వెళ్లిపోయాడు అతని అవరాధం ఘోరమైనదే కావచ్చు. కాని తనమయిన అతని అవసరమేమిటి జాలివడి క్షమించలేని కఠిన పృథ్వీ ఉంటుందా ? ఆ సమయం అవలకు మొదటిసారిగా తన అవరాధంకూడా స్పష్టంగా మనస్సుకు గోచరించింది.

సురేశ్ తోడి ప్రథమపరిచయం అయిననాటినించి నేటివరకూ అడపా తడపా తనలో చేగుతూవచ్చిన భావాలను, కావించిన పొరపాట్లను ఆమె స్ఫురణకు తెచ్చుకుంది సురేశ్ యెవరి తన తండ్రిగారి ప్రవర్తనకూడా ఆమెకు జ్ఞానకం వచ్చింది తనపాపాలనేకాదు, ఇంకా అనేకమంది పాపాలను కూడా తల్లి మూట గట్టుచుంది ఈ కాదు సురేశ్ భగవంతుని పాదాలముందుకు చేరుకున్నాడు. ఆమహాన్యాయకర్త విధించే శిక్షను కిమ్మనకండా అనుభవిస్తాడు లేదా తన దుఃఖాలన్నీ విప్పిచెప్పకుని, ఇతర్లు తనకు కావించిన అపచారాలను విన్నవించుకు త్తూభిక్ష యాచిస్తాడు.

ఈవ్యక్తి అగర్భ శ్రీమంతుడు. భోగసమృథుల కొరత యేమాత్రమూ లేదు. అయినా మరీషీలో లేకమాత్రంకూడా ఆహంబరం లేదు. సర్వం త్యజించి పాపం వెల్లిపోయాడు ఒక అవ్యక్తనేదన ఆమె హృదయాన్ని జ్ఞోభ పెడుకున్నది అతడు తన్ను హృదయ పూర్వకంగా ప్రేమించినమాట అక్షరాలా నిజం అందులో సందేహంలేదు.

కన్నీళ్లతో ఆమె బుగ్గలు తడిసిపోయినవి అరాత్రి రైల్లో తనకూ ఆతనకీ ఏమేమో అవాద్యమైన సంభాషణ జరిగింది. అదంతా ఇప్పుడా మెకు అర్థమైన ప్రలాపంలా వోచింది ప్రేమను జాతియేమిటి? ధర్మవిచారణ యేమిటి? మంచిచెడ్డల సృష్టికరణ మేమిటి? మానవసంఘం సృష్టించిన నీతి నియమాలకు ఈ దీని ఆశీరుడు. లేకపోతే ఇలా ప్రాణత్యాగం చేయగలదా? సంఘం విధించే విధినిమేదాఅతన్ని సృష్టించలేవు

అడల పైటచెరుగుతో కన్నీళ్లు కుడుచుకుంది. ఆమెగుండె దడదడ కొట్టుకోవటం ఆరంభించింది. ఏమి చెయ్యాలి ఈశవాన్ని, ఈ అనిరిచిత ప్రదేశంలో? ఇంతలో మూలగుతూ సురేశ్ అటుచూపుతుందిగాడు ఓ, అతడు కావలేదు, బ్రతికేఉన్నాడు గబగబా పరుగున వచ్చి అడల అతని పాదాల మీద చడిపోయింది, "సురేశ్ బాబూ!" అంటూ.

సురేశ్ కళ్లుకిప్పి చూచాడు. ఏమీ మాటాడలేదు అడలనూడా సురేశ్ మాటాడలేకపోయింది ఆమెకు దుఃఖం పొంగివస్తున్నది. కన్నీళ్లు ఏకధారగా ప్రవహిస్తున్నవి కాని త్తగపూర్వం విడిచిన కన్నీళ్లకు ఈ కన్నీళ్లకు ఎంతభేదం వుంది?

ఇంకాకటినించే ఆమెకు అధికంగా పీడిస్తూన్న చింత ఏమిటంటే... ఈ అపరిచిత ప్రదేశంలో సురేశ్ శవాన్ని ఏచెయ్యాలి? తనకాస్థితిలో

ఎవరు సహాయం వస్తారు. చూడవచ్చిన వారంతా అనేక ప్రశ్నలడుగుతారు, వాటన్నిటికీ తానేమి సమాధానం ఇవ్వాలి? ఒక వేళ పోలీసులు వచ్చి తన్ను తానాకు తీసుకుపోవచ్చును. ఇలా ఆమె హృదయం చరిచరిచిపోయింది. భావతరంగాల్లో విచలితమౌతూఉంది. ఇన్నకు సురేశ్ బ్రతికే ఉన్నాడని తెలియగానే ఇంతసేపటి నుంచీ తన్ను తరిస్తూన్న ఆపదలు తొలగి పోయాయని గుర్తించినంత సే ఆమె దుఃఖం ఆగలేదు. సురేశ్ యెడల కృతజ్ఞతా పూర్ణములేన ఆశ్రువులు అవి.

కాసేపు గది అంతా నిశ్శబ్దం. చివరకు సురేశ్ అడిగాడు — “ఏడుస్తూన్నా నెండుకు అవలా?”

“మీరు ఇలా వడిఉన్నారేం? ఎంతగాభరా పెట్టారు నన్ను!” — అన్నది అచల గద్గద కంఠాన.

ఆమె కంఠస్వరంలో స్నేహభావం, కరుణ తొణికిసలాడి సురేశ్ హృదయంలో ఒక విప్లవమైన మోహాన్ని పెంపొందించింది. “అంత ఎక్కువగా నిద్రవస్తోంటే... నాతో చెబితే... గది ఊడ్చి పక్కవేసేదాన్నిగా. మళ్ళి సాయంత్రానికి గాని రైలు రాదాయెను —” అన్నది అచల.

సురేశ్ ఏమీచూడలేక, స్నేహపూర్వకంగా చూస్తూ ఆమె దక్షిణ వాస్తాన్ని గ్రహించి తన నడుటిపై ఆదుముకున్నాడు. ఒక దీర్ఘ నిశ్వాసం విడిచాడు.

“అర, చాల వేడిగా ఉండే. మీకు జ్వరం వచ్చినట్టుంది” — అన్నది అచల ఉలికిపడి

“ఔను ఈ జ్వరం తేలిగ్గా నయమయ్యేదిగా కనిపించటంలేదు. బహుశా —”

నెమ్మదిగా అచల తన చెయి లాక్కుంది. అతని మాటలకు ప్రత్యుత్తరంగా ఆమె ఒక నిట్టూర్పు విడిచింది. తుణపుర్యం ఆమెలో ఉలికిన స్నేహం, కరుణ మిళితమై సామణంగా మారిపోయాయి. తన ధైర్యాన్ని, సహనశక్తిని తూడదీసుకుని ఎలాగో సాయంత్ర రైలువేళ అయేవరకూ కాలం వెళ్లబుచ్చుదానునుకుంది కాని తలవని తలంపుగా కొత్త ఆపదలు కమ్ముకు వస్తున్నవి నిరాశామహాంధకారం వ్యాపిస్తున్నది ఇక ఆమెకు మృత్యువు కంటే వేరే శరణ్యం కనిపించటంలేదు.

జ్వరగ్రస్తుడైన సురేశ్ ను విడిచి తాను నెల్లెపోతే బాగుంటుందా? అతనికి సమయంలో వలసిన వేస చేయవలసిన భారం తన నెత్తిపై పడింది.

నా అన్నవాళ్లులేని ఈ ప్రదేశంలో తా నేమి చేస్తుంది? ఎవరి సహాయాన్ని అర్థిస్తుంది? తనకు ఎవరి సానుభూతి లభిస్తుంది? కోజాలు ఎలా గడుస్తాయి? — ఈ ప్రశ్నలన్నీ విద్యుత్ప్రవాహంవలె ఆమె మేధస్సులో భయంకరంగా మెళకాయి. ఎక్కడికేనా పారిపోవాలా? నెత్తిబాదుకుని ఏడవాలా? ఆత్మ హత్య చేసుకుని ఈ అభాగ్య జీవితాన్ని ఇంతటితో అంతంచెయ్యాలా? కర్తవ్యతావిమూఢయై రావడిపోయిందామె.

30

ఆనాడు మహిమబాబును, ఆచలను రైల్వేస్టేషన్ కేదారబాబు విచారంగా యింటికి తిరిగివచ్చాడు. ఆ సమయాన వరంలో ఏమాత్రమూ రడిసి రావటంచేత మస్తీచేసింది వాతం ప్రకాశించింది. శిశుజ్వరంతో బాధపడుతున్నాడు. ఎన్నాళ్లకూ కూతురుదగ్గరనుంచిగాని, అల్లుడుదగ్గరనుంచిగాని తుశలంగా జబబ్బురు చేరుకున్నట్లు ఉత్తరమే రాలేదు. అదొక విచారం మనసులో బాధిస్తున్నది జబబ్బురులోని తన మిత్రునికి ఉత్తరం రాకాదు. “వాల్లేవరూ ఇంతవరకూ జబబ్బురు చేరలేదు ఎమైనాకో తెలియదు” అంటూ ఆ మిత్రుడు తిరుగుజబాబు వ్రాశాడు. ఆ వాక్యమే పదిసార్లుచదువుకున్నాడు. ముఖం కభావిహీనమైపోయింది. శూన్యదృక్కులు బర్రపుతూ కంటిజోడు అద్దాలు తుడుస్తూ కూచున్నాడు వాల్లేమయినట్టు? ఎక్కడికి వెళ్లారు? వాళ్లకబురు తనకెలా తెలుస్తుంది? ఎవరికి పుత్తరంరాసి కనక్కోవాలి? ఎవరి సలహా తీసుకుంటే బాగుంటుంది? ఏమో, ఆయనకేమీ పాలుపోవటంలేదు ఏఅవదవచ్చినా మనఃపూర్వకంగా వ్యయప్రయాసలు లెక్కించక అడుతుంటూ వచ్చాడు మరేళ్. అతడుగూడా ఊల్లారేదాయె. వాళ్లతో పాటే వెళ్లాడు.

ఇంతలో నాకగవచ్చి ఒక కవరు ఇచ్చి వెళ్లాడు. ఆత్మకగా కళ్లజోడు తగిలించుకుని చూచాడు. అవలాడేవి! ఎవరో రాసినపుత్తరం అది. నిరునామానుబట్టి అది ఎవరో స్త్రీ రాసిన లేఖ అయివుంటుందని ఊహించు

కోపము. ఉత్తరం ఎక్కడినించి వచ్చిందో, యెవరు రాకాలో తెలుసుకోవాలన్న తీవ్ర కుతూహలంతో ఏమీ సంకోచించకుండా కేదారబాబు కవరు లించాడు; ఉత్తరం ఎవరురాకారా అని చూచాడు మొదట. 'నీ మృతాల్ని' అన్నమాటలు కనిపించాయి. అతరువాత ఉత్తరమంతా చాలసార్లు చదువుకున్నాడు. కళ్లజోడుతీసి అద్దాలు తుడుస్తూ శూన్యదృష్టులు బర్రపుతూ కూచున్నాడు. ఆస్పదాయన గుండెలో ఎలాటి భావాలు సందడించాయో అభగవంతునికే తెలియాలి మల్లీ కళ్లజోడు తగిలించుకుని ఇంకొకసారి ఉత్తరం చదువనారంభించాడు స్త్రీకి అవసరమైన సహనము ధైర్యము, తీమ మొదలైన గుణాలను మృదు మధుర వాక్యాలలో ప్రబోధించి చివరకామె ఇలా రాసింది.

"కాని బాప నిన్ను గురించిమాత్రం ఏమీ చెప్పటంలేదు నీ విషయమై అడిగినకొద్దీ గంభీరముద్రపహిస్తున్నాడు. అయినా అడదాన్ని అంతమాత్రం ఊహించుకోలేకపోతానా? అక్కా! మాటపట్టింపులు, కలహాలు ఎవరికి ఉండవు చెప్పి! కాని శృతిమించిన కోపం తెచ్చుకోవచ్చునా? సీభర్త కారీకంగాను, మానసికంగాను జబ్బుస్థితిలో ఉన్నాడు, ఆకారణంగానే ఏదో కోపం తెచ్చుకునిఉండవచ్చు అధీర్షణ 'వెల్లిపోతా'నని అంటే అన్నాడేమో! అంతమాత్రాన "బాప, వెల్లిపోవనవాసానికి" అని తెగతెంపులు చేసుకునింంత అవజ్ఞారాలవు నువు కాదనే నా నమ్మకం. వ్యాధిగ్రస్తుడై సగం కృశించిఉన్న భర్తను ఎంత గుండెనిబ్బరంతో ఆలా అంత చులాగ్గా అడవిలో విడిచిపెట్టేసి ఈ ఏడెనిమిది శోజులనుంచీ—శోజులుకావని సంవత్సరాలు— ఎలా నిశ్చితంగా పుట్టింట్లో ఉండగలుగుతున్నావో నా కాళ్ళ ర్యంగా ఉంది. సామానుతీసుకుని ఇంటికి వచ్చేవాడు. గుర్తించటానికే వీలే కండా ఉన్నాడు మనిషి. మీ భార్యభర్తలకు ఎందుకు వివిషయమింద కలతలు ఏర్పడ్డాయో జబల్పూరు వెళ్లవలసినవాడు తిరిగి యెందుకు ఇంటికి వచ్చేవాడో—అసంగతులన్నీ నాకు తెలియవు. తెలుసుకోవాలన్న కుతూహలమూలేదు. కాని ఈ ఉత్తరం చూచుకున్న తక్షణమే నువు బయలుదేరి రావాలి లేకపోతే నామీద ఒట్టు, ముసలిఅత్తగార్ని విడిచి నేనెక్కడికీ కదిలేందుకు వీలేదని నీకు తెలుసుకదా! కాని అక్కా బాప మరీ జబ్బుస్థితిలో పడిపోయాడు లేకపోతే నేనే స్వయంగా వచ్చి నీ కాళ్ళుబట్టుకుని ఇక్కడికి తీసుకువచ్చేవాన్నే. ఒక్కశరీర వచ్చివెళ్లు ఒక్కసారివచ్చి అతని మరిసీతులు కళ్ళారాచూడు. అసమయంలో కోపం తెచ్చుకుని నువు యెంత

అన్యాయానికి ఒడిగట్టావో నీకే తెలుస్తుంది. ఇక్కడ ఈ యిల్లు నీదే. నేనూ నీ దాన్నే ఇక్కడికి వచ్చే విషయంలో నువ్వేమీ సంకోచించవద్దు. నీకోసం ఎదురు చూస్తూఉంటాను. నీ శ్రీవరజాలకు కోటి నమస్కారాలు. ఇంకోసంగతి నీ ఉత్తరం రాసినట్లు బావకు తెలియకూడదు. అతనికి చెప్పకండానే నీఉత్తరం రాస్తున్నాను. ఇట్లు నీ మృతాలిని”

ఉత్తరం ముగించి మృతాలిన్ని చిట్టచివర మరి రెండుమాటలు కూడా రాసింది. భర్తమారగతుడై ఉండగా నువు సురేశ్ బాబు ఇంట్లో ఉండవని నా నమృతం. అందుచేతనే ఉత్తరం నీపుట్టింటి అడనుకు రాశాను”

కేదారబాబు చేతుల్లోనించి ఉత్తరం జారిసేల మీద పడ్డది. కళ్ల బోడు అద్దాలు తుడుస్తూ, కూన్యదృక్పథాలు బరపుతూ కూచున్నాడు. జబ్బులు వస్తే బట్టానికి బదులుగా స్వగమం వచ్చేకాదు అదల అతనితోలేదు. మరి అమె ఎక్కడ ఉంది? ఏస్థితిలో ఉంది? — అవిషయా లేమీ మహిమ్ బాబుకు తెలియవో, తెలిసికూడా చెప్పటాని కతనికి యిష్టంలేదో!

కేదారబాబు మున్నగురిసరి విధాలపోయింది. అయితే సురేశ్ కూడా వాళ్లతోనే వెళ్లాడుగా! అతడెక్కడ ఉన్నట్టు? తిరిగి కలకత్తా వచ్చినట్లు లేదే! వస్తే ఒకసారి తన్ను చూద్దానికి రాకండా ఉంటాడా? ఆయన వృద్ధ యంలో అకస్మాత్తుగా ఒక అనుమానం కూలంపరి పొడనూపింది. నీరంగా కూచోలేక పోయాడు, పడక కుర్చీలో వారి కళ్లు మూసుకున్నాడు.

రెండుగంటలప్పుడు దాసీదాన్ని పంపించాడు. సురేశ్ బాబు ఇంటికి. అది తిరిగి వచ్చి సురేశ్ బాబు దగ్గరనించి ఉత్తరమేమీ రాకపోవటంచేత బామ్మ గారుకూడా చాలా ఆతృతపడుతున్నారని వార్తవచ్చింది,

నాటిరాత్రి కేదారబాబు దీపపు వెలుగున మృతాలిని రాసిన ఉత్తరం మరొకసారి చదువుకున్నాడు. ఆయన ఆలోచనలు అప్పుడు ఎంతదూరం ప్రవరించాయో ఊహించటం కష్టం, తానిక ఏమారుమూలకు పోయి తల దాచుకోవాలి? తనకు అజన్మ పరిచిత్తమైన కలకత్తా పట్నాన్ని, సమాజాన్ని బంధుమిత్రులను — అందరినీ విడిచిపెట్టి తానిక యొక్కడనో అజ్ఞాత నానం చెయ్యవలసిందేనా? కష్టపు రోజులే వచ్చాయి, ఎలా గడుస్తాయో! మాతృ ప్రేమిడిమీదా అభాగిని అచల లిపికి శృద్ధాంధ్రంకో ఎంత కష్టం తెచ్చి పెట్టింది! అమెను ఏమనాలి? ఎలా కపించాలి?

ఆ రాత్రంతా ఆయనకు కన్నుమూతపడలేదు. తెల్లవారింది, ఆయనకు ఆమెపట్ల ప్రకృపించింది ఎవరితో చెప్పుకోటానికి మనసొప్పలేదు. శవాలా చక్కమీదపడివుండటానికి ఇష్టంలేదు. లేచి స్టేషన్ కు బండి పిల్చుకురమ్మని నౌకరుని వంటించి, గుడ్డలూ అవీ సర్ది పెట్టేలో పెట్టమని బేనారసు ఆజ్ఞాపించాడు.

31

సూర్యాస్తమయ మాతోంది. సోనసదీ సైకతాలువరిగి తాతవకాం తిలో బంగారుఛాయన ప్రకాశిస్తున్నవి. ఒక బంగారామేడమీది వనారాలో అచలాదేవి నిల్చుని సోనసదివైపు చూస్తుంది ద్రుకృతిఅంతా ఆమె కొక విరాట్ చిత్రంలా కనిపిస్తున్నది.

“అక్కా!”

అచల ఉలికిపడి వెనక్కు తిరిగి చూచింది. ఆనాడు అచలాదేవికి రైల్వో పనివయమై తనపేరు ‘రాక్షసి’ అని చెప్పుకుని ‘ఆరా’ స్టేషనులో దిగిపోయిన యువతి ఈమే చేరువకు వచ్చి అచల ముఖం అత్యంత కాంతి హీనమై ఉండటంచూచి ఆమె అన్నది - “సురేశ్ బాబుకు జ్వరం తగ్గి పోతున్నది, డాక్టరుకూడా మరేమీ భయం లేదంటున్నారు, నువ్వైనాత్రం రాత్రింబగళ్లు ఏవోబెంగ పెట్టుకుని విచారంగా నేడంటున్నావు వచ్చిననాటి నించీ ఒక్క చిరునవ్వుకూడా నీపై విమీద నేను చూడలేదు. నా ఆయనకు జ్వరం, నొప్పి ఎప్పుడేనా వస్తే నేనుకూడా సగం చచ్చిపోయినట్లయి బాధ పడేదాన్నే కాని నీలాగా ఇంతఇదిగా బేజారైతే యిల్లాల్ని నేనెక్కడా చూడలేదు”

అచల ముఖం తిప్పి ఒక దీర్ఘనిశ్వాసం విడిచింది. జనాబేమీ చెప్పలేదు.

“చాలేవమ్మా మరీన, ఊరుకో” అంటూ మందలిస్తూ ఆమె చేతిని తన చేతుల్లోకి తీసుకుని రాక్షసి మళ్ళీ ఇలా చెప్పింది కరుణ చిలుకుతూ - “మీకు మాయింట్లో ఉండటం ఇష్టంలేకందా ఉంది కదూ! ఆవసతిగా, ఇబ్బందిగా ఉన్నట్టుంది. బోనా?”

అచల నదికేసి మామూడింది. అటునించి దృక్కులు మరలించకండానే జవాబు చెప్పింది—“మీనాన్న గారు మాకు చేసిన ఉపకారాన్ని ఈజన్మలో మరచిపోతానా?”

“అంత కృతజ్ఞత ఉండబట్టేనా మొన్న పూజామందిరంలో శ్రీఉండి ఆయన ఎంతపిలిచినా వినిపించుకోకండా వెళ్లిపోయావు. బహుశా ముసలి వాళ్లంటే నీకు...” అన్నది రాక్షసి వ్యంగ్యభోరణిలో.

“ఎబ్బేబ్బే, అలా ఎవ్వరూ అనకు”

“మరి ఆయన పిలిస్తే ఎందుకు రాలేదు? నాలుగైదుసార్లు పిల్చు రాయన పూజ జరుగుతోంది. నీ కోసం నేను చూగెత్తుకు వచ్చానప్పుడు, నువ్వు మెట్లు దిగి వెళ్లిపోనే పోయా వచ్చుడే”

“మరి నేను మీ పూజామందిరంలోనికి రావటం—” అన్నది అచల సిగ్గుపడుతూ, అనుతాప మాచకంగా.

“రావద్దని నిన్నెవరు నిషేధించారు? అయినా నీకానమయానమనన్ను మనన్నులో లేదులెద్దూ ఆక్కా! ముసలివాళ్ల పిల్లవు చిన్నేపితిలో ఉన్నావా అప్పుడు? నీ మనసులో ఏమను కుంటున్నావో చెప్పనా?”

అచల నదికేసి మామూ మానంగా నిల్చుంది ఆవ్యంగ్యోక్తుల కన్నిటికీ జవాబు చెప్పేందుకు ప్రయత్నించ లేదు.

ఇక్కడ ఒకవిషయం చెప్పాలి. ఆయురతి అసలుపేరు వీణాపాణి అని పుట్టగానే తల్లి చనిపోయింది, అందుచేత దాది ఆమెకు ‘రాక్షసి’ అని నామకరణం చేసింది. ఆదేవ్యవహార నామంతయింది. అత్తగారింటికి వెళ్లి నా ఆపేరు మారలేదు.

అచల ముఖం తివ్వకుని ఉదాసీనంగా ఉండటం వీణాపాణికి కష్టమనిపించింది. తన వ్యంగ్యోక్తులకు ఆమె మనస్సు నొచ్చిందేమో అనుకుని అనుతాప మాచకమైన కంఠంతో ఇలాఅన్నది. “కానంత నవ్వుతూమాటాడ రాదుటమా అక్కయ్యా! నేను ఎగతాళిగా అన్నమాటలకు కోపం తెచ్చుకోకు నువ్వి! మానాన్నగారిపట్ల నీకున్న భక్తి శ్రద్ధలు నాకు తెలియనా రేమిటి? అనాదాయన బజారులో వెడుతూంటే నువ్వు ఏడుస్తూ దాక్టరు కోసం పోతూ కనిపించావుట. ఆయనగూడా నీవెంటనే వచ్చి మీ ఆయన్ను చూడాలిమను అక్కడికి వచ్చారు లేకపోలే నువ్వు మాయంటికి ఎందుకు వస్తావు కిల్లి అనాడు రైల్లో “మాయంటి కోకపారి రమ్మని నిన్ను ప్రార్థిం

చానేగాని నువు వస్తావని నాకు నమ్మకం మాత్రంలేదు “వస్తావని నువు గట్టిగా చెప్పనూలేదు దైవవశాత్తు మాయంటోనవు అడగు పెట్టడం సంభవించింది కాని నవ్వెప్పుడూ ఏదో విచారంగానే ఉంటున్నావు. ఇక్కడ నీకేమన్నా ఇబ్బందిగా ఉందా చెప్పు.”

అచల మాత్రం ఏమీ చలకలేదు. మహోపైపు చూస్తూ నిల్చుంది. ముసలాయన ఆమెను ఎంతో శ్రేమగా చూస్తున్నాడు, వీణాపాణి కూడా ఆశ్చర్యంగా “అక్కా!” అనిపిస్తూ ఎంతో ఆపేక్షగా ఉంటున్నది. అంటువం టవ్వఅడుమె ఎప్పుడూ విచారంగా ఉండటం వీణాపాణికి ఇష్టంలేదు. బలవంతా ఆమె ముఖాన్ని తనకేసి తిప్పుకుంది; కాని ఆమె నేత్రాలు అశ్రుపూర్ణములై ఉండటం చూచి నిశ్చయై నిల్చింది. అచల నెమ్మదిగా పైట చెరగుతో కన్నీళ్లు తుడుచుకుని మళ్ళీముఖం తిప్పుకుంది.

మర్నాడు మూడుగంటలప్పుడు వీణాపాణి ఏదో మానవత్రిక తెచ్చి అచలకు ఒక కథచదివి వినిపిస్తున్నది. అచల కొన్ని వాక్యాలు వింటున్నది. కొన్ని వాక్యాలు ఆమె చెవికి సోకటమేలేదు, ఇతలో రామచరణబాబు “అమ్మాయి రాక్షసి!” అనిపిస్తున్నా వచ్చాడు అయిన రాగా కేయనకుల్లిద్దరూ లేచినిల్చున్నారు వీణాపాణి ఒక కర్చీలాగి ఆయనకుఆసనం చూపింది.

వృద్ధ మహాకాయుడు రామచరణబాబు మంచినిష్ఠానిధి ఆయనకుర్చీలో కూచుని వాళ్ళల్లపూర్వకంగా అచలకేసి చేస్తూ -- “నీకు ఒకమాట చెప్పి పోవాలని వచ్చానమ్మా! ఇప్పాళ్లనించి మీ భార్యాభర్తల పేరుతో సంకల్పించేయించి పురోహితునితో జపంచేయించాను జపం రేపటితో సమాప్తమాతుంది. రేపు మనింటోనే నారాయణపూజ జరుగుతుంది. శష్టమమహాకావ్యం రేపు ఉపవాసం ఉండాలి” అన్నాడు.

అమాటలకు అచలాదేవి ముఖంలో నెత్తురులేకుండా పోయింది. అది ఆ ముసలాయన గమనించలేదు. కాని వీణాపాణి చూచింది. ఆమె హిందూయవతి. ప్రాచీన సంప్రదాయాలపట్ల గౌరవము ఆమెలో ఆ బాల్య ప్రవృద్ధమాత్రా వచ్చింది. జబ్బుచడిన భర్త తిరిగి సంపూర్ణారోగ్యం పొందటానికి, దైవపూజ చేయటానికి, ఉపవాసం వ్రండటానికి ఏ శ్రీ యైనా ఉత్సాహపడుతుంది. కాని అచలాదేవి ముఖులక్షణాలు చూచాక వీణాపాణి అశ్చర్యానికి మేరలేకపోయింది ఆయినా ఆమె భరపున ఇలా అన్నది “వాన్న గారూ! నురేక బాబు అరోగ్యంకోసమని పూజచేస్తున్నారు. ఆయన ఉపవాసం ఉండనవ్వదు ఈమె యెందుకండాలి?”

ముసలాయన మందహాసం చేశాడు “సురేశ్ బాబూ, ఈమె వేరువేరు వ్యక్తులూ యేమిటి? తల్లీ! ఇప్పుడున్న స్థితిలో సురేశ్ బాబూ ఉపవాసం ఉండలేడు కనుక ఈమె ఉపవసింపబోసిందే. ఆలా శాస్త్రాలే చెబుతున్నాయి” — అన్నాడు.

ఇంతవరకు ఔసనిగాని, కాదినిగాని అచల యేమీ పలక లేదు. ముసలాయనకు అనుమానం కలిగింది నూటిగా అచలకేసి చూస్తూ — “ఉపవాసం ఉండటానికి నీకేమన్నా అభ్యంతరం ఉందా అమ్మా!” — అని ప్రశ్నించాడు.

ఈసారైనా అచల చెంటనేజవాబు చెప్పలేదు. కానేపాగి మెల్లగా మృదువుగా అంది “ఆయనతో చెప్పండి; బహుశా వారే ఉంటారు”

ఆశయవంత ఎవరూ మాట్లాడలేదు. తనమాటలు తన చెవికే ఎంతో అవస్థరయం క్రింద, కటువుగా ధ్వనించినవి. అమె హృదయంలో వ్యధ అంతర్యామికే తెలియాలి.

ముసలాయన లేచాడు. “సరే ఆలాగే చేస్తాను” అంటూ ఆయన వెళ్లిపోయాడు చీకటిపడుతున్నది. నాకడవచ్చి గదిలో దీపం వెలిగించి పోయాడు. మానవత్రికలో సగం చదివి అపివేసిన కథను పూర్తిచెయ్యాలన్న కుతూహలం అచలకూ లేదు, వీణాపాణికి లేదు.

మరి కానేపటిసరకూ ఎవరూ మాట్లాడలేదు చివరకు వీణాపాణి ఏమాటోచిందుకుందో మరి మళ్ళీ అచలకు గర్గరగా లాక్కుని ఆమె ఒడిలో తన చేయి ఉంచి — “అక్కా! నిన్నోకిటి అడగలకుంటున్నాను నీకు కోసం రాకపోతే...” అంటూ అర్థోక్తిలో అగిపోయింది.

ఏమి అడుగుతుందోనని అచల లోలోన భయభీత అయింది. హృదయం కంపించింది ఎక్కువ మాట్లాడితే స్వరంకూడా ఎక్కడ కంపిస్తుందోనని — “రాదులే” అని చూత్రం పలికి మానంగా ఉండిపోయింది

“నన్ను నా అక్కయ్య. నేను నీ చెల్లెల్నీ, ఆనాడు రైల్వే మనకింత దగ్గర సంబంధం లేకపోవచ్చు అయినా నీ సమాచారం నాకు సరిగా ఎందుకు చెప్పలేదు? వారు నీ భర్త అయినా ‘కాదు’ చెప్పావు నీ భర్త వేరే ఇంకో పెద్దాయన ఉన్నాడనీ, మనీగా ఉండటంచేత బబ్లూరు ఫీసుకు వెడుతున్నాననీ అబద్ధం చెప్పావు. అయినా ఆయనే మీ ఆయన అని నేనప్పుడే పోల్చుకోగలిగా ననుకో. పైగా ఇంకో సంగతి, మీరు బ్రహ్మ

సమాజమతములని చెప్పావు. కాని మీవారిని చూస్తూంటే సనాతన బ్రాహ్మణ పురోహితులను వింటిని అచారములు తిరిగి కలిగి ఉన్నాడు. అలా అబద్ధాలాడవలసిన అవసరం నీకేమి వచ్చిందో చెప్పవస్తూ అక్కయ్య కాస్త, వింటాను."

"చెప్పకపోతే?" - అన్నది అచల నీరసంగా వచ్చుతూ.

"నేనే చెబుతాను. కాని నీవేకనుక నిజం చెప్పగలిగానంటే నాకేమి ఇస్తావో ముందుగా చెప్పు"

అచల హృదయంలో దక్కనసారం ఆగినట్టుయింది ఆమెముఖం నిస్తేజమైంది. అది వీణాపాణి కనిపెట్టిందో లేదో చెప్పటం కష్టం కాని ఆమె మందహాసంచేసి - "చెప్పి. అక్కా! నేనే నిజంచెబితే నాకేమి మిఠాయి పెడతావు?"

అచల సగం తెరిసి సగంతెలియని స్థితిలో మానంగా ఉంది వీణాపాణి మళ్ళీ ఇలా చెప్పింది -

"మావారునీ అసలుసమాచారం కనుస్కుని వచ్చారు"

"అసలుసమాచారమా? ఏమిటి?" - అని అడిగింది అచల తన విశ్చుభ్ద హృదయాన్ని సంబాలించుకుంటూ.

"నిజమో, అబద్ధమో నాకైతే తెలియదు ఒకనాటిరాత్రి మావారన్నారు - 'మీ అక్కయ్య ఇంట్లో పోట్లాడి పారిపోయివచ్చింది తెలుసునా' అని, అందుకు నేను కోపం తెచ్చుకుని - 'దూరకే తెలిసి తెలియని గుటలనకండి. అమాట మా అక్క విన్నదంటే ఈజన్మలా మళ్ళీ మీముఖం చూడక' అన్నాను.

అచల కుర్చీచేతులను దబాయించి పట్టుకుని ప్రాణం లీగబట్టుకుని అమాటలు విన్నది

వీణాపాణి ఇంకా ఇలా చెప్పింది - "ఆమె నాముఖం చూడనీ, చూడకపోనీ. నేను సూత్రం ఒట్టుపెట్టుకుని నిజమే చెబుతున్నాను. అదే విడ్డూరతోనో, తోడివాడక్కతోనో, ఆత్మమామలతోనో ఏదో పోట్లాట వచ్చి ఉంటుంది. మొగుట్టి తీసుకొని విరక్తతో ఇల్లు విడిచి లేచి వచ్చేసింది. మీ అక్కగనుక సురేశ్ బాబుతో 'వెళ్లి సముద్రంలో దూక'నునిహుకుం జారీచేసిందంటే అందుకు ఎరుద్దంగా నడచుకోగల శక్తి ఆతనిలోలేదు. ఆ సంగతి అతని ముఖం చూస్తేనే తెలుస్తున్నది. మారుపేర్లు పెట్టుకునివీళ్ళిద్దరూ

అజ్ఞాతవారం చేస్తున్నారు. తలిదండ్రులమెరు ఇంటికి రమ్మపిలువరు. ఇది అవిడ అసలు సమాచారం అన్నారు వారు. అందుకు నీ నేనున్నానంటే... “మీరు చెప్పింది నిజమే అయివుండవచ్చు కాని అనాడు రైల్వే...నన్నామె ఎరగడమే...అయినా నాతోకూడా అబద్ధాలాడవలసిన అవసరం ఆమె కేమివచ్చిందంటారూ?” అందుకు మా వారు నవ్వి ఇలా చెప్పారు... ‘అవిడ నీయంత తెలివితేటలు కలది అయితే అంత అవసరం ఉండేది కాదేమో నీవు ఉండేది డేహరీపట్నం అని తెలుసుకున్న తరువాత ఆమె చికానికి డేహరీ వస్తూ జబల్పూరు వెళుతున్నానని చెప్పింది హిందూమతస్తురాలై బహుశ మాజీ మతస్తురాలినని చెప్పింది జబల్పూరుకే టిక్కెటు కొనుక్కుని వెళుతున్నవాళ్లు ఆకస్మాత్తుగా డేహరీకి దిగిపోతారా? జబల్పూరును తిర్రును తీసుకుపోతున్న మనిషి ఏ బంధువుల యింటోనో, మిత్రుల గృహంలోనో బస చేస్తుందిగాని ఆ పాత సత్రంలో దిగుతుందా? ఇంతమాత్రం తెలుసుకోలేవారాక్షసీ! అని”

చెబుతూ చెబుతూ వీణాపాణి లేచివచ్చి ప్రేమగా అవలాదేవి కంఠాన్ని కావలించుకుని మెల్లగా ఆమె చెద్దిగిర చెప్పింది—“అక్కా! అసలు ఏమిజరిగిందో నాకు చెప్పివా? నేను ఎరిగితోనూ చెప్పకు ఒట్టు వేసుకుంటాను.”

అసలు సమాచారం అంటూ వీణాపాణి చెప్పిన అసత్యగాధ అంతా అచల విన్నది. ఒక అచేతన పదార్థంవలె ఆమె ఆన్నేహితురాలి కాగిలిలో ఇమిడిపోయింది అవిరళ అశ్రుధార తప్ప ఆమెలో ప్రాణం ఉందని నూచించే లక్షణం మరేదీలేదు.

వీణాపాణి తన పైటచెరుగుతో మాటిమాటికీ ఆమె కన్నీళ్లు తుడుస్తూ—“అక్కా! నువ్వు పెద్దదానివి, నేను చిన్నదాన్ని అయినా నీమంచి ఆలోచించి చెబుతున్నాను. నువ్వు తప్పకండా ఇంటికి తిరిగివెళ్లిపో. ఈ సంచారం ఏమీ బాగులేదు మీ ఆయురకు ఆరోగ్యం చిక్కింది; నీ పనులు పుణ్యములు అక్షయం ఇంకా కొడం పెచుకుని పెద్దవాళ్లను దుఃఖిపెట్టకు. వాళ్లు మీ కబురు తెలియక ఎంత అల్లాడిపోతున్నారో! తల వంచుకుని అక్షవారంటికి వెళ్లటం తప్పకాదు. అండావల వచ్చే ఆనతివ్వ ఏమీలేదు” అంటూ చెప్పింది. కానీవు దొంగని మీ మళ్ళీ ఇలా అన్నది— “పొట్టాడవేం అక్కా! పెడతావుకదూ! ఇంట్లో పెద్దవాళ్లతో పొట్టాడి

వచ్చినప్పటినుంచీ నుకేకబాబు ఆకోగ్యం కూడా బాగుందికాదు. 'తిరిగి ఇంటికి పోదాం' అని నువు ఆజ్ఞే ఆయనకూడా సంతోషిస్తాడు "

వీణాపాణి తనపట్ల చూపుతున్న శ్రద్ధానాత్మబాధలకు అచల మానంగా ఉండలేకపోయింది. "మళ్ళీ ఇంటికివెళ్ళే యోగ్యత మాకు లేదు వీణా!" అన్నది మెల్లగా.

"ఎందుకులేదు? వాళ్లు నిన్ను తిరిగి ఇంటికి రానీయనంత మహాపరాధం నువు ఎన్నడూ చెయ్యలేవు, అంత అభాగ్యురాలవు నువు కాదని నేను గట్టిగా చెప్పగలను ఏమీ భరవాలేదు. మీ ఆత్మగారి ఊరు ఎక్కడో నాకు కాస్త చెప్పు మేము కూడా ఎల్లుండి బయలుదేరి ఆదేశం వస్తున్నాం. నేను నిన్ను తీసుకుపోయి మీ ఆత్మగారింట్లో దించుతాను. ఏమంటారో చూడాలి!"

"మీరు ఎల్లుండి వెళుతున్నారా? నాకిదిగరకు చెప్పలేదేం? అక్కడ నీకు బంధువులు ఎవరు?"

"మా పెద్దత్తగారికాలే ఉంది పెద్దదైపోయింది చాలరోజులనుంచీ మంచంలోనే ఉంటున్నది. ఇంకా ఎన్నాళ్ళో బ్రతకదు. మమ్మల్ని అందరినీ ఒకసారి చూడాలనుకుంటున్నదట"

"అమె ఏమిటో ఉంటున్నదీ?"

"కలకత్తాలో పటల్ దాం గ వీధిలో"

అచలాదేవి ముఖం వివర్ణమైంది. "అయితే మేము రేపే ఇక్కడి నించి వెళ్లిపోవాలి ఇంకా ఉండటం బాగుండదు"

వీణ సవ్వింది "మేము వెళ్లి పోతున్నామని నిన్నుకూడా బయలుదేర మంటున్నానని అర్థం తీకావన్నమాట! అక్కా నిన్ను 'వెళ్లు' అని నానోట ఎవ్వడూ అనను, లేకునునా? ఈ యింట్లో నీయిష్టంవచ్చినన్ని నాళ్లు ఉండవచ్చు. ఏమాత్రమూ ఆభ్యంతరం ఉండదు."

"అయితే మీరు ఎల్లుండి వెళ్లటం నిశ్చయమైనట్టేనా?"

"అయింది. సామానంతా సరి వేశారుకూడాను"

ఇంతలోదాసీది వచ్చింది. "అమ్మాయిగారూ! అమ్మగారు పంటింట్లో ఉన్నారు. తమర్ని ఒకసారి రమ్మంటున్నారు."

"వస్తున్నా పద" అని దాసీదాన్ని పంపించేసి, పకపకా నవ్వుతూ అచలాదేవిని కంఠాశ్లేపించేసి "ఇన్నాళ్లనుంచీ మేమంతా ఉంటూంటే

ఈయింట్లో మీకు ముళ్ళమీదఉన్నట్టుగా ఉంది. ఎల్లుండినించీ మేమెవరమూ ఉండము మీరిద్దరే హాయిగా, స్వేచ్ఛగా..." అంటూ ఆమె స్వేచ్ఛబుగ్గమీద మెల్లిగా ప్రేల్లానించి గబగబా వెళ్లిపోయింది.

ఒక ఆనంద తరంగం వలె సౌభాగ్యవతి వీణ వెళ్లిపోయింది. ఆమె చివరి మాటలు ఆచలవని ఒక పాపాని విగ్రహంలా ఆయిపోయింది.

32

ఐ... సురేశ్ బాబూ, తనూ ఈయింట్లో ఒంటరిగా రోజులు గడపాలన్నమాట ఇంకే? ఏమీ అడ్డంకులుండవు, సిగ్గు ఉండదు.

"తలవంచుకుని ఆత్మ గారింటికి వెళ్లటం తప్పు గాదు, అప్రతిష్టకాదు" అంటుంది వీణాపాణి

తనకు భర్త ఉన్నాడు తనది అని చెప్పుకోదగిన... పరశురామ ప్రీతి యైన... ఇల్లు ఉంది ఏమిలాభం?

స్వేచ్ఛగా తిరిగేందుకు వీలేక కట్టిపేయబడిన వసువు నిల్చున్న చోటనే కుమ్మకుంటూ ఉంటుంది. ఆలాగే ఆమెలోని నిరోధితాలైన కోరికలు సంకుచిత హృదయక్షేత్రంలో హాహరవం చేస్తూ బైటికి ప్రసరించాలని గింజాకుంటున్నది.

చాలారోజులనించీ రాత్రిళ్లు వీణకూడ తనకు చేరువనే మంచంమీద వదుకుంటూ వచ్చింది, కాని ఇవాళ ఆమె భర్త వచ్చాడు. వాళ్ళగదిలో వెళ్లి వదుకుంది ఆమె ఈర్ష్యానిలమైపోయిన తన హృదయం సిగ్గులో, ఆవమానంలో విదీర్ణమైపోకండా అఫల ఆవిషయాన్ని గురించి ఆలోచించకండా ఉండేందుకు ప్రయత్నించింది. కాని వీణ భర్త ప్రక్కన వదుకున్న దన్న విషయం మాటిమాటికి స్ఫురణకు వస్తూనే ఉంది. శరీరమంతా ఎందుకో విత్రస్తమాతూనే ఉన్నది... విద్యుత్ప్రవాహం తనలో ప్రసరించినట్లు.

గడియారం రెండుగంటలు కొట్టింది. కాలవ కవ్వకుని ఆచల లేచి కూచుంది ఒడలుకొరికి చలిపేస్తూన్నా ఆమె సుదుటిమీద చెమటచుక్కలు మొలచాయి. లేచి బికి తెరచి బైటికి చూచింది ఆకాశాన కృష్ణవర్ష ఆవృతమండ్రుండడం ప్రకాశిస్తోంది. సోననదీజలం వెన్నలలో ధిశ

దీధితులు చిమ్ముతున్నది. ఒక చల్లని గాలికరటం ఆమె ముఖంపై ఆక్వా సిస్టన్నట్లుగా వీచింది. ఆకిటికీ చెంతనే కూచుని ఆమె తన ప్రస్తుత విషాద సితిని నెమరువేసుకుంటున్నది.

ఎడవుని కావంపల్లనో, విదురదృష్టంవల్లనో తాననుభవిస్తూన్న ఈదుఃఖ గాధ అంతా ఇతరల్లకు ఒక అద్భుతమైన నవలలాగ ఉంటుంది! ఈదుఃఖగాధ ఆరంభమైననాటినించీ నేటివరకూ వివిధ భీభత్స సంఘటనలను జ్ఞాపకంచేసు కుంది. తనపై తనకే కోపం వచ్చింది. మృదయం ఊళించింది అభిమానం చెబుతిన్నది. కన్నీళ్లు కాల్యాలై ప్రవహించాయి. మాతృయశాపనదళలోఉన్న తన మధుపాత్రను విషకలుషితం చేసిన భగవంతుడు ఎంత నిర్దయుడు? తనది వట్టి నగుబాటుబ్రతుకై పోయింది. భగవంతుడు అపార దయాసముద్రుడన్న మాట వట్టి అబద్ధం. “ఓ ఈశ్వరా! నువు ఏడిపించాలనుకుంటే నేనే దొరికానా? నీ ఆనందంకోసం నన్ను హింసపెడుతున్నావా?” అని మాటేమాటికీ గొణుక్కుంది.

తానెవరు? నురేశ్ ఎవరు? బ్రహ్మసమాజ మతస్తుల నీడసోకినా మహాపాపమని భావించేవాడు నురేశ్. బ్రహ్మసమాజంవట్టి ఆతనికి బ్రహ్మం డమైన ద్వేషం. కాని ఈ నా దతనికి బ్రాహ్మబాలికపైనే ఆత్మంత ఆసక్తి కలిగింది. ఆమెనే ప్రాణసమానంగా ప్రేమిస్తున్నాడు. ఎంత విచారితం? అడ్డంకులన్నీ గడిచి ఎలాగైతేనేం తను మహిమబాబును పెల్లాడింది. కాని అదృష్టం బాగుండలేదు పిడుగులా వచ్చాడు నురేశ్ బాబు. గ్రామంలో తన ఇల్లు తగలబడిపోయింది. దానితోనే మహిమబాబు మంచీరోజులకూడా ఆంతరించాయి. ఇంత తెలిసికూడా రోగగ్రస్తుడైన భర్తను తాను నురేశ్ బాబుకే ఎందుకు ఒప్పుగించాలి?

అచల చేతులు రెండూ జోడించి “ఓ భగవంతుడా! నాభర్తకు సంపూర్ణారోగ్యం చేకూరుతుంది. ఆయన నా కన్నుల్నిమన్నించి నన్నాశీర్వదిస్తాడు నాసమస్త అపరాధాల్ని ప్రాయశ్చిత్తాల్ని భస్మం చేసుకుందామని అనుకుంటున్నాను. ఇంతలోనే నన్ను మల్లీమరో దుర్గతిలో జింపావు. నురేశ్ బాబును పూర్తిగా ఎరిగి వుండి కూడా మాతోబయలుదేరి జబల్పూరు రమ్మని, అహ్మనింపటం నాదేతప్పు. ఈమహాపరాధం నన్ను వట్టి పాలాదస్తున్నది. ఈవచ్చిన కళంకం మాయదు. కాని దేవా! నువ్వుకూడా నన్ను అపారధం చేసుకున్నవా? అని ప్రార్థించింది. సర్వాంతర్యామిని నామృతయంత్రాని నేడన నువ్వు ఎరగవా?”

తండ్రి ఎంతో చింతిస్తాడు; భర్త కూడా అపరిమితంగా విచారిస్తాడు. అవిషయం అచల ఊహించుకోగలదు. కాని ఆమె ఎందుకు ఎక్కువగా సంతాపపడటంలేదు. ఆమెకు మృత్యుభీతి, బామ్మ జ్ఞాపకం వచ్చారు. “అమ్మా! సాధ్యో! అంటూ వాళ్లు సంబోధించి ఆశీర్వదించిన వాక్యాలు జ్ఞాపకం వచ్చాయి ఏవేవో భావాలు, ఆమె తిరిగియి మృదయానికి సుర్మాం తకములైన ఆఘాతాలు తగిలాయి. వైతన్యం కోల్పోయి నట్లయింది. అట్టి సీరస స్థితిలో కిటికీమవ్వలకు అవసర ఫాలభాగం అనించి కూచుంది, కన్నీళ్లు వెల్లువగట్టినవి ఇంతలో అడుగుల వచ్చుడు వినిపించింది. అచల ఉలికిపడి పనక్కు తిరిగి చూచింది. నురేళ్ బాబు మెల్లగా వస్తున్నాడు. ఆమె ఆశ్చర్యపడ్డది. గుండె దడదడలాడింది. ఏదో చూటాడా లనుకుంది. కాని కంఠం అశ్రురుద్ధమై పోయింది. దుఃఖం అపుకునే శక్తి ఆమెకులేదు. మల్లీముఖం తిన్నీకుని వెనుకటవలెనే కిటికీమవ్వలకు నుదురు అనించి కూచుంది! కన్నీళ్లు ఇదివరకుకన్న ఎక్కువ వేగంగా ప్రవహిస్తున్నవి.

అది సీరస నిశ్శబ్ద నిశీధనమునుం. అంతా నిశ్శబ్దంగా ఉంది. నురేళ్ ఒకరాలి విగ్రహంలా నిలబడి ఉన్నాడు. మరి కాసేపటికి అతని శరీరం యావత్తు వెదురుచెట్టు అవలా కంపించింది. రక్తం పొంగింది. చెయిచాచి ఆమె ఉత్తమాంగాన్ని స్పృశించి, దగ్గరకు లాక్కుని, గుండె కదుముకున్నాడు.

అచల పట్టు విడిపించుకుని కన్నీళ్లు పైటచెరగుతో కుడుచుకుంది. కాని అశ్చర్యకరమైన విషయమేమంటే—తన యీ ప్రస్తుత విషాదదుస్థితికి మూలకారణం అతడే. అయితా అతడివ్వడు వచ్చి తన్ను పైకొన్నందుకు ఏన గించుకోలేకపోయింది. పైగా మృదువుగా — “మీరీగదిలోకి ఎందుకు వచ్చారా?” అంటూ ప్రశ్న వేసింది.

నురేళ్ చూటాడలేదు. అతడు చూటాడగలస్థితిలో లేడు.

అచల కిటికీ చూసింది “చాల చలిగా ఉంది. మీచేతులు వొణుకు కున్నాయి కూడాను. వెళ్లి మీగదిలో పడుకోండి” — అన్నది.

నురేళ్ కన్నులు వింతగా ప్రకాశించాయి, అతని కంఠం కంపించింది. ఆమె చెయి అందిపుచ్చుకుని అన్నటంగా — “నువ్వుకూడా కాగితిలోకి చాలా అత్తాడు.

అచల క్షణంనేపు ఆశ్చర్యచకితయై అతని ముఖంలోకి చూస్తూ నిల్చుండిపోయింది చివరకు చెయి విడిపించుకుని — “ఉహు ఇవాళకాదు” — అంది.

ఆమె నిశ్చలంగా, కాంతంగా చెప్పింది జవాబు దానిఆర్థమేమో నురేళ్ళో పూర్తిగా గ్రాహ్యం కాలేదు! అందుచేత మానంగా, ఆలోచనగా నిల్చున్నాడు! అచల అతనికేసి చూడకండానే ఇలా అడిగింది — “నేను మెలుకునతో ఉన్నానని తెలుసుకునే వచ్చారా యేమిటి?”

“లేకపోతే మరి నువు నిద్రపోతున్నావని తెలిసి వచ్చాననుకున్నావా?”

అచల ముఖమెత్తి నవ్వింది. తీక్షణంగా, కఠోరంగా ఉన్నదా నవ్వు. దీపపు వెలుగులో నురేళ్ళో ఆ నవ్వును చూచాడు. “ఓరి దుర్మార్గుడా! నిద్రపోతూన్న ఆడదాని గదిలోకి దొంగలాగా జొరబడటం తప్పరా” — అని చెబుతున్నట్టుగా ఉందానవ్వు. కాని ఆమె నోరువిప్పి అమాట పలుకలేదు. మరుక్షణమే ఆమె తన చక్కవైపు నడుస్తూ — “మీ ఆరోగ్యం బాగులేదు. రాత్రిళ్లు మెలుకుని ఉండకూడదు, చెల్లి పండుకోండి” అని చెబుతూ తన చక్కమీద పండుకుని కంబళి కప్పేసుకుంది.

నురేళ్ళ నిస్తబ్ధత అక్కడే కానేపు నిల్చుని తిన్నగా చెల్లి పోయాడు.

33

ఒకరిద్దరు నౌకర్లు, రామచరణబాబు తప్ప కుటుంబమంతా కలకత్తాకు బయలుదేరి వెళ్లింది ఏమి అవసరమైన వస్తులు చూచుకోవలసి వున్నదో మరి రామచరణబాబు మాత్రం వెళ్లాడుకాదు.

అందరూ వెళ్లి ఆయిదురోజులు ఆయింది. రామచరణబాబు ఎక్కడ కాలం ఇంటిపద్ధతి ఉండటమేలేదు. ఆనాడాయన ఉదయమేలేది ‘అమ్మయ్యా! అచలా! అంటూ వసారాలోకి వచ్చాడు. చాల చలిగా ఉంది. చూసుకుని తీసి ఎవరూ చక్కలమీదనించి లేవలేదు. ముసలాయన పిలుపు విని అచల నెంటుకే లేచి గదితలుపు తెరచుకొని బైటికి వచ్చింది. మరి కాసేపటికి

ఆ పక్కగదిలోనించి సురేశ్ బైటికివచ్చాడు. దింపతులిద్దరూ వేరువేరు గదులలోనించి బయటపడటం చూచి ముసలాయన విస్మితుడైనాడు. ఆయన విస్మయభావాన్ని సురేశ్ గమనించలేదు కాని ఆచల చూచింది.

“సురేశ్ బాబూ! సమయంగాని సమయంలో వచ్చి మీకు నిద్రాభంగం కలిగించినట్టున్నాను —” అన్నాడు రామచరణబాబు సానుతాపంగా.

“నేను మెలకువతోనే ఉన్నాను మీరు నిద్రాభంగం చేసిందేమీ లేదు. మీరు యింత వేకువనే ఎక్కడికో బయటదేరాచే!” అన్నాడు సురేశ్ నవ్వుతూ —

రామచరణబాబు ఆచలనుద్దేశించి, మందహాసంచేస్తూ — “ఇవాళ ఆచలాదేవికి కాస్త కష్టం కలిగించవలసి వచ్చింది. నేను పనిమీద వెడుతున్నాను. రెండుమూడు గంటలవ్వకుండా గాని తిరిగిరాలేను. అప్పుడువచ్చి పొయ్యి అంటించటం బద్ధకమనిపిస్తుంది కాస్త వాకోసం అన్నం, పప్పువండి ఉంచాలమ్మ తల్లీ నవ్వు” అన్నాడు.

ఆయన మహానిష్ఠగలమనిషి. భార్య, కూతురు, కుమారులు మరెవరు వండినా తినడానన, ఆయన భోజనంచేసే గదికూడా ప్రత్యేకంగా ఉంటుంది. అందులోకి ఎవరూ వెళ్లటానికి వీలేదు. ఇన్నాళ్లనించీ ఇంట్లో ఎవరూ లేక పోవటంచేత స్వయంగా సేవండుకుతుంటున్నాడు. అటువంటి మనిషి ఇవాళ కన్ను వంటచేసి పెట్టమని ఆదేశిస్తున్నాడు. ఆచలకు ఆశ్చర్యం వేసింది. మనమకు అందోళ్లన కలిగింది. భయవిహ్వలచిత్త అయింది.

రామచరణబాబు ఆమె ముఖభావాల్ని గ్రహించి అన్నాడు — “ఈ మనలివానికి భోజనవిషయంలో అనేకనియమాలున్నాయి. అవన్నీ ఇవాళ ఎమెనాయని అనుకుంటున్నావు కదూ! పరవాలేదులే ఆమ్మ! రాక్షసి వండితే తింటామగా! నవ్వు వండితేమాత్రం నాకు అభ్యంతరం ఎందుకుంటుందీ? మంచో, చెడో, ఎమెనాగానీ; మరి అంత ఆలస్యంగా వచ్చి చెయికాల్చుకోవటం నా చేతకాదు” అంటూ నిరుత్తరయై నిల్చిన ఆచలకేసి చూస్తూ ఇంకా ఇలా అన్నాడు — “ఈపని నాకు చేప్పకపోతే వంట బ్రాహ్మణుడున్నాడుకదా, ఆయనతో చేయించుకోరాదా అని అరామానుకుంటున్నావేమో! వద్దమ్మ, వద్దు ఒక్కతూటైనా సంధ్య వార్చని ఈ వంటబ్రాహ్మణులచేతి కూడు నేను వచ్చినా తినను. ఈ కొద్ది రోజుల పరిశయంలోనే నాకు నీవు మారాక్షసి లాగే కనిపిస్తున్నావని నేను చెబితే అది అన్నివిధాలా నశ్యం కాకపోవచ్చు. కాని చూస్తున్నాను

గదా నీ నడవడి. నువు వండిపెట్టినా అది అన్నపూర్ణదేవి చేతి ప్రసాదమే కాగలదని నాకు నమ్మకం కలిగింది. ఇక నేను వెడుతున్నాను” — అంటూ ఆయన పోబోతున్నాడు. అచల వ్యస్తచిత్తయై, ఏమి చెప్పటానికి తోచక, చివరకు నాలిక మీదికి వచ్చిన చూటేదో అనేసింది — “కాని మరి నాకు బాగావంట చెయ్యటం చేతకాదు. నేను వండిన వదార్థాలు మీకు రుచించ నేమో!”

“అమాట నేను నమ్మను” — అన్నాడు రామచరణబాబు మంద హాసం చేస్తూ.

“అందరికీ వంటచెయ్యటం చేతనాతుందంటారామరి?”

“అందరికీ చేతనాతుందని నేను మాత్రం అన్నానా?”

అచల అమాటకు జవాబేమీ చెప్పలేకపోయింది సురేశ్ అమె హృదయవేదనను గ్రహించాడు. ఆ వృద్ధమహిళయని సంస్కారాలు, హిందూ ఆచారాలు మంచివిగానీ, చెడ్డవిగాని అమె బ్రాహ్మ మతస్థురాలై వుండి తన చేతి వంటను ఆయన చేత తినిపించటం మోసకేంద వస్తుంది. అదీ అమె పడుతోన్న బాధ అబ్బాతోనే అమె ముఖం మరి పాలిపోయింది. సురేశ్ ఇక తానిక్కడ ఉండటం బాగుండదని దంతధావన నెవంతో చల్లగా జారాడు.

“సురేశ్ వెడుతున్నాను” — అంటూ రామచరణ బాబు ఒక అడుగు ముందుకు వేళాడు తుణమాత్రం అచల నిశ్చేష్టయై నిల్చింది. చంటికి తెలివి తెచ్చుకొని “అయితే మరి” అన్నది —

ఆయన వెనక్కు తిరిగి చూచాడు అచల ఏమో చెప్పాలనుకుంది కాని చెప్పలేక తలవంచుకుని నేల చూపులుచూస్తూ నిల్చింది. ఆయన ప్రేమ గాతిరిగివచ్చి — “నీకోకమాట చెప్పాలి అమ్మాయి! మీనాన్నకంటే బహుశా నేను పెద్దవాణ్ణి అయివుంటాను. నన్ను నువు ‘పెనానాన్నా’ అని ఎందుకు పిలవవు?”

అయింటికి వచ్చినప్పటినించీ ఆయన తన్ను ఎంతో ప్రేమగా చూస్తున్న సంగతి అచలకు తెలుసు. ఇప్పుడాయన ఎంతో వాత్సల్యతార్థ్య కంగా చూటాడేరికి అమె కన్నులు ఆశ్రుపిక్తమైతనని

“ఏమిటో చెప్పడమవుతున్నావు కదూ! చెప్పయ్య!” — అన్నా డాయన.

“మానాన్న గారు బ్రాహ్మమతస్తుడు” — అన్నది అచల సంకోచిస్తూ. రామచరణబాబు చకితుడైనాడు. “చాలా మందికి బస్తి చేరితే కొత్తబుద్ధులు అబ్బుతూంటాయిలే. బ్రాహ్మ మతస్తులతో ఉన్నప్పుడు హిందువులనూ, హిందూమతస్తులతో ఉన్నప్పుడు బ్రహ్మసమాజికులనూ, నిజమైన బ్రాహ్మమతస్తులు గాని, హిందూమతస్తులు గాని నోటవలకరాని వాక్యాలతో దూషిస్తారు మీ నాన్న కూడా అలాంటివాడేనా? అయితే పరవాలేదు.” అన్నాడు.

అమాటలకు అచల చిన్నబుచ్చుకుంది “మా నాన్న అలాకాదు. ఆయన నిజమైన బ్రాహ్మ మతస్తుడు” అని చెప్పింది.

రామచరణబాబు ద్వైదీభావంలో పడ్డాడు. కాని కానేపటికి ప్రసన్నపడనుడై “మీ నాన్న బ్రాహ్మ మతస్తుడైతే కావచ్చు. కాని నువ్వు మరేకోబాబు ధర్మచారిణివి. అతడు హిందూమతస్తుడు. అతని మెడలో యజ్ఞోపవీతం కోట్టిస్తున్నది. మీ నాన్న గారి కర్మ నిన్నంటు. నువ్వు ఏదో వంకపెట్టుకుని తప్పించుకోవాలని చూస్తున్నావు ఎమైనాకానీ నువ్వు ఇవాళ నాకు పాకం చేసిపెట్టవలసిందే, తప్పదు. అనాడు నువ్వు ఉపవాసం ఉండటానికి యివ్వబడకపోవటానికి మీ నాన్న గారి తర్ఫీదే కారణమన్నమాట! ఔనా?” అన్నాడు.

“మరి పెదనాన్న గారూ! నేను నిజంగా బ్రాహ్మ మతస్తురాలైనైతే నేను వండిన అన్నం మీరు తినరన్నమాటేగా!”

“తినను. కాని అతడు బ్రాహ్మ మతస్తుడుకాదు, నువ్వుకాదు”

“ఒకచేళ అయితే నేను మీకు అస్పృశ్యురాలై అన్నమాట!”

“అస్పృశ్యురాల వెండుకవుతావు. నీ చేతిమీదిగా నేను భోజనం చేయను. అంతే”

“ఎందుకు తినరు? అంతజ్యేషం దేనికి?” — అన్న అచల ఊరుకుండలేక — ఆయన్ను గికురించి తద్విషయమై ఇంకా వివరాలు తెలుసుకోవాలన్న కలంపుతో.

ముసలాయన వెంటనే జవాబు చెప్పలేదు, తదేక దృష్టిని ఆమెకేసి చూస్తూ ఉండిపోయాడు.

“పెదనాన్న గారూ! మీరు చాలాదయామయులు, ఎందరికో ఎన్నో ఉపకారాలు చేసి ఉన్నారు. అందుకు మేమే ఒక ప్రత్యక్షనిదర్శనం, అంత

ఉదారహృదయులకూడా ఈమాత్రానికే ఎందుకు బ్రాహ్మ మతస్థులను ద్వేషిస్తున్నారో నాకు అర్థంకావటం లేదు”

“నేను ద్వేషిస్తున్నానా? ఆదేమిటమ్మా అలాఅంటావు?”—అన్నాడాయన వ్యాకుల చిత్తుడై.

“ఒక వ్యక్తి వండిన అన్నం మీకు నిషేధమైనప్పుడు మీరావ్యక్తిని ద్వేషిస్తున్నా రన్నమాటే ద్వేషిస్తున్నా సంగతి మీరు అంగీకరించక పోయినా ద్వేషిస్తున్నారనే అనుకోవలసి వస్తుంది. మీ వంటబ్రాహ్మణుని చేతిమీదిగా మీరు భోజనం చేయురు అసంగతి మీరే ఒప్పుకున్నారు ఇది దేశానికి ఎంతహాని ఎంత అవనతి ! ఈ సంగతి మీరు —”

రామచరణ బాబు ఆమె మాటలు విన్నాడు ఆమె కనబరచిన అజ్ఞానాన్ని గమనించాడు మేము ఏ వ్యక్తిని ద్వేషించము. మమ్మల్ని గురించి నువ్వు అన్నమాటలే ముసల్పాడులూ అంటారు. వాళ్ల దగ్గర నించే ఆపాతం మీనాన్న నేర్చుకొని ఉంటాడు. ఆయన నీకు నేర్పాడు. అంతేగాని మానవుడు భగవంతుని స్వరూపం అన్నసంగతి వారికే కాదు, మాకూ తెలుసు, నీకే నేను వెడతాను అన్నం, పప్పునండు, చాలు మరేమీ పద్దు! నేను తిరిగి వచ్చాక తీరిగ్గా మాట్లాడుకుందాం, మేము ఎవరిని ద్వేషిస్తున్నామో, అందువల్ల దేశానికి ఎంత అవనతి వాపురిస్తున్నదో అవిషయాలన్నీను!”—అంటూ ఆయన వెళ్లిపోయాడు.

34

సాయంత్రం మూడుగంటలప్పుడు రామచరణ బాబు తృప్తిగా భోజనం చేసి లేచాడు “నేటితో మీ బ్రాహ్మణ్యం పోయిందని మీకు తెలిసిన నాడు నామీద కోప్పడకండినుమీ?” అన్నది ఆచల. రామచరణ బాబు చేయికడుక్కంటూ ఆమె మాటలకు మందహాసం చేశాడు.

ఆచల మేడమీదికి వెళ్లి వసారాలో కుట్టివేసుకుని కూచుంది...సోన నదికేసి చూస్తూ, పనిలేపప్పుడల్లా ఆమెకదేదని, శీతాకాలం కాబట్టి అప్పుడే పొద్దునాలిపోతున్నది. రామచరణబాబు కూడా పైకివచ్చాడు. ఒక

కున్న బామ్మని కూచుంటూ ముందచోస పూర్వకంగా;—“ఉదయాన రోగినవివాదం ఏదీ? మళ్ళీ ఆరంభించు. బ్రహ్మజ్ఞానయైన మీనాన్న మాటలు నిజమో, నామాటలు నిజమో...ఏదో తెలుసుకునిగాని శేనిక్కడి నించి వెళ్ళను. కానీసమ్మా! సీతర్కం ఏమిటి?”

“నాకు తర్కం ఏమి తెలుసును పెదనాన్నగారూ!”

“అమ్మో! నీకు తెలియకేం? నువు సామాన్యరాలివా!”—అన్నాడాయన పరియాచకంగా.

ఆచల ఆసమయాన వాదవివాదాలు చేసే సీతిలో లేదు. “మీరే గలిచినట్టులెండి. పోనిద్దురూ; ఎందుకు వచ్చినట్టు”—అని ఉదాసీనంగా అన్నది.

రామచరణబాబు వెంటనే ఏమీ అనలేదు. ఆయన వయోవృద్ధుడు. ప్రపంచంలో సమస్తమూ చూచినవాడు. కావలసినంత అనుభవం ఉంది. ఆచల కంఠధ్వనిలో ఆంతర్జీనమైయున్న వేదవ ఆశున వసివట్టకలిగాడు. కారణమేమిటో తెలియదుగాని, ఆమె మానసికంగా ఏదో బాధపడుతూ న్నట్టు ఆయన ఊహించాడు. ఈ ఊహను ఆమె ముఖంలోని వైవర్ణ్యం బలపరుస్తున్నది. “అదికాదమ్మాయి! మనలివాళ్ళే ఏదో వాగుతూ ఉండటం అలవాటు. నీతోకాస్త బాతాఖాసీవేసి పొద్దుపుచ్చుకుపోదామని వచ్చాను” అన్నాడు చివరకు.

“నరే కాసియండి అయితే. ఏ విషయాన్ని గురించి ఆరంభిస్తారు?” అన్నది ఆచల నవ్వుతూ.

“నువు అడిగిన ప్రశ్న ఎంత సుహృత్తనుమాడా నోరు మూయించే టునంటిది. నన్ను బలేయిబ్బండిలో పెట్టావ్!”

“మరి పెదనాన్నగారూ! ఇవాళ బలవంతాన నా చేతిమీదుగా అన్నం వండించుకుతిన్నార వివాదీకై నా శేను వట్టిసీమరాలిననీ, నాకన్నా ద్రష్టరాలీ ప్రపంచంలో మరెవరూ ఉండరనీ మీకు తెలుస్తుందనుకోండి. అప్పుడు ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకుంటారా?”

ముసలాయన మాటాడలేదు.

“అప్పుడు నామీద మీకు ఎంతైనా కోపంనస్తుందికదూ!”

“ఎప్పుడమ్మా?”

“నాకు కులంలేదని మీకు తెలిసిపోయినవాడు”

“ఈ కాలం వాళ్ల మాటలెందుకో నాకు అర్థకావచ్చును నా కొడుకులు, మా బిడ్డలూ కూడా నీలాగే వాదిస్తూవుంటారు ఈ ‘అస్పృశ్యత’ వల్లనే మన జీవం సర్వనాశనమైపోతుందని వాళ్లంటారు, ఈ అస్పృశ్యతకు ద్వేషమే మూలహేతువుట. ద్వేషమనేది నాశహేతువుట.”

అచలకు ఆశ్చర్యం కలిగింది నీ యింట్లో కూడా ఇలాంటి వర్షలు సాగుతూ ఉన్నాయన్నమాట! అలాగని అమె ఎన్నడూ అనుకోనేలేదు. “అయితే అమాట అబద్ధమంటారా మీరు?” — అని అడిగిందామె.

రామబాబు నవ్వాడు “అబద్ధమే కాదో నేను చెప్పను. సత్యం మాత్రం కాదు. కాస్తాల్లా చెప్పిన విధినియమాలను పాటిస్తూ జీవయాత్ర గడుపుకు వస్తూన్నవాణ్ణి నాకన్నా శ్రోత్రియవరులు — అంటే మాగురువు గారిలాంటి పెద్దలు స్వహస్తపాకమే అరగిస్తారు కన్నుకూతురు పండినా తినరు. దాన్నిబట్టి వారు తమ ఏకైకపుత్రికను కూడా ద్వేషిస్తున్నారనే మీరు సిద్ధాంతీకరిస్తారా?”

జవాబేమీ చెప్పలేక అచల మానంగా ఉండిపోయింది. రాంబాబు ఇంకా ఇలా చెప్పాడు — “అమ్మాయి! నావయసులో చాలదేశం తిరిగాను. వనాలు, అడవులు, పర్వతాలు, పట్నాలు చూచాను. రకరకాల మనుష్యులను, వారి వారి ఆచార వ్యవహారాలను గమనించాను. వాళ్లతోపాటు ఉన్నాను కొన్నాళ్లు ఎవరూకూడా నన్ను, నా మడినీ, నిందించిన వాళ్లే లేరు. మీరు కాస్త అంగవిద్య అభ్యసించారాయెను అంగేయులు పాలవుతే, సంపద్యంతులై, ఉన్నతిలో ఉన్నజాతికదా! వాళ్లు కనక ‘కాళ్లు పైకెత్తి కలక్రిందుగా చేతులమీద నడవటమే నాగరికత’ అని చెప్పారంటే మీరంతా కూడా ‘భేష్, భేష్’ అంటారు. ‘జైను, అలా నడవటమే ఉన్నతికి మార్గం’ అని అంగీకరిస్తారు.”

ఈ ప్రకటన వాదం అమె సనాతనాదుల పుత్రికల్లో చాలసార్లు చదివింది. అందుచేత నేవలం మందహాసంచేసి ఉరుకుంది. ఆ మందహాసంలోని వ్యంగ్యాధ్యాన్ని అయిన గ్రహించలేదు. — “నేను శ్రీధామశ్రీశ్రేత్రం వెల్లివచ్చాడు ఎరిగినవాళ్లు, ఎరిగనివాళ్లు ఎంతోమంది కల్లనీమెలనీ సంచరించాం. అక్కడ ఈ అస్పృశ్యతాసమస్య అనేదే రాలేదు సర్వం జగన్నాథంగా ఉన్నది అక్కడ. ఈర్ష్యాద్వేషాలు ఉంటే అలా జరుగుతుందంటావా? నేను యితరులపండిన అన్నం తినకపోవచ్చు. కాని నే నెన్నడైనా ప్రపంచంలో దీనదుఃఖితులపట్ల ద్వేషంచూపించానా?” అన్నాడు

“నేను మిమ్ముల్ని ఎరగనా పెదనాన్నగారూ! దయ, దాక్షిణ్యం మీలో ఉన్నాయి.” అన్నది ఆచల వ్యగ్రవ్యాకుల కంఠంతో.

“దయకాదు కట్టి, ప్రేమ”

ఇంకలో సురేశ్ బాబు అక్కడికి వచ్చాడు రామబాబు అతనికేసి తిరిగి అడిగాడు—“ఏం సురేశ్ బాబూ! నువ్వు హిందువుడివికదా! కులభేదమును నువ్వు అంగీకరిస్తావా లేదా?”

సురేశ్ బాబు తక్షణమే ఏమీ జవాబు చెప్పలేదు. అది ఆకస్మికంగా ఉడిపడిన ప్రశ్న. తటపటాయించాడు కానేపు అనాలోచితంగా అడుగు వేస్తే ఏ ఊచిలో దిగుబడిపోతానో అనే అతనికి సర్వదా భయం ఎట్టి చరి నీతులలో ఆ ప్రశ్న పుట్టిందో తెలుసుకోవాలని ఒకసారి ఆచలకేసి తిరిగి గాడు. అమె ముఖం అటు తివ్యమని కూచుంది ఎటూ పాలుపోళ్ళ సురేశ్ సీరసంగా నవ్వి—“మేమెవరమో మీకు తెలియనిదేముంది రామబాబూ!” అన్నాడు.

“కౌను ఎరుగుదుననే నేమీ అనుకుంటున్నాను. కాని మీ ఆవిడ అంతా తలకొందుచెయ్యాలని చూస్తున్నది జాతిభేదమునేది ఉండరాదట అది సర్వభావన హేతువట మైదుల్లచేతి అన్నం తిన్నా తప్పలేదట ఆమె చెబుతున్నది చిన్నతనినించి ఇతేసంగతులు ఆమె తండ్రిగారి దగ్గర అభ్యసించింది కామూలు! అందుకు ఆమెకిచ్చుడు ప్రాయశ్చిత్తంచెయ్యాలా, అక్కర్లేదా అని ఆలోచిస్తున్నాను ఎటుంటావు నువ్వు?”

సురేశ్ మాటాడలేదు. చలకు తనవట్ల నానాటికీ విద్యేషం పెరిగి పోతున్నట్లు సురేశ్ కు తెలుసును. ఈనాడా విద్యేషుగ్ని ఎంత తీవ్రంగా జ్వలిస్తూన్నదో అతనికి తెలియదు. మందహాసం చెయ్యటానికి ప్రయత్నించాడు కాని సవ్యలేకపోయాడు. ముఖం వికృతంగా తయారైంది. “మీలో ఆమె వరాచక మాడుతున్నది” అన్నాడు రామబాబుతో—

కామకాబు గంభీరముద్ర వహించాడు. “భర్త ఆరోగ్యంకోసం హిందూయవతి—తనకర్తవ్యాన్ని పాలించకపోవటం—పూజారోజన ఉపవాసం ఉండవలసినస్తే నిరాకరించటం—అది కూడా సవ్యలాలేనా సురేశ్ బాబు! అయితే అది భయంకరమైన సవ్యలాలే సుమీ! అయితే మీ పెళ్లి హిందూమతరీత్యా అయిందేనా?”

“కౌను” అన్నాడు సురేశ్.

“బాసనీ నేనూ అనుకుంటున్నాను” అంటూ రామబాబు అచలవైపు తిరిగి — “నీతో నేను చాల సంగతులు చెప్పసలేననుకుంటున్నాను అమ్మయీ! మీనాన్న బ్రాహ్మమతస్తుడైతే ఇబ్బంది యేమీ లేదు ఉంటారు అలాంటి వాళ్లు చాలమంది. సమాజంలోకి వెళ్లి కళ్లుమూసుకుని గద్దదవ్వరాన ప్రార్థనలు చేస్తారు. ఇంకా చాలా అనాచారానికి లోబడతారు. కాని మామయి పెళ్లి చేసేటప్పుడు మాత్రం వ్యవస్థకు కట్టుబడిపోతారు సరే దానికేమిలే. నా అనుమానం ఒకటి నివృత్తి అయిపోయింది, చాలు” అన్నాడు,

నురేశ్ మామ అరంభంలో ఆవేశించిన భయం తీరిపోయింది! “మీరు బాగా చెప్పారు రామబాబూ! అలాటివాళ్ల సంఖ్య ఇప్పుడు తాపీ అయింది వాళ్లు —”

నురేశ్ వాక్యం పూర్తికాకముందే అచల అడ్డువచ్చింది. అతన్ని తీవ్రదృష్టిని అవలొకిస్తూ “చేసిన అపరాధాలు చాలక ఇంకా అలాంటి మాటలు వచ్చరించటానికి మీకు సిగ్గులేదూ! అది మామ నేనెక్కడ ఉండగానే! మీనాన్న నిష్కవచి అని మీకు తెలుసు. ఆయన త్రికరణమర్థిగా బ్రాహ్మమతస్తుడని మీరెరుగుదురు” — అంటూ తీక్షణంగా పలికి అక్కడి నించి లేచి వెళ్లి పోయింది.

నురేశ్ మామ మొదట గుండె దడదడ లాడింది. కాని రామబాబు విస్మయ విస్ఫూరిత దృక్పథాలను చూచేసరికి అతనికి కోపం పొర్లివచ్చింది, “నేనన్నదానిలో అబద్ధం ఏముంది? మామయి హిందూమతస్తుడైన యువకునికిచ్చి పెళ్లిచెయ్యటానికి మీనాన్న ఇవ్వవడలేదూ! అబద్ధమేమో నువ్వే చెప్పి పోనీ!” అన్నాడు

“అవిషయం నన్నడగటం ఎందుకు? అందుకు కారణభూతులు మీరేగా! మీకే తెలియకండా ఉందా? నేనెవరినో, మీనాన్న ఏ మతస్తుడో మీకు బాగానే తెలుసు ఈ విషయాలన్నీ మీతో వాగేందుకు వాక్ర నా సిగ్గు ఉండవద్దూ! మీయిష్టం వచ్చినట్లు అబద్ధాలు, నుబద్ధాలు కల్పించి చెప్పుకోండి; నేను వినిపలుచుకోలేదు.” అంటూ గజగబా రినగదిలోకి వెళ్లి పోయింది అచల రామబాబు, నురేశ్ — ఇద్దరూ రాతిజోమ్రుల వలె ఉండిపోయారు కానేవు! విషరతు రామబాబు గొంతు సవరించుకుని — “నీ అరోగ్యం ఎలా ఉంటున్నదేమిటి?” అని అడిగాడు

అన్య మనమ్ముడై యున్న సురేశ్ ఆదర్శ విని ఇలా అన్నాడు—
 “బాగానే ఉంటున్నది. కాని గుండెలో మాత్రం నొప్పి వస్తూనే ఉంది.
 అది నిన్నటి నించీ మరి ఎక్కువైంది ఎందుచేతనో—”

“మరి రాత్రిళ్లు కూడా ఈచలిలో ఇంత ప్రాద్దు పోయేవరకూ తిరగటం ఎందుకూ?”

“తిరగటం కాదు రామబాబూ! అదిగో అయిల్లు కొనబోతున్నాను రెండుపేట రూపాయిలు బయ్యానా ఇచ్చివస్తున్నాను.”

రామబాబు ఆశ్చర్యపోయాడు. “నది ఒడ్డున ఇల్లు; బాగానే ఉంది కాని నన్నడిగితే కొనవద్దనే చెప్పేవాణ్ణి. అనాటి సంభాషణ బట్టి అవలాడేవికి మాయింటో ఉండటం ఇప్పటిదని గ్రహించాను. అయినా—ఇదినువ్వు ఆమె నడిగి చెప్పిన వానినా? నీ స్వంత నిర్యావకమా?”

“మేము ఇక్కడే ఉండక పోవటానికి ఏమీ కారణం లేదనుకొండి సుసారం గడవటానికి కావలసిన సామానులకు కలకత్తాకు అర్థరు ఇచ్చాను. లేవ బెల్లుండిలో వస్తాయి”

రామబాబు కావేపు స్తబ్ధుడైయుండి చివరకు ఏమీ ఆలోచించుకున్నాడో “అమ్మాయి, అవలా!” అంటూ కేకపెసి పిల్చాడు.

అవల పలకలేదు. కాని తన గదిలోనించి లైటింగుచి మూసంగా కుర్చీలో కూచుంది.

“అమ్మాయి! మీ ఆయన ఈదేశంలో ఒక పెద్ద భవనం కొన్నాడు” కాని నువ్వు మా యిల్లు నిడిచి ఎక్కడికి వెళ్లటం వాకిష్టంలేదు.”

అవల మానముద్ర వీడలేదు రామబాబు మళ్ళీ ఇలా అన్నాడు—
 “ఇల్లా, ఇంటికి కావలసిన సామానుమాత్రమే కొనటంకాదు ఒక గుర్రపు బండికూడా వస్తున్నదట—నేను విన్నాను. ఏమైనా అంతా నీకొనమేనట” అంటూ సవ్యకూ ఆటు సురేశ్ వైపు, ఇటు అవలకేసి చూచాడు. కాని ఆ ఇద్దరి ముఖాల్లోనూ ఆనందరేఖ అంటూ లేనేలేదు గంభీరంగా కూచుని ఉన్నారు. రామబాబు ఆది గమనించాడు. అవలతో—“కానిఅమ్మాయి! నీ యిష్టం ఏమిటో...” అన్నాడు

“నా యిష్టంతో ఆవసరం ఏమిటి పెదవాన్న గారూ!” అన్నది అవల,
 “అదేమిమాట తల్లీ! నిజానికి నీ యిష్టప్రకారమే ఏదైనా—”

అవల లేచి నిల్చుంది. “కాదుకాదు పెదనాన్నగారూ! నా యిష్ట ప్రకారం జరుగుతున్న దేదీలేదు. మీకింకా చాలవిషయాలు తెలియవు. అన్నీ నేను చెప్పకోలేను కూడాను.”

ముసలాయన మరేమీ మాట్లాడలేకపోయాడు, మాట్లాడవలసిన ఆసరమూ లేదు ఇంతలో ఒక నాకరు పట్టెంలో నిప్పుకణికలు పోసుకుని వచ్చాడు. రామబాబు ఆశ్చర్యాన్ని తుడచాడు ఆయన అడక్కమందే సురేశ్ చెప్పాడు — “నేనే నిప్పు తీసుకురమ్మని చెప్పాను కొంచెం కాపు పెట్టుకోవాలి, ఇవాళ గుండెలో నొప్పి మరి...”

రామబాబుకు ఇప్పుడు నిప్పుకణికల ఆవశ్యకత అర్థమైంది. ఎవరు కాస్తాను, అయితే? ముసలాయన అవలకేనే చూచాడు. ఆమె ముఖం తిప్పుకుని “నేను వెడుతున్నాను. అంటూ ఎవరి ప్రత్యుత్తరమూ అపేక్షించకుండానే అక్కడినించి వెళ్లిపోయింది. తనగదిలోకి వెళ్లి గడియివేసుకుంది.

రామబాబు లేచి నాకరుచేతిలోనించి పట్టెం అందుకుని — “పద సురేశ్ బాబూ!” అన్నాడు.

“మీరా?”

“బ్రౌను నేనే కాదుతాను పద, నాకావని బాగానే చేతనాను. ఈ నాజీవితంలో అనేకమందికి ఇలా ఉపచరించాను” అంటూ సురేశ్ బాబును తనగదిలోనికి తీసుకుపోయాడు.

సురేశ్ ముఖం సంకోచంతో మ్లావమై ఉంది. అది గమనించి ముసలాయన మృదువుగా అతని చెయిపుష్కుని సాంత్వన పూర్వకంగా — “సురేశ్ బాబూ! ఇలా ఎన్నాళ్లని సంసారం చేస్తావుపాపం? మీ యిద్దరిలో ఏదో మనస్పర్థలు ఏర్పడ్డాయి తెలుస్తూనే ఉంది నాతో చెప్పు” అన్నాడు.

సురేశ్ నోటివెంట ఒక్కమాటైనా రాలేదు మొదట అతని పెదవి మాత్రం కానేపు కంపించింది. పసిపిల్లవాడిలా పడివున్నాడు మరుక్షణమే అతని కన్నుల వెంట ఆశ్రువులు ప్రవహించాయి. ముఖం తిప్పుకుని పడుకున్నాడు.

సురేశ్ మంచంమీద నడుచున్నాడు చేరువనే కుర్చీలో కూచుని రానుబాటు అతని గుండెమీద కాస్తున్నాడు. అంతలో ఎవరో తలుపు తోసుకుని వచ్చిన వస్తుండెంది ఇద్దరూ అటువైపు చూచారు. అచలలోనికి వచ్చి - “పెదనాన్న గారూ! చాల పొద్దుపోయింది ఇక మీరు వెళ్లి వదుకోండి” — అని నిరాడంబరంగానే పలికింది.

“అందుకోసమే నువ్వు వస్తావేమోనని ఎదురుచూస్తూకూచున్నాను” అంటూ రానుబాటు లేచినిల్చుని సురేశ్ ను లక్షిస్తూ - “మీరిద్దరూ వ్యర్థంగా వ్యర్థం పెంచుకుంటున్నారు అలా చేయవచ్చునా?” — అని ఇటు అచలకేసి తిరిగి - “అమ్మాయి! ఎవరు చేయవలసిన పని వాళ్లే చేయటం ఉచితం, రా, ఇలా కూచో, నేనిక వెళ్లి వదుకుంటాను” — అంటూ బైటికి వెళ్లి తలుపులు వేస్తూ - “కునికిపాటువదుతూ చేతులు కాల్యుకోకునుమీ” అంటూ నవ్వుతూనిష్క్రమించాడు.

సురేశ్ మంచందగ్గర కుర్చీలో కూచుంది అచల. “మళ్ళీ నోప్పి ఎందుకు అరంభమైంది. నోప్పి ఎక్కడేమిటి?” అని మెల్లిగా అడిగింది.

సురేశ్ కళ్లుమానుకుని తెరవనేలేదు నోరువిప్పి చూటాడమాలేదు. కేవలం గుండెదగ్గర చెయిపెట్టి మాపించాడు గదిఅంతా నిశ్శబ్దంగావుంది. అచల ప్లానల్ గుడ్డ వప్పచేసి గుండెపై కాస్తున్నది. సురేశ్ అకస్మాత్తుగా ఆమె చేతిని తన గుండెపై అదుముకున్నాడు. అచల ముఖంలో ఉద్వేగ మేమీ పొడమాపలేదు. “కావనీయండి మరి!” అనిమాత్రం అన్నది

సురేశ్ చెయి విడచిపెట్టాడు. కాని మరుక్షణమే అతడు లేచి కూచుని కుర్చీలోకిన్న అచలను బాహువులు చాచి ఒడిలోకి లాక్కుని, గాఢాశ్వాసల బంధించి ఆమెను ముద్దులవర్షంతో తడిపివేశాడు. ఒకక్షణం ముందు ఉచ్చాసనిరహితమైన, ఆవేగపూర్ణమైన ఈ ఉన్నతనాటకం ఆధీయంతర మానసమూర్తంలోనే పర్యవసిస్తుందని ఆమె ఆశుకుంది కాని ముఖం గడుస్తూన్న కొద్దీ తక్కువనిగూలిన ఉన్మాదానికి అంతులేదు; దేశకాలాలకు అత్యమించి అసంతమ, అత్యయమ. ఔతుంది; యుగయుగాలకూ ఇది వర్తించదు; అని ఆమెకు తోచింది.

అచల ఏమాత్రమూ అడ్డగించలేదు; అనుకూలించనూలేదు, కాంతంగా, తాతిబొమ్మలాగ ఉండిపోయింది. సురేశ్ ఈ లోకంలో లేడు అతని కన్నులకు కటికిచీకటి యేదో కమ్మివేసింది. లేకపోతే అలా ముద్దులు పెట్టు కోవటంలో సిగ్గు, అవమానము అనుభూతం కాకండా ఉండేవా? కాస్త అలసట తీర్చుకునేందుకుగాను అతని ఉన్మాదం తగ్గింది అప్పుడు అచల తిన్నగా పట్టు విడిపించుకుని తన స్థానంలో వచ్చి కూచుంది.

సురేశ్ ఒక దీర్ఘనిశ్వాసం విడిచాడు. “ఇలా మనం ఎన్నాళ్లు గడుపుతాం?” అంటూ ప్రత్యుత్తరం అపేక్షించకండానే—“నీ యిబ్బంది ఏమిటో నేను తెలుసుకోగలను కాని నా విషయాన్ని కూడా నువ్వు కాస్త గమనించు నేను బీదవ్వచాన్ని”

“మీరిక్కడ ఇల్లు ఖరీదు చేశారా?” అని అడిగింది అచల అతని మాటలకు జవాబు చెప్పకండా.

“నీకోసమనే కొన్నాను అచలా?”

“ఇంకా సరంజామా, గుర్రపుబండి కూడా తెప్పిస్తున్నారా?”

“ఔను”

ఇంకా ఆశంగతులను గురించి తరచి అడగటం అనవసరమని అచల అనుకుంది. కాసేపు ఊరుకుని—“రాంబాబుగారితో మా నాన్న గారిపేరు చెప్పారా మీరు?”—అని ప్రశ్నించింది.

“లేదు”

“ఇంకా కాపు పెట్టాలా?”

“అక్కలేదు.”

“అయితే నేను వెడతాను. నిద్రివస్తోంది” అంటూ అచల లేచి గుమ్మండాకా వచ్చేసింది సురేశ్ పక్కమీద లేచి కూచుని—“నీ ఉద్దేశం చెప్పివెళ్లు అచలా! మనం మరింతక్కడికేనా వెడదామా!”

“ఎక్కడికీ?”

“ఎక్కడికైనా సరే మనలను ఎవరూ గుర్తించలేనిచోటికి. ఆచోటు ఎంతదూరమైనా సరే—”

అనేకంతో సురేశ్ కంఠస్వరం కంపించింది.

“ఇక్కడైనా మనల్ని ఎవరూ ఎరగరు. ఇతవరకు ఎవరూ గుర్తించలేదు”—అన్నది అచల కాంతంగా సరళ స్వరంతో.

అమాటలో సురేశ్ కు ఉత్సాహం వచ్చింది. — “కాని ముందు ముందు —” అన్నాడు

అచల ఆర్థోక్తిలో అందుకుని — “ముందుముందు పట్టుపడతామంటారా? ఆ భయం ఏ దేశంవెళ్లి నా ఉన్నదేగా!”

“అయితే ఇక్కడే ఉందామంటావా? అదేనా నీ ఉద్దేశం? మర్తం విడిచి మాటాడు అచలా!” అన్నాడు సురేశ్ ఉల్లాసంగా. కాని అచలా దేవి వినురుగా తలుపువేసి తన గదిలోకి వెళ్లిపోయింది. సురేశ్ పక్కమీదని సబ్బుడై కూచున్నాడు

*

*

*

*

చాలరోజులనించీ ఆకాశము మేఘ నిర్మలముకాకుండా ఉంది. మార్గరశ్మి అంటూలేదు. సురేశ్ కొత్తగాకొన్న యింట్లో సామానుఅంతా ఆస్తవ్యస్తంగా వదిలబెట్టి. జాగ్రత్తగా ఎక్కడిదక్కడ సర్దుదామన్న ఉద్దేశం ఎవరికీ ఉన్నట్టు లేదు. రెండుగుర్రాలు కోవ్వంలో ఉన్నాయి ఖరీదుగల బండికూడా ఒకటి అక్కడ ఉంది

రోజులు ఒకరకంగా గడిచి పోతున్నవి. ఒకనాడు రాంబాబు ఒక కవచ పుచ్చుకుని సురేశ్ గారింటికి వచ్చాడు. అచల ఆనమయాన ఒక పేయి సోఫాలో పడుకుని ఉంది ముసలాయన్ను చూడగానే ఆమెలేచి కూచుంది.

“ఇదిగో రాక్షసి నీకు ఉత్తరం రాసింది తల్లీ! ఇన్నాళ్లనించీ నీకు ఉత్తరం రాయాలంటే తీరికచిక్కలేదుట. అందుకు నిన్ను త్వరగావేడుకుంటూ, నీకు సహస్రప్రణామాలు చెప్పమంటూ నాకు రాసింది. ఆమెను నువు తమించాలి” — అంటూ రాంబాబు ఉత్తరం ఆమె చేతికిచ్చి, ఒక కుర్చీలో ఆసీనుడైనాడు

అచల ఆ ఉత్తరాన్ని రెండుపార్లు చదువుకుంది. “అయితే ఎల్లండి ఉదయానకల్లా అందరూ వచ్చేస్తున్నారన్నమాట! ముసలమ్మట ఎవరు పెద నాన్న గారూ! ఇంకా రాజకుమారి, రాజకుమారుడు, ‘ట్యూటర్’...”

రాంబాబు మందహాసం చేశాడు. “రాక్షసి హాస్యరసభోరణిలో రాసిందన్నమాట! ముసలమ్మంటే నావికంతు సోదరి. ఆమెకూతురే రాజకుమారి. ఆ ఆమ్మాయిని భండారపురంలో భవానీబాబుకు ఇచ్చి వివాహం చేశారు నాచెల్లెలి కొడుకు పదేళ్లవాడు. వాణ్ణి రాక్షసి ‘రాజకుమారుడని’ భరించని చేస్తూ ఉంటుంది. ఆ ‘ట్యూటర్’ ఎవరో మాన్తేగాని చెప్పలేను,

గలుగునూ వచ్చి తులసానా నానగుకోజులుండి పోతారు. సంతోషమే. కాని మాయిల్లు చిన్నది. అందుకూ పన్నే చాలదు మాయిల్లు గనక—”

“కాని వ్యవధిలేదుకదా పెదచాన్నగారూ! పైగా వేరే ఇక్కడ వారికి వసతిగా ఉంటుందా?”

“వ్యవధిలేకపోలేదు. ఈ నిమిషంనించే అన్నియేర్పాట్లూ చేయిస్తాను. ఇంకాకనే సురేశ్ బాబుతో నాటాడాను. వెంటనే అందు ఇంకో యిల్లు అద్దెకు తీసుకున్నాడు. అక్కడ నీయింటి యేర్పాట్లు నువ్వు చూచుకోవలసిందే, కాని మాయిల్లు చేస్తే నీకు సచ్చకపోవచ్చు. మీబండిలో తీసుకు వెళ్లి నిన్నుక్కడ దిగిపెట్టి పూనుమరి!”

అవల త్రితకాలం మానముద్రలో ఉండి పోయింది. వెంటనే లేచి— “నుంచిది; దుస్తులు మార్చుకువస్తాను ఉండండి”— అని చెప్పిపోనికి వెళ్లింది.

చెప్పతలచుకున్న దంతా రాంబాబు సుస్పష్టంగానే చెప్పాడు. ఆయన బంధువు లెవరోవస్తున్నారు వారి కోసం నయిల్లు ఖాళీచేసి తానువేరే ఇంకో యింటికి వెళ్లవలసి ఉన్నది. ఈసంగతి అవలకు సుబోధకమైంది. కాని ఆమె హృదయం ఎందుకో బాధపడుతున్నది.

చాలరోజులనుంచి ఆమె యిల్లువిడిచి పైటికి రానేలేదు. అందుకు మనస్కురించలేదుకూడాను. ఇవాళ ఆమె రాంబాబు వెంట వీధిలోకి వచ్చి చూచే సరికి అంతా కొత్తిగా, విచిత్రంగా కనిపించింది బండీ సిద్ధమైఉంది బండీవాడు యజమానురాలిని చూచి సలాం చేశాడు ఆమె బండీ ఎక్కింది. రాంబాబు కూడా యెక్కి కూర్చున్నాడు. అవలకు అంతా ఏదో స్వప్నం లాఉంది.

రోడ్డుమీద చక్రాలు చప్పుడు చేసుకుంటూ బండిసరుగై త్రిపోతోంది ఆ ధ్వని ఆమెకు అశ్చర్యంగా వినిపిస్తోంది. ఆమె బహిరింద్రియాలు వనిచే మున్నాయో లేదో! ఇంతలో రాంబాబు కంఠధ్వని చెవిలోకి ఆమెకులికిపడ్డది. ఆయన ఆధివనంకేసి చూపుతూ— “అమ్మాయి! నాకర్లు అక్కడ సామానంతా యధావిధిగా ఈసాటికి సర్దుకూ ఉంటారు కాని తల్లీ! నీ బంగారు పడకగదిలో మాత్రం ఎవర్నీ అడుగుపెట్టవద్దని గట్టిగా నిషేధించాను—” అంటూ ఆమె లజ్జాపూర్ణమంద హాసాన్ని ఆకించాడు. కానిఆమె ముఖంమూచి అకస్మాత్తుగా నిస్తబ్ధుడైనాడు.

ఆయన భావపరివర్తనను అచల గమనించింది. కారణం తెలుసుకుంది. అందుచేత కొత్తయిటీవద్ద వచ్చి బండీ ఆగేంతవరకూ ఆమె తన నిస్తేజమైన ముఖాన్ని ముసలాయనకు కనిపించకండా వక్కను మళ్లి కూచుంది.

బండీ అగిన చప్పుడు వినగానే సురేశ్ బైటికివచ్చాడు దాసజానీ జనం తమతమ పనులను చూనివేసి కొత్తయజమానురాని చూడవచ్చారు కాని ఆమె ముఖం చూచి అందరూ నిరుత్సాహపూర్ణులై తిరిగి వెళ్ళారు,

రాంబాబుతోపాటు అచల బండీ దిగింది. మరేశ్ వైపు ఆసక్తికరంగా పారీయేనా ముఖమెత్తి చూడలేదు ముగ్గురూ మెల్లగా మానంగా ఇంట్లోకి వెళ్ళారు ఆచుట్టుపక్కల వాతావరణంలో ఎక్కడా అనందకరణతేజం కూడా కనిపించలేదు.

36

కొత్తయింట్లో ఎక్కడి వక్కడ చక్కగా సర్దుటం అయింది ఊడ్చి నీళ్లుచల్లి పరిశుభ్రం చేశారు అంతా అయిన తరువాతి ముగ్గురూ బండి ఎక్కి తిరిగి వచ్చేస్తున్నారు.

కొంచెం పొద్దుపోయింది. సప్తమి చంద్రుడు అకాశాన పరుగుపెడు తున్నాడు. ప్రకృతి ప్రకాంతంగాఉంది. మేఘశలలాలు వదిలైపుగా పయనించి దిగంతాన్ని చేరుకుంటున్నవి. పుచ్చపూవులా వెన్నెల కాన్తున్నది వృద్ధరాంబాబు ప్రకృతి సౌందర్యావలోకన కుతూహలై కిటికీలోనించి బైటికి ముఖం పెట్టి ఆనందిస్తున్నాడు వృద్ధులు కానివారూ... చక్కని పయనులో ఉండి సంపూర్ణ రసాస్వాదన చేయదగిన అయిద్దరూ బండిలో తలతంచుకుని, కళ్లుమూసుకుని ముచ్చుముడిగి కూచున్నారు

చాలకాలంనాటి సన్నివేశం ఒకటి అచలాదేవికి జ్ఞాపకం వచ్చింది. ఒకనాటికాత్రి కలకత్తాలో సురేశుతో కలిసి అతని యింటినించి బండి యొక్క వస్తున్నది ఆరోజుల్లో సురేశుబాబు సంపద, విఫల భోగసామగ్రి ఆమెను మహిమబాబు చేయవనించి చాడూరం అడిగిందినివి అనాడు ఈ సురేశు చేతుల్లోనే తాను అడ్డు సమర్పణ చేసుకుని వుండేది. ఈవిషయం ఇప్పుడు తనకు ఎందుకు జ్ఞాపకం వచ్చిందా అని అంతర్వీక్షణ చేసుకుంది.

అచల తన మనఃస్థితి ఆమెకు స్పష్టంగా అనుభూతమైంది, మరుక్షణమే ఆమె లజ్జాభిమానాలతో క్రుంగిపోయింది.

సిద్ధు! సిద్ధు! సిద్ధు! ఈ బండి ఆభవనం—ఇంతదూరా విడిచిది? ఇంట్లోని దానదాసీనం అంతా ఇప్పుడు తన పట్ల ఆత్మంత గౌరవ మర్యాదలు చూపుతూ ఉన్నాయి. ఏనాటికైనా తన నిజస్థితి బైటపడవచ్చు. ఆనాడు తన లజ్జాభిమానాలను విలా భరిస్తుంది? ఎక్కడ పోయి తాను దాక్కుంటుంది?

ఇల్లు చేరిన వెంటనే రాంబాబు సంద్యాదికాలను నిర్వర్తించుకునేందుకు వెళ్లాడు. తల నొప్పిగా ఉన్నదన్న వంశతో అచల తనగదిలోకి వెళ్లి లోపల గడియ వేసుకుని, పక్కపై పడుకుంది తన మూలాన తండ్రికి భర్తకు దుఃఖాపమానాలు లభించబోతున్నాయి బంధువులు కూడా ఎంతో విచారిస్తారు ఇలా ఈ రక మైన ఆలోచనలతో ఆమె మనస్సు నిండిపోయింది. ఇతర దుఃఖాలన్నీ ఆసమయంలో ఆంతర్నితములై పోయినవి నిజస్థితి బైట పడిననాడు తనగతి యేమిటి? అదీ ప్రస్తుతం ఆమెచింత

అచల బ్రహ్మగమాజంలో పుట్టిపెరిగింది. భూకయనము, వృక్షతల నివాసము అభిలషించేవారెవరూ ఆరమాజంలో ఆమెకు కనిపించలేదు, అహారవిచారాదులలో ఎవరూ వైరాగ్యభావాన్ని ప్రదర్శించటం ఆమె యెరగదు. హిందూధర్మాన్ని గురించి, ఆశ్రమాలను గురించి, ఆమెకు పరిచయంలేదు. అయినా పరలోకాసక్తిలో ఇహలోక ముఖాలను త్యజించగల కఠిన నిష్ఠ ఆమె ఎక్కడా చూడలేదు. ప్రపంచంలో ప్రతివ్యక్తి తీవ్ర వాంఛలతో వేగిపోతూ ఉంటాడనే ఆమె ఉద్దేశం,

కనుక 'ఇదంతామిధ్య' అని భావించి వికార్యాన్ని తృణీకరించగల స్థితిలో ఆమె లేదు. ఏ పన్నువునూ ఆమె తుచ్ఛంగా భావించి నిస్పృహతో ఉండలేదు. ఆమె అజన్మకిత్ సంస్కారాలు అట్టివి. ఈ భవనంలో, ఈ సంపదతో, ఈ దేశంలో దుఃఖాలు మరచిపోయి సుఖంగా ఉండాలి— అన్న దుర్నివార్యమైన మోహం ఒకటి ఆమెలో ప్రవేశించింది.

ప్రస్తుతం అనుభవంలో ఉన్న దుష్సుఖ దుఃఖానించి విముక్తిపొంద వలెనన్న అస్ఫుటవాంఛ ఆమెలో పనిచేస్తోంది.

బ్రహ్మసమాజంలోనూ, తదనురూపములైన యితరసంఘాలోనూ విశంకువులకు పురివ్వవాహం చెయ్యబం లేనూ? హిందూయవకులవలె కట్టుకున్న నాటినించి చచ్చిపోయేవరకూ ఒకే ఒక భర్తను అంటిపెట్టుకుని ఉండే

వాళ్లు మరెక్కడా లేరు కాని భర్త ఉండగానే మరొకరిని భర్తనుగా స్వీకరించటం ఆవరాధంకాదూ, అవమానంకాదూ! ఆచలను వేధిస్తున్న భావం అడిగాని భర్తలా ప భయంకాదు; పరలోకచింతకాదు.

ఇంతలో రాంబాబు బైటిసింది తలుపు తట్టుతూ—“భోజనం చెయ్యకండా వదులున్నావేం అమ్మయి! ఒంటలో బాగాలేదా?”—అని అడిగాడు.

ఆచలాదేవి ఆలోచనలు తెగిపోయాయి. మొట్టమొదట అపిల్చేది తనతండ్రి యేమోనని ఉలికిపడ్డది. ఆయనకూడా ఇలాగే...తను కోపం వచ్చి వదులున్నప్పుడు...తలుపుతట్టి పిలుస్తాడు.

తాను అప్పుడు ఎట్టిస్థితిలో ఉన్నా ఆమెసూయన అంత స్నేహ వాత్సల్యాలతో పోస్తోంటే ఉదాసీనంగా ఉండలేకపోయింది. కళ్లలో నీళ్లు తిరిగాయి. మైటచెరసుతో తుడుచుకుని, లేచి వచ్చి తలుపు తెరిచింది.

“పెదనాన్నను ముసలివాణ్ణిచేసి అడిస్తున్నావా? రా తల్లీ!”—అంటూ ఆమెగడ్డం పుటికి, చెయిపట్టుకుని వరండాలోకి తీసుకువచ్చి కుర్చీలో కూచోబెట్టాడు. సురేశ్ కూడా అక్కడ వేరే కుర్చీలో కూచునిఉన్నాడు. తలయెత్తి ఒకసారి ఆచలకేసి చూచాడు; మళ్లీ తలవంచుకున్నాడు.

రాంబాబు అన్నాడు—“సురేశ్ బాబూ! మీ అవిడ వచ్చితేల్ల దొరసాని ఆయిపోయిందయ్యా. తిథి, వారం, వర్షం—ఏదీ అడగదూ, పెట్టదు. నాకుమాత్రం అరవైయేళ్లుగా ఉంటూవచ్చిన యీ పూర్వార్చారపు పీచ్చి ఇవాళ వదిలిపోయింది. మీరేమైన అనుకోండి; నేను చెప్పకతప్పదు; రేపు ఉదయం ఏడుగంటలకు లగ్నం మంచిది—” “దేనికి లగ్నం?”—అన్నాడు సురేశ్ ఆశ్చర్యాన్వితుడై, ముసలాయన భావవ చప్పున అర్థం కాక.

అందుకు రాంబాబు మాటిగా జవాబు చెప్పకండా అన్నాడు “రేపు ఉదయం తప్పితే మరి వారంతోజులదాకా మంచి ముహూర్తం లేదు.”

ఈసరికి సురేశ్ ఆయనభావం అవగతం చేసుకోగలిగాడు. జవాబేమీ చెప్పలేదు. ప్రక్కకు తిరిగి ఆచలకేసి చూచాడు. ఆమె అతనికేనే తడేకంగా చూస్తూ—“అయితే మరి రేపు తెల్లవారుఝామనే కొత్త యంటికి వెళ్లిపోగలమా?”—అని మాటిగా అడిగింది.

“అక్కడ నున్న కొట్టినగోడలు ఇంకా వచ్చి అరలేదు. నేలకూడా బాగా పరిశుభ్రం చేశారుకాదు. అటువంటి యింట్లో ఆచలకు ఏమన్నా ఆరోగ్యం చెడుతుండేమోనని —”

ఆచల ఆర్థోక్తిలో అందుకుని, ఒక రకంగా నవ్వుతూ అన్నది —
“చాలు చాలు ఊరుకోండి. కుక్కలు, పందులు కూడా తమ నెలవులు విడిచి బైటికిరాలేని నాటి తుపానురోజున నన్ను మీరు లాక్కొచ్చి ఎక్కడో నా అన్నవాళ్లెవరూ లేనిచోట, ఒకచెట్టుక్రింద తెచ్చి దిగబెట్టిన వారుకాదూ! ఇవాళ మీరు నా ఆరోగ్యభంగానికి వెరుస్తున్నారా? ఆనాడు చావకండా బ్రతికినదాన్ని ఈనాడు వచ్చిపోతానా యెమిటి?”

ఆతరువాత ఆచల రాంబాబు కేసి తిరిగి “మీరేమీ దిగులుపెట్టుకోకండి పెదనాన్నగారు! మేము రేపు ఉదయమే వెళ్లి పోతాం కొత్త యింటికి. మీయుగం మేము ఎన్ని జన్మలకు తీర్చుకోలేం” — అంటూ ఆమె వెళ్ళివెళ్ళి యేడుస్తూ గబగబా తనగదిలోకి పోయి తలుపు వేచుకుంది.

రాంబాబు నిరాంత పోయాడు. ఒక సారి ఇటుతల వంచుకుని కూచున్న నురేశ్ వైపు, ఒకసారి అటు అదలాచేరి గదివైపు! చూచాడు విశ్వల దృష్టితో. “అరే ఏమిటిది!” అనిఉచ్చరించాడు. కాని అదిమేమిటో... ఆమె లోని మర్మాంతకవేసన యెట్టిదో ఆ అంతర్ద్యామికి వినా మరెవరికి తెలుచు?

37

మరునాటి ఉదయం ఆ గౌళంమేఘాచ్ఛాదితమైనది ప్రకృతి హ్రాసముఖం పెట్టింది. భవనం ముందు బండీ సిద్ధమై ఉంది. ట్రంకులూ, పరుపు చుట్టలూ బండీలో పెట్టేశారు. రాంబాబు చెప్పిన శుభముహూర్తాన ఆచల వచ్చి బండీ యెక్కేముందు ముసలాయనకు పాదాభిషేచనం చేసింది. నవ్వుతూ అన్నాడు — “ముసలీ తండ్రివల్ల ఎప్పుడూ ఏదోఇబ్బంది ఉంటూనే ఉంటుంది అమ్మా! నాకు నమస్కారం చెప్పి, రెండుమైళ్లదూరం వెళ్లి పోయినంతమాత్రాన నాతోసంబంధం విడిపోయిందనుకోకు నుమీ!”

“నేను అలా ఎప్పుడూ అనుకోను పెదనాన్నగారు!” అన్నది ఆచల ఆమె కళ్ళలో నీళ్లు తిరిగాయి.

ఇన్నాళ్లుగా తన సమక్షంలో ఉండిన అచల ఇవాళ రవంత దూరమై పోతున్నదని రాంబాబు శీత్రాక్షకూడా బాన్సుకులములైనవి. “నువు నీభర్తతో చెడుతున్నానంటే గాను సంతోషం కలగవలసినది. కాని ఎందుకో కన్నీళ్లు అపుకోలేకపోతున్నాను. నువు దగ్గర ఉన్నన్నివాళ్లూ ఏదో మంచి, చెమటనుక్కుంటూ ఉన్నాను. కొంచెం దూరమవుతున్నాం. అయినా వచ్చి చూచిపోతూ ఉంటామనే తల్లీ”

నురేశ్ ఆవెనుకనే నిల్చిఉన్నాడు అతడుకూడా భక్తిపూర్వకంగా ముసలానునపాదాల్ని స్పృశించాడు.

“నువు ఎవ్వరూ ఏదో విచారంగానే ఉంటున్నావు నురేశ్ ! చూస్తున్నానుగదా ! త్వరలోనే నీకు తృప్తి సంతోషం చెమటారాలని నా హృదయపూర్వకమైన ఆశీర్వాదం” ... అన్నాడు, ముసలాయన.

నురేశ్ జనాబేమీ చెప్పలేదు మరొకసారి నమస్కారం చేసి బండీలో యెక్కి కూచున్నాడు. రాంబాబు ఒక నిట్టార్పు పుచ్చి తిరిగి వస్తూ అనేక ఆలోచనలలో మునిగిపోయాడు.

బంధువులంతా రాకముందే వీళ్లను మరొకయింటికి వంపించివెయ్యటం మంచిదనే అయింకని ఆయన శృప్తిపడ్డాడు తన విశంతు సోదరి ఆసా ధ్యపునునిషి. పరాయి వాళ్లను సుశశ్య వరీక్ష చేస్తుంది. రావటంతోనే అచలను అనేక ద్రక్షులువేసి తీరుతుంది ఆపిలనుగురించి అంతా తెలుసుకుని ఆమెను ఎవగించు కంటుందేమో కూడాను. Ammaiyala

అచలను గురించిన పుట్టుపూర్వోత్తరాలేమీ రాంబాబుకు తెలియవు. ఆమెప్రవర్తనబట్టి ఒక భద్ర మహిళ అని ఆయన నిశ్చయించు కున్నాడు. ఆమె యెన్నడూ అబద్ధం చెప్పదు తాను బ్రాహ్మమతస్థురాలిననీ; మదీ, మైలాపాటించననీ, దేవుళ్లపై తనకు నమ్మకం లేదనీ ఇలాంటి విషయాలన్నీ దాచుకోకండా చెప్పేస్తుంది. అది ఆయన బంధువులవంటే వారికి కంపర మెత్తుతుంది.

రాంబాబుకు పిల్లలు లేరు, రాక్షసిని ఆయన చిన్నప్పటినుంచీ పెంచాడు. మొట్టమొదట ఒక ఆడపిల్ల పుట్టి పెంటనే బసిపోయింది అపిల్ల బ్రతికి వ్రంటే అచలాదేవి తల్లియంత వయసులో ఉండేది. నురేశ్ బాబుకు ఆవాడు జ్వరంరాగా దిక్కు, దివాణం లేక అచల ఏడుస్తూ డాక్టరు కోసం తిరుగుతూన్నప్పుడు రాంబాబు ఆమెను ప్రధమంగా చూచాడు అక్షణం లోనే తనకు సంతానంలేని దాగుప్పను పూర్వంకన్న కళాధికంగా అనుభ

వించాడు. అనేకసంవత్సరాలుగా తాను వాంఛిస్తున్న సంతానం అప్పుడు కళ్ళముందు ప్రత్యక్షమైతట్లు తోచింది నాటినించి అచలమై ఆయనకు మమత అధికతర మాతూ వచ్చింది. కాని రానురాను ఆమెజీవితంలో ఎవో గంభీర రహస్యం ఇమిడియున్నట్లు ఆయన అనుమానం కలిగింది. కాని ఆరహస్యాన్ని తెలుసు కోవలెనని ఆయన బుద్ధిపట్టు లేదు.

ఒకనాడు రాక్షసి ద్వారా ఆయనకు ఒక విషయం తెలిసింది. బహుశా సురేశ్ బాబు తన భవనం కులగో బాల్టాడి, భార్యను తీసుకుని వచ్చేకాడేమోనని ఆమె సూచించింది. ఆ తరువాత అదిల తాను బ్రాహ్మ మతస్థు రాక్షసి స్వయం రా చేళ్ళకుంది సురేశ్ బాబు మెడలో యజ్ఞోపవీతం ఉంది. ఈవిషయాల్ని బట్టి... హిందూ మతస్థు డైయూడి సురేశ్ బాబు ప్రేమను పురస్కరించుకుని కాబోలు బ్రాహ్మ బాలికను వివాహమాడి స్వజనానికి దూరమైనాడని రాంబాబు ఒకవిధంగా నిశ్చయించు కున్నాడు. రానురాను అదే నిజమని విశ్వసించాడు కూడాను.

రాంబాబు నిజమైన హిందూ మతాభిమాని. హిందూమతధర్మాన్ని ఆయన అనగతం చేసుకున్నాడు. కాని హిందూ సంఘములోని కఠినత ఆయనలో లేదు బ్రాహ్మణ సంతానమైన సురేశ్ బాబుకు ఈదుర్గతి సంప్రాప్తించక పోయినట్లయితే ఆయన సంతోషించేవాడే. ఆయనా ప్రేమించి వివాహమాడటం, తమ్మలూని బంధువులను కూడా త్యజించి రావలసిన అవసరం ఏర్పడటం... ఈమొగ్గలైన విషయాలన్నీ ఆయన్ను ముగ్ధుడవలసవి. ఆప్రేమ దంపతులకు అశ్రయం ఇచ్చేందుకు ఆశ్వుత పడ్డాడు. కాని చిరకు ఆదంపతుల మధ్య కూడా తగినంత అనుకూలత లేకపోవటం చూచి ఆయన ఎంతో నొచ్చుకున్నాడు. కొత్త యింట్లో ఏకాంకంగా ఉండటం వల్ల ఇద్దరూ వదిలిత్రావేమిటో ఏకమాతారేమోనని ఆయన ఆశించాడు.

స్నానానికి వేళ అయింది బుగ్గిన అంగవస్త్రం వేసుకుని రాంబాబు నదికి బయలు దేరాడు దారిలో ఆయన ఇలా అనుకున్నాడు — “పిచ్చిపిల్ల అచల! పెళ్లైవున్నాడు నామీది ఆమెకు చాల కోపం వచ్చినట్లుంది మరి రెండు మూడురోజుల్లో ఆకోపమంతా ఆమెమరచి పోయినట్లు చూడగానే ముఖంలో పువ్వులు వికసించకపోతే ఊరుకుంటానా? ఏం అమ్మాయి ఇంకా నీగో ఆకాటి కోపం ఎంత మిగిలి ఉందో కాస్త చెప్పు? — అనిఅడుగుతాను. ఏమీ జనాబు చెబుతుందో చూస్తాను”

ఇలా అనుకుంటూన్న ఆయన మనోవీధిలో ఆచలదేవి సాక్షాత్కరించింది. "బిడ్డి తయారుచేసి వట్లెంట్ పెట్టుకుని తీసుకువచ్చి--"పెదనాన్న గారూ నేను మీకోసం ఇది స్వయంగా తయారుచేశాను. తినకపోయారంటే మీకూ, నాకూ, లడాయి తప్పదు"-- అని అంటున్నట్టుగా ఆయనకు మాటలువినిపించాయి. కాంత-నిర్మల- మందహాసోద్భాసిత మైంది ఆయన ముఖం. అట్టి మధురభావాలలో ఆయన స్నానం ముగించుకుని ఇల్లు చేరాడు.

అందరూ రేపు సాయంత్రం వస్తారు. అలాగని తెల్లగ్రాం వచ్చింది. తన సోదరి, ఆమె కొడుకు, కూతురు-- ఇంకా చాల పరివారం కూడా వస్తుంది. ఈలోగా తనకు చాలా పని ఉంది ఇంటి దగ్గర వర్షం వచ్చేట్టుగా ఉంది ఒక వంక. ఒక వేళ పర జోరు అయిందంటే వెళ్ళటం ఉడదేమోనని... ప్రాద్దు గూక ముందే బండీ చేసుకుని రాంబాబు కొత్తయింటికి వియాణమైనాడు. గమ్య స్థానం చేరక ముందే కాస్త కాస్త వర్షం ఆరంభమైంది,

"మేఘాలు అలా కమ్ముకుంటూ ఉంటే మీరెందుకూ రావటం పెదనాన్న గారూ? కాస్త ఆలస్యమైతే తడిసి పోయేవారేకదా!" -- అని అడిగింది రాగానే ఆచల.

ఆచలాదేవి కంఠస్వరంలో సంతోష చిహ్నమే లేదు. ముసలాయనకు నిరుత్సాహ మైంది. చిరువర్షు తెచ్చుకుని-- "వర్షంలో తడవటానికి భయపడను. కాని బిడ్డల్ని విడిచి ఎవరుండగలరు చెప్పవూ!" అన్నాడు.

అమాట విన్న వెంటనే ఆచల అప్రయత్నంగా ముందుకు వచ్చి ఉన్నా దినిపలే ఆయన పక్షస్థలాన వాలిపోయి వెక్కిరిస్తూ యేడుస్తూ, "అవనూ సంతో పాతాళానికి కుంగి పోతున్న నామీద మీకెందు కంఠ ప్రేమ పెదనాన్న గారూ? అన్నది.

ఆమె యెవ్వడూ రాంబాబుకు ఒక జడల సమస్యలాగే ఉంది. ఖాగడ, రాత్రి ఆమె ప్రవర్తన వల్ల ఆయన ఆశ్చర్య చకితుడైనాడు; అవ్వడు పూర్తిగా దిగ్రాభంతుడైనాడు. ఆమె ఇలా ప్రవర్తిస్తుందని తాను కలలో కూడా అనుకోలేదు.

రాంబాబు ఏమీ మాటాడలేదు. ఒక చేతితో ఆమెను తన గుండెల కదిమి పెట్టుకుని మరొక చేతితో ఆమె కలనిమరుతూ నిల్చున్నాడు. సమాజం అనుమతించని వివాహము, తద్వారా ఆత్మీయులతో విరోధము, అందరినీ విడిచిపెట్టి వచ్చి ప్రవాసంలో ఉండటం-- ఈ మొదలైన విషయాలన్నీ

ఆమె హృదయాన్ని కలచి వేస్తున్నాయని ఆయన భావించాడు. చాలనేవు మానంగానే ఉండి రాంబాబు చివరకు—“అవ మానమంటున్నావేమిటి తల్లీ! నువు నాచిడ్లవు. చాలకాలం క్రింద రెండు రోజులు మాత్రమే నా ఒడిలో ఉండి నన్నులరించి మటుమాయమై పోయిన లక్ష్మివి, నామీది మమకారం విడిచిపెట్ట లేక ఇన్నాళ్లకు మళ్లీ నా దగ్గరకు వచ్చావు. నువు కనిపించగానే నాకూతురివేసని గుర్తించాను ఇందులో అవ మానమేముంది తల్లీ! అని సాంత్యన వచనాలు చలుకుతూ వాత్సల్య పూర్వకంగా ఆదరించి చేయననే ఒకకుక్కలో కూచోబెట్టి—“ఒకప్పుడు అదిశక్తియైన సతీదేవి కూడా భర్తకోసంగాను తల్లిదండ్రులను విడిచి పెట్టేసి వెళ్లి పోయింది విచార పడకు. ఈనాడు నీకు విముఖులైన వాళ్లు రేపు నీయెడ ప్రసన్నులౌతారు, నీఆత్తింటి వాళ్లు కూడా కొడుకునూ కోడల్నీ పిలిపించుకుని ఉచితరీతిని ఆదరించి తీరుతారు. చూస్తావుగా అమ్మ! నా యీ అశీర్వాదం నిష్ఫలంకాదు” అంటూ ఇలాగ రాంబాబు ఆ ఆవేశంలో ఏమేమి వాకోన్నాడో చెప్పలేము.

ఆమెన మాటలకు ఆచల మరీ కుంగిపోసాగింది. వర్షం జోరైంది. సురేశ్ బాబు వర్షంలో బాగాతడిసి అప్పుడే ఇల్లు చేరుకున్నాడు. ఆతనిని చూడగానే ఆచల కన్నీళ్లు తుడిచి వేసుకున్నది; మెల్లగా లేచివచ్చి తన యధాస్థానంలో కూచున్నది. ఆమెకన్నీళ్లకు కారణం సురేశ్ బాబుకు తెలియకూడదని ఆచలాదేవి ఉద్దేశ మైనట్టు రాంబాబు గ్రహించాడు.

సురేశ్ రాంబాబును చూచి ఆశ్చర్యపోయాడు. ఏదో మాటాడాలని ప్రయత్నంచేస్తాంటే రాంబాబు గమనించి అన్నాడు—“తరువాత సావధానంగా మాటాడుకుందాం. ఇంకలో నేనెక్కడికీ పారిపోను, వెళ్లి గుడ్డలు మార్చుకురా”

సురేశ్ నవ్వాడు. “ఏం పరవా లేదులేండి”—అంటూ అక్కడ ఒక కుక్క లాక్కుని కూచున్నాడు.

“పెదనాన్న గారి మాట వింటే తప్పొచ్చిందామీకు? అంతజబ్బుపడి రేచారు. నెలై నా కాలేదు. ఇంకా నన్నెంతగా బాధపెట్టాలని చూస్తున్నారేమిటి?”— అన్నది ఆచల సురేశ్ ను లక్షించి.

సురేశ్ మెల్లగా లేచి లోనికి వెళ్లాడు. రాంబాబు వీధిలోకిచూస్తూ కూచున్నాడు.

రాత్రి గడుస్తూన్న కొద్దీ వర్షపు జోరు ఎక్కువైంది. “ఈ వర్షంలో మీరు ఇంటికి వెళ్లలేరు పెదనాన్నగారూ! ఈరాత్రికి ఇక్కడే ఉండి పోండి” — అన్నది ఆచల.

“ఈచీకటిరాత్రి, ఈ జడివానలో; ఈకొత్తచోట మిమ్మల్ని ఒంటరిగా విడిచి వెళ్లటం నాకు ఇష్టంలేదు కాని మరిచేపుడుదయాని కల్పించుట లండరూ వస్తారాయెను; కావలసినంత చని ఉంది. ఇంటి దగ్గర. కాబట్టి ఈ రాత్రి ఎలాగైనా ఇంటికి వెళ్లక తప్పదు, అయినా ఈవాన ఇంకో గంట వరకూ ఉంటుండేమో! అంతదాకా ఉంటాను”

రానున్న చుట్టాలను గురించి ఆరంభమై వారి ప్రసంగము ప్రబంధ భర్తము, సంతాపము, పాపపుణ్యాలు, ఇహలోక పరలోకాలు — ఈ మొదలైన ఆంకాలపై ప్రసరించింది. ఇద్దరూ ఆ యా విషయాలను గూర్చిన చర్చలూ పూర్తిగా నిమగ్నులై నారు. రాత్రి ఎంత గడిచిందో కూడా వారు గమనించలేదు. లైటు వ్యాపించి పోయిన ఆంధకారము, అప్పుడప్పుడు తళుకు మంటోన్ని మెరుపులు, వారి దృష్టిని ఆకర్షించలేక పోయినవి

అప్పుడ మహాయునిలో చిరకాల సంచికములైయున్న భక్తి జ్ఞానవైరాగ్యములను ఈసమయాన ఆయన గంభీర వాక్యరచనలో దర్శించగలిగింది ఆచల ఇంతలో నాకరు వచ్చాడు “అమ్మగారూ! చాలపొద్దు పోయింది నువ్వూ పన్నెండు కావచ్చింది, భోజనం చేయ్యరూ మరి?”

ఆచల చకితురాలైంది. “అప్పుడే పన్నెండయిందా? బాబుగారు—”

“బాబుగారు అప్పుడే భోజనం చేసి, పడుకుని నిద్రపోతున్నారు”

నురేళ్ అప్పుడనగా లోనికి వెళ్లి రావేలేదన్న సంగతి ఆచలకప్పుడు స్ఫురణకు వచ్చింది. రాంబాబు లజ్జాన్వితుడైనాడు, “అరే, నాదే పొర పొటై పోయింది మీ ఆయన సరిగా భోజనం చేశాడో లేదో... నువ్వు వెళ్లి చూడకండా నిన్నిక్కడమాటలతో ఆరికట్టేశాను. వెళ్లవూ! వెళ్లి భోజనం” అన్నాడు.

ఆచల ఆయన మాటలకు జవాబుచెప్పలేదు. నాకరు కేసియాస్తూ అడిగింది — “బండివాడు బండీసిద్ధం చేసి సమయానికి తీసుకు వచ్చాడుకాదే?”

“గుర్రాలు కొత్తవి ఈచీకటిలో, వర్షంలో సరిగా పెడతాయోలేదో వని అనుమానించాడు”

“అయితే మరి అద్దెబండి అయినా ఎందుకు తీసుకురాలేదు?”

నాకరు మాటాడలేదు. అంటే తనతప్పు ఒప్పుకున్నట్టుకాదు—దాని అర్థం. “మీరు మాకట్టి హుళం ఇవ్వలేదు” — అని చెప్పటమే అమానంలాని అంతరార్థం.

“ఎట్టే, బండీ ఆక్కల్లేదు. నేనిప్పుడు ఇంటికి వెళ్లక పోయినా ఇబ్బంది లేదు, కాస్త తెలవారు గ్నూమునే లేచిస్తేవనుకు వెళ్లగలిగి లేచాలు. నేను రాత్రిళ్లు భోజనం చేసేది లేదుకదా! కాబట్టి నువు భోజనం చేసివచ్చి వదుకో మాటలతో చాల పొదు పోయిందినీకు నాడే పొరపాటంతాను” — అంటూ బలవంతం అచలను చెయ్యిపుచ్చుకుని లాగి భోజనంచేసి రమ్మని క్రిందికి వంపించాడు.

భోజనానంతరం అచల తిరిగి వచ్చింది. “ఇక ఒక్కనిమిషం కూడా ఆలస్యం చెయ్యకు అమ్మా! వెళ్లివదుకో. నేనిక్కడ సోఫాలో వాయిగా నిద్రపోతాను. ఏంవరవాలేదు” — అన్నాడు రాంబాబు.

మనలాయన అంత వట్టుదలగా చెబుతున్నాడు. పైగా తన మనస్సు కూడా ఉత్తేజితమైఉంది. ఆయన తన శ్రేయోభిలాషి. తండ్రివలె ఆదరిస్తూ ఉన్నాడు తన్ను. అచలాదేవికి ఏదో వాగురలో చిక్కున్నట్టుగా ఉంది ఒక అజ్ఞాతకత్తి తన్ను సురేకోబాబు శయనమందిరం కేసి ఆకర్షిస్తున్నట్టుంది. నేడు వలెనే బాగా చీకట్లు క్రమ్ముకుపోయి, జోయగా వర్షం కురుస్తూన్న ఒకనాటిరాత్రి తాను భర్తనించి వేరుకావలసి వచ్చింది. మళ్లీ ఆలాంటిదే ఈరేయి కూడా ఇప్పుడు మళ్లీ దురతిక్రమ్యమైన విధి తన్ను ఏకటికి ఘీటి లానికో ప్రోసి వెయ్యాలని చూస్తున్నది. తెల్లవారితే తాను డుస్సహ—అవ మానవంకంలా కంపదప్పుంగా దగబడిపోతుంది. తప్పదు అయినా ఆక్షణాన ఆమెను అభిమానమూ, మోహమూ ముంచుకున్నవి ఒకసారి వెనుదిరిగి చూచింది. మారుమాట చెప్పకండా సురేకోబాబు శయన మందిరంలోనికి వెళ్లిపోయింది.

బైట ప్రకృతి మదోన్మత్తయై ఉన్నది! గాఢాంధకారంలో మెరుపు తీగలు వికటహాసం చేస్తున్నవి.

* * * *

కొత్తచోటు కావటం చేత రాంబాబుకు సరిగా నిద్రవట్టలేదు. కొంత నేపటికి వక్కమిదినించి లేచి చూచాడు. వర్షం జోయగా కురుస్తూనేఉంది నాకర్లు లేవారేమో చూడమని ఆయన వరండాలో అటువైపుకు నడిచి వెళ్లాడు. అక్కడ టేబిల్మీద తలమోపి ఎవరో వదుకుని ఉన్నారు. అది

చూచి రాంబాబు చకితుడై నాడు. దగ్గరకు వెళ్లి చూస్తే ఆమె ఎవరోకాదు అచల. “అమ్మాయి! ఇక్కడ ఉన్నావే? ఇంత తొందరగా నిద్ర లేచా వెండుకూ?” — అని అడిగాడు ఆశ్చర్యాన్వితుడై.

అచల ఒకసారి తలయెత్తి చూచింది. మళ్ళీ బేబిల్ మిద తల వాల్చే నుకుంది. ఆమె ముఖం పాలిపోయింది. కనురెప్పలకింద కళ్ళవేసింది నల్ల రాతి మీదుగా ప్రవహించే నెలయేరువలె ఆమె కన్నుల్లోంచి అశ్రువా హినులు సాగివస్తున్నవి.

రాంబాబు నోటినించి ఆశ్చర్యార్థ మాచకమైన ఒక స్ఫుటకబ్బం బయట పడ్డది. సగం చచ్చినట్టు పడివున్న ఆయువతికేసి అలాగే చూస్తూ నిల్చుండి పోయాడు. ఒక్కమాట కూడా ఆయన నోటినించి వెలువడలేదు.

38

ఉదయాన్నే దంత ధావనచేసి, టీ నేవించి, కేదారబాబు తృప్తిపూర్వకమైన నిట్టూర్పు విడిచాడు. ఖాళీగానులు తీసుకు పోదామని మృణాళిని పచ్చింది.

“అమ్మాయి! నువు చేసి పెడుతూన్న పూరీలు, తేనీరు అమృతంలా ఉంటున్నాయి. వచ్చి నెలరోజులైంది. నుళ్ళి వెళ్లిపోదామంటే మనస్కరించటం లేదు” — అన్నాడు కేదారబాబు మృణాళినితో.

“దబ్బున ఇక్కడినించి పారిపోవాలని చూస్తున్నారా యేమిటి పెద నాన్నగారూ!” అన్నది మృణాళిని నవ్వుతూ. ఆయన్ను “పెదనాన్న నాన్నగారూ” అని పిలవటం ఆరంభించింది కొన్నాళ్లనించి.

“ఎందుకు పారిపోతానమ్మా! నీవిచ్చే తేనీరు, నీవు పండి పెడు తోన్న అన్నం, నీయీ పూరీలు విడిచి స్వర్గానికి వెళ్లటానికై నా సేనంగీ కరించడు. భగవంతుడు అనుగ్రహించిన నా జీవితకేసున్ని ఇక్కడే... ఈ అడవిలోనే... కలకత్తా పట్నాన్ని పూర్తిగా విస్మరించి... గడుపుదామని నా కోరిక”

తన చిరకాల నివాసమైన కలకత్తా పట్నాన్ని విడిచి పెట్టాడు, సమాధిని త్యజించాడు. అపల్లెటూల్లో ఒక పూరియింట్లో జీవిత కేసున్ని గడుపు

కుందామని ఆభిలషిస్తున్నాడు. అట్టి కేదారబాబు మృత్యువులోని ఆవేదన ఎట్టిదో మృణాళిని గ్రహించింది. ఏమీ బదులు చెప్పకండా ఖాళీ గ్లాసులు తీసుకుని లోనికి వెళ్లింది.

కేదారబాబు ఇక్కడికి వచ్చి నెలరోజులైంది. తిరిగి వెల్లిపోవటానికి ఇష్టంలేకండా ఉంది. మహిమ్మను జబ్బుచేసినప్పుడు ఆయన మృణాళినిని ప్రథమంగా చూచాడు. ఆమెతో అనాటివరిచయం అంత గాఢమైనది కాదు; కాని, ఇప్పుడు ఈ నెలరోజులలో అతని తనుచునప్పుడు ఆమెకేసి సంపూర్ణంగా ఆకర్షితమై పోయింది. కలకత్తాలో తనకు ఎన్నో ఆవశ్యకమైన వస్తువులన్నీ వెల్లిఅందించటంలేదు.

కేదారబాబు మహిమ్మను కలుసుకోలేక పోయాడు. ఆయన వస్తూ ఉన్న వార్త తెలియగానే మహిమ్మ ఊరు విడిచి వెల్లిపోయాడు. అతన్ని వెళ్లకండా ఆపేందుకు మృణాళిని ప్రయత్నించలేదు. మహిమ్మ ఆత్మసంయమనశక్తి కలవాడు, సహన శీలి, వివేకి, బుద్ధిమంతుడు. మృణాళిని ఉత్తరం చూచుకుని కేదారబాబు కూతుర్ని తీసుకుని వస్తున్నాడని మహిమ్మ ఉద్దేశపడ్డాడు. ఆలావచ్చిన అచలనుచూడడం అతనికి ఇష్టంలేదు. కాబోలు, అందుకే ఊరు విడిచి వెల్లిపోతున్నాడని మృణాళిని ఊహించుకుంది.

అచలా సురేశ్ బాబుల నిజసమాచారం ఏమిటో ఇంతవరకు తెలియ రాలేదు. ఆకాశం విరిగి ఎప్పుడు మీదవడుతుందో అన్నంత భయంగా కేదారబాబు రోజులు గడుపుతున్నాడు.

సురేశ్ బాబు సంగతి అతని బాప్తుకు కూడా తెలియదు. ఆమెఎంతో వ్యాకుల పడుతూ మృణాళినికి ఉత్తరం రాసింది. కేదారబాబు కూడా ఆ ఉత్తరం చదివాడు. మహిమ్మబాబు కూడా ఒక జమీందారు గారింట్లో ట్యూషన్ మాస్టరుగా ఉంటున్నానని ఉత్తరం రాశాడు. అనేకసార్లు ఈ ఉత్తరాన్నికూడా కేదారబాబు చదువు తున్నాడు. ఏమైనా తన కూతుర్ని గురించిన వార్త యేమీ తెలియరావటంలేదు. కాని ఒకభయంకరమైన అనుమానం మాత్రం మృదయంలో శూలంలా పొడుస్తూనే ఉంది.

అచల ఆయనకు ఒక్కతేకూతురు. తల్లి చనిపోయిన నాటినుంచీతానే ఎంతో గారాబంగా పెంచుతున్నాడు. ఆమె భావి సౌఖ్యం కోరి తన ఆరోగ్యాన్ని కూడా నిర్లక్ష్యం చేశాడు. బుగారు చాయగల తన శరీరం నల్లబడి పోయింది ఈనాడు.

గ్రామంలో ఇరుగు పొరుగు పెద్దలు అప్పుడప్పుడు వచ్చి కేదార బాబుతో మాట్లాడిపోతూ ఉంటారు. ఆయన మాత్రం తానై ఎవరింటికి పోడు. మృణాళిని ఎప్పుడై నా ఆద్రుసంగం తెస్తే — “నావంటి మైమ్మడు ఎవరింటికి వెళ్లకండా ఉండటమే మంచిది” — అంటూ ఉంటాడు.

“మరి చాళ్లే ఎందుకు వస్తున్నారు?” — అని అడుగుతుంది మృణాళిని,

అమాటకు జవాబేమీ చెప్పకండా ఆయన ఉత్తరీయం వేసుకుని పొలాల కేసి షికారు వెడతాడు. అక్కడ రైతులతో చీకటివడే వరకూ ఆసంగతులు ఈసంగతులూ మాట్లాడి ఇంటికి వస్తాడు. రోజూ సాయంత్ర మప్పుడు ఆయన కార్యక్రమం అదీ.

చిన్నప్పటి నుంచి కేదారబాబు కలకత్తాలోనే కాపుర మున్నాడు. దేశంలోని అసంఖ్యాకములైన వల్లెలతో ఆయనకే సంబంధమూలేదు. బ్రహ్మ సమాజంలో చేరిన తరువాత బంధువులూ మారమైనారూ ఏనాడూ బస్తీ ముఖం విరగని వల్లెవ్రజలంటే వశువులని భావించేవాడు కేదారబాబు. వాళ్ల ఆచార వ్యవహారాలంటే ఏవగించుకునే వాడు. కాని విధివై వరీత్యం వల్ల ఆయన కలకత్తాను, తనసమాజాన్ని విడిచి రావలసి వచ్చింది. ఇక్కడనానాటికీ వల్లె వ్రజలతో సంబంధం పెరిగింది. రామరాను వాళ్లమీద ఆయనకు ప్రేమప్రవృద్ధ మైంది. దానితోపాటు స్వీయ సమాజంమీద, ఆసామాజికుల సంస్కృతి సభ్యతలపై, వాళ్ల ధర్మంపట్ల ఆసక్త్యం కలిగింది.

ఎక్కువవిద్యా వ్యాసంగం లేకపోయినా ఈవల్లె వ్రజలు ఎంతో మర్యాదవ్తులు. భారతీయప్రాచీన సభ్యత వారినీత్య జీవితంలో ప్రతిఫలిస్తున్నది. నీతినియమబద్ధులే అందరూను. అన్యమతాల పట్ల వీరికి ద్వేషంలేదు. అన్నిమతాలపారమూ ఒక్కటేనని వారి నమ్మిక. ముక్కోటి దేవతలను ఆరాధిస్తూ కూడా ‘దేవుడొక్కడే’ నన్న సిద్ధాంతాన్ని వారు అంగీకరిస్తారు. హిందువుల ఈశ్వరుడు, ముసల్మానుల అల్లా ఇద్దిరూ ఒకటేనన్న సత్యాన్ని వారున్నూ విశ్వసిస్తున్నారు.

“ఈ వల్లెవ్రజలు సాగరికుల’ మని విర్రవీగే వారికన్న ఎందులో తక్కువ? వారికంటే మనకు ఎక్కువగా తెలిసిందేమిటి? వీళ్లందరినీ విడిచి పెట్టి మనం ఎక్కడికో దూరం వెళ్లిపోయాము దేనికి? చిట్టచివరకు మనం వీరిముందు మైమ్మలమై పోయానా మెండువల్ల?” — అని మాటిమాటికీ అనుకుంటూ ఉంటాడు కేదారబాబు.

ఇలా ఆలోచించుకుంటూ ఒకనాడు ఆయనఇంటికి వచ్చేసరికి వదిగంటల దాటింది

“నిన్న మీకు ఒంటో బాగులేదన్నారు. ఇవాళ చెరువుకు స్నానానికి వెళ్లకండి. శరీరసిద్ధికాస్తున్నాను”--అన్నది మృణాలిని వచ్చి.

ఎదురు చెప్పి లేకపోయాడు కేదారబాబు అప్పటికి మటుకు. మృణాలిని స్నానం చేసి దైవపూజకు కూచుంది. వెంట్రుకలు విరబారి ఉన్నవి. పట్టువస్త్రం కట్టుకుంది. ముఖం మిక్కిలి ప్రసన్నంగా ఉంది. శుచి, శుభ్రత ఆమెలో మూర్తీభవించినవి.

“నా స్నానానికి నీవు ప్రత్యేకంగా ఏమీ ఏర్పాటు చెయ్యనక్కర్లేదు తల్లీ. కలకత్తాలో ఉన్నన్ని నాళ్లూ మండల్లో నిలువ ఉంచిన నీళ్లు కాదా స్నానం చేసేవాణ్ణి! చన్నీళ్లు బాగా అలవాటే, చెరువుకే వెళ్లి స్నానం చేసేవస్తాను. అంతమాత్రాన నాకు బట్టేమీ చెయ్యదు”--అన్నాడు కేదారబాబు మెల్లగావచ్చి.

“వద్దు, పెదనాన్నగారూ! మీకు ఒంటో బాగున్నట్టులేదు. నేను వెళ్లి నీళ్లు తెస్తాను. ఇంతలో మీరు నూనె రాసుకుంటూ ఉండండి”--అంటూ ఆమె బిందెపుచ్చుకుని వెళ్లబోతుంటే కేదారబాబు “సరే కానీ;- మరియేమి చేస్తాను? కానీ నీజం చెప్ప మృణాలిని! పరాయివాళ్లకు కూడా ఇలా నేవచేసే బుద్ధి నీకవర నేర్పారు? ఇంత నేనా నిరతి నేను ఎక్కడా చూడలేదు నుమీ!” అన్నాడు--

“మీరు నాకు పరాయివారా పెదనాన్నగారూ?”

“కాదు, కాదు; నేను నీ ఒడిలో పనివాడిని. కానీ నువునా ప్రశ్నకు జవాబు చెప్పాలి తప్పదు”

“ఇది పట్టుపట్టి నేర్చుకోవలసిన పాఠంకాదు. పుట్టుకతో వచ్చేవిద్య అది. ఉండండి, మీ స్నానానికి కాచిన నీళ్లు చల్లారపోతాయేమో మళ్ళీ”

చల్లారి పోతే పరవాలేదు మనుష్యుడు నేర్చుకుంటే నేగాని ఈద లేదు. జీవరాలకు ఈదటం పుట్టుకతోనే వచ్చేవిద్య. అలాగే నీకు ఈ నేనా నిరతిని ఆజన్మతః ప్రసాదించిన సీసమాజాన్ని గురించి నేను తీవ్రంగా ఆలోచిస్తున్నాను--”

“నీళ్లు బాగా చల్లారి--”

“పరవాలేదులేఅమ్మ! చెరువులో కావలసినన్ని నీళ్లు ఉన్నాయి. నేను చేస్తే దేమంటే--పసిమరవాడు తనతల్లి దగ్గర అనేకవిషయాలు అభ్య

సిస్తాడు. నేనుకూడా నీదగ్గర చాలసంగతులు నేర్చుకున్నాను. నాతల్లివి నువు అలా దేవపూజ చేస్తూన్నప్పుడు చూస్తూంటే... నాకుకూడా జందెం వేసుకుని పూజాపాత్ర పెట్టుకుని దైవారాధన చేదామనిపిస్తున్నది.

“అదేమిటి పెదనాన్నగారు. స్వర్గస్మి, స్వస్మాజాన్మి విడిచిపెట్టి ఇతర ఆచారాలను అనుసరించటం దేనికి? మీరుప్రతిచే మతంలోమాత్రం ఏమిదోషం ఉందనీ?”

“దోషంఉండటం లేకపోవటం అది వేరేవిషయం. మంచిది కానీ చెడ్డది కానీ ఈవయసులో ఆమతాన్ని విడిచిపెట్టగల శక్తి నాలో లేదు ఈజీవితం ఇక ఆదారిన గడచి పోవలసిందే; కాని ఇంతచిన్నతనంలోనే నీవై రాగ్యం, నిష్ఠ... అంతా చూస్తూంటే... నువు నాతల్లివిలా కనిపిస్తున్నావు. నాసమాజమీదే నాకు అసహ్యం పూట్టుకొస్తున్నది”

తన వ్యక్తిగత జీవితంలో దురదృష్టవశాత్తువినో, ఆపత్తు దాపురించినంత మాత్రాన కేదారబాబు సమాజాన్ని యావత్తు నిందించడం మృణాళినికి అన్యాయంలా తోచింది. “ఇప్పుడు మీరుకనవరచిన దృక్పథంలోచూచే ట్టయితే మాసంఘంలో కూడా దోషాలు, లోపాలు చాల కనిపిస్తాయి, మేము కూడా మా దోషాల్ని సంఘంపై మోపటానికిచూస్తూ ఉంటా మని మీకు గోచరిస్తుంది. మేముకూడా—” అన్నది

“నేను తొందరపడి మాటాడటంలేదు తల్లీ! మీమతంలో లోపాలు దోషాలు ఉంటే ఉండవచ్చు. కాని ఆమతంలో నువు ఉన్నావు. నీవంటి వస్తువు మా సమాజంలో కన్నులు చింపుకున్నా కనిపించదు”

మృణాళిని సిగ్గు పడిపోయింది. “మీరు ఇలా నన్ను అస్తమానం పొగుడుతూ, ఉంటే నేను ఎక్కడికేనా పారిపోతాను. మళ్ళీ మీకు కనిపించను”

కేదారబాబు కానేపాగి—“నిన్ను అలా పారిపోనిస్తానా అమ్మయి నువు నా కళ్లకు వెలుపు, నువు నా తల్లివి. నిరాశ్రయుడైన ఈ ఆకర్షణ్య నికి నువు ఆశ్రయం యిచ్చావు” అన్నాడు ఆయన కన్నులు ఆశుపూర్ణము లైనవి, కన్నీళ్లు తుడుచుకుంటూ— “మహిమను కలుగుకో లేకపోయాను ఎందుకు అతడుపారిపోయాడో నాకర్థంకావటలేదు. ప్రాణాంతో ఉన్నాడో లేదోమరి!— అన్నాడు కేదారబాబు.

“అలా భయపడతారేం పెదనాన్నగారు!”

“బిడ్డల చావునుమించిన భయకారణం తండ్రికి వేరే యేమంటుంది!
తల్లీ!”

39

వికైక పుత్రికావిరహమేకాదు, దాన్నికూడా మించిన దుర్గతి చాపురించి విచారసాగరంలో ఉక్కిరిబిక్కిరించుచున్నాడు పాపం శేవార బాబు. మృతాశిని ఆసంగతి గ్రహించుకుని మానంగానే ఉంది చాలసేపటి పరమా. శేవారబాబు గడ్డం తడుముకుంటూ మాటంగా నిల్చుని, చివరకు ఒక దీర్ఘ నిశ్వాసం విడిచాడు. తిన్నగా ఆలూరు వద్దకు వడిచి నూనెనీసా అందుకున్నాడు.

నాటి ఉదయనించి ఆకాశం నిర్మలంగానేఉంది. మధ్యాహ్నం రేడు గంటలయింది. శేవారబాబు మంచంమీద కూచుని వడుముటి వేపు కిటికీనుండాలైటికి చూస్తున్నాడు. జానుచెట్టు తాగా పూచి ఉంది పిట్ట లేవో కిలకిలాడుతూ చెట్టుయిట్టూ ప్రవక్షిణాలు చేస్తున్నవి. మృతాశిని ఎంతో ప్రేమగా పెంచుతూన్న ఆపుపెయ్య ఒకమూల గడ్డిమేస్తున్నది. అపైనిగ్రామస్థుల కాలిబాట కూడా కనిపిస్తున్నది కిటికీలోనించి.

“లేనీరు వట్టుకురానా పెదనాన్నగారూ”

“ఆపప్పుడే త్రాగమంటావా అమ్మ!”

“ఔను కాలేదనుకుంటున్నారా ఇంకా?”

శేవారబాబు దిండుక్రింది నించి గడియారంతీసిచూచాడు. “ఇంకా మూడుగంటలు కూడాకాలేదు”

“కాకపోతే యేమిలెండి. ఉదయంకూడా మీరు సరిగా భోజనం చెయ్యలేదు—”

ఇక ఆమెమందు అడ్డుసాకులు లాభంలేదనితోచి—“సరే, వట్టుకుతా పోనీ” అన్నాడు శేవారబాబు.

మృతాశిని కానేపు అక్కడే నిల్చుని—“పెదనాన్నగారూ! మీకు శేడివేడిగారె లంటేయివ్వుమని చెప్పారుకాదూ?”

“బాబూ, ఆంధ్రలో అబద్ధం ఎక్కువ లేదు”

“కానీని గారెలకూడా పట్టుకురానా?”

“ఊ, తీసుకురా”---అంటూ కేదారబాబు బలవంతాన నవ్వాడు.

మృతాళిని లోనికి వెళ్ళింది కేదారబాబు కటికిలోనించి బైటికి చూస్తున్నాడు. ఎందుకో అంతా మనకగా కనిపించింది. మరుక్షణమే వేడిఅశ్రువులురాలి ఒడిలో టపటప వడినవి. తొందరగా ఉత్తరీయంతో కన్నులు తుడుచుకున్నాడు. ఎమర్సన్ గ్రంథం ఒకటి ముందుపెట్టుకుని మామూలుపలే కనిపించటానికి ఎంతో ప్రయత్నం చేశాడు.

మరికానేచటికి లేచి, గారెలు తీసుకుని మృతాళిని వచ్చింది. అవి అందుకుంటూ కేదారబాబు ఆన్నాడు---“నాకు ఇవారే సరిగా కడుపు నిండలేదన్న సంగతి ఇప్పుడు తెలుసుకున్నాను. కానీ అమ్మా!”

“మీరు మాట్లాడి దిగారంటే, అన్నీ చప్పుగా చల్లారిపోతాయి”

కేదారబాబు మారుమాట చెప్పకండా లేచిట్టిగ్లాసు అందుకుని పూర్తిగా తాగి, కింద పెట్టేశాడు

“అమ్మాయి! మృతాళిని! ముందు జన్మలో నువ్వు నాకు కూతురివై పుట్టాలి. ఆప్యాయంగా గుండెలపై పెట్టుకుని, పిల్లల్ని ఎలా పెంచుకోవాలో ఆవిధ్య నాకు బాగానే తెలుసు”---ఇలా పలుకుతూ ఉన్న కేదారబాబు కంఠం కంపించింది.

అయిన హృదయాశ్రితన గమనించి మృతాళిని నవ్వి “సరే, కానీ యిండి మీకు పుట్టే క్షిణ్ణంలో నేనూ ఒకతెనై అవతరిస్తాలెండి”---అన్నది.

“అనేకమంది బిడ్డలు నాకు వద్దు, తల్లీ! వద్దు. నువ్వు ఒక్కతెనే నాకు కూతురువై పుట్టాలి. నాగుండెలోని వాత్సల్యమంతా నీ ఒక్కదానికే చెందాలి. ఇప్పుడు నీవద్ద నేను నేర్చుకుంటున్న విషయాలన్నీ ముందు జన్మలో కూతురుకు బోధించుకుంటాను ముసలివాడనై పోయి మళ్ళీ ఆకూతురుదగ్గరే కుతూహలతో మరొక జన్మ ఎత్తటానికి సిద్ధమై ఉంటాను”--- అంటూ కేదార బాబు కన్ను లాల్తుకున్నాడు.

“మీరు నన్ను ఊరికే పొగడుతున్నారు, పెదనాన్న గారూ! నిజానికి నాకేమీ తెలుసునా?”

“చూడరాదూ! నేనివారే సరిగా భోజనం చేయలేదన్న సంగతి నేను తెలుసుకో గలిగానా? నువ్వు తెలుసుకున్నావు మరి!”

“అది కూడా పెద్ద తెలివి తేటలే నంటారా? కన్నులున్న ప్రతివాళ్ల కూతలున్నుంది అనంగతి”

“కాని అలాటి కళ్లు అందరికీ ఉంటాయామరి! భగవంతుడు మనల్ని నిజంగా అర్థియాలనబడేవారితో ఎక్కడ, ఎప్పుడు ; ఎలా కలుపుతాడో చెప్పలేము. అట్టి స్వజనుల సమక్షంలో జీవనసాఫల్యాన్ని అనుభవించి గడిచి పోయిన బ్రతుకంతా వ్యర్థమేనని భావిస్తారు”

“అంటే నేను మీ కూతుర్ని, ఇన్నాళ్లనించీ ఇక్కడ ఈ అవకాశం ఉంటున్నానని మీకు కబురు తెలియనే లేదన్నమాట !”

“ఎలా తెలుస్తుందీ? భగవంతుని ఆజ్ఞ కావద్దా! ఆయన ఆజ్ఞ కావటంతోనే పరుగెత్తుకు వచ్చానుకాదూ! మనం ఈ నెలలో చాలనించే పరస్పరం ఎరిగి వున్నామని గ్రామస్థుల నుకుంటూఉంటారు. కాని ఎన్ని యుగాలనించో నేను నీ నీడలో విశ్రమిస్తూ వస్తున్నాను.”

మరి కాశీపటిపరకూ ఎవరూ మాటాడలేదు మృత్యుని నేలకై పుచూస్తూ నిల్చుంది. చివరకు కేదారబాబు అన్నాడు — “నేను ఒకమతాన్ని స్వీకరించాను కాని ఇంతకాలానికి నేను తెలుసుకో గలిగిన విషయం ఏమిటంటే — పొట్టాట కొట్టాటలవల్లా, వాద ప్రతివాదాల వల్లా ధర్మం అవగతమయే వస్తువుకాదు”

“ఔను అలాగే తోస్తుంది. ‘ధర్మం’ అనేది ఒకవిశిష్టమైన వస్తువు అది అనుభూతం కావటానికి వాదప్రతివాదాలు అవసరమనే నాకీదే కం.”

“కాని ఒక్కొక్కప్పుడు తప్పనిసరిగా చేయవలసిన అవసరం వస్తుంది. మనం ఏమి త్యాగంచేసినా ప్రేమపూర్వకంగా చెయ్యము. ద్వేషమే ప్రధానంగా మమ్మల్ని వెన్నాడుతూఉంటుంది మీరుమాత్రం జన్మతః సంక్రమించిన మీ ధర్మాన్ని అనుసరిస్తూ కాలం గడుపుకుంటూవుంటారు. చూడవూ మీకూ, మాకూ గల ఈ అంతరం”

అమాటలకు ఏమి జవాబు చెప్పాలో తోచక మృత్యుని మానంగా ఉన్నది. కేదారబాబు మళ్ళీ ఇలా అన్నాడు — “ఎన్నాళ్లనాటి నంగతులో నాకిప్పుడు జ్ఞాపకం వస్తున్నాయి కలీ! ఇన్నాళ్లనించీ ఇవి ఎక్కడ దాగి వున్నాయో మరి!”

“ఎవర్ని గురించి పెదనాన్న గారూ?”

“నా సంగతులే అమ్మయ్యా ! నేను గొప్ప బుద్ధికాలి నేమీ కాదు. భగవంతుడు నాకు అసాధారణ ప్రజ్ఞలను ప్రసాదించలేదు. నేనొకమామూలు వ్యక్తులలోనే సంచరిస్తూ జీవితము గడుపుతూ వచ్చాను. మానవాజపు పెద్దల యొడ భక్తిశ్రద్ధలు గలిగి, వారి ఉపదేశాలను మన్నించాను కాని ఈ నాడు తెలుస్తున్నది వారి మాటల్లో ఎన్నిపొరపాట్లు ఉన్నాయో. ధర్మాశ్వేషణ సందర్భంలో వాదప్రతివాదాలు నిష్ప్రయోజనమని నువు అన్నావుకదూ ! నేనూ అలాగే అనుకునేవాణ్ణి. కాని వాటి ఆపరముకూడా ఉన్నదని నాకు ఇవాళ తోస్తున్నది. మానవాజంవారు దేశవిదేశాల్లో హిందువులకు తలవంపులు కలిగిస్తున్నారనీ, అంతటి ద్రోహం క్రిస్టియన్ ఫాదరీలుకూడా చేయటంలేదనీ—కొందరంటున్నారు. అమాట అబద్ధమని నేను ఇప్పుడవలెను నిజానికి మావంటివారంతా పాశ్చాత్యుల చేతుల్లోని విభీషణులమే.”

మృణాలిని విస్తుపోయి వింటూ నిల్చుంది.

“మృణాలిని ! మా సామాజికులలో ద్వేషభావం లేకపోలేదు. ఎలా గెత్తి పిలుస్తారు; ‘ఓ ప్రజలారా ! మీరు సరకంలో పడి చావకండా ఉండా లంటే మా సమాజంలో వచ్చి చేరండి’ అంటూ, భక్త్యావేశంలో వారి రక్తం ఎంతగా నేడెక్కుతుందో, శ్రద్ధాభావంలో వారంతగా కృద్ధులైపోతూ ఉన్నారు. నువ్వేమన్నా చెప్పు వారు ఉపదేశకులైతే కావచ్చు, ధర్మపరులు మాత్రం కాదు. ఔను. ధర్మం వారిలో లేకమాత్రమైనా లేదు”

“ఈ విషయాలన్నీ నాకెందుకు చెబుతారు పెదనాన్నగారూ !! వారంతా నాకు వందనీయులే” అంటూ మృణాలిని వ్యభిచరకలహ్వరావ పలికి, చేతులు రెండూ బోడించింది.

నమ్రథావంతో, నతసుప్తకయై నిలిచిన ఆమెను చూస్తూ కేదార బాబు నిశ్చేష్టుడైనాడు. ఇంతలో దాసీది ఎందుకో పిల్చింది. మృణాలిని అచ్చట వీడి వెళ్లిపోయింది కేదారబాబు అలాగే నిశ్చేష్టుడై వున్నాడు.

మరి కానీవటికి మృణాలిని తిరిగి వచ్చింది కేదారబాబు ఆనేగ తూర్పుడై “మృణాలిని ! నా జీవితమంతా ఇలా ఇతర్ల తప్పులను వెదకుతూ గడిచిపోవలసిందేనా? నాకేమైనా మోక్షం ఉందంటావా?” అని అడిగాడు.

“మీ లాల్సీ ఆచివర రవంత చినిగి పోయింది కుట్టి పెడతాను ఉండుంది—అంటూ మృణాలిని నూదీ, దారం తీసుకు వచ్చింది. నిరంతర కర్మ తీర్చియిన అబాలిక నతమస్తకాన్ని తడేకంగా చూస్తూ మానంగా కూచు

న్నాడు కేదారబాబు. మాటిమాటికీ అకారణంగాకన్నులు చెమ్మగిలుతూంటే భోవతి చెంగుతో తుడుచుకుంటున్నాడు.

కుట్టటం అయిపోయింది. నూదీ, దారం యధాస్థానంలో పెట్టివచ్చింది మృణాలిని. వచ్చి “రాత్రికి మరి వంటయేం చెయ్యమంటారు?” అని అడిగింది.

కేదారబాబు దీర్ఘంగా నిశ్చయించాడు బలవంతాన చిరునవ్వు తెచ్చుకున్నాడు. “రాత్రి భోజనం సంగతి ఇప్పటినించే ఆలోచన చేసికీ అప్పుడు చూచుకోవచ్చు...”

“అలాగంటారేం పెదనాన్నగారూ! నే నెప్పుడై నా మీమిదకోప పడ్డానా చెప్పండి”

“ఎద్యెల్లీ, లేదమ్మా ఎన్నడూ కోప్పడలేదు. నువునా తల్లివి. నేను నీమనలి కొడుకును, నా అగడమంతా నువునవ్వుతూ సహిస్తున్నావు. ఇందా కటినించి నేను కావించిన క్రేలాపనలో ఇతరమనిందించాలన్న దుర్బుద్ధి నాకు లేదు. ఈనాటివికంలో ఈనాటికి నేను గ్రహించ గలిగిన సత్యాన్ని నీకు చెప్పుకుందా మనుకున్నాను. ధర్మం అనే వస్తువును అమాంతంగా గుప్పెటగా వట్టేసుకుందామని మానవులు ఆత్మత పడతారు. కాని అది అంతలేలి కగా లభ్యమయే వస్తువుకాదు. జీవితపు అంత్య దశలో దుఃఖాలన్నీ మూగి వచ్చినప్పుడు జేదనా పూర్వమైన హృదయం మీద ఆధర్మ దేవత ఒంటరిగా వచ్చి నిలుస్తుంది. అంతే”

మృణాలినికి ఈ రకమైన ప్రసంగం ఎప్పుడూ ఇష్టంలేదు మారుమల క్కండా గివ్చిత్ గా వింటూ కూచుంది.

“అమ్మాయీ! ఈవికాల ప్రపంచంలో ఇవాళ నాకు నువు దక్కనా అన్నవాల్లేవరూ మర లేదు. జేను తల్లి ఒక్కరైనా లేదు. ఈమాట ఎన్నిపార్లు చెప్పుకున్నా నాకు తృప్తి అనిపించుకుంటులేదు. నా పాలనా, పోషణా సమస్తభారమూ నీపై వచ్చిపడింది. ఎలా పడిందో అర్థం కాకుండా ఉంది. అంతా ఆ భగవంతుని లీల. అదిలో నీ సమక్షాన ఏమి మాటాడ్డానికి రవంతసంకోచించేవాణ్ణి. కాని ఇప్పుడు ఆ జంతు గొంతులేమీ లేవు”

మృణాలిని తలయొత్తి రవంత మందహాసం చేసింది.

“కాని ఒక్క సంగతిమాత్రం నా గొంతు పెగిలి రావటంలేదు తల్లీ!”

“పోనీయండి పెదనాన్నగారూ! ప్రమాదంలేదు.”

“కడుపులో ఉన్న చూట ఇకనీకు చెప్పకండా దాచుకోలేను కల్లీ ! నా అనుమానం ఏమంటే— ఆఖరుకు మన అజల నురేకోబాబుతో—”

అదే అనుమానంతో మృణాలినికూడా చాలరోజులనించీ బాధపడు తూవుంది. అందుచేత కేదారబాబు చూట కామె ఏమీ ప్రత్యుత్తరం చెప్ప లేదు కానేపు నిశ్శబ్దం. చివరకు ముసలాయన బలవంతాన గొంతు సరిచేసు కుని—“ఒక్కసారి మహిమబాబును కలుసుకుని అతడేమి చెబుతాడో వినాలని నాకు రాత్రింబవళ్లు ఆత్మతగా ఉంది. కాని ఒంటరిగా వెళ్లి ఆతనికి నా ముఖం చూపించేందుకు ధైర్యంచాలటంలేదు” అన్నాడు

మృణాలిని తలయెత్తి లజ్జాపనతుడైయున్న ఆ ముసలి పెదనాన్న కేసి చూచింది జాలిగా.

“మీరు ఒక్కరే వెళ్లటమెందుకు పెదనాన్న గారూ! వెళ్లాలంటే ఇద్దరమూ కలిసేవెళదాం”

“నిజంగా మరి నువ్వుకూడా వస్తావా అమ్మా!”

“ఎందుకు రాక్ష? అదీగాక మిమ్మల్ని ఒక్కష్టి ఎక్కడికీ వెళ్లనీను. ఈ స్థితిలో మీరు ఒంటరి ప్రయాణాలు చెయ్యకూడదు. నాకుకూడా కాస్త గాలి మార్చాలనిపిస్తున్నది.”

మరి ఇంకా అధికంగా సాంత్వన పడనాలేమీ పలుకలేకపోయింది. గర్హితమమైన కూతురి అవధ్యప్రసరన తలచుకుని తలచుకుని క్రుంగి కృశించి పోతున్న ఆయన్ను ఓదార్చగల శక్తి మృణాలిలో ఏముంది?

తరువాత చాలనేపు గడిచింది. కేదారబాబు లేచి కూచుని— “అమ్మయ్యా!” అని పిల్చాడు.

అప్పటి ఆయన ముఖం మాస్తంట్లే మృణాలినికి కడుపు తరువ్వుపోయింది. “ఏమిటి పెదనాన్న గారూ!” అని అడిగింది, పొంగివచ్చే దుఃఖాన్ని బలవంతాన ఆపుకుని.

“ప్రపంచంలో ఇంత దుస్సహనేదనలకూడా ఉంటాయని నేనెన్నడూ అనుకోనుకూడా లేదు. ఈ బాధ తప్పించుకునే ఉపాయం లేదా? లేనేలేదా?”

“కాని పెదనాన్న గారూ! దుర్బలమైన మరణనేదనలకూడా సహించ జాలిన శక్తిమంతుడుకదా చూనవుడు!”

“ఆ పిల్ల నాకిక చచ్చినవార్లలో ఒక. అదేకాదటమ్మా నువ్వునాకు చెప్పుదలచినమాట? నేనూ అనేకపార్లు అలాగే అనుకున్నాను. మృత్యు

వేదన తీవ్రమైనదే. కాని అందులో కాంతి, మాధుర్యం ఉన్నవి. ఈ విషయంలో మాత్రం సాంత్యనమ లేదుకదా ! ఈగ్లాని, ఈ లజ్జ నన్ను పాతాళానికి లాక్కుపోతున్నవి. కాంతి నున్నా — అంటూ కేదారబాబు కన్నులు మూసుకుని, ఛాతీపై చేతులు ముడుచుకుని కాసేపు మానం గాకూచున్నాడు. మరికొంత సేపటికి మళ్ళీ ఇలా అన్నాడు — “అమ్మాయి ! సంతానం మరణించినప్పుడు అందుకు కారణభూతుడైన భగవంతుని లీలలు అగమ్యములు అని ఆయన్ను త్సమించి ఊరుకుంటాం మనం...”

మృణాలిని అడ్డొక్కిలో అందుకున్నది. “అలాగ భగవంతుడినే మనం త్సమించి విడిచిపెడుతున్నప్పుడు... పూర్తిసంగతి సందర్భాలేమిటో తెలియకండా ఒక వ్యక్తిని దుయ్యబట్టుకోవటం తప్పకాదూ పెదనాన్న గారూ!”

కేదారబాబు ఆ మాటకు చలించాడు రాతివిగ్రహంలా ఆమెకేసి అలాగే మాట్లాడు కూచున్నాడు.

మృణాలిని సిగ్గుపడుతూ మెల్లిగా మళ్ళీ ఇలా అన్నది; “అదీగాక మానవుడు త్సమించజాలని మహాదరాధం ఏదీ ప్రపంచంలో లేదు — అని నూ బావే చెబుతూండేవాడు”

“ఏమిటి? ఇలాంటి అపరాధంకూడా త్సమించతగినదేనంటావా? త్సమించగలరా ఎవరైనా?” — ఉత్తేజితుడై అడిగాడు కేదారబాబు మృణాలిని మాటాడలేదు.

“ఉహు. తండ్రినైయిండికూడా నేనామెను త్సమించను. ఒక్కనాటికీ త్సమించను. త్సమించటం ఉచితంకాదు త్సమించతగిన మనిషికాదా పిల్ల”

“త్సమించటం మంటే ఉచితానుచిత విచారణకాదు. అర్హతావర్గం విచక్షణ కాదు. త్సమయొక్క ఫలితం అపరాధితేనా? త్సమించిన వారి కేమీ దక్కదంటారా?”

ఆమాటలకు కేదారబాబు, అశ్చర్యాన్వితుడైనాడు ఆమెమాటలోని కాంతం, స్నిగ్ధత ఆయన్ను ఓడించాయి.

“ఇప్పుడు నువ్వు మూచించిన పంథాలో నేనెన్నడూ ఆలోచించనే లేదు. ఇంకొక కొత్త తత్వం నీవద్ద నేర్చుకుంటున్నాను. రూపాయలో వడ్డనాకు అజాబాత్తు అర్థి కేదక్కి, దాతకు ఏమిమిగలకండా పోతుందా? ఉహు. పోదు. అపరాధించిన్నదో, పెద్దదో — అరక మైన విచారణ అంతా నునకక్కలేదు.

“శేషం త్వమించి వెయ్యటమే మన ధర్మం. అదేకదా తల్లీ నీ ఉపదేశం?” అన్నాడు—

“అలా నన్ను పెద్దజేసిమాటాడకండి పెదనాన్నగారూ!”

“అదలా దేవిపంటిదానికి కూడా ఈ ప్రపంచంలో స్థానం ఉందంటావమ్మా!”

మృణాళిని హఠాత్తుగా లేచి నిల్చింది. “అత్త గారు పిలుస్తున్నట్టుంది వెళ్లి వస్తాను” అంటూ లోనికి పోయింది.

40

మృణాళిని వెళ్లిపోయిన సంగతే కేదారబాబుకు తెలియదు. తన ఆలోచనలో తాను నిమగ్నుడై ఉన్నాడు. తనలో తాను ఇలా గొణుక్కుంటున్నాడు. “నాకు తీవ్రమైన దుర్గతి దాపురించింది; మృత్యువుకన్నా నాకు మరి శరణ్యం లేదనిపించింది. అట్టి పరిస్థితులలో అమ్మా, మృణాళిని నువ్వు నాకొక రాజమార్గం చూపించావు; మోక్షం ప్రసాదించావు. ‘క్షమ’ అన్న శబ్దమే నాకిదివరకు స్ఫురించలేదు. తండ్రినైయిండి నేనే త్వమించలేక పోతే మరెవరు త్వమిస్తారు?”

కేదారబాబు తలెత్తి మేఘాచ్ఛన్నమైన ఆకాశం కేసి చూచాడు. “నేను త్వమించేకాను. మరేక బాబూ! నిన్ను కూడా నేను త్వమించాను. చతువులను, చతులను, కీటకాలను సమస్త జీవరాసులను నేనిప్పుడు త్వమించగలను. నాకెవరి మీదా కోపంలేదు. నాకు శాంతి చేశారంది. పరమానందమైంది.”

ఆయన కన్నులు నిమిలితములై నవి, చేతులు రెండూ గుండెమీద అని నవి. పెదవులు స్పృశించినవి.

“అమ్మా అచలా! ఎక్కడున్నావమ్మా! ఒక్కసారి మీనాన్న దగ్గరకు రావు? నేను నీతండ్రిని ఈ చేతులతో పెంచాను, పెద్దచేశాను. నీ సమస్త ఆపరాధాలనూ నేను త్వమించి వేస్తాను. ఒక్కసారి నా ఒడిలో వచ్చి కూచోతూ? నీకు తగిలిన గాయాన్ని నా హృదయంతో కలుకట్టి మామనంపుం మనల్ని వెలిపెట్టేటటులే అజ్ఞాతంలోనే నువ్వు, మా...”

“పెదనాన్న గారూ !”

కేదారబాబు అచలను చూచాడు, తన్నుతాను సలబాలించుకోటానికి వ్యర్థ ప్రయత్నం చేశాడు. దుఃఖం పొంగివచ్చింది. కూచున్నవాడు నేలకు ఒరిగిపోయి పిల్లవాడులాగ వెక్కిరిచెక్కిరి యెద్దాడు... “అమ్మా ! మృణాలినీ ! పానం అచలను ప్రపంచమంతా అసహ్యించుకని, హింసిస్తుందికదా !” అన్నాడు గద్గద స్వరాన.

మృణాలిని దగ్గరే కూచుని ఆయన తలను ఒడిలోపెట్టుకుని దువ్వు తున్నది. ఆమెకన్నులు కూడా చెమ్మగిల్లినవి.

అది ఫాల్గుణమాసం. ఆకాశం మేఘాచ్ఛన్నమై ఉన్నది కేదారబాబు మెల్లగా లేచివచ్చాడు. “మృణాలినీ ! మహిమబాబుకు ఉత్తరం రాస్తే జవాబు రాయదూ?”

“ఎందుకు రాయాడు? కేపో, ఎల్లండో జవాబు రావచ్చు.”

“అయితే నువ్వు ఉత్తరం రాకావేమిటి?”

“రాకాను”

“ఏమి రాసిందో అడగటానికి ఆయనకు ధైర్యం చాలలేదు. “సాయం త్రం కావస్తున్నది. కాస్త ఆలా తిరిగి వస్తాను” అంటూలేచి ఉత్తరీయం వేసుకుని, చేతికర్ర పుచ్చుకుని బయలుదేరాడు. పోతూపోతూ అగిఅన్నాడు “అయితే మరి అమ్మయ్యా !...”

“ఏమిటి పెదనాన్న గారూ !”

“మనం వెడితే మహిమ కోవగించు కుంటాడేమో నునూ !”

అభయం మృణాలినికీ ఉంది. కానితడువుకోకండా జవాబు చెప్పింది “ఇప్పటినించే ఆఫీకరు మనకెందుకులేండి. తీరా మనం వెళ్లాక అతడును బయటికి గెంటిస్తే అప్పుడే చూచుకోవచ్చు”

“అయితే నువ్వు నాతో వస్తావు కదూ?”

“నేను మీతో రావటంకాదు; మీరే నాతో బయలు దేరుదురుగాని”

కేదారబాబు ఇంకా ఏమో మాటాడదా మనుకున్నాడు. కానిముఖం త్రిప్పుకుని పికారు వెళ్లిపోయాడు.

*

*

*

*

అదే ఫాల్గుణ మాసంలో ఒకనాటి సాయంకాలం నురేఖ బాబు ఒక స్నేహితుని కవరు తినుకువచ్చి అటలాడేవికి ఇచ్చాడు. “ఈకవరు చాలాలోబల

నించి నీకు ఇవ్వాలని అనుకుంటున్నాను కాని ధైర్యం చాలిందికాదు. ఇవాళ ఇక ఇవ్వక తప్పలేదు”

“ఏమిటిదీ?”

“దానంతట ఆదే తెలుస్తుంది ఎప్పటికైనా. నామూలంగా ఎంతో దుఃఖం, అవమానం కిమ్మనకండా స్వీకరించు”

“ఈకవరులో ఏమిందీ?”

“ఇంతవరకూ నేను నీవద్దనించి ఏమైనా పొందగలిగితే... అది బలవంతంగా జబర్దస్తీగా లాక్కున్నదే. ఇవాళ నిన్ను నేనొక్కటి వేడుకుంటున్నాను అందులో ఏమిందో తెలుసుకునేందుకు నువ్వు ప్రయత్నించవద్దు

అచల మారు చలకలేదు. సురేశ్ మాటలామెకు అర్థం కాలేదు.

“బయట బండివాడు తొందర చేస్తున్నాడు బాబూ! ఇంకా ఆలస్యం చేస్తే దారిలోనే చీకటిపడి అక్కడికి చేరుకునే సరికి చాలాపొద్దుపోతుందని అంటున్నాడు” — అని నాకరు బైటనించి కేక వేశాడు.

అచల ఉలికి బాటు నూచించి “ఏమిటి? ఇప్పుడు మళ్ళీ వెళుతున్నారా?”

సురేశ్ మందహాసం చేశాడు. “బౌను వెళ్లాలి. ప్లెజు నయంచేయగలడాక్టర్ రెవరూ లేడు. గ్రామాలన్నీ స్త్రావానం కింద మారిపోతున్నాయి. ఈసారి అయిదారు రోజులదాకా తిరిగి రానేమో! అసలు మరెప్పటికీ రాలేనేమావాడా. మరిసీతు లెలా ఉంటాయో ఎవరికి తెలుసు?”

అచల కొయ్యబొమ్మలా సురేశ్ కేసి చూస్తూ నిల్చుంది అక్కడికి ఏడేనిమిది మైళ్లదూరాన ఉన్న గ్రామాల్లో మహామారి వ్యాపించి, ఆ ప్రదేశమంతా వల్లకాడుగా మారిపోతున్నదని ఆమె విన్నది. బీదా, బిస్కూదిక్కులేక మృత్యువుకు అహుతీబౌతున్నారు కుగ్రామాల్లో డాక్టర్లు ఉండరాదోను. సురేశ్ బాబు కావలసివంత డబ్బు వెచ్చించి, మందులు తెప్పించి ఉచితంగా గ్రామములకు ఎంతో సేవ చేస్తున్నాడు. ఒక్కొక్కనాడు ఇంటికి చాలా పొద్దుపోయి వస్తున్నాడు. ఒక్కొక్కరోజు అసలు ఇంటికి కావటమేలేదు. ఇవాళ ఇల్లునిడిచి, ఆమెనుకూడా నిడిచి మళ్ళీ మృత్యుగవ్వారంలోకి పోనుద్యుక్తుడౌతున్నాడు. అచల కాసేపు నిశబ్దయై నిల్చిపోయింది. మహా పాపిష్టుడు, నాస్తికుడు, పాపపుణ్య విచారిణిలేదని మనిషి, మిత్రద్రోహి, నిరవరాధియైన మిత్రుని యిల్లాల్లివై నిస్సంకోచంగా అత్యాచారం చేయ ప్రయత్నించినవాడు — అతని ముఖంకేసి చూచినప్పుడల్లా

ఆమె హృదయం విరక్తిభావంతో నిండిపోయేది. అట్టి సురేశ్ కేసి చూస్తూంటే ఇప్పుడామె హృదయం విషంతో కాదు, విస్మయంతో అంచులువారింది. అతని పెదవులపై ఒక చిరునవ్వు వెలుగుతోంది. ఆ చిరునవ్వు రేఖలలోనే సంపూర్ణ వైరాగ్యభావం ఆమెకు కనిపించింది. అతడు మృత్యుగహ్వరం లోనికి పరుగు పెడుతున్నాడు. కాని అతని ముఖంలో ఉచ్ఛేగంలేదు, ఆశంకలేదు. ఈ నిరీశ్వర వాడికిమాడా, ప్రాణాలమీద ఎంత తెగింపు? ఈ భోగపరాయణునికిమాడా ఇంత త్యాగమా? ఈ స్వార్థచిత్తునికిమాడా ఇంత వైరాగ్యమా? బోసు ఇతడు మళ్ళీ యింటికి తిరిగి రాకపోవచ్చు.

వాతాత్మకా అచల విదలచిత్త అయింది. చేతిలోని కవచ చూచు నుంది. “ఇది నీ పీలునామా?” అని అడిగింది.

“ఆ విషయం అడగవద్దని ప్రార్థించానుకదా అదలా!”

“అయితే సరే; కాని నేను మిమ్మల్ని వెళ్లనీయను”

“ఏం?”

“నాకోసం గా మీరు చనిపోతూంటే నేను ఊరుకోను”

సురేశ్ మాటాడలేదు. అచల తానప్పుడుటలకు తానే సిగ్గుపడింది. “నీకోసం నే నెందుకు మరణిస్తున్నాను? నేను బీదప్రజల రక్షణార్థం వెదురుతున్నాను” అని మీరంటారు. బాగానేవుంది. కాని వారికోసమైనా మీరు చనిపోవటం నేను చూస్తూఉండకోను”

ఈ సంవర్షంలో సురేశ్ కు మహిమ్ బాబు జ్ఞాపకవచ్చాడు. అతని గుండెలోనించి ఒక దీర్ఘనిశ్వాసం వెలువడి గదినిండా వ్యాపించింది. తనకు ఈ ప్రపంచంమీద శక్తంమాత్రమూ సుమతీలేదన్న విషయమూ, తాను ఆతిథి లికగా తన సర్వస్వాన్నీ త్యాగం చేయగల ఉదారుడనీ తెలిసిన వాడు ఒక్కడే ఉన్నాడు. అతడే మహిమ్. తానిప్పుడు తలపెట్టిన ప్రయోగం ఖరలోక ప్రయోగంగానే పరిణమించేట్టయితే... సురేశ్ బాబు లోభంచే కాదు, ఊిభ చేకాడు. ద్వేషంచేకాదు, ఇహపరముఖాపేక్ష చేకాడు; కేవలం మృత్యువు వచ్చింది, మరణించాడు—అని మహిమ్ విశ్వసిస్తాడు.

సురేశ్ కు అప్పుడు దుఃఖం పొంగింది. కాని నిగ్రహించుకున్నాడు, బలవంతా చిరునవ్వు తెచ్చు కున్నాడు. “నేనెవరికోసమూ వచ్చిపోవటం లేదు అదలా! చేతులు ముడిచిపెట్టుకుని ఇంట్లో కూర్చోటం ఇష్టంలేదు. కాస్త అలా తిరిగి వద్దామని బయలుదేరాను. అంతేగాని నేనెందుకు వచ్చి పోతాను? నేనేమీ వచ్చిపోను,”

“మరి ఈ పిలువనామా దేనికి?”

“అది పిలువనామా అని నిర్ధారణ ఏదీ?”

“నన్ను ఒంటరిగా దిగివదిచి మీరు వెళ్లిపోతారా?”

“వెడతాననీ, మళ్ళీ తిరిగి రానని ఇంకానిశ్చయం కాలేదుగా!”

“ఔను, కాలేదు ఈకానిచోట నన్ను ఒక్కతెను దిగివదిచి...”

అటూ అవల వెక్కివెక్కి యేడ్చింది.

సురేశ్ లేస్తూ లేస్తూ మళ్ళీ కూచున్నాడు. తీవ్రమైన వ్యధయంలోని తేగాన్ని నిగ్రహించుకున్నాడు.

“అవల నీను నీతోఉన్నా నువు ఒంటరిచానికే! ఇంతకన్నా నీకు వచ్చే నిరాశయిస్తోంది లేదు”

అవలా కన్నుల్లోనించి ఆశుబిందువులు రాలాయి. ఆమెపెదవులు కంపించాయి వళ్ళతో అధరాన్ని నొక్కివట్టి ఆ వాణువుడును అరికట్టాలని ప్రయత్నించింది. చివరకు భగ్గుకంఠమై రోదించింది

“నావద్ద ఇంకా ఎవని వున్నది నీకు కావలసినది?” అంటూ దుఃఖంతపు కోరిక పైట చెరగు ముఖాన కప్పుకుని లోనికి వెళ్లిపోయింది.

నాకరు వచ్చాడు “బండీవాడు...”

“కానీవు ఆగమని చెప్పు”

మరికానీవటికి సొంత అశ్వరక్షకుడు వచ్చాడు... “చాలనేవవుతుంది, బండీ తయారు చేసిపెట్టాను”

“బండీ ఎందుకు?”

“అమ్మగారు పాతయింటికి ఒక్కసారి వెళ్లిరావాలన్నారు! బండీ తయారు చేసిపెట్టాను! వారిగది తాళం వేసిఉంది! ఎంత పిల్చినా వలకలేదు గుర్రం విప్పివెయ్యమంటారేమో కనుక్కు పోదామని వచ్చా!”

“అయితే ఉండు”

వెనుక ద్వారం తెరచేసింది. సురేశ్ అంగుండా ఆమెగదిలోకి వెళ్లాడు. ఒకమంచంమీద కూచున్నాడు. ఎదురుగా శుభ్రమందరకయ్యపై అవల పోర్టా వడుకుని వెక్కివెక్కి యేడుస్తున్నది! అతడు వచ్చినట్టు ఆమెకు తెలియదు ఆమెగరిరలక, అవిడుపు, అప్పటి ఆమెతీరుచూస్తూనే సురేశ్ కు ఒక సిగూఢ సత్యం గోచరమైంది; ఉదయసూర్యకాంతిలో తల్లితల్లలాడుతూ ఆకుల అంయన వెలిగే మంచం బిందువు అనంత ఆపూర్వ సౌందర్యాన్ని చేతితో పట్టుకుందామని ప్రయత్నించాడుతాను. ఎంత పొరపాటు! ప్రాప్త

లేనిదానికోసం ప్రాకులాడి పరిహాసాన్నిచ్చుచున్నాడు. ఆమెను చిండువు భూమిపై జారిపడి చూచుచు నీటిచిండువువలెనే ఇనికోపోయి ఊరుకుంటుంది. భగవంతుడు దానికి విర్రురచిన పానము ఆమెమీద, అక్కడినించి దాన్ని ఈ విశ్వర్య మరుభూమికి తెచ్చి ఎలాపోషించటం?

సురేశ్ కన్నులు చెమ్మగిల్లినవి. “అచలా!”

ఆమె ఉలికి పడ్డది. కాని అలాగే పడిఉంది.

“నీబండి సిద్ధంగా ఉంది. ఇవాళ రాంబాబుగారి యింటికి వెళ్లాలనుకున్నావుటగా?”

దీనికి కూడా ఆచల జవాబు చెప్పలేదు.

“వెళ్లకోపోలే గుర్రాన్ని విప్పివెయ్యమని చెప్పా. నేనూ ఈ చీకటి రాత్రి ఎక్కడికీ వెళ్ల దలుచుకోలేదు” అని చెప్పి సురేశ్ తనగదిలోకి వెళ్లాడు.

పది పదిహేను నిమిషాలు గడిచాయి. ఏమిటో ఆలోచిస్తూ కూచున్నాడు ఏమూలోచిస్తున్నాడో రెతనికే తెలియదు ఇంతలో చీర పచ్చెల్ల రాపిడి వినిపించింది. అచలలోనికి వచ్చింది. కన్నీటి చారలు పోయేట్టుబాగా నీళ్లతోముఖం కడుక్కుంది. ఒకధనవంతుని యిల్లాలిలా చూస్తూనే వచ్చింది, “ఇవాళ వారింటికి ఒక్కసారి వెళ్లాల్సి”

ఆమె ఇంతగా సింగారించు కున్నది తనకోసం కాదు రాంబాబు గారింటికి వచ్చిన ఆతిథ్యలకోసం. ఆసంగతి సురేశ్ కు తెలుసు, కాని అచీర, సొమ్ములు— ఆసింగారమంతా అతన్ని ముగ్ధపరచింది.

“అక్కడికి వెళ్ల పలపిన అవసరం ఏముంది” అని అడిగాడు.

రాక్షసి కలకత్తానించే జ్వరంతో వచ్చిందట పెద్దనాన్న గారికి సుప్రీ గానే ఉందిట”

“వాళ్లు వచ్చాక నువ్వు ఒకసారైనా వెళ్లి చూడలేదా?”

“ఉహూ”

వాళ్లెవరూ ఎవరూరాలేదా?”

“ఉహూ”

“రాంబాబు కూడారాలేదు?”

“ఉహూ”

ఇటీవల పరిసర గ్రామాల్లో ప్లేగువ్యాధి వ్యాపించియున్నప్పటినించీ సురేశ్ బాబు ఆగ్రామస్థలకు సహాయంచేయుటలొ సమగ్నమైయున్నందువల్ల ఇంటి వ్యవహారాలేమీ అతడు పట్టించుకోటంలేదు.

“అయితే వెళ్లి రా; ఉత్సవ రావాలి మళ్ళీ” అన్నాడు.

“మీరుకూ దారండి”

“నేనెందుకూ?”

“మీకు జ్వరం వచ్చినప్పుడు వాళ్లు ఎంత ఉపచారం చేశారో జ్ఞాపకం ఉందా? మీరు డాక్టర్లు వస్తే మంచి, చెడ్డా చెప్పగలరు”

“అయితేవద్ద, వస్తున్నాను అంటూ సురేశ్ దుస్తులు మార్చుకునేందుకు కన గదికి వెళ్ళాడు.

అచలాదేవి బయటికి వచ్చింది. సురేశ్ బాబు కోసం వేచియున్న అద్దబండివాడికి కిరాయి ఇచ్చేసి పొమ్మంది. వాడుభయభయంగా సురేశ్ కేసిచూస్తూ “...రేపు...” అంటూ ఏమో అడగబోయాడు.

“రేపూవద్దు; ఎల్లుండి వద్దు బాబుగారు ఎక్కడికి వెళ్లరు. అనిఅచలాదేవి జవాబుచెప్పింది.

ఇద్దరూ సొంతబండి ఎక్కిబయలుదేరారు. ఎవరూ ఏమీ మాటాడలేదు, ఇద్దరూకిటికీల్లోనించి లైటికి చూస్తూ కూచున్నారు చివరకు—

“అచలా!” అనిపిల్చాడు సురేశ్ బాబు.

“ఏమిటి?”

“నేనిప్పుడు ఏమాలోచిస్తున్నానో ఎరుగుదావా?”

“ఉహూ”

“నా ప్రస్తుతపు ఊహలు పూర్వపుటూహలకు పూర్తిగా వ్యతిరేకంగా ఉన్నాయి, ఇదివరకల్లా నిన్ను ఎలా పొందగలనా అని ఆలోచిస్తూండేవాడిని ఇప్పుడు, నిన్ను ఎలా వదిలించుకుందానా అని ఆలోచిస్తున్నాను” సువు నాకు మరీ భారమైపోయినావు”

సురేశ్ ఇలా అంటాడని ఆమె ఎన్నడూ అనుకోలేదు. అమాట ఆమెకు కటువుగానే ధ్వనించింది. హృదయం గాయపడ్డది. ఆ పలుకుల నామె విశ్వసించనూలేకపోయింది అస్ఫుటంగా—“నాకు తెలుసునుకాని...”

“నేను పారపోపేచేశాను. హృదయంలేని దేహం దుర్భరం—అని నేను కలలోకోడా అనుకోలేదు.”

“నన్నిక్కడ పదిలేసి వెళ్లిపోతారా అయితే?”

“బౌను. ఆలాంటిదేనే చెప్తాను” అని సురేశ్ ఏమీ నొకోవించకుండా జవాబుచెప్పాడు.

అచల మాటాడలేదు. అటువంటి సురేశ్ కు తానిప్పుడు భారమేదా? తనకోసం పడిచచ్చిన సురేశ్ ఇవాళ తన్ను విడిచిపెట్టి వెళ్లిపోతాడా?

నిజానికి ఈ సురేశ్ తన ఆపారవిషయానికి మూలకారణం. నిన్నటి వరకూ ఆతని గాలి సోకితే విషవాయువు సోకినట్లుగా ఉండేవాడు. అకాశం మేఘాచ్ఛన్నమైఉన్నది రాస్తా నిర్జ్వలంగాఉండను. గలగల చప్పుడు చెనుకుంటూ బండి చగచరా పోగిపోతున్నది. అందులో అశ్విద్ధమా మానంగానే ఉన్నాడు.

సురేశ్ గుండెలో ఏమి ఆ గోచనలు లేగుతున్నాయో ఆతనికి తెలియాలి. ఆతడు పలికిన నిష్ఠురవాక్యంవల్ల అచలాదేవి హృదయంమాత్రం భయ విహ్వలమైంది, సురేశ్ వెళ్లిపోతాడు. ఇక తాను ఈ వికాలప్రపంచంలో ఏకాకిని. ఈ భావం విద్యుత్ప్రవాహంలా ఆ హృదయ స్తకం కంపించ జేసింది. ఈ సంపారసముద్రంలో తన నావ బుడంగుమంటోంది. దిక్పక్రము కూడా కనిపించని మహాసముద్ర మధ్యంలో తానున్నట్లు లోచింది. శరీర మంతా మంచుగడ్డవలె అయింది ఇక తనకెవరూ లేరు. తన్ను ప్రేమించే వాడుగాని, ద్వేషించేవాడుగాని, రక్షించేవాడుగాని, భక్షించేవాడుగాని ఎవడూలేదు. తాను ఒక్కటే

అకస్మాత్తుగా అకర్తమైపోయిన ఆమె కుడిచేయి సురేశ్ ఒడిలో నిలిచిపోయింది. అప్పుడామెకు స్పృహవచ్చి ఉలికిపడ్డది తన్ను తాను సంభాళించుకుని “ఇప్పుడు మీరు నన్ను ప్రేమించటంలేదన్నమాట !” అని అడిగింది.

సురేశ్ ఆమె చేయిని తన చేతులోనికి తీసుకున్నాడు.

“ఈ ప్రశ్నకు జవాబు ఒక్కసారిగా చెప్పలేకపోతున్నాను అచలా! కాని ప్రేమభూతాన్ని మోసేశక్తి నాలో ఇక లేదు. అంతమాత్రం నిజం.”

“నన్నింకక్కడికైనా తీసుకు వెళ్లు...” కరుణ కంఠస్వరానఅచల పలికింది.

“బంగళాజీతాతి వాళ్లులేని ప్రదేశానికా?”

“ఔను సిగ్గు అనేది నాదరికి రాకండా ఉండేసోటుకు”

“అక్కడ నువ్వు నన్ను ప్రేమించ గలుగుతావా అచలా ?” అంటూ హృదయావేగం పట్టలేక ఆమె శత్రుమాంగాన్ని తనగుండె కడుముకున్నాడు. పెదవులు ముద్దు పెట్టుకున్నాడు.

అచల ముఖం పోలిపోయింది. ఆమె పెదవి... తేలుకుట్టినట్టు మండిపోయింది. అన్నది —

“ఔనాను ఒకవృథు నిన్ను ప్రేమించాను. లేదు-లేదు ఛీ ఎవరేనా చూచిపోతారు” — అంటూ కాగిలి విడిపించుకుని సరిగా కూచుంది. కాని ఆమె చేయి సురేశ్ పిడికిలిలోనే ఉండిపోయింది. అతడు దాన్ని పరమ స్నేహ పూర్వకంగా నలుపుతూ నిట్టూర్పు విడిచాడు.

రానుబాబుగారింటి ముందు బండీ ఆగింది. ఇద్దరూ బండిదిగారు. అచలాదేవి దృష్టి మేడమీద వరండావైపు ప్రసరిల్లింది. అక్కడ చాలమంది శ్రీలంకా స్వర్ణరాక్షసికూడా అక్కడే ఉంది. చాలకాలానికి ఒకరొకరు మానుకుని నవ్వుకున్నారు. రానుబాబు బండీ దగ్గరకు వచ్చాడు. స్నేహ పూర్వకంగా స్వాగతం చెప్పాడు —

“రా అమ్మా! లోపలికిరా”

వ్యగ్రవ్యాకుల మెయిన్ను దాయన కంఠస్వరం అచల అతన్ని చూచింది మరుక్షణమే రాతిబొమ్మలా అయిపోయింది. ఇద్దరిచూపులూ కలిశాయి! ఇద్దరికళ్లూ నిర్నిమేషమై యొప్పినవి. అచలాదేవి ఒడలిమీద రత్నాలంకారాలు కూచుంటూ మెరుస్తూనే ఉన్నవి. వాటి ప్రకాశం సన్నగిల లేదు కాని వాటిమధ్యన వికసించినకమలం మాత్రం ముడుచుకుని పోయింది,

నూత్యడస్త మిచాండు చీకటి పడుతోంది. ఆపరిచిత పురుషుని చూచి అచల లజ్జాన్విత యైనదిని రానుబాబు ఊహించాడు. ప్రేమగా ఆమె చురుకైన పుణికి-పరవాలేదు లేఅమ్మా! నువుపాదాభివందనం చెయ్య నక్కరలేదు, మేడమీదికి పద-అన్నాడు.

అచల యేమిపలుకలేదు పదాలు లోఁట్రరినవి. లోపలికి వెళ్లిపోయింది

“సురేశ్ బాబూ! అతడు...” అంటూ పరిచయం చెయ్యబోయాడు రానుబాబు.

“ఔనాను మేమిద్దరమూ ఒకటే క్లాసులో... చిన్నప్పటినుంచి మేమిద్దరమూ...” అంటూ సురేశ్ బాబు నవ్వుబోయి ముఖం వికృతంగా పెట్టి-

“ఏం? మహిమ్! అకస్మాత్తుగానవు...” అన్నాడు

మహిమ్ ముఖం తిప్పుకుని లోనికి వెళ్లాడు.

వృద్ధుడు హతబుద్ధుడై సురేశ్ కేసి చూచాడు. అందుకు జవాబుగా ఒకనవ్వు నవ్వుదానునున్నాడు సురేశ్. కాని నవ్వులేకపోయాడు.

మెట్టుమీదినుంచి వీధిపక్కవైపు వస్తు నొకటి జారిపడి నట్టు చుక్కడు విసిరింది ఇద్దరూ విచలితులై నారు. రానుబాబు లోనికి పరిగెత్తాడు అచల

పోర్లబడింది. రెండు మూడు మెట్లెక్కి ఆమె మూర్ఛవడి నేలకొరిగింది.

41

ఇంటికి తిరిగివస్తూ బండిలో కూచుని ఆచల అనుకుంది మూర్ఛవడిన దాన్ని తెలివిరాకుండా ఉన్నట్టయితే బాగుండిపోను, ఎలాగూ నా చేతులతో నన్ను హత్య చేసుకోలేనుకదా! ఆలా దానంతట అదే మృత్యువు నన్ను కబళించి వెయ్యకూడదూ! తేలిగ్గా మరణించే ఉపాయంలేదా?

సురేశ్ ఆమెకు చుద్దుపెట్టుకున్నాడు. “ఎక్కడికేనా వెళ్లిపోదామన్నావుగా! వస్తావా?”

“పోదాంవదా”

“రేపటినించి ఇక్కడ ఎవరికీ నాముఖం చూపించలేను”

“కాని మహిమ్ ఎవరికీ విమోచిస్తాను”

సురేశ్ ఒక దీర్ఘనిశ్వాసం విడిచాడు — “బ్రౌన్ నేను మహిమ్ స్వభావాన్ని ఎరుగుదును ఎవరితోనూ ఈ విషయం చెప్పడు”

ఆమాట విని ఆచలాదేవి శరీరం వణికింది. ఆశయవంత ఇల్లు చేరే సరకూ ఎవరూ చూడలేదు.

బండిలోనించి ఆచలను చేయూతయిచ్చి సురేశ్ దింపాడు. “నావు నీగదికి వెళ్లి నిద్రపోవటానికి ప్రయత్నించెయ్యి. నేను కొన్ని జరూరు ఉత్తరాలు రాసుకోవాలి” అనిచెప్పి తన గదిలోకి వెళ్ళాడు.

ఆచలవెళ్లి చక్కమీద వదులుకుంది. తన పయస్సెంత? ఈ ఆనుభవిస్తూన్న వ్యభ ఎలాంటిది? ఈమర్తతి తనకు భగవంతుడేందుకు రాసిపెట్టాడు? ఏమీ మహాపాపం చేసింది తాను?

ఈరకమైన ఆలోచనలలో మృతకాలిని తలుపుకువచ్చింది.

నిజానికి తాను కాపురానికి వెళ్లిన కొత్తలో భర్తకూ తనకూ సరిగ్గా పడలేదు. కాని అతనికి జబ్బుచేసింది ఆరోజుల్లో పరిస్థితులు మారాయి. భర్తవాలాభ్యంతం లభించింది తనకుండే ఆనందంతో వికసించింది. భవిష్యత్తులో తన సంసారం సుఖప్రదం కాగలదని ఊహాసౌధాలు కట్టుకున్నది ఆనందంతో షంలో ఇతర దుఃఖాలయెడ కరుణ భావం కలిగింది. ఒకరోజున వెళ్లి మృతకా

శిని కాగలించుచును—“అక్కా! నువ్వగనక మానమాజానికి చెందియున్నట్లుయితే నీజీవితం ఇలా వ్యర్థమై పోతూ ఉంటే ఉర్రోసు” అన్నది

మృతాశిని నవ్వి—“ఏం చేస్తావేమిటి? మళ్ళి పెళ్లి చేస్తావా?” అని అడిగింది.

“ఎందుకు చెయ్యరు? కాని ఇప్పటికైనా కాస్తాల్లమాట యెత్తక నామాట విను. కాస్తాల్లంటే నాకు మనాచెడ్డ భయం”

మృతాశిని అలాగే నవ్వుతూనే ఉంది. “సరే, నీకలాగే నేనూ అలాంటిదంటుంటే నేర్చుకుంటాననుకో. నీకోరికే ఒప్పుకుంటాననుకో. ఎవరో ఒకరు పెళ్లి కొడుకు దొరుకుతాడనుకో...” అంటూ ఆరోక్తిలో పకపకా నవ్వింది.

అనవ్వు చూచి ఆచలకు చాల కోపం వచ్చింది. “నువ్వు ఎన్నడూ కూడా మాననాజపు ఆచా లను ఆనవీయకుంటూనే మాటాడతావు. మాననాజపు పెద్దలంతా మూఢులే నంటావా?”

మృతాశిని నాలుక కరుచుకుంది. “ఛీ, ఛీ, నేనెన్నడూ ఆలాఅనను. పనామాన్ని మోరొక పానాజిక విధానంగా భావిస్తారు. అందుచేత మంచి చేస్తూ బాగా పిచారిస్తారు. యాక్షులతో, తర్కంతో మీరావిషయంలా గర్భయానికే వస్తారు కాని మాకు వినామా ఒకధర్మం భర్తను హిందూస్త్రీ కోరికపై గ్రహిస్తుంది. ఈవిషయం తర్కాని కతీతమైనదమ్మా!”

ఆచల ఆశ్చర్యాన్విత అయింది. “అయితే మానవ ధర్మంమారదా?”

“ధర్మాన్ని గూర్చిన అభిప్రాయాలు మారుతూవుంటాయి ఆసల వస్తువు ఎలా మారతుంది. ఎన్ని వినాదాలు చేసినా అన్నిచాతులవారికీ మూల ధర్మం ఒక్కటే. భర్తగొవుండే గుణవోషాలు మేమూ గమనిస్తూనే వుంటాము అభిప్రాయభేదాలు వస్తూవుంటాయి. కాని అందరమూ మానవ మాత్రులమే గుణవోషాలు అందరిలో ఉంటాయి. అయినా మాకు భార్యదానము, భక్త్యు; కనుక ఆయనే నిత్యుడు. బ్రతికివున్నప్పుడూ నిత్యుడే, మరణించినా నిత్యుడే. ఎప్పటికీ ఆ ఒక్కడే భర్త మరొక భర్త లేడు.”

“సరే, నువ్వు చెప్పినట్టు మీ పానాజిక ధర్మం చాల గొప్పదే నుకుందాం అయితే ఆనిషేధాలన్నీ ఎందుకూ? ఎక్కడికీ వెళ్ళకూడదు; స్వేచ్ఛలేదు, జీవితమంతా సంకల్పే. ఎందుకీ దాగియుండవలసిన అవసరమిక్కో? వరీక్షకు నిచ్చినప్పుడుకదా సతీత్వపు నిలువ?”—అవేళంగా పలికింది ఆచల.

మృణాలిని మందహాసం చేసింది. “సామాజిక నిష్ఠాబలము విధించిన వారిని అడుగు ఆశ్రయము లేదు. మేము కేవలం మా తల్లిదండ్రులు చెప్పినట్లుగా మాత్రమే నడుచుకుంటున్నాము. కాని ఒక్కమాట చెబుతాను. శ్రీ తన భర్తను దైవంగా స్వీకరించినవాడే ఆమె పరీక్ష విఫలమైంది. నా భర్తను నువ్వు చూచావుగా! ముసలివాడు, బీదవాడు, మానగుణాలు సామాన్యములే. అయినా అయినే నాకు ఇహపరలోకాలు రెండున్నాయి” - మృణాలిని కన్నులు ఆశ్రునీ క్రమమై నవి. కన్నులు మూసుకుని ఆమె ఆత్మచలోనినను చేసుకుంటున్నట్లుగా కనిపించింది. మరికొనేవటికి కన్నులు తెరిచి కిరణంగా నవ్వుతూ ఇలా అన్నది. “తండ్రికి తన కుంటికొడుకుమీద ఎప్పుడూ ప్రేమ అని చెబుతారు. పక్కంటి కుర్రవాని ఆపయనసౌష్ఠ్యం చూచినప్పుడు ఆకలి మనస్సుకు బాధకలుగుతుంది, నిజమే. అంతమాత్రాన ఆకలికి తన కొడుకు మీద ప్రేమలో ఆసంతకూడా తగ్గదు. చనిపోయేటప్పుడు తన ఆస్తి సర్వమూ ఆ కుంటివానికే యిచ్చిపోతాడు. నాకు యివ్వబడిన శిక్షణ, నా సంస్కారాలు, నా ఆలోచనలూ వేరు అవలా! నేను చెప్పిన ఉపమానం నీకు అర్థం కాకపోవచ్చు. కాని ఒక్కమాటమాత్రం నువ్వు పూర్తిగా విశ్వసించవచ్చు. సృష్ట దృష్ట్యా పతియే దైవమని నమ్మలేని శ్రీ ఎంత స్వేచ్ఛ అతని భర్తన్నా బంది భానా ఉన్నటువంటిదే; పరీక్షాసమయం వచ్చేటట్టి అపరాధితయైపోతుంది తప్పదు”

ఈనాడు తనగతి అక్షరాలా అలాగే అయింది. అనాడు మృణాలిని మాటలు తనకు అర్థంకాలేదు. ఈనాడో ఏదోఒక అజ్ఞాతశక్తి కన్ను పాతాళానికి లాక్కుపోతూవుంటే మృణాలిని బోధించిన మాటలు ఆశుభవానికి వచ్చాయి. స్వాతంత్ర్యం ఉపాసించే సమాజంలో తను పుట్టింది, పెరిగింది. భర్తను స్వయంగా వరించి, వివాహమాడింది. పరీక్షాసమయం వచ్చినప్పుడు... దుఃఖనమయంలో... భర్తకు తానేవిధంగానూ ఉపయోగించలేదు. మిత్రుని మనుగులో ఘోరవికృత వచ్చితన్న ముంచేసింది. అత్యంత ప్రేమాస్పరుడైన పెద్దనాన్నగారి బలవంతముచేత తాను ఆతుపాను చేసిన నాటి రాత్రి నుర్రేకోబాబు కయ్యపై అత్తపాత్య చేసుకోకండా ఒక్క పాతివత్యసృష్టమే తన్ను రక్షించ గలిగినది. ఆపాతివత్యమే మృణాలిని... భర్త బ్రతికేప్పుడే! తకాలమూ, చనిపోయిన తరువాతనూకూడా... నిత్యమని భూమించింది. తనకు బోధించటానికి ప్రయత్నించింది. అనాడు తానా సత్యాన్ని అవగాహ

భన చేసింది. తర్కంతో మప్పిపెట్టింది. అగుస్తభర్తం సజీవమై తనలో వివాదా ప్రకాశించలేదు. ౧.

ఈనాడు నిరర్థక అభిమానంతో, ప్రచండభావావేశంతో ఆమెవేగి పోతున్నది ఆసమయంలో మహిమ తనకేసి బరపిన స్తబ్ధ నిష్ఠురదృష్టి చురకల్తీలా తన గుండెలో గుచ్చుకుంది

చాల రాత్రి గడచిపోయింది. మనోవేదన క్రమేణా తగ్గింది. కన్నీళ్ల ప్రవాహం ఆగింది. నిద్రాదేవివచ్చి ఆవేశించింది.

మెలకువ వచ్చేసరికి చాల పొద్దెక్కింది. సురేశ్ ఇంటికి వచ్చాడో, లేదో తెలియదు లేచి లైటిక్ వచ్చింది అదల.

“ఉదయాన్నే బాబుగారు వల్లెటూళ్లకు వెళ్లారు” అని చెప్పాడు నాకరు.

“ఎవరన్నా తోడు వెళ్లారా?”

“లేదు నేనూ బయలు దేరాను. కాని వారు వద్దన్నారు.”

“అందుకని బండి చూటాడి వుండి వచ్చావన్నమాట! నన్నెందుకు లేవలేదూ?”

నాకరు చూటాడలేదు

“బండి నువ్వే పిల్చుకు వచ్చానా?”

“బండివాణ్ణి ఉదయాన్నే రమ్మనిమని బాబుగారు బండివాడికి నిన్ను కే చెప్పారు. వాడే వచ్చాడు”

నిన్న రాత్రి జరిగిన సంఘటన వల్లనే సురేశ్ కాబు తెగించి వెళ్లాడని అవల నమ్మలేదు వెళ్లాలన్న సంకల్పం అతనిలో ఉంది తాను భయపడి పోయినందువల్లనే నిన్నటి రాత్రి మటుకు ఆగిపోయాడు.

“మళ్ళీ ఎప్పుడు తిరిగి వస్తావన్నార? ఏమైనా చెప్పారా?”

“రెండునూడు రోజుల్లో వచ్చేస్తానన్నారు”

అవల సురేమో ప్రశ్న వెయ్యలేదు, నిన్న మెట్టుమీదినించి వడ్డెందువల్ల తగిలిన గాయం ఎట్టిదో ఆమె ఇంతవరకూ చూచుకోలేదు ఇవాళ మరింత బాధ గాఉంది. ఓంట్లో ఎలాఉందో ఒక్కసారి కనుక్కోవోదామని బహుశా రానుబాబు వస్తాడేమో! ఆమెకు భయంగా ఉంది. మహిమబాబు ఎవరికి వినిపయమా చెప్పడు. ఆమెకు బాగా నమ్మకమే; కాని దైవవశాత్తు విడి ఎలాపోయి ఎలావస్తుందో నని గుండె పీకేతూనే ఉంది. సమస్త ఇంద్రియాలూ దరవాణా దిగ్గర వహరావాస్తూనే ఉన్నవి. ఇలాగే ఆరోజంతా

గడచి పోయింది. రాత్రిపడింది. రాంబాబు ఇంకేమీ వస్తాడనే... అని నిరుద్విగ్నయై ఆమెపడుకుంది. తేబిల్ మీద మందుల ట్రేజీ పుస్తకం ఒకటి వడి ఉంది. అది అందుకుని చూస్తూ చూస్తూ ఎప్పుడు నిద్రపట్టిందో ఆమెకే తెలియదు.

42

“బాబుగారు లేపో, ఎల్లండి వచ్చేస్తారు, లేకపోతే అతావులెల్లండి తప్పకుండా వస్తారు” — అని నాకరు చెప్పాడు. కాని అచలకు నమ్మకం చిక్కలేదు.

ఈమూడు రోజుల్లో ఒక్కరోజైతే రాంబాబు రాలేదు. ఆయన వస్తాడేమోనని అనుమానం కలిగితే ఆమెకిరీరం యావత్తూ మంచుమద్దవిపోతున్నది. ఆమూడురోజులూ ఆమెక దేభయం ‘ఆయన స్పష్టంగా ఉన్నాడు; బహుశః జ్వరం ఎక్కువైందేమో’ అన్న భావమే ఆమెకు పోలేదు. చూడో నాడు మాత్రం అక్కడినించి ఒకనాకరు వచ్చాడు. కాని నాడు ఇంట్లోకి రాలేదు. అచలాచేవితో మాటాడలేదు. బైటప్రన్ననాకరుతో ఏదోమాటాడి వెలిపోయాడు? — ఈ ప్రశ్నలు అచలాచేవిని కలత పెట్టసాగినవి. కాని నాకర్ని పిల్చి కనుక్కోటానికి అంతరాత్మ ఒప్పుకోవటంలేదు. ఈయల్లు సరజామ, నాకర్ల సర్వం విడిచి ఎక్కడికైతే పారిపోతే బాగుండని పించి దామెకు.

చివరకు నాకర్ని పిలిపించింది. “మజొల్ గ్రామం ఎంతదూరంఉందో తెలుసుకా నీవు?”

“కసారి బాబుగారితో వెల్లివచ్చాను. ఆరు, ఏడు రోసులు ఉండొచ్చు” అన్నాడు రఘువీర్.

“నాతోకూడా వస్తావా, వెళ్దాం?”

రఘువీర్ అక్కర్లేపోయాడు —

“అక్కడ తీవ్రంగా ప్లేగువ్యాధి ప్రబలిఉంది అమ్మగారూ!”

“నీకు భయంగాఉంటే నాతోకూడా ఎవగన్నా వస్తారేమో కనుక్కో. డబ్బు ఎంతకా నాలంటే కలత ఇస్తాను”

“మీకు భయం లేకపోతే నాకుమాత్రం భయమెందుకంటే అమ్మా! కాని దారి...రాళ్లూ రప్పలూ బండీ వెళ్లదు.”

“పోనీ, డోలీఒకటి మాటాడి వట్టుకురా; ఆలశ్యం చెయ్యకు.”

రఘువీర్ డోలీ తెచ్చాడు. ఒక కంబళీ, కర్ర పుచ్చుకుని తానూ కాలినడకన బయలుదేరాడు. ఇంటికావలాకు నాకర్ర మ నియోగించి అచలా జేవి బయలుదేరించి అప్పుడామె ముఝమ్మో గత సంఘటనలన్నీ స్వప్నం లా లా గిరున తిరిగాయి. తనగతి ఇలా జౌతుందని ఎన్నడూ అనుకోలేదు గదా!

అచలాజేవి మజాలీపల్లె చేరేసరికి మార్కాస్తమయమైంది. త్రోవలా ఉన్న పల్లెబూళ్లన్నీ చాలవరకు పేగువ్యాధి చే పాడుబడిపోయాయి. ఎక్కడ చూచినా పీచుగుఱెటలే; కవాల్ని పలకాబోకి మోసుకుపోయేవాళ్లే. అచలకు యద్రభూమిలో ప్రయాణంచేస్తున్నట్టనిపించింది.

మజాలీ చేరాక వారిసీ వీరిసీ విచారింపగా డాక్టరు సురేశ్ ఉన్న చోటు తెలిసింది.

యందర రఘువీర్ లోనికి వెళ్లాడు. వసారాలో మంచంమీద వడుకు న్నాడు సురేశ్. ఒక మసలి స్త్రీ విసురుతూ పక్కన కూచుంది.

“బాబూ!”

సురేశ్ ఉలికిపడి కళ్లు తెరచి చూచాడు “ఎవరు? రఘువీర్!”

రఘువీర్ నమస్కారంచేసి దగ్గరకు వచ్చాడు కాని పాలిపోయిన సురేశ్ బాబు ముఖం చూస్తుంటే అతని నోట మాటరాలేదు.

“నువ్వు ఇక్కడికి రావటం ఏమిటి?”

రఘువీర్ ద్వారంకేసి చూపుతూ — “అమ్మగారు...” అన్నాడు.

“నిన్నిక్కడికి వెళ్లి రమ్మన్నదా?” అని సురేశ్ అడిగాడు ఆశ్చర్య వడుతూ మంచంమీద లేచికుమని —

“లేదుబాబూ! ఆమెకూడా వచ్చారు.”

సురేశ్ ఒక నిమిషంసేపు గుడ్లు ఒప్పజెప్పి చూచాడు. మెల్లిగా మళ్లివడుకున్నాడు.

అచల లోపలికి వచ్చింది. పక్కమీద ఒకమూల కూచుంది, ‘రా, కూచో’ అని మాత్రం మర్కాదార్థంగా అన్నాడు సురేశ్.

చిన్నప్పటినుంచి అతడు అవేశానికి దానుడు. ఆత్మ సంయమన మొర గడు. కాని ఇటీవల రాంబాబు గారింటిలో మహిష్ తనవైపు తిరుగువృత్తి

విసిరి, మారుమూటాడకండా, ముఖం త్రిప్పుకుని వెళ్లిపోయాడు అక్షణంలా అత్య సంయమనావశ్యకత సురేశకు జీవితంలో ప్రప్రథమంగా గోచరించింది. ఇప్పుడు అచలాదేవి వృద్ధయంలో ఎంత తీవ్రమైన తుపాను రేగుతున్నదో అతడెరుగును. తనవృద్ధయంలో అక్షణాన రేగిన ఉన్నత ఆవేగంతో ఘర్జించుతున్న కల్లుమూనుకుని అలాగే మానంగా ఉన్నాడు. వృద్ధయంలోని పశ్చాత్తాపాన్ని శేషమగ్రము బైటికి ప్రకటించ నీయలేదు.

చివరకు రఘువీర్ బైటికి వెళ్లాడు. సురేశ్ కల్లు తేరచాడు. “నా ఉత్తరం అందిందా?”

“లేదు” అన్నది అచల వంచిన తల యెత్తకండానే.

“ఉత్తరం అందకండానే వచ్చేవా? అక్కర్లేగా ఉండే. అయినా నువ్వు రావటం ఒకందుకు మంచిదే. మరొకసారి నిన్ను చూడగలిగాను” అంటూ సురేశబాబు ఒక క్షణంసేపు ఆమె సమీపవదనం విలోకించి మళ్ళీ అన్నాడు— “నామూలాన నీకు చాల దుఃఖం కలిగింది. అమరజాంతిమూ అది వదిలిపోయే దుఃఖంకాదు. నేనే ఆపరాధం చేశాను. నువ్వు మహిమను ఇంత అధికంగా ప్రేమిస్తున్నావని నేను అనుకోలేదు”

అచల వంచిన తల యెత్త లేదు. సురేశ్ మళ్ళీ ఇలా అన్నాడు— “అదీగాక మానవుల మనస్థైర్యంలో నాకు సమ్మకంలేదు. దేశకాలాలను బట్టి నడుస్తుంది; ప్రేమకూడా అంతే— అనుకున్నాను. నీ కరీరాన్ని పొంది నీ మనస్సును కూడా పొందగలననీ, నీ ప్రేమకూడా దుష్ప్రవృత్తము కాదనీ అనుకున్నాను. నా సర్వస్వంనీకీచ్చి నిన్నులోభ పెట్టగలననుకున్నాను. ఎప్పటికైనా నా అదృష్టం తిరిగి నీవు ప్రసన్నురాలవై నన్ను మన్నిస్తావనుకున్నాను”

అచల నేలకేసి చూస్తూకూయంది “గ్రామంలో అందరూ ప్లేగుభయం వల్ల పారిపోయారు. ఇక్కడ మీషని విపోతే వెడతాం... ఇంకే దేశానికైనా... డేహరీలో ఇంకా ఒక్క క్షణం కూడా ఉండలేం” — అన్నది ఆమె లజ్జాన్వితయై మృదుల కంఠాన.

“నాకూ తెలుసు అసంగతి” అని సురేశ్ ఒకనిబ్బూర్పు విడిచాడు. మరికాసేపాగి మెల్లగా— “ఇవాళ ఉదయమే రెండు ఉత్తరాలు రాశాన; నీకు ఒకటి, అతడు ఇంకా డేహరీలోనే ఉంటే ఉత్తరం అందగానే మహిమికోకటి తప్పకండా వచ్చేస్తాడు” అన్నాడు.

“వారికెందుకు రాకాయ” — భయవిఘ్నయాలతో అచల ప్రశ్నించింది

“చిన్నప్పటి నించీ నాకు వీనమస్య వచ్చి నా అతడే చిక్కువిడదీసి పరిష్కరిస్తూ ఉండేవాడు. అంతటి ధైర్యం అతనిలోనే ఉంది. అతడేమల్లి ఇవ్వడు నాకు కావలసి వచ్చాడు”

అచలాదేవి నుండే దడవడ లాడింది. నేలకేసి చూస్తూ కూచుంది. నురేళ్ళ ఇంకా ఇలాఅన్నాడు — “ఉత్తరంలో అన్ని విషయాలు రాకాను చదువుకుంటే అతనికే తెలిసిపోతుంది. ఆనాడు నావీలురామా నీచేతి కిచ్చాను, జ్ఞాపకం ఉంది కదూ! అందులో రాసినట్టు నాఅస్తి అంతా నీ అధీనంలోనే ఉంటుంది నీకు కావలసినంత నువు ఉంచుకోవచ్చు — కాని నువు ఉంచుకోవసలిన అవసరంలేదు. నేనే బ్రతికివుంటే నాసామ్యంతా వీలలకు చెందవలసినదే. అలాగే నేను చచ్చిపోయినా నాఅస్తి అంతా వీడలకు సంక్రమించటమే నాకోరిక నావస్తువ ఒక్కటి కూడా నువు ఉంచుకోవద్దు అచలా! నీకు శాంతి చేశార వలెనని నాఅశ్రితము పూర్తిగా మరచిపో ప్రపంచంలో మనం అనేక దుఃఖాలు సహించ గలుగుతున్నాము. ఏనాటి కైనా నావల్ల కలిగిన దుఃఖాన్ని నువు మరచిపోయి సుఖశాంతులు పొంద వలెనని కాకాంక్ష”

నురేళ్ళ మాటలు వింటోంటే అచలకు భయమనిపించింది. “అలా మాటాడకండి. ఏదీ ఒక్కసారి లేదికూచోండి. ఇక్కడినించి తొందరగా పారిపోయే ఉపాయం ఆలోచించండి”

ఆమె భయం, అవేశం అర్థమైకూడా నురేళ్ళ మాటాడలేదు. ఇంత నేపటినించీ వినురుతూ కూచున్న ముసలావిడ అడిగింది — “బాబూ! లోపలికి వస్తారా! దీవం ఇక్కడికే వట్టుకురానా?”

ఈ మాటకుకూడా నురేళ్ళ జవాబుచెప్పలేదు. అచల మరీ ఉద్విగ్న అయింది. “ఇదిపరకు చెప్పినమాటే మల్లీ చెబుదామనుకుంది కాని ఇంతలో కళ్లుతెరచాడు. ఇంతపరకూ నీకు అసలువిషయం చెప్పానుకాదు. అచలా! నేను చనిపోతున్నాను బ్రతుకుతానన్న ఆశ లేదు”

ఏదో అవ్యక్తధ్వని అచలాదేవి కంఠం వెలువడివచ్చింది. రాతి శాస్త్రులా కూచుండిపోయింది.

“నేను బుద్ధిపూర్వకంగా చచ్చిపోతున్నానని ఎవరూ అనుకోకండి, అది అబద్ధం. అలా మిరనుకుంటే మరణవేదనకన్నా ఎక్కువ బాధ అనుభవిస్తాను. అందరూ చనిపోయినట్టే నేనూ చచ్చిపోతున్నాను. మృత్యువు

నించి తప్పించుకోలేదు: కాబట్టి చచ్చిపోతున్నాను. చచ్చిపోవాలని నాకు కోరికేమీలేదు.”

అచల ఏమీ పలుకలేదు. మాటాడ గల శక్తి ఆమెలో లేదు. భీతహరిణమువలె ఉన్న ఆమె మూర్తిని సురేశ్ చూచాడు—“ఇక్కడికి రాకండా ఉండలేకపోయాను. అందుచేతనే ఆనాడు సీతో చెప్పకండా కూడా వచ్చేకాను. వచ్చి చూస్తే—ఈ గ్రామస్తులంతా అంతకుముందే ఎక్కడికో పారిపోయారు. ఈయింట్లో ఒక నాకరు చనిపోయాడు. వాడి దహనక్రియలు సేసే జరిగించాను. ఆ తరువాత ఇంటికి వెళ్దామనుకున్నాను. ఇంతలో ఒక కుర్రవాడు ఏడుస్తూ వచ్చాడు వాళ్ళ అమ్మకు నున్నీగా ఉండటం వెళ్లి అనలేవనో చేసి వచ్చాను; అడ్డంపడ్డాను. ఎన్ని ఆనలేవనూ చేశాను? ఎంతజాగ్రత్తగా ఉంటాను? ఆయినా ఈసారి పెద్దమ్మవారు నెత్తిమీద కూచుంది. నాబోటనలేదు కోనుకుపోయింది. వెంటనే ఇక్కడికి వచ్చి కట్టు కట్టుకున్నాను. బయలుదేరి ఇంటికిరావటానికి వీలుంటే రాలేక పోయానా? నిన్న రాత్రినించీ జ్వరం వస్తున్నది ఉదయమే మీ యిద్దరికీ ఉత్తరాలు రాసి పంపించాను”

అచలాదేవి కన్నీళ్లు ఆపుకుని వ్యాకులచిత్తయై—“నేను ఎక్కివచ్చిన దోలెలో మీరు కూచుని... వెడదాంపదండి. తక్షణం వెడదాం, ఒక్కనిమిదం కూడా ఇక్కడ ఇక ఉండవద్దు”

“మరిసీవో!”

“నేను నడుస్తాను.”

“నడుస్తావా? ఇంతదూరం?”

“మీకాళ్లు పట్టుకుని బ్రతిమాలుతున్నాను. ఏమీ అడ్డుచెప్పకండి; తక్షణం బయలు దేరండి”—అంటూ అచల ఏడుపు ఆరంభించింది.

సురేశ్ ఒక దీర్ఘ నిశ్వాసం విడిచాడు—“సరే, అలాగే... కానీ వెళ్ల పలసిన అవసరంలేదు”

అచల లేచి బైటికి వచ్చింది ఒక చెట్టుక్రింద కూచుని రఘువీర్ కవగలు తింటున్నాడు.

“రఘువీర్! బాబుకు బాగాజ్వరంగా ఉంది. వెంటనే ఇంటికి తీసుకు పోవాలి; దోలీవాడికి ఎంత డబ్బుకావలసినా ఇస్తామని చెప్పు”

ఆమెగారి వ్యాకుల కంఠస్వరం విని రఘువీర్ ఉలికిపడ్డాడు.

“కాని వాడు ఇక్కడే మోయలేడు అమ్మగారూ!”

తన జీవన కురుక్షేత్రం ఏమిటి ఈ సమస్యలు ఏమిటి ఈ యుద్ధం
వల్ల తనకేమి ప్రయోజనం? ఈ ప్రశ్నలకు ఈ 'మౌనం' ఈ 'శాంతి'
సర్వం విడిచిపెట్టి ఈ చీకటిలో తాను ఉండిపోయే సోమరివా? తనకురాత
తన యీ జీవితం యావత్తు కురుక్షేత్రంలా? పోరున వెంటుంటున్నావ్
యంగయ్య గాంధీరాలవరకు గొలు కొడిరూ ఉంటు వా?

అనలు అమరు శ్రీశ్రయంబుం దేనికి అనుభవమొదలి ఎవరు అనుభవించారు? ఆ అనుభవించిన వ్యక్తిత్వము నున్న వానినొందఁ జూచుకొనినాఁడెందులకు. నిస్సహాయుడై మఱింపనువాడును? అతనికి జీవితమొకటిగాను, తం దీకొదా? ఇంకెవరి వృత్తయందా? నూ ఇంతా కిం తెలుసా నాంబా? మోహం లేదా? ఎవరూమత చాచుం చెప్పుకోవదా?

హతాశు గా ఆమె ఆశోచుచున్నది అనిపించును. ఎక్కడ వచ్చి గా. తు
గట్టిగా పినుక తూర్పుటలు ఆమెకు బాగా ఉంది ఇంకా నూతన వాచి
పేర్లు తెలిపాడు ఆచార్యుని పనికి ముచిల్లము ప్రాసించినది చచ్చి నోళ్ళు బయ్యె
నుంది.

ఆసుయంలో ఆమెకుకాంతి లేదు, క్లాంకి లేక, నిద్ర కావటం లేక
గుడ్డు వొచ్చిజెప్పి బైట అంధకారం కి చూస్తూకూమంచి చాలనోజాలనిచీ
మహాభారతం సాగుతున్నది. ఈనడు ఆతిమ సర్వనాశన కాండ
కర్ణకు గోచరమౌన్నది నాలుగువైపులా నిక్షప్తమైరుతే (చదివిస్తున్నవి
అనేకమంది ఒకసోకరుపాడుదుకుని చచ్చిపోతున్నాడు అక్షయ కోటు
చితులు మండుతున్నవి. ఆరుతున్నవి. వాటిలోనించి శేషువు పొగతో
సగరమర్మ లో గాలుఆవృతములై పోయినవి

ఆమెకన్నుల వెంట ఆశువుబరాలి సుదీర్ఘబాణు నిందుమీద చదు
తున్నది.

“కుశ్యరా! నేను చాలాదుఃఖం పడుచున్నాను. నేను దుష్టతనం
 ఇంత అంతా కాదు, కువాడు నువు ఈనురేఖ బాటును తుమించి రక్షించు
 నాడు, కల్లి లేదు, కండ్ల లేదు, తోడు లేదు, భర్త లేదు ఇంతకన్నకలిసిన దాన్ని
 ఎక్కడా నాంత నిలువనీడలేదు సహించవలసిన వైషమ్యం అంతా పొందాను.
 ఇంకా నన్నీ ప్రపంచం ప్రాణాలతో ఉంచుచున్న ప్రభూ కీర్తనగా నన్ను
 నీపద్మకు తీసుకుపో” అని లాలాస ప్రార్థన. ఆమె.

५५

అప్పుడే తెల్లవారుతూ ఉంది. పిలుపుని ఆచల ఉలికిపడ్డది. ద్వారం దగ్గర రఘువీర్ నిల్చి యున్నాడు. ఎవరోపచ్చారని చెప్పటానికి అతడు వచ్చాడు.

“ఏమిటి రఘువీర్!” అంటూ అటు కేసి చూచింది ఆచల. మహిష్ లోనికి అడుగుజేతాడు ఇద్దరి. చూపులూ కలిశాయి

ఆమె కంపించింది. చూపులు నేలకు దించుకుంది. క్షణమాత్రంగా మహిష్ బాబు ద్వారం దగ్గరే స్తంభించిపోయాడు. తిన్నగా లోపలికి వచ్చాడు.

“ఎలాఉంది సురేశ్?” — అని అడిగాడు మృదువుగా.

ఆచల తలయెత్త లేదు. జవాబు చెప్పలేదు తనకేమీ తెలియదన్నట్టుగా నిలబడింది.

మహిష్ బాబు చేరువకువచ్చి సురేశ్ నుదుటిమీద చెయిపెట్టి చూచాడు, సురేశ్ కన్నులు తెరచాడు. ఆకన్నులు నిశ్చేషములు. చూచి మహిష్ బాబు విచలితుడైనాడు. అతని నోటివెంట మాట రాలేదు కానేపు అని — “ఎలాఉంది సురేశ్!” అని అడిగాడు.

“ఏమిటాగులేదు. నేను వెళ్లిపోతున్నాను. నువ్వు వస్తావనే అనుకున్నాను. దగ్గర కూచో —”

మహిష్ బాబు మంచంమీద కూచున్నాడు “జేహరిలో డాక్టరు ఉన్నాడు. నా బండిలో ఎలాగో —”

“వద్దు లాభంలేదు నన్ను కాంతగావెల్లిపోనీ...”

“కాని ఇంత వరకూ”

“ఔను, ఇంతవరకూ తెలివితోనే ఉన్నాను. అయినా మాటిమాటికి ఏదో మరుపునమ్మనేఉంది. బ్రతికి వున్నాన్ని నాళ్లూ నేను బీదజనులకు సరిగా అక్కరకు వచ్చానుకాదు. నామరణానంతరం నా సంపదయైనా వారికి చెందవలె ఈమాట చెప్పటానికే నిన్నిక్కడికి పిలిపించాను. అంతేగాని... త్వరగా పంపేడుకుని కావ్యరచనచేసే శక్తి నాలో లేదు”

మహిష్ మాటాడలేదు, సురేశ్ ఇంకా ఇలా చెప్పసాగాడు — “అటువంటి విషయాల్లో నాకు విశ్వాసంలేదు; నాకు నచ్చవుకూడాను నీకు మరణం నేను ఆశించను నావిలునామా రాకాను! ఆచలాదేవికి నేనేమీ ఇవ్వలేదు. ఏదోఇచ్చి ఇంకా ఆమెను అవమానించటం నాశీష్టంలేదు. కాని అవసరమైతే మాత్రం ఆమెకు కావలసినంత తీసుకోవచ్చు.

మహిమ్ వ్యావలచిత్తుడైనాడు. “నీవిల్లునామా విషయంలో నాకేం దును బోక్యం పెడతావు?”

“నా విల్లునామాలోని అంశాలు పూర్తిగా జరుగ గలందులకు నీబోక్యం అవసరం నీకు ఆశలేదు. దేనిమీదా లోభంలేదు — ఆదలా! నువు రాత్రి అంతా మేలుకునే ఉన్నావు. వెళ్లి ముఖంకడుక్కో; వెళ్లు”

అవల లోనికి వెళ్లి పోయింది సురేశ్ మహిమ్ కేసీమామ్మా — “మహిమ్! ఒక్క విషయం తెలుసుకుంటే నాకు చాలా దుఃఖమేపిస్తున్నది అవల నిన్నెంతో ప్రేమిస్తున్నది, అనంగతి నేనూ గుర్తింలేకపోయాను; నీకూ తెలియదు; ఆమెకూడా యెరుగదు. నీ దారిద్ర్యస్థితి అప్రేమను... పోనీ, అనంగతి అంతా ఇప్పుడేంయకు? ఆమెందర వస్తువును నేను భూలియా సరికము చేశాను. నేనూ పొందలేకపోయాను; నీకూ లభించనీయలేదు, ఏం చెయ్యను? — నూ బామ్మను కాస్త కనిపెట్టిఉండు ఆమెపాపం చాలా దుఃఖిస్తుంది” అన్నాడు,

అయింటి ముసలమ్మ మందునీపా తెచ్చింది. “వస్తు; ఇప్పుడుమండు అక్కర్లేదు, కాసిని మంచినీళ్లు చాలు — నేనొక నాటకం రాశాను మహిమ్! నా డ్రాయర్ లోఉంది; చదువు” అన్నాడు సురేశ్.

మహిమ్ అతనిముఖంకేసి చూడలేక నేలమామ్మకూయని వింటున్నాడు. ఏకానూటాడాలని నోరుతెరువబోయాడు. కాని సురేశ్ అడ్డం వచ్చాడు. “మహిమ్! నేనుకానేవు నిద్రపోతాను. ఇంతలో నువు ముఖం కడుక్కుని కాఫీ అదీ త్రాగు” అంటూ కళ్లుమూసుకున్నాడు

“ఒక్కమాట ఉన్నది సురేశ్!”

“ఏమిటి?”

“నువు భగవంతుని ఎన్నడూ స్మరించలేదు. అతడు...”

“నాకు అక్కర్లేదు” అంటూముఖం విశృంఖలాగా పెట్టి దుబ్బటి కన్నులు కడుకున్నాడు సురేశ్. ఒకదీర్ఘనిశ్వాసాన్ని బలవంతాన అగడకున్నాడు మహిమ్.

మహిమ్ బయలుదేరి వెళ్ళిన రోజున రాంబాబు ఇంటోలేడు. ఇంటికి రాగానే మహిమ్బాబుకు సురేశ్ రాసిన ఉత్తరం చదువుకున్నాడు. రెడ్డి ఇం బయలుదేరి, దారిపొడుగునా, గుర్రాన్నిచావమోది, మజ్జాతీగ్రామం చేరుకున్నాడు. అయిన ఎవరో పోలీసు ఉద్యోగి కామాలనుకుని ఒకరుకాణ్డాడు స్వయంగా వెంటబెట్టుకుని సురేశ్ బాబును చూపించి వెళ్ళాడు.

అప్పటికే ఆశ్వాసంముగిసిపోయింది. సురేశ్ ప్రాణంవిడిచి అప్పటికి రెండుగంటలైంది. శవాన్ని బైటికి చేర్చారు అక్కడ ఒక అరుగు మీద అచలాదేవి కూచునిఉంది.

అదృశ్యం రాంబాబు మాడలేక పోయాడు, 'ఆరె, ఆయ్యో' అంటూ దుఃఖావేశ పరవళ్ళు వేసి ఏడ్చాడు. అచల ఆయనకేసి ఒకసారి తలెత్తి చూచింది. మళ్ళి తల ఎంచుకుంది రాంబాబు అర్తకఃతధ్వని ఆమె చెవుల వరకే వెల్లింది అతకన్నా లోతుకు వెళ్ళలేదు.

ఏడుపువీరి మహిమ్ బైటికి వచ్చాడు, "మీరు రావటం మంచిదైంది రాంబాబూ! లేకపోతే ఒక్కడినీ చాల ఆవస్థ వడవలసి వచ్చేది"

రాంబాబు కన్నీళ్ళు తుడుచు కున్నాడు, ఏం చెయ్యాలి, ఏమి మాటాడాలో ఆయన కేమి పాలు పోవటంలేదు

"మార్షువీర్ కట్టెలు సంపాదించాడు. ఇక్కడికి నదిఎంతో దూరం లేదు. మన ముగ్గురమూ శవాన్ని మోసుకు పోవాలి మనకు సాయపడేందుకు ఊళ్లోజనం కూడా ఎవరూలేరు." — అన్నాడు మహిమ్.

సువ్రా, "నేనూ... మూడోవాడేడి" అన్నాడు రాంబాబు

"రఘువీర్ ఉన్నాడుగా!"

"ఛీ ఛీ బ్రాహ్మణ శవాన్నివాడు ముట్టుకోవటం గా కీర్తనలేదు మన యిద్దరమే మోసుకుపోదాం, ఎర్రవాలేడు.

"సరే ఆలాగే" అని మహిమ్ ఏదో పనిమీద లోనికి వెళ్ళాడు రాంబాబు వసారాలో స్తంభానికి ఆసుతుని మానంగా కూచున్నాడు.

ఆయన చాల పెద్దవాడు! తన హయాంలో ఎన్నోచావులు చూచాడు ఎంతమంది దుఃఖితులనో పరామర్శించాడు. సురేశ్ మృతి ఆయన్ను పూర్తి గా విచలితుని చేసింది. ఒకసారి అచలాదేవి అతని వక్షంమీద వాలి భోయన ఏడ్చింది. ఆయన ఆ సన్నివేశాన్ని మరచి పోలేదు. ఆయనలోని పితృహృది మం వేదనతో కుమిలి పోతున్నది అచలాదేవిని తానెలా ఓదార్చగలడు? ఏమిపాలు పోవటంలేదు. మిక్కిలి శోకాతురుడైనాడు మనిషి, ఒకసారి అచలాదేవిని ఒడిలోకి తీసుకుని భయపడకమ్మా, ఇంకా నేను బ్రతికే వున్నానుగా? అని ఓదార్చ వలెనని ఆయన హృదయం ఆత్మత పడుతున్నది.

కాని అచలాదేవి అటుకేసి తిరిగి మానంగా... ఎవరితోనూ తన కేమి సంబంధం లేనట్లు గా కూచుని ఇన్నాళ్లనిలచీ ఆమె తనమనోవేషన మూలకూ తానే అనుభవించింది. ఒక్కసారి కూడా మనసులో ఉన్నది

అమసలి వాడికి చెప్పకోనేలేదు. ఇప్పుడు కొత్తగా భర్త చరిపోతే ఎంత ధైర్యంగా, విచారమన్నది లేకుండా, రాయిలూ, కూమండే! ఎంత కఠినమైన మనస్సు! రాంబాబుకు ఆమె తరహా చూస్తూంటే... ఇన్నాళ్లనించి ఆమె పట్ల తనమన్న వాత్సల్యమంతా ఇగిరి పోతున్నది.

మార్గాస్త మయమైంది నహిమ్ లోపలనించి వచ్చాడు. రాంబాబు తోసహా శనాన్ని మోసుకు పోయేందుకు ఉద్యమిస్తూ — “అవలా! నవుచ్చెల్లి లోపలకూచో. మేము తిరిగి వచ్చేసరికి అలస్యం కావచ్చు” అన్నాడు.

అవల ఏమీ నిలకలేదు. రాంబాబు పొర్లివస్తూన్న దుఃఖాన్ని నిగ్రహించుకుని అన్నాడు — “అమ్మయ్యా! చెప్పటానికి నాకు నోరు రావటం లేదు. నాగుండె పగిలి పోతున్నది. కాని చెప్పక తప్పదు. అనుదాని అంతిమ కర్తవ్యం నువు నెరవేర్చాలి. ముఖాన్ని —” అర్థోక్తిగా అగిపోయి, అపులేక వచ్చాడు.

అవలాదేవి ముఖం, కన్నులు అత్యంత నీరసంగా ఉన్నవి క్షణంనేపు రాంబాబుకేసి నీరంగామంచింది. “న్నది. —

“అవసరమైతే ముఖాన్ని సమర్పిస్తాను. కాని నేను వారీభార్యను కాదు.”

రాంబాబు వ్రజాహతునివలె కుంగిపోయాడు. ‘నిర్మి మేషదృష్టిని ఆమెకేసి చూస్తూ —

“నువు నురేకో బాబు భార్యవుకాదా!” — అని అడిగాడు

“అయ్యన నాభర్త కాదు” — అని అవిచలితస్వరాన జవాబిచ్చింది అవల.

అవలాదేవి తనయి. టో అడుగు పెట్టినవాటి నించీ, ఆమె మూర్ఖ పోయిన సమయంవరకూ — సమస్త సంఘటనలూ రాంబాబు మృదయంగా గిరున తిరిగాయి. అయితే ఈమె ఎవరు? ఎవరిబిడ్డ? ఏమిజాతి? వ్యో కాడుకద! తానామెను ‘బిడ్డా’ ‘అమ్మా’ అనే అప్రయోగంగా పిల్చాడు; ఆమె వండిన కూడు తిన్నాడు; ఇంట్లో దేవుడికి కూడా ఆమెచేత నీవేదన చేయించాడు రాంబాబు శరీరం అంతా ఏదో వేదనతో నిండి పోయింది. ప్రేమతో, వాత్సల్యంతో, కరుణతో ఆమెను అభిషేకం చేశాడు. ఇప్పుడు అఆపేక్ష అంతా... ఎడారిలో నీటి చుక్కలువలె... గుండెలో ఇంకి పోయింది.

మహిమ్ కూడా స్తంభితుడైనాడు “అయితే మరేమీచేద్దాం? నునం శనాన్ని తీసుకుపోదాం బదండి” అన్నాడు.

“ఏ.” అంటూ మహిష్ను అనుసరించాడు. వీదోనడిచి వెడుతున్నాడే గాని బాహ్య జ్ఞానమే ఉన్నట్టులేదు మనిషికి జాతిపోయింది; భర్తం భ్రష్టమైంది ఈమానవజన్మవ్యర్థమై పోయింది, అన్నమాట! మాత్రం ఆయన చెవిలో శబ్దిస్తున్నది.

నురేశ్ బాబు దహనక్రియ ముగియగానే రాంబాబు ఇంటికివచ్చి, వెంటనే బండీవాణ్ణి పిల్చి తిరుగు ప్రయాణానికి తయారు కమ్మన్నాడు.

“ఇప్పుడే బయలుదేరి వెడతారా?” అన్నాడు మహిష్.

“ఔను. రేపు ఉదయంబడికే నేను కాశీవెళ్లి పోవాలి. ఇప్పుడే ఇక్కడనుంచి కదలకపోతే... నామరైలు అందదు”

రాంబాబు మనోభావం మహిష్ గ్రహించాడు. ఆయన ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకునేందుకే కాశీవెడుతున్నాడని అతనికి తెలుసు, అందుకోసం సంతోషిస్తూనే అన్నాడు —

“నేను ఈప్రాంతాలను కొత్త వాణ్ణి నాకేమీ తెలియదు. దయవుంది యీమెను కూడాకాస్త తీసుకు వెడితే.....”

రాంబాబు మండిపడ్డాడు — “దయ? నీకుమతిపోయిందా మహిష్ బాబు!”

మహిష్ బాబు ఇక ఆయనతో వాదించదలచుకోలేదు. “బహుశః ఈమెఇక్కడ రెండు మూడుకోజాలనుంచీ అన్నపానాదులు లేకండాఉంది. ఈమె నిక్కడ ఈభయంకరప్రదేశంలో ఒంటిగా దిగ విడిచి పోవటం... అన్నాడు వినయంగా, భయంభయయంగా.

నిష్ఠానిధియైన ఆ బ్రాహ్మణుని వృద్ధయంమరింత కఠినమై పోయింది.

“ఓహో, నువ్వుకూడా బ్రాహ్మమతస్తుడివేగా! మరచిపోయాను. నువ్వు బ్రహ్మజ్ఞాని వైతేకావచ్చు. నేను అధివతితుడిని కావాలన్న కోరిక నీకు లేకపోతే... ఈమలట విషయంలో ‘దయ’ ‘మాయ’ అంటూ అలాటి విషయా లేమీనాకు చెప్పనద్దు” అని తీవ్రంగావలికి వెంటనే బండీలో ఎక్కి కూచున్నాడు. “ఇప్పుడిక బ్రహ్మజ్ఞానంతో పనిలేదు, ప్రాణం కాపాడుకోవాలంటే వచ్చి బండీ యెక్కు” అన్నాడు.

మహిష్ ఒక్కనవసాసారంచేశాడు, రాంబాబు బండీపాగిపోయింది
బండీచిల్లుకుని వచ్చిన ఒక దిర్ఘ నిశ్వాసం విడిచాడు మహిష్!

అచల లోపల కూచుండి, బండి సాగిపోయిన చప్పుడు విన్నది, రాంబాబు లోపలికి రానే లేదు, ఒక్కమాట కూడా ఆమెతో మాటాడలేదు దానితాత్పర్యం ఆమెకు నుచ్చివ్వమే.

సురేశ్ బాబు మృత్యువు కలిగిన భయంకూడా చల్లారింది మహిమ్మనికీ వచ్చాడు ఆమెకు చాల సమాధం గా వచ్చినిల్చినాడు, ఆమె చెక్కిళ్లు లజ్జాబాహులు కాశేడు.

“ఇకనీ ముందుకార్యక్రమం ఏమిటి?” అని అడిగాడు మహిమ్.

“నేనా?” అంటూ తలెత్తి అతని ముఖంలో చూచింది ఆపుడామె వ్యవహారంలో ఏమేమి భావాలు కలిగినవో ఆమెకే తెలియాలి “నాకేమిపాలు పోవటంలేదు, మీరేమిచేయమంటే అలాగే చేస్తాను” అన్నది

మహిమ్ ఆశ్చర్య పోయాడు. శంకితుడైనాడు. ఆమె చూపులో చాంచల్యంలేదు. స్వచ్ఛంగా ఉండి ఆకస్మాత్తులో ఆమె వ్యవహారం చాల పరకు ప్రతిఫలించింది. ఆమె వ్యవహారంలో భయంలేదు, చింతలేదు. భావికీ విత స్వరూపమే ఆమెకు కనిపించినట్లులేదు భవిష్యత్తును గురించి ఆమె ఏమీ నిర్ణయించుకొన్నట్లులేదు నిర్వికారయై నిల్చింది ఆత్మాచారము సహించి ఆననానితయై చివరకు ఇంత విరాగి విపోయిందా? మహిమ్ ఆశ్చర్య పోయాడు.

“ఇలా చెయ్యమని నేనెందుకు నిన్నాజ్ఞాపించాలి? నేను చెప్పినట్టే నువ్వెందుకు చెయ్యాలి?” అన్నాడు మహిమ్ స్వాభావిక కంఠస్వరాల.

“మీరుతప్ప నాకేమి తెలియలేదు ఎవరునాతో మాటాడరు.” అంటూ అచల అతని ముఖంలోకి తేడేకంగా చూస్తూ నిల్చింది.

“నేను మిమ్మల్ని పోగొట్టుకున్న తరువాత భగవంతుని ఎంతగానో ప్రార్థించాను!— ‘ఓహింద్రారా! నీవిక బ్రహ్మలేను నన్ను త్వరలో తీసుకుపో’ అని, కాని ఆయన నా ప్రార్థన వింటేడు ఇప్పుడు మీరుకూడా వివటంలేదు. ఇక నేను ఏమిచేసే?”

మహిమ్ ఏమీ మాకువలకలేదు, బైటికి వెళ్లాడు, కాని ఆమె నిరాకాపూర్ణ కంఠస్వరం అతని గుండెలో ప్రతిధ్వనిస్తున్నది. నిరభిమానంగా, నిస్సంకోచంగా, నిర్ణయించి ఆమె పలికినమాట అతనికి మరపు రావటంలేదు. ఇప్పుడు తానేమి చేయాలి? తనకు మించిన భారాన్ని తనమీద దించి సురేశ్ పరిలోకానికి వెళ్లిపోయాడు

ఇంతలో రఘువీర్ అక్కడికి వచ్చాడు. “బాబూ మనం మూడుకోసులదూరం కాస్త నడచి వెళ్లామంటే అక్కడ ఎద్దుబుడ్లు దొరకవచ్చు. అంత వరకూ అమ్మగారు ఓపిక చేసుకుని...”

అచల ఆమాట విన్నది.

“వడండి అయితే” అంటూ లేచినిల్చింది కాని ఆమె కాళ్లు వొణి కాయి. వడబోయింది మహిమ్ చేతులు చాచి వట్టుకున్నాడు, కాని అతనికి సిగ్గయింది. విరక్తి కలిగింది. సంకోచించాడు. “పోనీ, ఇవాళ కాకపోతే రేపు వెడదాం” అన్నాడు.

“ఎందుకూ? మీకు మళ్ళీ డేవారీనించి వెళ్లి పోడానికి ఆలస్యమాతుం దని భయపడుతున్నారుగా!” అన్నది అచల.

“మరి నువ్వు చాలా బలహీనం గా—”

“ఉహూ, బలహీనంగా లేను, మీ చెయి వట్టుకుని ఎందురం నడవ మన్నా నడువగలను”

“వడ” అన్నాడు మహిమ్ రఘువీర్ ముందు నడిచాడు. మహిమ్ ఒక్కనిట్టూర్పు విడిచాడు. అందరూ కాలినడకన సాగిపోయారు.

44

డేవారీ చేరుకున్నారు అచల ఒక పెద్ద కవరుతీసి మహిమ్ కు ఇస్తూ — “ఇదే వారి విల్లునామ” — అన్నది.

మహిమ్ దాన్ని అందుకున్నాడు. అందులో తనకొక ఉత్తరం కూడా వుండవచ్చు. అందులో నురేజ్ ఏమి కాదో! ఏమి నిగూఢ రహస్యం అందులో తాను తెలుసుకోవలసినది వున్నదో! చింపి చదువుకోవలసిన వుత్తరాహలం మహిమ్ బాబు హృదయంలో తుపానువలె సందడిచేసింది కాని ఉత్సుకత అణచుకుని కవరుజేబులో పెట్టేసుకున్నాడు

“మీరు ఇవాళే డేవారీవిడిచి వెళ్లిపోతున్నారా?” అని అడిగింది అచల.

“ఔను ఇంకా నేనిక్కడ ఉండటం మంచిది కాదు”

“నే నీకే ఎప్పుడూ ఇక్కడ ఉండవలసిన దాన్నేనా?”

మహిమ్ కానేపు మానము ద్రవహించి చివరకిలా అన్నాడు. “అయితే నీరక్కడికేనా వెళ్లాలని ఉందా?”

“నిన్నటినించీ అదే ఆలోచిస్తున్నాను. వచ్చితుం దేశాల్లో నానంది ఆభాగినలకు ఆశ్రమా లేవో ఉంటాయని విన్నాను. మనదేశంలోకూడా అలాంటివి ఏమన్నా.....”

అక్కడిలోనే ఆమె ఆగిపోయింది. కన్నులవెంట అశ్రువులు ధార కట్టినవి.

మహిమ్ హృదయంలో కరుణ ఉత్పన్నమైంది, అన్నాడు మెల్లిగా—
“ఏమన్నాయో నాకు ఏమీ తెలియదు. ఐనా విచారిస్తాను”

“ఎప్పుడైనా ఉత్తరం రాస్తే మీరు జవాబు రాయరా?”

“అవసరమైతే రాస్తాను, రైలువేగే అయింది; వెడతాను”

అచలాదేవి ఆ సమయాన...తన జీవితంలో ప్రథమపర్యాయంగా... తన దుఃఖములూ పతిచరణాల ముందు మర్పించి...అతని పాదముపోకిన నేల ముద్దాడి ప్రణామం చేసింది మహిమ్ వెల్లి పోయాడు. ఆమెద్వారం చెంత మ్రోడునలె నిల్చింది

మహిమ్బాబు వెనుకూ ఇలా ఆలోచించుకున్నాడు “ఇక రాంబాబు గారింటో ఒక్క క్షణం కూడా ఉండటానికి వీలేదు. ఈపట్నంలో పోసే ఇంకోకచోటనైనా ఉండటం అనవసరం. ఇవాళే ప్రయాణం కట్టివెళ్లి పోవటం మంచిది”

మహిమ్బాబు ఏకాంతంలోనూ తనకనూ లాడినాడు. ఉత్తరంలో ఏయందోచదువుకోవాలి. అంతేగాక కాస్త అంతర్దృష్టి ప్రసరించుకుని అత్యావశోడన చేసుకోవాలి.

వివాహోత్సాహపుర్రేపుగాధ అతనికిఅప్పువ్వంగా గుర్తుకు వచ్చింది. అతరువాత అచలాదేవిమూలాన్ని తనజీవితంలో ప్రళయం కమ్మింది. పూర్తిగా ధీరంగా సహించి యుండగల శక్తి భగవంతుడు తనకు ప్రసాదించలేదు. బయటనించీ, లోపలనించీ కూడా తనయిల్లు తగులబడి పోయింది. బూడిదయై పోయింది.

నిర్జనస్థలం—ఏకాంతప్రదేశం—మహిమ్కు అవశ్యం కావలసి వచ్చింది.

రాంబాబుగారింటికి వచ్చాడు. సామాను సర్దుకున్నాడు. రైలు రావటానికి ఇంకో గంట ఆలస్యం ఉంది రాంబాబు కాశీనించి ఎవ్వడు తిరిగివస్తాడో! కాశీలో ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకుని వచ్చే వరకూ అన్నంతిననని శవధం చేసివెళ్లాడు.

రాంబాబుకు ఒక ఉత్తరం రాసి పెట్టి జడదామని మహిమ్ కాగితం, కలం తీసుకున్నాడు నాలుగుపంపులు రాశాడు. వాళ్ళాని స్వంగ్యపూర్ణములుగా దొరికినవి అచలాదేవి అశ్రురద్ర అక్షరతన్వరగా విరిపించింది అతనికి చైతన్యం ఉన్నట్టూలేదు, లేనట్టూలేదు.

రాంబాబుతో మహిమ్ కు ఎక్కువ పరిచయం లేదు! ఆయనా ఆయన మంచిదయ్యేపు; ఉదారుడు: మర్యాదపూరు; నిశ్చల భక్తుడు; ధర్మనిష్ఠ కలవాడు అచలన సాంకేతిడ్డలా అగరించాడు అన్యగోళేమరాలు వండిన కూడు తిననివాడు అచలచేత వండించుకుని తిన్నాడు. అసంగతి ఆయనే ఒకసారి మహిమ్ కు చెప్పాడు.

ఇందులో అచలాదేవి తప్పేమిటో తరువాత ఆలోచించనచ్చు. ఆమె చేతికాడు తిన్నంత మాత్రాన ఎక్కడైపోయిన ఈ మహనీయుని ధర్మం ఏమి ధర్మం? ధర్మమనేది అత్యాచారమునంచి తన్నూ, ఇబ్బందూ రక్షించలే. తన్న ఒక్కడిని మాత్రమే మృత్యువునించి రక్షించటానికి ఉపయోగించేటటుంటిది ధర్మమనిపించుకుంటుందా? అటువంటి ధర్మంవల్ల బ్రహ్మచారికి మీలాభం? రాంబాబు స్నేహమర్పించయినా పాటించలేద; ఒక నిశ్చయమయ్యె యున్న అబలను మృత్యుచుంట్లో విడిచి నెల్లెపోవడానికి కూడా సంకోచించలేదు. వైగా తన బ్రాహ్మణ్యాన్ని పాడుచేసిన వ్యక్తియని ఆమెమీద వండినదాడు. ఇదా ధర్మం? ఆయన 'ధర్మమేదా? ధర్మమనేది మానవునికి ఆధారాలను సహించ గలందులకుగాను ఒక కవచము వంటిదై ఉండాలి

మహిమ్ కు అప్పుడు వెంటనే తన సంగతి జ్ఞాపకం వచ్చింది తాను మాత్రం ఏం చేస్తున్నాడు? తాను అలాగే పోకపోతున్నాడుగా! కాని ఆ ఆలోచన బలవంతంగా అణచుకున్నాడు ఉత్తరం పూర్తి చేశాడు సామాను సద్దకుని ప్రేవన్ కు వెళ్ళాడు.

రైలు వచ్చింది. మహిమ్ ఒక పెట్టిలో ఎక్కబోతున్నాడు. ఆ పెట్టిలో నించే ఒక ముసలాయన ఒక వితంతువు సహాయంతో దిగుతున్నాడు.

"అరె, మహిమ్ ఇక్కడ ఉన్నాడే!" అన్నాడు ముసలాయన ఆళ్ళ ర్యంగా.

మృతాళిని మహిమ్ బాబుకు పాదాభినందనం చేసింది. "ఎక్కడికి వెళుతున్నావు బావా?"

మహిమ్ రైల్లో ఎక్కి కూచున్నాడు ఇద్దరూ విస్మయపూరితముగా చూస్తూ ఉన్నారు.

“నేను కలకత్తా వెదుతున్నాను. ‘సురేశ్ బుగారి ఇల్లు’ అని చెబితే బండీవాడు మిమ్మల్ని తీసుకువెడతాడు. అక్కడే అచల ఉన్నది” అన్నాడు మహిమ్.

కేదారబాబు కింక ర్తవ్యతావిమాధుడై ఏగాదిగాచూస్తూ నిల్చిపోయాడు.

“సురేశ్ మరణించాడు. అచల ఏదైనా ఆశ్రమంలో చేరత నంటున్నది. నేనేమీ ఇంమిద్దంగా చెప్పకపోయాను. మృణాలిని ! నువు ఆమెకు ఏదో దారి చూపగలవు” అన్నాడు మహిమ్

“ఎందుకుచూపను బానా? నాకు చిన్నప్పటినుంచీ శిక్షణగరపిన వాడివి నీవే. ఆశ్రమమో. ఆశ్రయమో, ఎక్కడ భిక్షుందో వదినెను నేను చెప్పగలను. కాని అదికూడా నువు ఇచ్చినదే కాగలదు” అన్నది మృణాలిని మహిమ్బాబు ముఖంలోనికి చూస్తూ —

మహిమ్ ఏమీ చూటాడలేదు. ఆమె తీక్షణవృష్టిని తప్పించుకునేందుకు ముఖం షక్కతు తిప్పకున్నాడు.

రైలు కదిలింది కేదారబాబు స్థలికహస్తాన్ని అందిస్తున్నాడు. —
“రండి వెదనాన్నగారూ ! వెడదాం” అన్నది మృణాలిని.

శేషప్రశ్న

విశ్వవిఖ్యాతిగాంచిన శరత్ రచనలలో ఇది ఒకటి. కేవలం సాంఘిక వ్యవస్థల సమగ్రపరిశీలనే కాక— రాచకీయముగ, వైజ్ఞానికముగ, సామాన్య మానవునికైనా ఎలాంటి సంస్కృతి అవసరమో, శరత్బాబు స్వీయదృక్పథంలో విపులీకరించాడు.

మనరాజకీయ నాయకులెందరో దీనినే శరత్బాబు ఉత్తమ రచనగా శ్లాఘించారు.

దేశకాల పరిస్థితుల కమగుణంగా సాహిత్యం సృష్టి కావాలని ఆందోళన జరిగే ఈరోజుల్లో - ఈనవలను తెలుగులో ప్రకటించ గలుగు తున్నందులకు గర్విస్తున్నాం. ఇలాంటి సాహిత్యానికి ఈరచన కేవలం ఉదాహరణమేకాక ఆదర్శ ప్రాయంకూడా.

ఇది శరత్బాబు నవలలో విశిష్టమైన నవల.

అనువాదం.

‘విషనాగు’

పాపి కొండలు

మానవుని సాంఘిక జీవితంలో సామాన్యంగా తటస్థపడే విషమ పరిస్థితుల విపుల చిత్రీకరణే “పాపి కొండలు”

నైతిక పథంనుంచి పురుషులు పతితులకావటానికి స్త్రీల ప్రవర్తనకూడా దోహద మౌతుందంటే, తొందరగా విశ్వసించ లేము. కాని Sentimentalగా ఆలోచిస్తే అసత్యమనీ అనలేము.

ప్రతిఒకరూ తప్పక చదవవలసిన, చదవతగిన కథలసంపుటి.

రచన

శ్రీ సూరి

శరత్ సాహిత్యం

చరిత్రహీనులు (రెండుభాగాలు)	5—0—0
సుభద	2—0—0
పూజారిణి	1—8—0
గృహదహనం (రెండుభాగాలు)	3—0—0
శరత్ కథలు (నాలుగుభాగాలు)	
ఒక్కొక్కభాగం	1—0—0
సరయు	1—0—0
ఆడబ్రతుకు	1—0—0
స్వామి	1—0—0
విరాజ్జీవహం	1—4—0
కాశీనాథ్	0—8—0

వాసుదేవా ప్రెస్, హైదరాబాద్.

